

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

ด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

A learning behavior and moral development of children and youth
with Buddhist creative media process

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761196

รายงานการวิจัย

แผนงานวิจัย เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
ด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

A learning behavior and moral development of children and youth
with Buddhist creative media process

โดย

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
พ.ศ. ๒๕๖๑

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610761196

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

Research Program

A learning behavior and moral development of children and youth
with Buddhist creative media process

By

Assoc.Prof.Dr.Worrakrit Thuenchang
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,Nakhonsawan Campus
B.E.2561

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University
MCU RS 610761196
(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย ขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ
ผู้วิจัย	: รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง
หน่วยงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๑
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

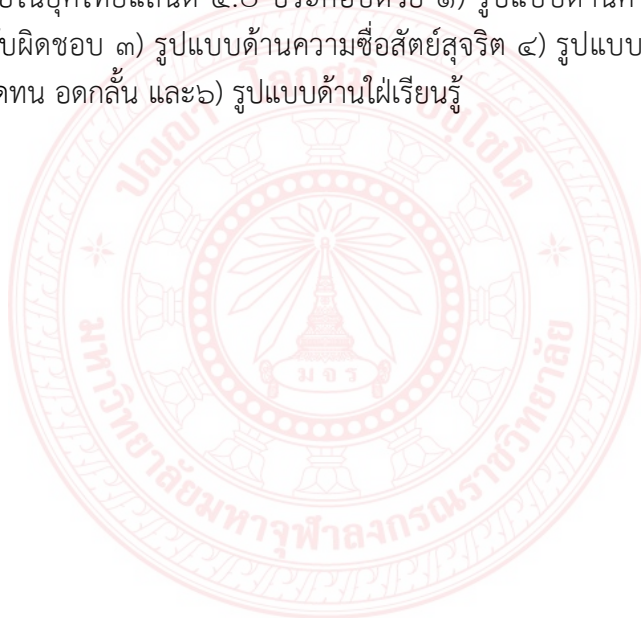
ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพภาคสนาม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในการออกแบบการวิจัย ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ประชากร ๓,๑๖๖, คน และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน ๓๕๕ คนเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสูตรทาร์ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและกลุ่มเป้าหมายคือผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คน ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า การจำแนกการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินและการสร้างสรรค์ ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้การตอบสนองการสร้างค่านิยมการจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายทักษะการเคลื่อนไหวอวัยวะสองส่วนหรือมากกว่าพร้อมกันทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทางและทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร

๒.องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พบว่า ๑.องค์ประกอบทางปัญญา ประกอบด้วยขั้นความรู้ ขั้นความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นนำไปใช้ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นประเมินค่า ๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ ประกอบด้วย ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ ขั้นกิจนิสัย และ ๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม ประกอบด้วยภายใน เช่น ความรู้ ความคิด สติปัญญา และภายนอก เช่นการอบรมบ่มนิสัยสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อสร้างสรรค์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ อีบุ๊กและอีเมล เป็นต้น และสามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาต้นแบบสื่อใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๓.รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการนำสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธมาพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเหมาะสมกับวัยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

Research Title : A learning behavior and moral development of children and youth with Buddhist creative media process

Researcher : Assoc.Prof.Dr.Worrakrit Thuenchang

Institute : Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Nakhonsawan Campus

Fiscal Year : B.E.2561 (2018)

Research : Buddhist Research Institute

Supporting Fund Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ABSTRACT

The purposes of this article were 1) to study Learning behavior of children and youth according to the policy to reduce learning time, increase knowledge time, 2) to study composition and factors of creative media related to the moral development and learning behavior of children and youth and 3) to present model of morality develop and learning behavior of children and youth with process Buddhist media application.

Mixed methods research was used for research design. The first phase was quantitative research. Population 3,166 was used and Simple random sampling was used 355 students were used for data collection Calculated from the formula Taro Yamane. Research tool was questionnaires, and data were analyzed using descriptive statistics. The second phase was qualitative research, and the target group was 15 experts. Interview form was used for data collection and analyzed by content analysis.

Results indicated that:

1) Learning behavior of children and youth according to the policy to reduce learning time, increase knowledge time With the Buddhist creative media process, the overall picture is at a high level ($\bar{x}$ = 4.07, SD = 0.52). When considering each aspect, it is found that the highest mean is honesty in the high level ($\bar{x}$ = 4.14, SD = 0.60) followed by sacrifice The average was at a high level ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.59) while the lowest mean was the responsibility. Is at a high level ($\bar{x}$ = 4.03, S.D. = 0.60)

The result of the synthesis of qualitative data showed that the learning behavior of children and youth according to the policy to reduce the learning time increased the learning time. It was found that the classification of learning according to Bloom's

theory which is divided into 3 areas which are cognitive domain, mental range and Skills, range In each side there is a classification of ability levels from lowest to highest, such as the cognitive domain Beginning with knowledge, understanding, application, analysis, synthesis Assessment and creativity Regarding mental range, it was classified as perception, response, value creation, systematization. And creating features from values The range of skills were classified into two parts of movement, two parts of an organ movement, one with communication skills, one with gesture and one with verbal behavior.

2) Composition and factors of creative media related to showed that students who attended 6 activities have increased level morality and learning behavior consisted of 1) discipline, 2) responsibility, 3) honestly, 4) public mind, 5) patience, and 6) diligent.

3) Model of morality develop and learning behavior of children and youth with media application showed that Guidelines for using Buddhist creative media to develop morals and learning behaviors of youth to be suitable for the age in era Thailand 4.0 Consisting of 1) a form of discipline 2) a form of responsibility 3) a form of honesty 4) a form of sacrifice 5) a pattern of patience and 6) a pattern for learning

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยต้องขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณพร้อมทั้งขอบใจผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ประกอบด้วย

กราบขอบพระคุณพระราชาปริยัติกวี ,ศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ , พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ที่ได้เมตตาเมื่อครั้งผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยขอสนับสนุนทุนวิจัย และได้เมตตาเสนอแนะข้อมูลเพิ่มเติมทำให้งานวิจัยนี้มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการวิจัยจนกระทั่งงานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์

กราบขอบพระคุณพระเทพปริยัติเมธี, รศ.ดร. รองอธิการบดีวิทยาเขตนครสวรรค์ที่เมตตาส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าร่วมวิจัยในนามของวิทยาเขตมาโดยตลอด ทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้ด้านการวิจัยมาตามลำดับ

กราบขอบพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต รศ.ดร. (พระมหาสุทิตย์ อาภากร) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้เมตตาให้โอกาสทางการวิจัยและชี้แนะแนวทางตลอดกระบวนการจนสิ้นสุด

กราบขอบพระคุณพระมหาอุดร อุตตโร,ผศ.ดร.ที่ได้เมตตาข้อมูลสำคัญยิ่งในการดำเนินการวิจัยและเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนให้แผนงานวิจัยประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ขอขอบคุณอาจารย์อนงค์นาฏ แก้วไพฑูรย์และอาจารย์จรรยา ลินลา คณะนักวิจัยที่ได้เสียสละเวลาลงภาคสนามเก็บข้อมูลและเอื้อเฟื้อข้อมูลการวิจัยจนทำให้แผนงานวิจัยดำเนินการไปได้เป็นอย่างดี

ขอบพระคุณและขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนกลุ่มต้นแบบที่ได้เมตตาให้ข้อมูลการสัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ดียิ่งขึ้น ประกอบด้วยโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม, โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ, โรงเรียนแม่วงศ์พิทยาคม, โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยาและโรงเรียนโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์

สุดท้ายผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพระมหาสุติศักดิ์ อภินนโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มจร ส่วนกลางที่คอยประสานให้กำลังใจและแนะนำขั้นตอนกระบวนการวิจัยให้อยู่ในระยะเวลาที่สามารถดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี พร้อมทั้งขอบใจเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกรูป/ทุกท่านที่คอยประสานข้อมูลด้านการวิจัยและดำเนินการตั้งแต่สัญญาจ้างจนถึงกระบวนการสิ้นสุด คุณความดีอันบังเกิดจากการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ทุกท่าน และขอขอบใจภรรยาและลูกๆ ที่คอยเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยได้มีกำลังใจในการทำงานและสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆจนประสบความสำเร็จ

วรกฤต เกื่อนช้าง

๑๐ เมษายน ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตารางและภาพ.....	ซ
 บทที่ ๑ บทนำ.....	 ๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๑๑
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ.....	๑๑
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๑๑
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย.....	๑๒
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากแผนงานวิจัย.....	๑๓
 บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	 ๑๔
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ.....	๑๔
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม.....	๒๙
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้.....	๕๐
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้.....	๗๒
๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ.....	๗๙
๒.๖ บริบทพื้นที่วิจัย.....	๘๗
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙๔
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๑๐๓
 บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	 ๑๐๔
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๑๐๔
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	๑๐๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๐๘
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	๑๑๑
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๑๒
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๑๓
๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๑๔

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๑๑๕
๔.๑ ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบาย- ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้.....	๑๑๕
๔.๒ ผลการศึกษาคำประกอบและปัจจัยสื่อสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรม- การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ.....	๑๒๔
๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก- และเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ.....	๑๕๔
๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย.....	๑๕๙
บทที่ ๕ สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๑๖๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๑๖๓
๕.๒ อภิปรายผล.....	๑๖๘
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๑๗๘
บรรณานุกรม.....	๑๘๐
ภาคผนวก.....	๑๙๒
ก. บทความวิจัย.....	๑๙๓
ข. กิจกรรมการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์.....	๒๐๙
ค. ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์.....	๒๑๐
ง. เครื่องมือการวิจัย.....	๒๑๑
จ. สำเนาหนังสือขอใช้พื้นที่การวิจัย.....	๒๑๕
ฉ. แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๒๒๑
ช. ภาพประกอบกิจกรรม.....	๒๒๔
ประวัติผู้วิจัย.....	๒๒๙

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ รายชื่อผู้อำนวยกาและสถานศึกษา	๑๐๕
๓.๒ จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์	๑๐๗
๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๑๐๗
๓.๔ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือในการวิจัย	๑๐๙
๔.๑ จำนวนและร้อยละของนักเรียนและเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ	๑๑๕
๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ	๑๑๖
๔.๓ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้นเรียน	๑๑๖
๔.๔ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพของ ผู้ปกครอง	๑๑๗
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวม	๑๑๗
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความมีระเบียบวินัย	๑๑๘
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความรับผิดชอบ	๑๑๙
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการ พัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	๑๒๐
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความเสียสละ	๑๒๑
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความอดทน อดกลั้น	๑๒๒
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการ เรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านใฝ่เรียนรู้	๑๒๓

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	ลำดับชั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย	๖๓
๒.๒	แผนภาพการใช้กระบวนการสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่	๗๒
๒.๓	ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม	๗๙
๒.๔	องค์ประกอบการเรียนรู้ของบลูม	๘๔
๒.๕	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๐๓
๔.๑	แผนผังองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ	๑๕๓
๔.๒	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๕๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ศีลธรรมคุณธรรมจริยธรรมเป็นเหมือนเสาต้นใหญ่ที่แข็งแรงคอยค้ำจุนสังคมให้อยู่รอดปลอดภัยได้อย่างยั่งยืนถาวร แต่เสาต้นนี้ได้ถูกกัดกร่อนกำลังจะหายไปจากสังคมไทยเนื่องจากการขาดคุณธรรม จริยธรรมของบุคคลที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น จนส่งผลให้เกิดปัญหาสังคม และจะกลายเป็นปัญหาเรื้อรังของชาติบ้านเมืองที่ยากจะเยียวยาแก้ไข^๑

หากมีการหยิบยกปัญหาคุณธรรมจริยธรรมมาถกกันในเวทีใดก็ตามเสียงสะท้อนจากทุกภาคส่วนต่างมีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่าเกิดจากความล้มเหลวด้านการจัดการศึกษา เพราะมองว่าการปลูกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตนั้นเป็นภาระหน้าที่ของสถานศึกษาและแม้แต่ในสถานศึกษายังเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระที่ ๑ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ที่กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้พุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่งนั่นคือความเข้าใจที่ไม่ค่อยจะถูกต้องนัก

โดยหลักการที่แท้จริง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมจะต้องเริ่มต้นที่ครอบครัวก่อนเพื่อเป็นพื้นฐานที่มั่นคงจากนั้นสถานศึกษาทุกระดับต้องมีความเข้มแข็งในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรมรู้เท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมรู้จักเลือกรับแต่สิ่งดี ๆ ไม่ใช่รับทุกอย่างโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและที่สำคัญต้องเข้าใจบริบทและข้อจำกัดของตนเอง โดยมีผู้ใหญ่จากทุกภาคส่วนในสังคมเป็นแบบอย่างที่ดี

ผู้วิจัยพิจารณาหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่ว่าจะเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ หรือหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หรือหลักสูตรใหม่ ที่มีการนำร่องทดลองใช้ในโรงเรียนต้นแบบในปีการศึกษานี้ และจะใช้พร้อมกันทั่วประเทศในปีการศึกษาต่อไป ล้วนมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ...นี่คือส่วนหนึ่งที่กำหนดไว้เป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

^๑ ฟ้าภูษา วงศ์เลขา,การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม : ปัญหาที่ทำลายของครูไทย. (กรุงเทพฯ: สถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๒) หน้า ๑.

และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ หลักสูตรใหม่ยังได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำคัญ คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ

ปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งคือสังคมไทยยังคิดว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมสถานศึกษาต้องเน้นให้เด็กได้เรียนวิชาที่ว่าด้วยศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม หรือหลักธรรมของศาสนาเท่านั้น แต่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนั้น กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ โดยการสอดแทรกในกระบวนการจัดการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสามารถสร้างให้เกิดได้โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติงาน ทั้งงานส่วนบุคคล และการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ดังนั้น ครูผู้สอนควรมีได้มีหน้าที่เพียงแต่สอนเนื้อหาในหนังสือให้จบเท่านั้น แต่ยังต้องช่วยกันคำนึงถึงการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนด้วย เพื่อสรรค์สร้างให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรมนำชีวิตไปสู่ความสุข

ปัญหาที่จะสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้อย่างไรและคาดว่าจะป็นคำถามที่เกิดขึ้นในใจของครูผู้สอนจำนวนไม่น้อยคงต้องเริ่มต้นจากการที่ครูผู้สอนร่วมกันวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ว่าสามารถสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในเรื่องใดบ้าง แม้จะเป็นสาระการเรียนรู้เดียวกันยังสามารถสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมที่แตกต่างกันให้เหมาะสมตามวัยและชั้นปี แล้วจึงกำหนดแผนการจัดการเรียนรู้ ให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมได้อย่างต่อเนื่องและไม่ซ้ำซ้อน

การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเฉพาะในห้องเรียน อาจยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในผู้เรียนได้อย่างยั่งยืนและถาวร สถานศึกษายังจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย โดยใช้ศักยภาพและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า อีกทั้งเปิดให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับประสบการณ์ทางคุณธรรมจริยธรรมด้วยวิธีการและจากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากเพื่อน ครู ครอบครัว ชุมชน และสังคมครูผู้สอนคงจะไม่สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จได้ หากขาดการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และมีทักษะด้านบริหารจัดการ มีความสามารถในการสร้างเครือข่าย เพื่อจัดสรรและระดมทรัพยากรจากชุมชน องค์กรท้องถิ่น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน มาร่วมสนับสนุนกิจกรรม และที่สำคัญผู้บริหารและครูผู้สอนต้องมีคุณธรรมจริยธรรม เพราะต้องไม่ลืมว่าแบบอย่างที่ดีสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมได้ดีกว่าการสั่งสอนหรือการสั่งให้ทำ

และการกระทำใด ๆ ที่ขัดแย้งกับคำสอนของตนเองจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นอย่างมาก^๒

จากสภาพสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็วทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ และการสื่อสารในโลกยุคไร้พรมแดน ทำให้มนุษย์รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้จากสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ วีดิทัศน์ ตลอดจนการค้นหาข้อมูลข่าวสารจากอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการรับวัฒนธรรมของต่างชาติที่เข้ามาสู่ประเทศไทย ส่งผลให้นักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนของชาติได้รับรู้และนำไปปฏิบัติโดยไม่สามารถแยกแยะว่าสิ่งไหนถูก สิ่งไหนผิด มีพฤติกรรม การเลียนแบบ จนขาดคุณธรรมจริยธรรม ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม การแต่งกายล่อแหลม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การใช้สินค้าฟุ่มเฟือย เหล่านี้เป็นต้น เป็นเหตุให้เยาวชนของชาติหลงใหลตามกระแสของข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก ในการกำหนดความสงบสุขของสังคม คนในสังคมต้องเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม จึงจะทำให้สังคมนั้นมีแต่ความสุข ในขณะที่เดียวกันหากคนในสังคมใดมีความบกพร่องทางด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมจริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ก็ย่อมจะหาความสุขได้ยาก การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมไทยจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในเด็กและเยาวชน เพราะเป็นกำลังที่สำคัญของประเทศในอนาคต

ปัญหาด้านพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนไทยหากได้ติดตามข่าวสารทางสื่อสารมวลชนหลายคนคงจะหนักใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก เยาวชน ที่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขาดคุณธรรม-จริยธรรม พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็ก การเลียนแบบพฤติกรรมของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นภาษา การแต่งกาย พฤติกรรมทางเพศ จนทำให้ภาพของเยาวชนไทยในสายตาผู้ใหญ่ติดลบจากการศึกษาของนักวิทยาศาสตร์ด้านสมองพบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับเรื่อง “เซลล์กระจกเงา” ซึ่งสำหรับคนไทยแล้วถือว่าเป็นนวัตกรรมใหม่ หลายคนคงจะสงสัยว่าเซลล์กระจกเงาที่ว่าเป็นอะไร แล้วทำไมจะต้องนำเรื่องนี้มาพูดถึง และมันเกี่ยวข้องกับปัญหาของเยาวชนไทยอย่างไร เรื่องนี้ทำให้ บริษัท รักลูก ฮิวแมนด์แอนด์ โซเชียล อินโนเวชั่น จำกัด และนิตยสารรักลูก ได้ติดตามความคืบหน้าในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิดจนพ.อ.อดัม เพชรสังหาร กรรมการผู้จัดการ บริษัท รักลูก ฮิวแมนด์แอนด์ โซเชียล อินโนเวชั่น จำกัด กล่าวว่า เซลล์กระจกเงาคือเซลล์ชนิดหนึ่งในสมองของคนเรา มีหน้าที่ทำความเข้าใจกับท่าทีของผู้อื่นด้วยการเลียนแบบ(Imitation)ใน

^๒ เรื่องเดียวกัน, อ้างแล้ว,

สมอง แล้วนำความเข้าใจนั้นมาปรับเป็นนิสัยหรือบุคลิกภาพของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นนิสัยรักการเรียนรู้ , นิสัยของความเป็นไทย และนิสัยการยึดมั่นในคุณธรรม-จริยธรรม ทั้งหมดเกิดจากการทำงานของ เซลล์กระจกเงาทั้งสิ้นสำหรับสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ กับเยาวชนไทยมี ๓ ประการ ประการแรก เนื่องจากปัจจุบันพ่อแม่ขาดทักษะในการเลี้ยงลูก และทักษะความเป็นพ่อแม่ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจาก ครอบครัวไทยเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ทำให้พ่อแม่รุ่นใหม่จึงไม่ได้ซึมซับ/เรียนรู้ในเรื่อง ทักษะของการเป็นพ่อแม่จากคนรุ่นก่อน และการศึกษาไทยก็เน้นการสอนเพื่อไปประกอบอาชีพ ไม่ได้ สอนความเป็นพ่อแม่ให้กับคนรุ่นใหม่ประการที่ ๒ การศึกษาของไทยทุกระดับขาดคุณภาพ เนื่องจาก การศึกษาของไทยเน้นการเรียนรู้แบบ สอนสั่ง หรือการป้อนความรู้ ละเลยการสอนเพื่อให้เกิดนิสัยใน การแสวงหาความรู้ รักในการอ่าน และขาดกระบวนการอบรมกล่อมเกลา ทำให้ครูหันมาใช้วิธีสอน แบบเดียวกัน คือ การสอนสั่ง และประการสุดท้าย สังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาเรื่องคุณธรรม ทั้ง ของเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ สาเหตุเกิดจาก กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมที่เน้นการสอนสั่ง ไม่สนใจ การสอนผ่านแบบอย่าง ไม่ตระหนักในผลเสียของแบบอย่างที่ไม่ดีที่มีต่อเด็กและเยาวชน ซึ่งเรื่องเซลล์ กระจกเงานี้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งสิ้นการเลียนแบบของเซลล์กระจกเงา มี ๓ แบบ คือ แบบอัตโนมัติ เช่น เมื่อเห็นคนหาว ก็จะเกิดการหาวตาม แบบตั้งใจ ตัวอย่างเช่น การเลียนแบบการ แต่งกายของดารานักแสดงต่างประเทศ และแบบจิตใต้สำนึกผลจากการทำงานของเซลล์กระจกเงา ทำให้เกิดการเรียนรู้ ที่เกิดจากการเห็นแบบอย่าง การหล่อหลอมนิสัยหรือบุคลิกภาพ การพัฒนาด้าน คุณธรรมและสังคม การพัฒนาความมานะอดทน และการพัฒนาทักษะทางสังคมซึ่งความรู้เรื่องเซลล์ กระจกเงาจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมไทยอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาทักษะความเป็นพ่อแม่ ทำ ให้พ่อแม่ตระหนักในการเป็นต้นแบบให้ลูก และปรับปรุงวิธีการสอนลูกให้มีประสิทธิภาพ, การพัฒนา ระบบการจัดการศึกษา ที่เน้นการเรียนรู้จากแบบอย่าง ปรับวิธีการสร้างนิสัยที่ดีด้วยการสร้างต้นแบบ ที่ดีให้เด็ก, การพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรมในสังคมไทย, ผู้ใหญ่มีความตระหนักในการเป็น ต้นแบบ ที่ดีให้แก่เด็กและเยาวชน และมีความตระหนักในการป้องกันต้นแบบที่ไม่ดีให้ห่างจากเด็ก ถึง เวลาแล้วที่สังคมไทยจะต้องหันกลับมาตระหนักในเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจัง”

ปัจจุบันรูปแบบการจัดการความรู้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายลักษณะและมีชื่อ เรียกที่แตกต่างกันไป เช่น สังคมสารสนเทศ (Information Society) สังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge Society) แต่ที่รูปแบบน่าสนใจคือ เป็นสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-

^๓ แหล่งออนไลน์ : <https://blog.eduzones.com/inter/๕๗๖๘> (เข้าถึงข้อมูลวันที่ ๑๐ ก.ย. ๒๕๖๐)

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การพัฒนาองค์กรและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์.(กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซ็นจูรี,๒๕๕๗), หน้า ๑.

based Society and Economy) โดยลักษณะสังคมที่เกิดขึ้นดังกล่าวส่งผลให้ความรู้กลายเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งในการดำรงอยู่ของสมาชิกในสังคม โดยมีคำกล่าวที่อาจเคยได้ยินอยู่เสมอว่า “ความรู้คืออำนาจ” ดังนั้นในสังคมลักษณะนี้ การพัฒนาความรู้และสร้างความรู้ใหม่ๆ เพื่อการอยู่รอดเพื่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจและเสริมสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนจึงเป็นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนาต่างๆ ซึ่งลักษณะที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ที่สำคัญมี ๔ มิติ ประกอบด้วย ๑) มิติสถานะการแข่งขัน (Competitive) ๒) มิติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ๓) มิติการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital Building) ๔) มิติการสร้าง competitive Advantage) กระบวนการในการพัฒนาจะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้าน และต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดขององค์กร ดังนั้นการเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) เพื่อสร้างศักยภาพด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) ให้เกิดขึ้นในทุกๆ ระดับของสังคม ถือได้ว่ามนุษย์เป็นหัวใจและกลไกสำคัญของกระบวนการพัฒนา ดังนั้น การพัฒนาคน (Human Development) หรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) จะต้องได้รับการเอาใจใส่โดยองค์กร ต้องมีการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง เพราะเชื่อว่าหากทรัพยากรมนุษย์มีคุณภาพ ก่อให้เกิดการจัดการความรู้ที่มีศักยภาพ

สถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติ ในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่าการที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเงินเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางการเงินและการคลัง ของประเทศอย่างมากส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่าง เห็นได้ชัด ทิศทางของการพัฒนานั้นก็ได้เป็นไปอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทั้งด้านคนและวัตถุ เพราะการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เน้นเรื่องวัตถุ อุปกรณ์อย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนให้มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่ดี ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของการพัฒนา เหล่านี้ จึงเป็นที่มาของปัญหาสังคมปัจจุบันที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติกำลังประสบปัญหาสังคมหลายด้านที่ รุมล้อมคุกคามเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทำให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบ วินัยฯ ละทิ้งค่านิยมความเป็น ไทย และขาดคุณธรรม เป็นปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายอันเนื่องมาจาก ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แพร่หลายอย่างรวดเร็วทำให้

แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากหลัก ศีลธรรม จริยธรรมที่ดั่งตามหลักธรรมของพุทธศาสนา กลับขึ้นชมวัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการ บริโภควัตถุ ต่างๆ จนเกิดความสับสน ระบบสังคมที่เคยดั่งงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ อันสืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่า พัฒนาสังคม ในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจจึงทำให้เกิดปัญหาความย่อหย่อนของคุณธรรม จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ยังส่งผล ไปยัง ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาทิ เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด และปัญหาหย่าร้าง ปัญหา นักเรียนตีกัน ปัญหาการรักร่วมเพศ การหลงมัวเมาในอบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจ ขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต ฟุ่มเฟือย และอื่น ๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็น ผลกระทบ ต่อความมั่นคงของประเทศด้วย

การศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศมีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ให้มีคุณภาพที่เหมาะสมและมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับความต้องการในการใช้กำลังคนของ ประเทศการศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศดังนั้นการ จัดการศึกษาจึงควรมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพบริบทรอบด้านที่เปลี่ยนแปลงไปเพื่อ นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดใหม่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม^๔

การศึกษาได้เปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา การศึกษาที่ยอมรับ กันว่าเป็นการสร้างความรู้ความสามารถและพัฒนาศักยภาพของคนได้แก่การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง หมายถึงการให้โอกาสแก่ผู้เรียนทุกคนได้มีโอกาสรับรู้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยปราศจากข้อจำกัดทั้งระดับ สติปัญญาความสามารถในการรับรู้และอื่นๆ อีกทั้งยังหวังว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัด เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ ต่างออกไป โดยได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับใน ลักษณะที่เรียกว่า Constructivism โดยเฉพาะในปัจจุบันกระบวนการเรียนการสอนมีการ เปลี่ยนแปลงโดยผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่สืบเนื่องมาจากจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นต่อ ห้องเรียนจนทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง สื่อที่แสดงมีขนาดใหญ่ไม่เพียงพอสำหรับ ผู้เรียนที่อยู่หลังห้องความจดจ่อกับผู้สอนถูกเบี่ยงเบนจากพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

^๔ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, *บทวิเคราะห์การศึกษาไทยในโลก ศตวรรษที่ ๒๑*. (กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๗) หน้า ๒.

ขนาดใหญ่ผู้เรียนมีการนำเอาคอมพิวเตอร์พกพาเข้ามาสืบค้นความรู้ในชั้นเรียน อภิปรายหรือซักถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่ครูกำลังสอน เมื่อเป็นเช่นนี้ครูจึงต้องพร้อมที่จะปรับตัวและพัฒนาตนเองให้เท่าทันเทคโนโลยีอยู่เสมอรู้จักนำเทคโนโลยีที่มีอยู่มาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน เช่นการสืบค้นเนื้อหาสาระหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาบทเรียนการพัฒนาสื่อการเรียนรู้เป็นต้นและต้องมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาความรู้และทักษะของตนอยู่เสมอโดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาตนเองเรียนรู้เทคนิครูปแบบและวิธีการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับลักษณะของนักเรียน^๕

การเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ มนุษย์ต้องเผชิญกับปัญหาและเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมมนุษย์ในระดับที่แตกต่างกันบางเหตุการณ์ก็ส่งผลกระทบต่อสังคมมนุษย์ในระดับชาติหรือระดับโลกซึ่งเหตุการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนมีความสัมพันธ์สืบเนื่องเป็นเหตุเป็นผลกัน ปัญหาและเหตุการณ์ทั้งด้านรูปแบบการทำความรุนแรงการคุกคาม การดำรงชีวิตของมนุษย์ความขาดแคลนทรัพยากรภัยธรรมชาติอันเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนเหตุการณ์และปัญหาต่างๆเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องเข้าใจและทุกคนต้องร่วมกันแก้ไขให้หมดไป แม้กระทั่งในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงรวดเร็วส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆทางสังคมเช่นปัญหาอาชญากรรมปัญหาสิ่งเสพติดปัญหาความแตกแยกของครอบครัวปัญหาความไม่เสมอภาคทางสังคมเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เป็นต้นซึ่งระบบการศึกษาในปัจจุบันไม่อาจรองรับการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดได้อีกต่อไปหากไม่มีการปรับปรุงปฏิรูปการศึกษาประเทศไทยจะไม่สามารถก้าวทันนานาประเทศดังนั้น เหตุผลสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาเนื่องจากแรงผลักดันกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์และนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความรู้มีความสามารถตลอดจนมีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมสามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับความสามารถของตนและอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขนั้น จึงต้องให้การศึกษาที่มีคุณภาพดังนั้น การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างทรัพยากรบุคคลให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนซึ่งสอดคล้องพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒ ได้เน้นให้ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัด

^๕ สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ” อ่างในสุดาพร ลักษณะนิวิน (บรรณาธิการ). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓.

การศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพซึ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาควรมีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกปฏิบัติทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง^๖

แนวนโยบายของนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) การขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรหลักและหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องสอดคล้องและขยายผลตามแนวนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการศึกษา มีดังนี้ ๑) ทำให้เร็ว มีผลสัมฤทธิ์ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ ให้มากที่สุด ส่วนที่เหลือส่งต่อให้รัฐบาลต่อไป ๒) ประชาชน สังคมพึงพอใจ ประเทศได้คนมีคุณภาพ ๓) ปรับลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของกระทรวงศึกษาธิการลง ๔) เร่งปรับหลักสูตร/ตำรา แต่ละกลุ่มให้เหมาะสม การพิมพ์ตำราต้องคุ้มราคา ๕) ผลิตคนให้ทันกับความต้องการของประเทศ จบแล้วต้องมีงานทำ สามารถเข้าทำงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community : AEC) ให้ทันปี ๒๕๕๘ เพื่อช่วยแก้ปัญหาว่างงานและปัญหาสังคมได้ ๖) ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทำให้เด็ก ครู ผู้ปกครองมีความสุข ๗) ใช้สื่อการเรียนการสอน กระตุ้นผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ๘) ลดความเหลื่อมล้ำ จัดการศึกษาให้ทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ ๙) นำระบบ ICT เข้ามาใช้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวาง ๑๐) การเรียนไม่ใช่เพื่อการสอบ แต่เรียนให้ได้ทักษะชีวิตสามารถอยู่ในยุคโลกไร้พรมแดน

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอกดาวพงษ์รัตนสุวรรณ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายแก่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารส่วนภูมิภาค และข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลต่อเด็ก เยาวชน ประชาชน และการพัฒนาประเทศโดยรวมให้ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู และนักเรียน โดยให้น้อมนำกระแสพระราชดำริส “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนเด็กให้มีความสุขกับเพื่อน ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง ให้เด็กที่เรียนเก่งกว่าช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่าให้ครูจัดกิจกรรมให้เด็กทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่าของความสามัคคี” มาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานการสอนของครู

^๖ คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, (กรุงเทพฯ : พรินทวนกราฟฟิค, ๒๕๔๕).

ตลอดทั้งให้ลดเวลาเรียนต่อวันในช่วงเวลาบ่าย เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายและมีความสุข และให้สถานศึกษาลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การนำนักเรียน และครูออกนอกห้องเรียนไปร่วมกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ การยืนเข้าแถวต้อนรับผู้ใหญ่ เป็นต้น ควรส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ สร้างทักษะ ความสามารถจึงทำให้เกิดการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นมา^๗

ทฤษฎีการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ทฤษฎีการเรียนรู้เบนจามินบลูมและคณะ (Bloom et al, ๑๙๕๖)เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ของไทยสอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลกที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ เรื่องของจิตสำนึกต่อโลกความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาอาชีพความรู้พื้นฐานด้านพลเมืองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ อันได้แก่ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีทักษะการทำงานทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัวโรงเรียนชุมชนรัฐและประเทศชาติ) โลกกำลังเปลี่ยนแปลงคนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆได้เท่านั้น ที่จะประสบความสำเร็จทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนโยบายหนึ่งของรัฐบาลคือการลดเวลาเรียนภาควิชาการลงแต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็กๆควรเรียนรู้ซึ่งหมายความว่าครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้สาระที่ต้องรู้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเบนจามินบลูมได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียน. พื้นฐานของผู้เรียนเป็นหัวใจในการเรียนผู้เรียนแต่ละคนจะเข้าชั้นเรียนด้วยพื้นฐานที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่างกันถ้าเขามีพื้นฐานที่คล้ายคลึงกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่แตกต่างกัน ข. คุณลักษณะของแต่ละคนเช่นความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียนแรงจูงใจในการเรียนและคุณภาพของการสอนเป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้เพื่อให้แต่ละคนและทั้งกลุ่มมีระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้น^๘

คำว่าสร้างสรรค์เป็นคำที่ได้ยินกันคุ้นหูจนน่าจะเชื่อได้ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างเข้าใจความหมายของคำนี้เป็นอย่างดีแล้วว่าสร้างสรรค์มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ว่า “สร้างให้มีให้เป็นขึ้นหรือเนรมิต”แต่ในทางเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึงสิ่งที่มีการทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งถ้าหากจะยึดเอาคำว่าพัฒนาเป็นหลักก็ไม่น่าจะผิดตรงไหน แต่คงต้องเปิดโอกาสให้อีกหลายๆ คนพยายามหาความแตกต่างมาอภิปราย อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ได้อีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของความสร้างสรรค์อีก

^๗ นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รัตน์สุวรรณ). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘, หน้า ๒.

^๘ Bloom Benjamin S., et al. *Taxonomy of Educational Objectives*. New York : David McKay Company, 1956.

ประการหนึ่งเช่นกัน การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนไทยทุกคน คงเป็นเพราะเรารังเกียจคำว่า ชี้แจง หรือ เฉยๆ เพราะคำว่านี้ทำให้คนๆ นั้นไม่มีคุณค่า กลายเป็นพรหมลูกฟัก หรือมนุษย์พีชที่มีชีวิตที่รอวันจะเน่าเปื่อยไปในที่สุดด้วยเหตุนี้เราจึงอยากเห็นการสร้างสรรค์เกิดขึ้นตลอดเวลา และในความรู้สึกของคนทั่วไปก็รู้ว่าถ้าหากมนุษย์สร้างสรรค์อะไรได้ก็จะเกิดผลผลิตจากการสร้างสรรค์เพิ่มพูนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสิ่งของหรือแนวคิดในเชิงวิชาการก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้คนทั้งหลายได้อย่างไม่รู้จักจบ ในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาใด ๆ ให้แก่ผู้เรียนจำเป็นต้องบรรจุเนื้อหาทั้งหลายเข้าไปในตัวสื่อการสอนก่อนแล้วจึงส่งต่อไปสู่ผู้เรียน ดังนั้นเทคนิคการเลือกสื่อ การผลิต การใช้สื่อ หากได้เพิ่มการสร้างสรรค์เข้าไปด้วยก็จะเกิดผลลัพธ์ในเชิงนวัตกรรมขึ้นด้วย ซึ่งนวัตกรรมก็เป็นอีกคำหนึ่งที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาทั้งหลาย การสร้างสรรค์สื่อการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสื่อเดิม (วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ) ไปสู่สื่อใหม่ก็เป็น การสร้างสรรค์ในระดับหนึ่งที่เป็นสิ่งน่าจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนทุกคนเพื่อให้สามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปสร้างสรรค์สื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของครูไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

แต่ที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการแสดงออกด้วยคำพูด อากัปกิริยา สีนัยท่าทางซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ต่อการจัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและสภาพการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ต่อนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการปฏิรูปให้ครูผู้สอนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทั้งความรู้ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ ๒๑ ยิ่งกว่านั้นความตระหนักในการมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่สำคัญ โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภายในของนักเรียนเอง ตลอดทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะที่สำคัญของครูผู้สอนก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยและคณะจึงสนใจประเด็นที่ว่า การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธควรเป็นอย่างไรและมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนว่าจะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสรับรู้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือไม่ หรือผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเรียนรู้ที่ต่างออกไป ได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับได้จริงหรือไม่ ตลอดทั้งภาพรวมผู้เรียนนั้นมีพฤติกรรมเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในระดับใด แต่การพัฒนาคุณลักษณะที่จะให้เกิดขึ้นภายในจิตใจคือคุณธรรมซึ่งเป็นนามธรรมนั้นเป็นภารกิจที่ยาก

ยิ่งต่อการวัดและประเมินผลของครูผู้สอน ซึ่งจะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดทำลายความสามารถของครูผู้สอนต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์หลักของแผนงานวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียน-เพิ่มเวลารู้
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
- ๑.๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบของแผนงานวิจัย

- ๑.๓.๑ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้เป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนมีอะไรบ้าง
- ๑.๓.๓ รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธควรเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของแผนงานวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

หลักพุทธธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ๒.ทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามินบลูม (Bloom et al, ๑๙๕๖) และคณะ ๓. ทฤษฎีแรงจูงใจ, แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม, พฤติกรรมการเรียนรู้, สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ เป็นต้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด ๕๗๖ คน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่

ผู้อำนวยการ และครู ซึ่งเป็นบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ รวมถึงมีบทบาทเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ทั้ง ๕ โรงเรียน จำนวน ๑๕ คน

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

ที่	โรงเรียน	จังหวัด
๑	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม	นครสวรรค์
๒	โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	นครสวรรค์
๓	โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	นครสวรรค์
๔	โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	นครสวรรค์
๕	โรงเรียนโกรกพระ	นครสวรรค์
	รวม	๕ แห่ง

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยทำการศึกษาริเริ่มตั้งแต่เขียนโครงการจนถึงเก็บข้อมูลและสรุปผลการศึกษาใช้เวลาดำเนินงานตั้งแต่ ตุลาคม ๒๕๖๐ – เมษายน ๒๕๖๓ รวมระยะเวลา ๒ ปี

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง กิจกรรมหรือวิธีการสำหรับพัฒนาความคิดรวมถึงองค์ความรู้ที่เกิดจากการพัฒนาโดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธเข้าบูรณาการปรับใช้อย่างเหมาะสม

การพัฒนาคุณธรรม หมายถึง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เป็นการปลูกจิตสำนึกของเยาวชน ให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี ตระหนักในคุณงามความดี และสามารถสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง ผู้อื่น โดยใช้กระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธเข้าบูรณาการด้านความมีระเบียบวินัยและความซื่อสัตย์ สุจริต

พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน หมายถึง การกระทำการแสดงออกอากัปกิริยารวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทาง ซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียนซึ่งในที่นี้หมายถึงเยาวชนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ หมายถึง คณะทำงานที่สร้างสรรค์สื่อเชิงพุทธประเภทต่างๆ เช่น วัสดุโอรธรมะเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนเชิงบูรณาการกับไอทีที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดจิตสำนึกให้รู้สึกผิดชอบชั่วดี ตระหนักในคุณงามความดี และสามารถสร้างคุณค่าให้แก่ตนเอง และผู้อื่นโดยใช้ขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธเข้าบูรณาการปรับใช้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ หมายถึง ๑. องค์ประกอบทางปัญญา ประกอบด้วยขั้นความรู้ ขั้นความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นนำไปใช้ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นประเมินค่า ๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ ประกอบด้วยขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ ขั้นกิจนิสัย และ ๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม

ประกอบด้วยภายใน เช่น ความรู้ ความคิด สติปัญญา และภายนอก เช่นการอบรมบ่มนิสัย สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม

สื่อสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจากระบบ อนาล็อก หรือสื่อดั้งเดิม มาเป็นระบบดิจิทัล ทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน เช่น Internet Website E-Book E-mail เป็นต้น และสามารถตอบสนอง ความต้องการข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะพัฒนาต้นแบบสื่อใหม่เพื่อ พัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยเลือกพัฒนาเฉพาะสื่อ Mobile Platform

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการนำสื่อ สร้างสรรค์เชิงพุทธมาพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเหมาะสมกับวัยในยุคล้านด ๔.๐ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ - ๓ ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา แต่ละแห่งที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากแผนงานวิจัย

- ๑.๗.๑ ได้ขบวนการสื่อสร้างสรรค์พัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน-ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
- ๑.๗.๒ ได้องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนา-คุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
- ๑.๗.๓ ได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน-ด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ
- ๑.๗.๔ ได้เผยแพร่รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็ก-และเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธต่อสถานศึกษาและสาธารณชน

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำเสนอแต่ละหัวข้อตามลำดับ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้
- ๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้
- ๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ
- ๒.๖ บริบทพื้นที่ในการวิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

๒.๑.๑ ที่มาของแนวคิดรูปแบบ

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพบว่า รูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนี้ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ

๒.๑.๒ ความหมายของรูปแบบ

จากการศึกษาแนวคิด และความหมายของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นักการศึกษา นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ รูปแบบเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นไว้เป็นแนวทางในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังจะนำมากล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์ ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า หมายถึง ลักษณะที่พึงปรารถนาซึ่งมีลักษณะเป็นอุดมคติ หรือเกิดได้ยากในโลกของความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่ยังยากได้กับความสมารถที่จะหาสิ่งที่ต้องการนั้นแตกต่างกันมาก เช่น เมืองในอุดมคติ^๑

^๑ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพงษ์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมารธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑-๒๓.

อุทุมพร จามรมาน กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างของความเกี่ยวข้องของหน่วยต่างๆ หรือตัวแปรต่างๆ ดังนั้น รูปแบบจึงน่าจะมีมากกว่าหนึ่งมิติหลายตัวแปร และตัวแปรต่างๆ มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันในเชิงความสัมพันธ์และเชิงเหตุและผล^๒

รัตน์ะ บัวสนธ์ ได้จำแนกความหมายของรูปแบบออกเป็น ๓ ความหมาย ดังนี้

๑) แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

๒) แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”

๓) แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางที่เรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎี หรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น^๓

ทิตินา แคมมณี ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นรูปธรรมของความคิดที่เป็นนามธรรม ซึ่งบุคคลแสดงออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น เป็นคำอธิบาย เป็นแผนผัง ไตรอะแกรมหรือแผนภาพ เพื่อช่วยให้ตนเองและบุคคลอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น รูปแบบเป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ทั้งหลาย^๔

เยาวดี วิบูลย์ศรี กล่าวถึงความหมาย รูปแบบคือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาดภาพเหมือน แผนภูมิแผนผังต่อเนื่อง หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ^๕

สุเทพ บุญเติม กล่าวว่า รูปแบบ มีความหมายในภาษาไทยอีกความหมายหนึ่ง คือแบบจำลอง หมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญเรื่องใด เรื่องหนึ่ง เป็นวิธีการถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจและจินตนาการของบุคคลที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผัง

^๒อุทุมพร จามรมาน, “โมเดลคืออะไร”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๔๑): ๒๒.

^๓รัตน์ะ บัวสนธ์, วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๔.

^๔ทิตินา แคมมณี, ศาสตร์การสอน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๑๘.

^๕เยาวดี วิบูลย์ศรี, การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

ต่อเนื่อง หรือสมการคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับ^๖

ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพจน์ กล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง ชุดของทฤษฎีที่ผ่านการทดสอบความแม่นยำ (Validity) และความน่าเชื่อถือ (Reliability) แล้วสามารถระบุและพยากรณ์ความสัมพันธ์ทางสถิติได้^๗

อุทัย บุญประเสริฐ กล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงโครงสร้างของ ความเกี่ยวข้องระหว่างชุดของปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ หรือองค์ประกอบที่สำคัญในเชิงความสัมพันธ์ หรือเหตุผลซึ่งกันและกันเพื่อช่วยให้เข้าใจถึงข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^๘

โทลี และ คาร์รอลล์ (Tosi and Carroll) กล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึงสิ่งที่ เป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่ายไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก^๙

บาร์โดและฮาร์ทแมน (Bardo and Hartman) กล่าวไว้ว่า รูปแบบ (Model) หมายถึง ชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัตินั้นๆ รูปแบบเป็นสิ่งที่ได้รับพัฒนาขึ้นมา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ^{๑๐}

กู๊ด (Good) ได้ให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ไว้ ๔ ความหมาย คือ ๑) เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ ๒) เป็นตัวอย่างเพื่อเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศเพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น ๓) เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด ๔) เป็นชุดของปัจจัย ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ ซึ่งกันและกันซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม^{๑๑}

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเองเพื่อย่อยทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้องและสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้นตามกรอบความคิดทางด้านหลักการ วิธีการดำเนินงาน

^๖สุเทพ บุญเติม, การพัฒนารูปแบบการกำกับติดตามสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, รายงานการวิจัย (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), หน้า ๒๖.

^๗ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพจน์, การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐), หน้า ๒๑ - ๒๒.

^๘อุทัย บุญประเสริฐ, หลักการบริหารแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑.

^๙Tosi, and Carroll, *Management* (2nd ed.), (New York: John Wiley & Sons, 1982), p. 74.

^{๑๐}Bardo, and Hartman, *Principles of Urban Sociology: A Systematic Introduction*, (New York: F.E. Peacock, 1982), p. 245.

^{๑๑}Good, *Dictionary of Education* (5th ed.), (New York: McGraw - Hill, 2005), p. 177.

และเกณฑ์ต่างๆ ของระบบที่สามารถยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ได้

๒.๑.๓ หลักการสำคัญ

รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริงใช้ศึกษาค้นคว้าปรากฏการณ์ทางสังคมต้องมีคุณสมบัติ ๒ ประการ คือ ประการที่หนึ่งมีลักษณะสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของปรากฏการณ์ของเรื่องที่ศึกษาและอีกประการหนึ่งสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปเพื่ออธิบาย ทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้อง คุณสมบัติของโมเดลกล่าวคือ ถ้าเราสร้างโมเดลให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของปรากฏการณ์มากเท่าใด โมเดลจะกลับซับซ้อนมากขึ้นทำให้การนำโมเดลไปใช้มีความยุ่งยากในทางตรงกันข้าม ถ้าเราเน้นความสะดวกในการนำเอาโมเดลไปใช้อธิบายปรากฏการณ์ก็ต้องเขียนโมเดลให้ง่ายเข้าใจซึ่งทำให้การนำโมเดลไปใช้อธิบายทำนายหรือควบคุมปรากฏการณ์ได้จำกัดจุดมุ่งหมายที่สำคัญการสร้างโมเดลก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบโมเดลนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์^{๑๒} ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบ นำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบ กำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัย มีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริง ประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง^{๑๓}

จากที่กล่าวมา หลักการสำคัญของการสร้างรูปแบบเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ตัวรูปแบบจะต้องมีลักษณะที่สำคัญคือ จะต้องมีความสัมพันธ์กันเชิงโครงสร้าง ทำนายและขยายผลได้นำไปสู่การสร้างแนวคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น

๒.๑.๔ องค์ประกอบ/ประเภทของรูปแบบ

๒.๑.๔.๑ องค์ประกอบของรูปแบบ

ทิตินา แคมมณี ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ ๔ องค์ประกอบดังนี้

๑) รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ/สังเกตได้

^{๑๒} ทาคาโอะ มียากาวะ, เศรษฐมิติเบื้องต้น, แปลโดย คงศักดิ์ สันติพิทักษ์, (กรุงเทพมหานคร: รู้แจ้ง, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๑๓} บุญส่ง หาญพานิช, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, รายงานการวิจัย (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

๒) มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา

๓) รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้

๔) รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง^{๑๔}

สมาน อัครภูมิ องค์ประกอบของรูปแบบที่ดีควรประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ดังนี้

๑) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ ต้องรู้ว่าจะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ใด ซึ่งโดยทั่วไปก็มักจะพัฒนารูปแบบขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างไรอย่างหนึ่ง

๒) ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้นๆบนฐานคิดของทฤษฎีและหลักการใดบ้าง

๓) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ พร้อมกับการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความสัมพันธ์ และการทำงานร่วมกันของระบบเหล่านั้นเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบที่กำหนดไว้

๔) วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจ กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

๕) แนวการประเมินรูปแบบ หมายถึง การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบทำหน้าที่ตามที่ออกแบบไว้มากน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบต่อเนื่องต่อไปได้

๖) คำอธิบายประกอบรูปแบบ หมายถึง การอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ในการออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

๗) ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้นผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้นำนรูปแบบไปใช้ประสบผลสำเร็จ และข้อระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น^{๑๕}

บาร์โด้ และ ฮาร์ดแมน (Bardo and Hardman) กล่าวว่า การที่จะระบุรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้นๆ^{๑๖}

^{๑๔} ทัศนา แคมมณี, ศาสตราจารย์สอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๐.

^{๑๕} สมาน อัครภูมิ, การใช้วิจัยพัฒนารูปแบบในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก, รายงานการวิจัย (อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, ๒๕๕๐), หน้า ๕๕.

บราวน์และโมเบิร์ก(Brown and Moberg) ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) ซึ่งองค์ประกอบตามรูปแบบของ Brown และ Moberg ประกอบด้วย

- ๑) สภาพแวดล้อม (Environment)
- ๒) เทคโนโลยี (Technology)
- ๓) โครงสร้าง(Structure)
- ๔) กระบวนการจัดการ(Management Process)
- ๕) การตัดสินใจสั่งการ(Decision Making)^{๑๗}

ทิสนา แชมมณี ได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ ๔ องค์ประกอบดังนี้

- ๑) รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ/สังเกตได้
- ๒) มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา
- ๓) รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอดความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้

๔) รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง^{๑๘}

องค์ประกอบของรูปแบบ จะต้องประกอบด้วยรายละเอียดอย่างน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและรูปแบบนั้น ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้นๆ รูปแบบระบบที่มีลักษณะบางประการของระบบเปิด เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ประกอบด้วย ๔ ส่วน คือ ๑) ปัจจัยนำเข้า ๒) กระบวนการ ๓) ผลผลิต และ ๔) ข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม^{๑๙}

การพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจาก การที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการ ซึ่งจะจัดกระทำ ให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งแสดงถึงการเริ่มมีลักษณะของความเป็นระบบเปิด^{๒๐}

รูปแบบโดยทั่วไปควรมีองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

^{๑๖}Bardo and Hardman, *Urban Sociology: A Systematic Introduction*, (USA.: F. E. Peacock Publisher, 1982), p.14.

^{๑๗}Brown and Moberg, *Organization Theory and Management: A Macro Approach*, (New York: Wiley & Sons, 1980), p. 98.

^{๑๘}ทิสนา แชมมณี, *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๒๐.

^{๑๙}Bardo, J. W., & Hartman, J. J., *Urban society: A systematic introduction*, (New York: F. E. Peacock, 1982), p 70.

^{๒๐}Gibson, James L., Ivancevich, John M. and Donnelly, James H., Jr., *Organizations, Behavior Structure Processes, International Edition*, (United States of America: Irwin/McGraw-Hill, 1997), p 23.

๑) รูปแบบจะต้องนำไปสู่การทำนาย (Prediction) ผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์ทดสอบได้กล่าวคือสามารถนำไปสร้างเครื่องมือเพื่อไปพิสูจน์ทดสอบได้

๒) โครงสร้างของรูปแบบจะต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal relationship) ซึ่งสามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือเรื่องนั้นได้

๓) รูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ (Imagination) ความคิดรวบยอด (Concept) และความสัมพันธ์ (Interrelations) รวมทั้งช่วยขยายขอบเขตของการสืบเสาะความรู้

๔) รูปแบบควรจะประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง (Structural Relationships) มากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง (Associative relationships)^{๒๑}

องค์ประกอบของรูปแบบไม่ได้ระบุว่าจะต้องมีองค์ประกอบใดบ้างจำนวนเท่าใด และมีลักษณะเป็นอย่างไร ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้รูปแบบจะมีตัวแปรผันแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกัน และความสัมพันธ์เหล่านั้น สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบนั้นโดยมีข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้พิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

๒.๑.๔.๒ ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ดังนี้ แนวคิดเชิงระบบ (System Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย ๑) สภาพแวดล้อม (Environment) ๒) เทคโนโลยี (Technology) ๓) โครงสร้าง (Structure) ๔) กระบวนการจัดการ (Management Process) และ ๕) การตัดสินใจสั่งการ (Decision Making)^{๒๒}

ประเภทของรูปแบบยังสามารถแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๑) รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอมสร้างขึ้น โดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูลและความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้นด้วย รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ และสามารถนำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถึงน้ำที่ประกอบด้วยท่อน้ำเข้า และท่อน้ำออก ปริมาณที่ไหลเข้าถึงเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิด อัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออกเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันธุศาสตร์การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษา

^{๒๑} Keeves, J.P. Models and model building, In Keeves, J.P. (ed.), **methodology and measurement: An International Handbook**, 2nd ed., Educational research, (Oxford: Pergamon Press, 1997), pp. 386-387.

^{๒๒} Brown, Warren B., and Moberg, Denis J., **Organizational Theory and Management: A Macro Approach**, (New York: John Wiley & Sons, 1980), pp. 16-17.

สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

๒) รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น และใช้ข้อความในการอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้คือขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน

๓) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร โดยใช้สัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ ปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะนำไปใช้ในด้านพฤติกรรมศาสตร์มากขึ้น โดยเฉพาะในการวัดและประเมินผลทางการศึกษา รูปแบบลักษณะนี้ส่วนมากพัฒนามาจากรูปแบบเชิงข้อความ

๔) รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่เริ่มจากการนำเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง(Path Analysis) ในการศึกษาเกี่ยวกับพันธุศาสตร์ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้ทำให้สามารถศึกษารูปแบบเชิงข้อความที่มีตัวแปรสลับซับซ้อนได้ แนวคิดสำคัญของรูปแบบนี้คือต้องสร้างขึ้นจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องหรืองานวิจัยที่มีมาแล้ว รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรง แต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบ รูปแบบเชิงสาเหตุนี้แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ได้แก่

(๑) รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียวโดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

(๒) รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non-recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร โดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่งอาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้^{๒๓}

สไตเนอร์ (Steiner) ได้แบ่งรูปแบบออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง

๒) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลอง เป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่างๆที่สัมพันธ์กัน^{๒๔}

^{๒๓}Keeves P.J. Educational research, methodology and measurement: An international handbook, (Oxford: Pergamum Press, 1988), pp. 561-565.

^{๒๔}Steiner, "Organizational Dilemmas as Barriers to Learning", The Learning Organization, 5, 4 (1998): p. 148.

กีฟ (Keeves) ได้แบ่งรูปแบบออกเป็น ๔ ประเภท ตามลักษณะของการนำเสนอ อธิบาย หรือแสดงรูปแบบนั้น คือ

๑) Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปมัยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำที่เปิดออกจากถัง ดังนั้นนักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

๒) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้นๆ

๓) Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

๔) Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่างๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น^{๒๕}

Joyce and Weil นักวิชาการทางการศึกษา ได้จัดประเภทของรูปแบบการสอนตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์นั้นๆ ไว้เป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑) กลุ่มที่เน้นการประมวลผลข้อมูล (The Information Processing Family) เป็นรูปแบบที่เน้นการค้นหาและประมวลผลข้อมูลให้รู้ปัญหาและหาคำตอบของปัญหาและให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดและสร้างมโนทัศน์ เช่น รูปแบบการสอนมโนทัศน์ รูปแบบการสอนแบบสืบสวนทางวิทยาศาสตร์ และรูปแบบการสอนกลยุทธ์การจำ

๒) กลุ่มที่เน้นตัวบุคคล (The Personal Family) เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาตัวบุคคล พัฒนาทัศนคติและค่านิยมที่ดีงาม เพื่อให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองดีขึ้น เช่น รูปแบบการสอนแบบไม่สั่งการ และรูปแบบการฝึกความตระหนักรู้

๓) กลุ่มที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (The Social Family) เป็นรูปแบบที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการมีส่วนร่วมโดยใช้หลักการประชาธิปไตย เช่น รูปแบบการสอนแบบสืบสอบทางสังคม และรูปแบบการสอนแบบให้ค้นคว้าเป็นกลุ่ม

^{๒๕} Keeves, Educational research methodology, and measurement: An international handbook, (Oxford, England: Pergamon Press, 1988), pp. 561-565.

๔) กลุ่มที่เน้นการปรับพฤติกรรม (The Behavioral System Family) เป็นรูปแบบการฝึกความกล้าแสดงออก และรูปแบบการเรียนรู้โดยไม่มีเงื่อนไข^{๒๖}

สมิธและอเธอร์ส (Smith and Others) ได้จำแนกประเภทรูปแบบออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) ได้แก่

(๑) รูปแบบคล้ายจริง (Iconic model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

(๒) รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองจริงเครื่องบินจำลองที่บินได้หรือเครื่องฝึกบิน เป็นต้น แบบจำลองชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงกว่าแบบแรก

๒) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic model) ได้แก่

(๑) รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือแบบจำลองเชิงคุณภาพ (Qualitative model) รูปแบบชนิดนี้พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายพฤติกรรมตามคำบรรยาย โดยย่อ เช่น คำ พรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

(๒) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณเช่นสมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น^{๒๗}

สรุปได้ว่าประเภทของรูปแบบคือ โครงสร้างที่มีรูปแบบทางกายภาพที่สอดคล้องเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบกับตัวแปรเพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด เพื่อเป็นแนวทางการนำรูปแบบไปใช้เงื่อนไขความสำเร็จ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จของรูปแบบในการตัดสินใจ

๒.๑.๔.๓ ลักษณะของรูปแบบที่ดี

อุทัย บุญประเสริฐ ได้แสดงให้เห็นทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะสำคัญของระบบควรมีลักษณะ ๔ ประการดังนี้ คือ

๑) มีปัจจัยป้อนเข้าจากภายนอก (Input from Outside) ระบบเปิดไม่มีความเพียงพอในตนเอง แต่จะต้องได้รับสิ่งกระตุ้นข้อมูลข่าวสารและพลังงานจากภายนอก

๒) กระบวนการ (Process) ของการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดผลผลิต

๓) มีปัจจัยป้อนออก (Output) เป็นผลผลิตหรือการบริการหรืออื่นๆ สู่ออก

๔) มีวงจร (Cycles) อย่างต่อเนื่องของปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลผลิต

^{๒๖} Joyce and Weil, Marsha, "Model of Teaching", (Englewood Cliffs: Prentice-Hall International Editions, 1986), p.6.

^{๒๗} Smith and Others, "Management: Making Organizations Perform", (New York: Macmillan, 1980), pp. 6-8.

๕) มีการต่อต้านแนวโน้มสู่ความเสื่อม (Resistance to Tendency to Run Down) ระบบทุกระบบมีแนวโน้มที่จะเสื่อมลง แต่ระบบเปิดจะพยายามหาวิธีการเพื่อต่อต้านจากความเสื่อม

๖) มีข้อมูลย้อนกลับ (information feedback) เพื่อปรับตัวมิให้เบี่ยงเบนจากเป้าหมาย

๗) มีแนวโน้มสู่ความสมดุล (Tendency toward Equilibrium) เมื่อเกิดสภาวะไม่สมดุล

๘) มีแนวโน้มสู่ความสลับซับซ้อนมากขึ้น (Differentiation) มีความเฉพาะทางมากขึ้นและมีองค์ประกอบหลากหลายมากขึ้น

๙) มีหลายเส้นทาง (Numerous Paths) ที่จะทำให้บรรลุจุดหมายได้ ไม่มีเพียงเส้นทางเดียวและระบบเปิดจะหาทางเลือก (Alternative Paths) ที่เหมาะสม^{๒๘}

คีฟ (Keeves) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรมีข้อกำหนด ๔ ประการ คือ

๑) รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Relationship) มากกว่า ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม (Associative Relationship)

๒) รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

๓) รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

๔) รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือนวัตกรรมใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายเรื่องที่ศึกษา^{๒๙}

พูลสุข หิงศานนท์ คุณลักษณะของรูปแบบควรมีประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

๑) แสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและตัวแปร

๒) นำไปสู่การทำงานได้ผลตรงตามที่ตั้งไว้แล้ว

๓) อธิบายถึงโครงสร้างหรือกลไกความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาอย่างชัดเจน

๔) นำไปส่งเสริมการสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือขยายองค์ความรู้

๕) สอดคล้องกับทฤษฎีเรื่องที่ใช้รูปแบบ^{๓๐}

^{๒๘} อุทัย บุญประเสริฐ, **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ขั้วฟ้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๔.

^{๒๙} Keeves, **Educational Research Methodology, and Measurement: An international handbook**, (Oxford, England: Pergamon Press, 1988), p. 560.

^{๓๐} พูลสุข หิงศานนท์, **การพัฒนารูปแบบ**, (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบที่ดีมีคุณลักษณะที่ชัดเจน ซึ่งสามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต ชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผล ประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างที่จะทำให้บรรลุจุดหมายได้ เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่เกิดขึ้น นำไปส่งเสริมการสร้างแนวคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ หรือนำไปสู่การทำงานได้ผลตรงตามที่ตั้งไว้

๒.๑.๕ กระบวนการ/วิธีการ ได้มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ ดังนี้

วิลเลอร์ (Willer) กล่าวว่า การพัฒนารูปแบบโดยทั่วไปแบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การสร้าง (Construct) รูปแบบ
๒. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ของรูปแบบ^{๓๑}

บุญส่ง หาญพานิช ไดกล่าวถึงการพัฒนารูปแบบ ๓ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับธรรมชาติความรู้ องค์ความรู้ และการบริหารจัดการศึกษาของไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้ โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสัมภาษณ์การปฏิบัติและการสอบถามผู้บริหารระดับผู้อำนวยการขึ้นไป
๒. การจัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยนำผลสรุปจากการวิเคราะห์สาระจากการสัมภาษณ์การปฏิบัติและการวิเคราะห์แบบสอบถาม นำมาสรุปเป็นข้อค้นพบเพื่อใช้เป็นฐานในการสร้างร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย
๓. การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิหลังจากนั้น จึงปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ^{๓๒}

วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์ ได้กล่าวถึงการพัฒนารูปแบบ โดยแบ่งออกเป็น ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การกำหนดกรอบความคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัย
๒. การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบการปฏิรูปการเรียนรู้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของสถานศึกษาและสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
๓. การสร้างรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
๔. การศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและ

^{๓๑}Willer , D ., *Scientific Sociology : Theory and Method*, (Englewood Clift, NJ: Prentice Hall Inc, 1986), p. 83.

^{๓๒}บุญส่ง หาญพานิช, ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย, รายงานการวิจัย (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๒.

๕. การปรับปรุงและนำเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน^{๓๓}

สมบุรณ์ ศิริสรธีร์ ไดกล่าวถึงการพัฒนารูปแบบ โดยดำเนินการพัฒนารูปแบบเป็น ๖ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การกำหนดกรอบแนวความคิดในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

๓. การศึกษาและประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

๔. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี

๕. การตรวจสอบและการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

๖. การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี^{๓๔}

กฤษฎพล จันทร์พรหม ไดกล่าวถึงการศึกษารูปแบบ โดยการศึกษา ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำราบทความวิจัยฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตทั้งในและต่างประเทศ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

๒. การสังเคราะห์รูปแบบ องค์ประกอบ โครงสร้างของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ ๑ มาสร้างเป็นรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

๓. การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ๑๐ คน จำนวน ๓ รอบ

๔. การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ ๓ มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบัน อุดมศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบ หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย^{๓๕}

ชนกนารถ ชื่นเชย ไดกล่าวถึงการศึกษารูปแบบ โดยดำเนินการ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

^{๓๓} วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรารณ, การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, ๒๕๔๓), หน้า ๗๓-๘๔.

^{๓๔} สมบุรณ์ ศิริสรธีร์, การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี, รายงานการวิจัย (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๗๑.

^{๓๕} กฤษฎพล จันทร์พรหม, การศึกษารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย, รายงานการวิจัย (สงขลา:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘), หน้า ๘๘.

๑. การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

๓. การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน ๑๙ คน โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟายและ

๔. การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ ๓ มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่อง หลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น^{๓๖}

พรจันทร พรศักดิ์กุล ได้กล่าวถึงการศึกษารูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีกระบวนการ๕ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณ โดยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

๒. การศึกษากระบวนการงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินการในปัจจุบัน โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียนและสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครองคณะกรรมการสถานศึกษาประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

๓. การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

๔. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบ โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

๕. การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณการใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน^{๓๗}

^{๓๖} ชนกนารถ ชื่นเชย, รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน, (สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า ๗๒-๗๙.

^{๓๗} พรจันทร พรศักดิ์กุล, รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๓-๑๗๕.

อัมพร พงษ์กัสนนันท ได้กล่าวถึงการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ” โดยดำเนินการพัฒนา รูปแบบเป็น ๒ ขั้นตอน ได้แก่

๑. การสร้างรูปแบบ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎีเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques)

๒. การประเมินรูปแบบประกอบด้วย การประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบ ไปปฏิบัติในสถานศึกษา และการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนา รูปแบบ^{๓๘}

จากการศึกษากระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบ สามารถสรุปได้ว่าการพัฒนา รูปแบบคือการสร้างหรือพัฒนา รูปแบบ เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้๑) การสร้างหรือพัฒนา รูปแบบขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัยซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์การสอบถาม การสำรวจการสนทนากลุ่ม เป็นต้น ๒) การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด รูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย

๒.๑.๖ การประยุกต์ใช้รูปแบบ

ความจำเป็นในการประยุกต์หลักการทางการพัฒนา รูปแบบมาใช้ในองค์กรเนื่องจากมีการกำหนดหลักการอย่างกว้างๆ เอาไว้ ดังนั้นในการนำไปใช้จำเป็นต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับองค์กรหรือการจัดการองค์กรแต่ละองค์กรมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านขนาดขององค์กรวัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง รูปแบบในการบริหารจัดการ ดังนั้นการจัดการองค์กรที่แตกต่างกันย่อมต้องประยุกต์ความรู้รูปแบบการพัฒนาเพื่อนำไปใช้ที่แตกต่างกันออกไปสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แม้ว่าการจัดตั้งองค์กรบางองค์กรอาจมีลักษณะการจัดตั้งที่เหมือนกัน ในการจัดการจึงต้องมีการประยุกต์ให้เหมาะสมการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ แนวทางในการประยุกต์หลักการพัฒนา รูปแบบที่แท้จริงขององค์กรวิเคราะห์สภาพที่แท้จริงขององค์กรทั้งในด้านจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคศึกษาแนวทางการจัดการที่เหมาะสมกับองค์กรนำหลักการจัดการที่เหมาะสมเข้ามาใช้ในการดำเนินการ

๑. เพื่อพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ทันสมัย
๒. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหาร
๓. เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกร่วมมือและร่วมใจกันอย่างเต็มที่ในการแก้ปัญหาต่างๆ
๔. เพื่อเพิ่มพูนสัมพันธภาพอันดีระหว่างหน่วยงานต่างๆ

^{๓๘} อัมพร พงษ์กัสนนันท, การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต, **รายงานการวิจัย** (สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐), หน้า๑๐๘.

ในการประยุกต์หลักการใช้รูปแบบการพัฒนา โดยใช้แนวทางยี่ดัวัตถุประสงค์เป็นหลักนั้น จะต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกและประสานงานให้กิจกรรมต่างๆ ขององค์กรดำเนินไปด้วยดีและบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ จะมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับพฤติกรรม เน้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการ กำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร และให้ทุกคนปฏิบัติงานโดยยึดวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร เป็นหลักสำคัญที่สุด

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม

๒.๒.๑ ที่มาของแนวคิดของคุณธรรม

สิ่งที่น่าสนใจในอันดับต่อไปคือ คุณธรรมและจริยธรรม เกิดขึ้นได้อย่างไร ต้นกำเนิดของ จริยธรรมที่เป็นแหล่งที่มาที่สำคัญของจริยธรรมด้วยเพราะวรรณคดีเป็นที่รวบรวมแนวคิดทาง จริยธรรม ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดคุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักการที่มนุษย์ใน สังคมควรยึดถือปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขในสังคม ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดคุณธรรม และจริยธรรมขึ้นในสังคมตลอดมา เนื่องจากมีความพยายามที่ต้องการสร้างหลักคุณธรรมและ จริยธรรมที่เป็นสากลให้บุคคลเกิดความรู้สึกในเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมในแนวทางที่สอดคล้อง กับพฤติกรรม แหล่งกำเนิดของคุณธรรมจริยธรรมอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประการ คือ

๑. แหล่งกำเนิดจากภายในตัวบุคคล อริสโตเติล แยกแยะแหล่งที่เกิดคุณธรรม ออกเป็น ๒ ส่วน คือ คุณธรรมอันเกิดจากพุทธิปัญญา (Intellectual virtue) กับคุณธรรมอันเกิดจาก ศีลธรรมจริยธรรม (Moral virtue) คุณธรรมอันเกิดจากพุทธิปัญญา เป็นคุณธรรมในระดับปัจเจก บุคคล ผู้ที่มีสติปัญญาจะสามารถพัฒนาจริยธรรมได้ด้วยหลักของการคิดไตร่ตรอง ส่วนคุณธรรมอัน เกิดจากศีลธรรมจริยธรรม เป็นคุณธรรมที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ด้วยการเรียนรู้จากการอยู่ร่วมกัน เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องซึ่งนำไปสู่สภาวะของความเป็นสุข

คุณธรรมทั้งสองที่มีแหล่งกำเนิดจากภายในตัวบุคคลนี้ มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ เป็นตัวกำหนด ซึ่งสามารถแบ่งแยกออกเป็น ๒ ส่วน คือ ตัวกำหนดที่มาจากพันธุกรรม และตัวกำหนด ที่มาจากสภาพจิต

๑) ตัวกำหนดที่มาจากพันธุกรรม มนุษย์เกิดมาพร้อมด้วยคุณภาพของสมองที่จะ พัฒนาขึ้นเป็นความเฉลียวฉลาดด้านปัญญาโดยได้รับการถ่ายทอด มาจากบรรพบุรุษ ผ่าน กระบวนการทางพันธุกรรม การพัฒนาของสมองจะดำเนินไปตามรหัสพันธุกรรมที่ถูกกำหนดไว้ตั้งแต่เกิด แม้ว่าการพัฒนาด้านการคิดและสติปัญญาจะเจริญพัฒนาต่อมาภายใต้อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู และสิ่งแวดล้อม แต่คุณภาพสมองที่บุคคลได้รับการถ่ายทอดมาจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ซึ่งทำให้แต่ละ บุคคลไม่สามารถพัฒนาได้เท่าเทียมกัน

๒) ตัวกำหนดที่มาจากสภาพจิต ได้แก่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งเกิดจากมโน ธรรมที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิด ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรมจึงมีแหล่งกำเนิดจากคุณภาพสมองในการคิด และคุณภาพของจิตที่สามารถแยกแยะความถูกความผิดได้เป็นพื้นฐาน สภาพของจิตทำให้บุคคล

สามารถจดจำสิ่งที่เป็นความเคียดแค้น บาดหมางใจ หรือความรู้สึกผิดตลอดเวลาที่เกิดจากการตัดสินใจพลาดพลั้งไป สภาพของจิตจึงก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่อาจนำไปสู่การมีคุณธรรมจริยธรรม และการขาดคุณธรรมและจริยธรรมได้เท่าๆ กัน

เนื่องจากคุณธรรมจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา ดังนั้น ผู้บริหารที่มีคุณสมบัติด้านสติปัญญาที่เหนือกว่าย่อมได้เปรียบในด้านการคิด และการแสวงหาเหตุผล ทำให้รู้จักพิจารณาผลที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำของตน นอกจากนี้ ยังสามารถคิดแก้ปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักเหตุผลที่ไม่ทำให้ตนเองและผู้ที่บังคับบัญชาได้รับความเดือดร้อนในภายหลังได้

๒. แหล่งกำเนิดภายนอกตัวบุคคล ในการที่บุคคลนั้นจะทำความดี หรือละเว้นการกระทำที่ไม่น่าพึงปรารถนามากน้อยเพียงใดนั้น สาเหตุที่สำคัญ คือ คนรอบข้าง กฎระเบียบ สังคม วัฒนธรรมและสถานการณ์ที่บุคคลประสบอยู่ นอกจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน การมีหรือการขาดแคลนสิ่งเอื้ออำนวยในการทำงาน ตลอดจนบรรยากาศทางสังคมในที่ทำงาน กลุ่มเพื่อนและวัฒนธรรมในองค์กร จะมีผลต่อพฤติกรรมการทำงาน และสุขภาพจิต ตลอดจนความสุขความพอใจในการทำงาน^{๓๙} ได้แก่ กฎ ระเบียบ วัฒนธรรม สังคม คนรอบข้างและสถานการณ์ที่บุคคลประสบอยู่ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเราทำความดี หรือละเว้นการกระทำในสิ่งที่ไม่พึงปรารถนา^{๔๐}

คุณธรรมและจริยธรรม เป็นหลักการที่มนุษย์ในสังคมควรยึดถือปฏิบัติเพื่อการอยู่แหล่งกำเนิดนี้กล่าวถึงพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้มาจากธรรมชาติเป็นตัวกำหนด ซึ่งแบ่งแยกออกเป็น ๒ ประการ คือ

๑) ตัวกำหนดมาจากพันธุกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับคุณภาพของสมองที่จะพัฒนาขึ้นเป็นความเฉลียวฉลาดด้านปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดส่วนนี้มาจากบรรพบุรุษโดยผ่านกระบวนการทางพันธุกรรม การพัฒนาของสมองจะดำเนินไปตามรหัสพันธุกรรมที่กำหนดไว้ตั้งแต่เกิด แม้ว่าการพัฒนาด้านการคิดและสติปัญญาจะเจริญพัฒนาต่อมาภายใต้อิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูและสิ่งแวดล้อม แต่คุณภาพของสมองที่บุคคลได้รับจะเป็นพื้นฐานเบื้องต้น ดังเช่น ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ธรรมได้ด้วยตนเองด้วยปัญญาของพระองค์ แต่การเกิดมโนธรรมในมนุษย์ พระองค์ได้ทรงแบ่งประเภทของบุคคลออกเป็นดอกบัวประเภทต่างๆ บุคคลที่เป็นประเภทดอกบัวที่อยู่บานชูช่อเหนือน้ำ คือ บุคคลที่สามารถเรียนรู้และประจักษ์ในความดีและความชั่วด้วยปัญญานั้นเอง ส่วนบุคคลที่เป็นประเภทดอกบัวประเภทอื่นๆก็อาจสามารถรู้ผิดชอบชั่วดีได้ด้วยการอบรมสั่งสอนตามระดับความสามารถของสติปัญญา นอกจากนี้ สัญชาตญาณแห่งชีวิต (Life instinct) ของมนุษย์ ทำให้มนุษย์คิดหาแนวทางในการที่จะมีชีวิตอยู่รอด และการมีสติปัญญาในระดับที่สูง ทำให้มนุษย์สามารถคิด พิจารณา และแยกแยะเหตุและผลได้เพื่อมีชีวิตอยู่รอดได้อย่างยั่งยืน

๒) ตัวกำหนดมาจากสภาพจิต จากแนวความคิดที่ว่าจริยธรรมมีแหล่งกำเนิดจากความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งเกิดขึ้นจากมโนธรรมที่อยู่ในความรู้สึกนึกคิด ดังนั้นแหล่งกำเนิดของ

^{๓๙} ดวงเดือน พันธมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไมจริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ, ๒๕๔๓).

^{๔๐} จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, “กลวิธีวิจัยอนาคต กระบวนการอนาคตปริทัศน์”, **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**, ฉบับที่ ๒ ปีที่ ๖ (๒๕๓๗): ๗๖-๙๑.

คุณธรรมและจริยธรรมจึงเป็นคุณภาพของสมองในการคิด และคุณภาพของจิตที่สามารถแยกแยะ ความถูกต้องความผิดได้เป็นพื้นฐานสภาพของจิตนั้นทำให้บุคคลจดจำสิ่งที่ เป็นเคียดแค้น บาตหมางใจ หรือรู้สึกผิดตลอดเวลากับการตัดสินใจที่พลาดพลั้งไป ดังนั้นสภาพจิตก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกที่ อาจนำไปสู่การมีคุณธรรมและจริยธรรมและการขาดคุณธรรมและจริยธรรมได้เท่าๆ กัน

แต่อย่างไรก็ตามคุณธรรมและจริยธรรมมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา นักบริหาร การศึกษาที่มีคุณสมบัติด้านสติปัญญาย่อมได้เปรียบในด้านความคิดและการแสวงหาเหตุผล และสามารถพิจารณาผลที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำของตนได้ นักบริหารที่มีสติปัญญาในระดับสูงจะเป็นผู้ที่สามารถคิดแก้ปัญหาโดยยึดหลักเหตุผลที่ให้ประโยชน์สุขแก่ตนเองและไม่ทำให้ตนเองได้รับความเดือดร้อนในภายหลังได้ ซึ่งกล่าวได้ว่าเกิดเป็นผลประโยชน์ที่ยังความสุขมาให้อย่างยั่งยืน

อิทธิพลที่เป็นผลต่อการเกิดคุณธรรมและจริยธรรมในประเทศไทยซึ่งเริ่มมีขึ้นในสมัย สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของแหล่งคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถนำมาอธิบายได้ ดังนี้

๑) อิทธิพลของคำสาบานกฎหมาย ระเบียบและวินัย หลักจริยธรรมที่ได้จากคำสาบาน ถือเป็นราชประเพณีที่ผู้บริหารบ้านเมืองต้องกระทำ นอกจากกฎหมายที่ระบุไว้เป็นจริยธรรมหรือวินัยของผู้ปฏิบัติงาน การให้คำสาบานจึงเป็นต่อการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเงื่อนไขผูกมัดด้วยวาจา ที่เชื่อมโยงกับความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ซึ่งทำให้เกิดเป็นข้อกำหนดแนวทางความประพฤติซึ่งมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำกับอยู่ด้วยและอาจกลายมาเป็นกฎเกณฑ์ในที่สุด ส่วนในเรื่องของกฎหมายในปัจจุบัน นักบริหารต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายอย่างเป็นธรรม กฎหมายบ้านเมืองเป็นตัวกำหนดคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการกระทำต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างประชาชนในประเทศนั้นๆ ประชาชนจำเป็นจะต้องเรียนรู้และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่เป็นเป็นกฎหมายสำหรับประชาชนซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันซึ่งเป็นเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรม การที่บุคคลรู้ว่าอะไรดีอะไรเหมาะสมและสำคัญนั้นไม่เพียงพอ ที่จะทำให้เขามีพฤติกรรมตามนั้นได้ เพราะคนที่ทำผิดกฎหมาย เช่น ไปลักทรัพย์หรือทำร้ายร่างกายผู้อื่น ไม่ได้ทำไปเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ทำไปทั้งๆ ที่รู้ว่าผิด เพราะหลังจากที่กระทำลงไปแล้วก็จะหลบหนีซ่อนตัวเพราะกลัวถูกจับมาลงโทษนั่นเอง นักบริหารก็เช่นกัน เมื่อรู้ตัวว่ากระทำผิดมักจะรู้แกล้งและมักจะแสดงพฤติกรรมอื่นๆ เพื่อกลบเกลื่อน^{๔๑}

๒) อิทธิพลของศาสนา ทุกศาสนาย่อมมีคำสั่งสอนเป็นศีลและธรรมให้บุคคลผู้นับถือและศรัทธาให้การยอมรับและเชื่อฟัง พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามโดยไม่มีเงื่อนไข ดังเช่น พุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของประเทศไทยได้กล่าวถึงคุณธรรมในการบริหารจัดการและการปกครอง

^{๔๑}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้วัยจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ, ๒๕๔๓).

แผ่นดินของพระมหากษัตริย์ อันได้แก่ ทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหัตถ์ และราชสวัสดิธรรม^{๔๒} เป็นต้น

ธรรมเหล่านี้ที่จริงแล้วเป็นหลักธรรมที่ข้าราชการ ผู้บริหารและผู้ประกอบวิชาชีพต่างๆ ควรยึดถือปฏิบัติตามด้วย

ทศพิธราชธรรม คือ ธรรมของพระราชา มีข้อปฏิบัติรวม ๑๐ ประการ ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ได้กับหลักการบริหารอย่างมีคุณธรรมและจริยธรรมได้ ดังนี้

(๑) ทาน คือ การให้ทานทรัพย์สินสิ่งของ

(๒) ศีล คือ ความประพฤติที่ดีงาม

(๓) บริจาค คือ การบริจาค การยอมสละผลประโยชน์ส่วนตน เพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม

(๔) อาชวะ คือ ความซื่อตรงต่อตนเองและผู้อื่น มีความเป็นกลาง คือ ความไม่ลำเอียงหรือมีอคติ

(๕) มัทวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยนต่อปวงชนทั้งปวง มีสัมมาคารวะ

(๖) ตบะ คือ มีความเพียร ไม่เกียจคร้าน มีความพยายามแสวงหาแนวทางสู่ความสำเร็จ

(๗) อักโธระ คือ ความไม่โกรธ การทำจิตใจให้ผ่องใส มีสติและรู้เหตุผลอยู่ตลอดเวลา

(๘) อวิหิงสา คือ ความไม่เบียดเบียนข่มเหง ความไม่ล่วงละเมิดสิทธิของผู้อื่น

(๙) ขันติ คือ ความอดทน ความคงสภาพให้สามารถต่อสู้กับอุปสรรคได้โดยไม่ท้อถอย

(๑๐) อวิโรธนะ คือ ไม่ประพฤติดินในธรรม ไม่ผิดพลาด เป็นผู้ที่ทำแต่ความดีและได้ผลลัพธ์ของการกระทำที่ดี

จักรวรรดิวัตร คือ หลักธรรมที่พระมหากษัตริย์และข้าราชการของพระองค์ใช้ในการดำเนินนโยบายทางการบริหารบ้านเมือง มีหลักปฏิบัติ ๑๒ ประการ ซึ่งนำไปประยุกต์ใช้ให้ตรงตามกับบทบาทหน้าที่ได้ ดังนี้

(๑) การอบรมผู้ปกครองให้อยู่ในศีลธรรมอันดีงาม

(๒) การผูกสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ

(๓) การให้รางวัลอันสมควรแก่ผู้บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม

(๔) การเกื้อกูลผู้ทรงศีล เครื่องพรตและไทยธรรม และอนุเคราะห์คบหาด้วยความช่วยเหลือให้สิ่งที่จำเป็นสำหรับอาชีพ

(๕) การอนุเคราะห์ให้เลี้ยงชีพได้ตามควรแก่อัตภาพ

(๖) การให้ความอุปการะแก่ผู้ทรงศีลที่ประพฤติชอบ

(๗) การห้ามการเบียดเบียนสัตว์

^{๔๒}วริยา ชินวรรณ, จริยธรรมในวิชาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๕๖).

(๘) การชักนำให้บุคคลทั้งหลายตั้งอยู่ในธรรม ขจัดการทำบาปทำกรรม และความไม่เป็นธรรม

(๙) การให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่ขัดสนไม่พอเลี้ยงชีพ

(๑๐) การเข้าหาผู้ทรงศีลในโอกาสอันควร เพื่อศึกษาถึงบุญบาป

(๑๑) การตั้งวิริยจิตไม่ให้เกิดธรรมราคะด่ากฤษณา

(๑๒) การระงับความโลภ ห้ามจิตใจไม่ให้ปรารถนาลาภ ที่ไม่ควรได้

ราชวสดีธรรม คือ ธรรมที่เป็นหลักในการปฏิบัติราชการ ซึ่งมีสาระสรุปได้เป็น ๓ หลักใหญ่ รวม ๔๔ ข้อปฏิบัติ หลักใหญ่ ๓ ประการ ได้แก่

(๑) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนต่อพระราชาโดยตรง

(๒) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมตนเอง

(๓) หลักธรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

อิทธิพลที่ได้จากหลักธรรมตามแนวพระราชดำริและพระบรมราโชวาท รวมทั้งโอวาทของผู้มีระดับสูงในอดีต ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองโดยพระมหากษัตริย์ซึ่งทรงเป็นที่รักเคารพอย่างยิ่ง ดังนั้นพระบรมราโชวาท ของพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์เป็นเสมือนหลักธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน

สำหรับคุณธรรมจริยธรรมในวิชาชีพทางการศึกษานั้น กล่าวได้ว่า คือองค์ความรู้ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในสังคมตะวันออกและสังคมตะวันตก มีอิทธิพลต่อคุณธรรมจริยธรรมของไทย โดยเฉพาะในวงการการศึกษาว่าเมื่อนำมาพิจารณาถึงกรอบขององค์ความรู้จาก ๓ แหล่ง^{๔๓} คือ

(๑) แหล่งศาสนา ซึ่งเป็นแหล่งของคำว่า จริยธรรม ศีลธรรมและคุณธรรม จนกลายเป็นบทบัญญัติที่เป็นกฎระเบียบ – จรรยาบรรณ ในวิชาชีพต่างๆ

(๒) แหล่งปรัชญา โดยเฉพาะสาขาที่เป็นคุณค่าวิทยา ซึ่งได้แก่ จริยศาสตร์ ศีลธรรม สุนทรียศาสตร์ และปรัชญาการศึกษา

(๓) จากแหล่งจริยธรรม ประเพณีทางสังคม เช่น กฎหมาย ภูมิปัญญา วิถีประชา ค่านิยม ภาษา และ วัฒนธรรม เป็นต้น

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมของบุคคลนั้น คือการยอมรับว่าสิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดสำคัญสิ่งใดไม่สำคัญ สิ่งเหล่านี้ต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ การเห็นผิดเป็นชอบ ย่อมขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ซึ่งเป็นประสบการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนั้นการที่บุคคลจะมองเห็นว่าสิ่งใดสำคัญมากหรือน้อยก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปได้ ตามสถานการณ์และยุคสมัยด้วย เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและธรรมชาตินั้น เป็นคุณธรรมและค่านิยมที่มีความสำคัญมากกว่าในอดีต

^{๔๓} สุภัทร ปัญญาทิป, จริยธรรมในวิชาชีพครูอาจารย์, (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖).

เป็นต้น คุณธรรมและค่านิยมต่างๆ นั้นจึงเป็นสาเหตุของการทำดีละเว้นความชั่ว การที่บุคคลมีคุณธรรมและมีค่านิยมที่เหมาะสมแล้วน่าจะเป็นผู้ที่มีจริยธรรมที่เหมาะสมด้วย

๒.๒.๒ ความหมายของคุณธรรม

คุณธรรม เป็นคำสมาส มีลักษณะเป็นคำนาม หมายถึง สภาพคุณงามความดีเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ครอบครองอยู่ เป็นความดีงามในจิตใจซึ่งทำให้เคยชินต่อการประพฤติดีมีผู้ให้ความหมายต่าง ๆ ดังนี้

บรูญชัย จงกลนี ได้สรุปแนวคิดของนักปราชญ์ ได้แก่ เพลโต อริสโตเติล และโซเครตีส ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมของบุคคล^{๔๔} ไว้ดังนี้

เพลโต (Plato) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคุณธรรมไว้ว่า การปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญาณคือ คุณธรรม คุณธรรม คือ ความรู้ (Virtue is Knowledge) คุณธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในตัวบุคคลโดยฉับพลันหรือโดยบังเอิญ มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติชอบได้ หากเขาไม่รู้ว่าเขากำลังทำอะไรเพื่ออะไร ทำอย่างไร คุณธรรมทุกอย่างเกิดจากความรู้ และไม่ใช่ความรู้ที่เป็นทฤษฎี หากแต่เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ เพลโต ได้แบ่งคุณธรรมออกเป็น ๔ ประการ

๑) ปัญญาหรือปรีชาญาณ (Wisdom) หมายถึง การเล็งเห็นหรือการหยั่งรู้ได้ง่าย และชัดเจนว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรดีอะไรไม่ดี อะไรควรประพฤติอะไรไม่ควรประพฤติ

๒) ความกล้าหาญ (Courage) ได้แก่ การกล้าเสี่ยงต่อการยากลำบากภัยอันตรายและความตายเพื่ออุดมการณ์ กล้าเสี่ยงจากการถูกเข้าใจผิด กล้าเสี่ยงต่อความถูกต้องใส่ร้ายและการเยาะเย้ยด้วยความมั่นใจว่าตนกระทำดีแล้วส่วนผลจะเป็นเช่นไรก็สามารถวางเฉยได้

๓) การรู้จักประมาณ (Temperance) ได้แก่ การรู้จัก ควบคุมตัวเองให้อยู่ในขอบเขตของจุดมุ่งหมายในชีวิตรู้จัก บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ชอบของตนเองไม่ก้าวร้าวสยดสยองและหน้าที่อันชอบธรรมของบุคคลอื่นในเวลาอันสมควร

๔) ความยุติธรรม (Justice) ได้แก่ การให้แก่คนทุกคนอย่างเหมาะสม เช่น การให้แก่ตนเอง แก่บุคคลในครอบครัว แก่เพื่อนฝูง มิตรสหาย แก่ผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาในเวลาที่เหมาะสมและในเหตุการณ์ที่สมควร

อริสโตเติล (Aristotle) ได้นำเอาคุณธรรม ๔ ประการของเพลโตมาอธิบายเพิ่มเติม ได้แก่ การเดินสายกลางเปรียบได้กับมัชฌิมาปฏิปทาของพระพุทธเจ้า เช่น ความกล้าหาญกับความไร้อย่างอาย ความเอื้อเฟื้อเป็นสิ่งที่กลางๆ ระหว่างความฟุ้งเฟ้อกับความตระหนี่ ซึ่งอริสโตเติลจำแนกออกเป็น ๒ ชนิด ดังนี้

๑) คุณธรรมด้านสติปัญญา เป็นคุณธรรมด้านความรู้ ได้แก่ ความรู้ทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติอันเป็นส่วนของวิญญาณที่มีเหตุผล หน้าที่ของวิญญาณก็คือการรู้และการค้นหาความจริงให้ปรากฏ

๒) คุณธรรมทางศีล เป็นคุณธรรมที่อยู่ในรูปของคำสอนซึ่งเป็นส่วนของวิญญาณที่ไม่มีเหตุผลแต่มุ่งเพื่อความดีงาม

^{๔๔} บรูญชัย จงกลนี, *คุณธรรมของนักบริหาร*, (ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๒๘), หน้า ๒๒-๒๓.

โซคราตีส (Socrates) กล่าวว่า การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมทางจริยธรรม คือ การแสวงหาคุณธรรม เพราะเป็นคุณธรรมคือความรู้ที่แท้จริง โซคราตีส กล่าวเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ไม่มีบุคคลใดเลยที่กระทำการอันใดโดยเจตนาที่จะเป็นการขัดแย้งกับสิ่งที่ดีที่สุดในตนแต่ที่บุคคลกระทำไปนั้น เป็นเพราะความไม่รู้จักสิ่งที่ดีที่สุดในตนเท่านั้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณ ความดีงาม สภาพที่เกื้อหนุน^{๔๕}

พระมหาอดิสร ธีรสีโล กล่าวว่า คุณธรรม คือ ความงามความดีภายในจิตใจอยู่ในขั้นสมบูรณ์จนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดีชื่นชมยกย่อง ในขณะที่การกระทำความชั่วย่อมนำความเจ็บปวดมาให้ การเป็นผู้มีคุณธรรมก็คือการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบที่ดีงามความเข้าใจเรื่องการกระทำดีมีคุณธรรม เป็นกฎเกณฑ์สากลที่ตรงกัน เช่น การไม่ฆ่าสัตว์ ไม่เบียดเบียน ไม่ลักขโมย ไม่ประพฤติผิดในกาม และไม่กล่าวเท็จโดยหวังผลประโยชน์ส่วนตัว^{๔๖}

พระบำรุง ปณฺญาพล (โพธิ์ศรี) สรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง สิ่งที่มีคุณค่ามีประโยชน์ เป็นลักษณะของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดทางจิตใจ เป็นสภาพคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เป็นเวลายาวนาน เป็นตัวกระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงาม คุณธรรมเป็นสิ่งที่ดีงามทางจิตใจ เป็นคุณค่าของชีวิตในการบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนมนุษย์ให้เกิดความรักสามัคคีความอบอุ่นมั่นคงในชีวิต ดังนั้น คุณธรรมเป็นบ่อเกิดของจริยธรรม^{๔๗}

จิราภรณ์ อาริรัณย์ สรุปไว้ว่า ไม่มีบุคคลจะเป็นคนดีได้ถ้าปราศจากความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เป็ความดี คุณธรรมในสมัยโซคราตีส อาจพูดได้หลายด้าน ดังนี้

คุณธรรม (Virtue) หมายถึง คุณลักษณะพิเศษ (Excellence) ที่มีประโยชน์ต่อผู้ปกครอง กล่าวคือ ทำให้ผู้นั้นเป็นมนุษย์ ลักษณะพิเศษถือว่าเป็นคุณธรรมมีอยู่ ๕ อย่าง คือ

- ๑) ความรู้ (Wisdom) หมายถึง ความรู้ที่เกี่ยวกับความดีคือ รู้ว่าอะไรดีอะไรไม่ดี
- ๒) การปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนา (Deity) หมายถึง การทำความดีและการเคารพยกย่อง เช่น พระผู้เป็นเจ้า พระธรรมรวมทั้งการประพฤติปฏิบัติตามคำสอน
- ๓) ความกล้าหาญ (Courage) หมายถึง กล้าในสิ่งที่ควรกล้าและกล้าในสิ่งที่ควรกลัว เช่น การกลัวเกรงพระผู้เป็นเจ้าของชาวคริสต์ เป็นต้น
- ๔) การควบคุมตนเอง (Self-Control หรือ Temperance) คือ การใช้ปัญญาควบคุมอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ตลอดจนการกระทำที่ไม่เหมาะสมด้วย

^{๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุติ), พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔), หน้า ๕๑.

^{๔๖} พระมหาอดิสร ธีรสีโล, **คุณธรรมสำหรับครู**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓.

^{๔๗} พระบำรุง ปณฺญาพล (โพธิ์ศรี), “ปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังคุณธรรม และจริยธรรมของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร”, **รายงานการวิจัย** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐.

๕) ความยุติธรรม (Justice) หมายถึง การปฏิบัติต่อผู้อื่นและตนเองอย่างเหมาะสม ได้แก่ การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น กล่าวคือ เป็นผู้ที่มีใจเป็นธรรมอยู่เสมอ^{๔๘}

มานิช รัตนธรรมเจริญ คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงาม ความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจของมนุษย์เมื่อแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคมเป็นประโยชน์ต่อตนเองต่อผู้อื่นและสังคม^{๔๙}

ดวงเพ็ญ สุทธิธนกกุล คุณธรรม หมายถึง สภาพความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในทางที่งดงามเชื่อในความบริสุทธิ์ยุติธรรมมีความจริงใจ เมตตา กรุณา ปราณนาดีต่อผู้อื่น มีความสุภาพอ่อนโยนเป็นที่สบายใจต่อผู้ที่มาคบหาสมาคม^{๕๐}

วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึง คุณธรรม หมายถึง อุปนิสัยอันดีงามซึ่งสั่งสมในดวงจิต อุปนิสัยนี้ได้มาจากความพยายาม และความประพฤติที่ดีต่อกันมาเป็นเวลานาน^{๕๑}

ประภาศรี สีหอำไพ ได้ให้ความหมายของคำว่า “คุณธรรม” หมายถึง หลักธรรมจริยาที่สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีทางศีลธรรม มีคุณงามความดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดี การกระทำที่ดียอมได้รับผลของความดีคือความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำชั่วยอมได้รับผลของความชั่วคือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ^{๕๒}

ลิขิต ธีรเวคิน ได้ให้ความหมายของ “คุณธรรม” ไว้ว่า หมายถึง จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคลศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วยปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกล่อมเกลาเรียนรู้โดยพ่อ-แม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมือง และองค์กรของรัฐ^{๕๓}

ปราชญา กล้าผจญ ได้ให้ความหมายของคุณธรรม หมายถึง สภาวะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ แก่ตนเองและผู้อื่นความดีงามทั้งหลายอันเกิดจากการเป็นผู้มีธรรม มีศีลธรรมประจำใจมีสภาวะจิตใจที่เหนียวรั้งไว้มิให้ทำชั่ว^{๕๔}

^{๔๘}จิราภรณ์ อารีรัมย์, “คุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๒”, **รายงานการวิจัย** (นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยปทุมธานี, ๒๕๕๖), หน้า ๒๓-๒๔.

^{๔๙}มานิช รัตนธรรมเจริญ, “การศึกษาพฤติกรรมด้านจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี”, **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๖), หน้า ๑๙.

^{๕๐}ดวงเพ็ญ สุทธิธนกกุล, “การศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมละจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต ๑”, **รายงานการวิจัย** (ระยอง: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๖.

^{๕๑}วศิน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เมตตา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๙.

^{๕๒}ประภาศรี สีหอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๕๓}ลิขิต ธีรเวคิน, **คนไทยในอุดมคติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แม็ค, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^{๕๔}ปราชญา กล้าผจญ, **คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ**, (กรุงเทพมหานคร: เอลโล่การพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๓๑๒.

ชัยพร วงศ์วรรณ คุณธรรม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่ดั่งงามที่ได้ประพฤติปฏิบัติจนเคยชิน เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม^{๕๕}

Longman Dictionary of contemporary English ได้ให้ความหมาย ของ คำว่า “คุณธรรม” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Virtue” ไว้ ๒ ประการด้วยกัน คือ ๑) หมายถึง ความดีงาม ของลักษณะนิสัย หรือพฤติกรรมที่เกิดจากการกระทำจนเคยชิน ๒) หมายถึง คุณภาพที่บุคคลได้ กระทำตามความคิด และมาตรฐานของสังคมเกี่ยวกับความประพฤติและศีลธรรม^{๕๖}

สรุปจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรม โดยต้องมีความรู้ ความกล้าหาญ ความสามารถ ความดี ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจจากการเป็นผู้มีศีลธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ในผู้อื่นคุณธรรมเป็น สภาวะที่บุคคลมีอยู่ในตนโดยกำเนิดและโดยการขัดเกลาทางสังคม

๒.๒.๓ องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรม

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนไว้ดังนี้

๑) บิดา มารดา บ้าน หรือสถาบันครอบครัว เป็นแหล่งแรกที่ทำหน้าที่ปลูกฝังและ หล่อหลอมตลอดจนถ่ายทอดลักษณะอันทรงคุณธรรมและจริยธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว และต้อง ทำหน้าที่นี้ต่อไป แม้เด็กจะเข้าไปรับการศึกษาอบรมในโรงเรียนระดับต่างๆ อยู่แล้วก็ตาม

๒) ญาติผู้ใหญ่และสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝัง และ หล่อหลอมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กในครอบครัวเช่นเดียวกัน โดยปกติเด็กจะเรียนรู้เจตนคติเชิง จริยธรรมจากผู้ใหญ่ด้วยการสังเกตและเลียนแบบมากกว่าที่จะได้จากการฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ โดยตรง หากผู้ใหญ่เป็นผู้มีลักษณะเด่นเป็นที่ยกย่องบูชาแก่เด็กมาก เด็กจะมีแนวโน้มเลียนแบบ พฤติกรรมของผู้ใหญ่มากขึ้นเท่านั้น

๓) เพื่อนๆ ของเด็ก เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมและ จริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ ได้นอกจากนี้การ เรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมิใช่มาจากเพื่อนๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากได้กระทำกิจกรรม ร่วมกันการเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นรวมทั้งเพื่อนใน โรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย

๔) พระสงฆ์หรือผู้นำทางคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่บ้านตำบล อำเภอ หรือ ท้องถิ่นที่เด็กหรือนักเรียนอยู่นั้น เป็นที่เคารพนับถือของผู้ใหญ่ในสังคมนั้น และได้รับมอบหมายให้เป็น ผู้อบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมแก่ประชาชนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบของพระสงฆ์และ หรือผู้นำทางศาสนาในท้องถิ่นนั้น จะมีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมแก่เด็กหรือ นักเรียนนักศึกษาในท้องถิ่นนั้นด้วย

^{๕๕}ชัยพร วงศ์วรรณ, “การทดลองใช้ทักษะกระบวนการในการสอนค่านิยมและจริยธรรม”, รายงาน วิจัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙.

^{๕๖} Longman, Dictionary of Contemporary English, (London: Longman Group, 1995), p. 180.

๕) สื่อสารมวลชนหรือสื่อมวลชน ทุกรูปแบบในปัจจุบัน มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติค่านิยมตลอดจนรูปแบบของพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ตลอดไปถึงภาพยนตร์บทเพลง หนังสืออ่าน เป็นทั้งเครื่องปลูกฝังค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนทุกวัย และในขณะเดียวกันถ้าสิ่งเหล่านี้ไม่ได้รับความสนใจในด้านที่จะช่วยปลูกฝังความมีคุณธรรมที่ดีแก่เด็กและเยาวชนแล้วยังอาจเป็นเครื่องทำลายหรือขวางกั้นการปลูกฝังและหล่อหลอมให้เด็กนักเรียนนักศึกษาให้เป็นผู้มีความคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงามได้ด้วย

๖) โรงเรียนหรือสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาการบริหารและการให้บริการต่างๆ ในสถานศึกษา การเป็นตัวอย่างอันดีงามของครูอาจารย์ การเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร การเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวกับจริยศึกษา โดยเฉพาะ การจัดกิจกรรมต่างๆ ในสถานศึกษา^{๕๗}

ฉันทนา จันทรบรรจง ได้ทำการวิจัยเพื่อประกอบการพิจารณาจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ในประเด็น การศึกษากับการพัฒนาคุณธรรม โดยได้สำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้จำนวน ๑๐๐ คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวส่วนใหญ่เห็นด้วยกับข้อเสนอที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม ๑๑ ประการ คือ

- ๑) กำหนดให้การสอน จริยศึกษา ศาสนศึกษา เป็นวิชาบังคับ
- ๒) ให้สอดแทรกการสอนในวิชาต่างๆ ทุกวิชา
- ๓) เลือกเนื้อหาคุณธรรม/ จริยธรรม ที่เหมาะสม
- ๔) ให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัย และจัดการอย่างถูกต้องตามทฤษฎี
- ๕) ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี
- ๖) จัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการสอน
- ๗) จัดโอกาสให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล
- ๘) จัดโอกาสพัฒนาความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่และชุมชนที่เป็นแบบอย่าง
- ๙) จัดโอกาสสัมผัสธรรมชาติแวดล้อม
- ๑๐) จัดโอกาสให้พบเห็นสิ่งที่มีคุณค่า
- ๑๑) จัดโอกาสให้แสดงพฤติกรรมที่ดีและเสริมแรงตามหลักจิตวิทยา^{๕๘}

การศึกษาองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาคุณธรรมจะช่วยในการอธิบายว่า การที่บุคคลมีคุณสมบัติทางคุณธรรมแตกต่างกัน มีความเกี่ยวเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และจะเป็นแนวทางในการพัฒนาจริยธรรมให้สูงขึ้น โดยการพัฒนาองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคุณธรรมจำแนกเป็น ๓ ประการ ดังนี้

^{๕๗} ชำเลียง วุฒิจันทร์, **หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน**, (กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, ๒๕๒๔), หน้า ๗๖.

^{๕๘} ฉันทนา จันทรบรรจง, **จิตวิทยาการบริหาร**, (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๒). อ้างใน วิเชียร เกตุสิงห์, **สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘.

๑) องค์ประกอบด้านกายภาพ ได้แก่ การศึกษา อายุ และเพศของบุคคล

๒) องค์ประกอบทางบุคลิกภาพ ได้แก่

(๑) ลักษณะที่มุ่งอนาคต หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดีแม้จะเผชิญอุปสรรคต่างๆ ก็ไม่ย่อท้อ ทั้งนี้โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จที่ติงตามตามความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก

(๒) เจตคติต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบและศีล ๕ หมายถึง ความคิดเห็น ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อกฎหมาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศีล ๕

๓) องค์ประกอบทางสภาพแวดล้อม ได้แก่ ฐานะทางครอบครัว ผู้เลี้ยงดู วิธีการอบรมเลี้ยงดู การใช้สื่อมวลชน สภาพแวดล้อมที่โรงเรียนและอิทธิพลต้นแบบ^{๕๙}

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนในสถาบันการศึกษาจะส่งเสริมค่านิยมรักความสะอาดสบาย รักสนุก ไม่เคร่งครัด ค่านิยมเหล่านี้อาจเรียกได้ว่า เป็นค่านิยมที่ต่อต้านปัญญารธรรม แสดงออกให้เห็น โดยการที่นิสิตนักศึกษาไทยไม่ค่อยหมกมุ่นเรื่องตำรา หรือซักถามอาจารย์ หรือเพื่อน หรือมีการอภิปรายกันในเรื่องของวิชาการ หรือจับกลุ่มค้นคว้าทดลองผลิตของใหม่ ส่วนใหญ่จะเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานจากการซื้อข้าวของชมภาพยนตร์ แข่งขันกีฬาเต้นรำ^{๖๐}

สรุปได้ว่า คุณธรรมมีอิทธิพลต่อเด็กมาก ในสถาบันการศึกษาจะส่งเสริมค่านิยมรักความสะอาดสบาย รักสนุกไม่เคร่งครัดค่านิยมเหล่านี้อาจเรียกได้ว่า เป็นค่านิยมที่ต่อต้านปัญญารธรรม ดังนั้น หน้าที่ของครูและผู้เกี่ยวข้องคือการที่จะให้ความสนใจและควบคุม ชี้แนะ ตลอดจนหาวิธีที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนมีสัมพันธภาพและความรู้สึกที่ดีต่อกันเพื่อพัฒนาค่านิยมด้านปัญญารธรรมเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้น อิทธิพลในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคล

๒.๒.๔ คุณลักษณะด้านคุณธรรม

คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่างๆ

ไกรยุทธ ธีรยาคินัน และสุวัฒนา ธาดานิติ ได้สังเคราะห์แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระเจ้าอยู่หัว โดยกล่าวถึง คุณธรรมระดับบุคคล เพื่อมุ่งความสำเร็จส่วนรวม แบ่งออกเป็น ๔ มิติ ได้แก่

๑) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยแรงผลักดัน ทำหน้าที่เสมือนแรงผลักดันให้บุคคลมีความพยายามที่จะกระทำการใดๆ ให้บรรลุถึงจุดหมายที่ได้ตั้งความหวังไว้โดยไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรคใดๆ ที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยความขยัน หมั่นเพียร ความอดทน ความสามารถพึ่งตนเองและการมีวินัย

^{๕๙} สุชาติ น้ำประสานไทย, “การศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”, รายงานการวิจัย (กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔), หน้า ๓๓.

^{๖๐} เลิศพร ภาระสกุล, “การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑-๒.

๒) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยหล่อเลี้ยง ทำหน้าที่เสมือนปัจจัยหล่อเลี้ยงให้เกิดแรงผลักดันอันเนื่องมาจากการมีคุณธรรมชุดแรกในตัวบุคคล ประกอบด้วย ฉันทะ ความศรัทธา สัจจะ ความรับผิดชอบ ความสำนึกในหน้าที่และความกตัญญู

๓) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยเหนี่ยวรั้ง ทำหน้าที่คอยเหนี่ยวรั้งไม่ให้แรงผลักดันที่ก่อตัวในบุคคลนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ไม่พึงปรารถนา ประกอบด้วย ความมีสติ ความรอบคอบ และความตั้งใจให้ดี

๔) คุณธรรมที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ทำหน้าที่เป็นปัจจัยสนับสนุนบุคคลได้เปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วม ในความสำเร็จของตนเอง หรือผลประโยชน์ที่ตนเองได้รับ และเป็นปัจจัยที่สนับสนุนบุคคลได้มีส่วนในการกระทำกิจกรรมต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อส่วนรวม ทั้งในวงแคบระดับครอบครัวและในวงกว้างระดับประเทศประกอบด้วย ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อ ความไม่เห็นแก่ตัว ความไม่เอาเปรียบผู้อื่นและความอะลุ่มอล่วยถ้อยทีถ้อยอาศัย^{๒๑}

การกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้กำหนดคุณลักษณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตและสังคม จึงได้กำหนดพฤติกรรมและคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ไว้ดังนี้

- ๑) มีจิตสาธารณะ มีความเสียสละ มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น และช่วยเหลือสังคม
- ๒) มีวินัย ประพฤติปฏิบัติตน ตามระเบียบของมหาวิทยาลัย กฎหมาย และสังคม
- ๓) มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา และปฏิบัติตนตรงต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ และไม่ทำให้เสียชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย^{๒๒}

ศรุต นาควิชระ กล่าวถึงลักษณะของคุณธรรม ๓ ลักษณะ คือ

๑) คุณธรรมเชิงเดี่ยว หมายถึง การยึดมั่นในคุณธรรมเฉพาะประเด็น ซึ่งมุ่งปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่มบุคคลใกล้ชิด และเป็นคุณธรรมที่อาจส่งผลต่อสังคมได้ เช่น ความซื่อสัตย์ของมือปืนรับจ้างที่มีต่อนายจ้าง เป็นต้นหลักคุณธรรมเชิงเดี่ยว เช่น ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความรักหมั่นุ่คณะ เป็นต้น

๒) คุณธรรมสากล คือคำสอนที่ปรากฏในทุกศาสนาที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วยหลักการ ๒ ประการ คือ พึงระเว้นความชั่ว และพึงทำดี

๓) ความสัมพันธ์เชิงสัมพันธ์ หมายถึง การขยายคำว่า ส่วนร่วม ของคุณธรรมสากลให้เป็นรูปธรรม โดยแบ่งผลประโยชน์ต่อส่วนรวมออกเป็น ๕ ระดับ ได้แก่

ระดับที่ ๑ ระดับส่วนบุคคล

ระดับที่ ๒ ระดับพวกพ้อง

^{๒๑} ไกรยุทธ ธีรยาศินัน และสุวัฒนา ธาดานิติ, **อนาคตสำหรับการพัฒนาภาคตะวันออก**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๖). อ้างใน นางลักษณ วิรัชชัย, **การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), ๒๕๕๑).

^{๒๒} กองกิจการนักศึกษา, **“การกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์”**, สรุปมติที่ประชุมจากที่ประชุมจากคณะกรรมการดำเนินงานคณะกรรมการนักศึกษาครั้งที่ ๒/๒๕๕๔, ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔, (อัสสัมชัญ).

ระดับที่ ๓ ระดับหน่วยงานหรือองค์กร

ระดับที่ ๔ ระดับประเทศ

ระดับที่ ๕ ระดับมวลมนุษยชาติและสิ่งแวดล้อม^{๖๓}

คุณลักษณะของคุณธรรม คือการกำหนดการกระทำที่มีผลต่อหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ต้องกระทำของบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมเป็นการมุ่งความสำเร็จเพื่อส่วนรวม

๒.๒.๕ ความสำคัญของคุณธรรม

คุณธรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นมากสำหรับบุคคลต่างๆ ที่เสริมสร้างความสุข และความเจริญให้กับบุคคลและประเทศชาติเป็นส่วนรวม ดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ว่า

พิสิษฐ์ ศิริรักษ์ คุณธรรมเป็นตัวกำหนดให้คนกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ไม่ก่อความวุ่นวายให้สังคม ถ้าคนเรามีคุณธรรมสังคมก็จะมีแต่ความสงบสุขร่มเย็น แต่ถ้ามนุษย์ขาดคุณธรรมจะทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย แก่งแย่งชิงดีกัน ซึ่งจะก่อความเดือดร้อนให้แก่บุคคลที่อยู่รอบข้างหรือใกล้เคียง^{๖๔}

สมเดช สีแสง คุณธรรมเป็นเครื่องช่วยให้แต่ละบุคคลประสบความสำเร็จมีความสุขความเจริญในหลายๆ ทาง คือ

๑) คุณธรรมเป็นเครื่องจรรโลงศักดิ์ของความเป็นมนุษย์เรา ไม่ตีคุณค่าของมนุษย์เป็นตัวเงิน แต่จะตีค่ากันด้วยคุณธรรม ผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นคนมีค่ามาก สอนคนไร้คุณธรรมอาจจะถูกประณามว่า “เหมือนมิใช่คน” เป็นคนมีค่าน้อย

๒) คุณธรรมเป็นเครื่องเริ่มบุคลิกภาพ เช่น “ความซื่อตรง” ทำให้คนมีความสมบูรณ์ในความคิดและการกระทำ เพราะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างความคิด คำพูด และการกระทำ

๓) คุณธรรมเป็นเครื่องเสริมมิตรภาพ เช่น “ความจริงใจ” ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่นเป็นไปอย่างราบรื่น คนไม่จริงใจย่อมไม่ได้รับความไว้วางใจ จะทำให้เสียประโยชน์ที่ควรได้

๔) คุณธรรมเป็นเครื่องสร้างความสบายใจ ซึ่งนอกจากจะสบายใจเพราะการทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควรแล้วยังสบายใจ เพราะการกระทำในสิ่งที่ถูกต้องที่ควร แล้วสบายใจไม่ต้องระแวงอันตรายที่จะมาอีกด้วย เพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะเป็นผู้ประพฤติดีและปฏิบัติที่ถูกต้อง

๕) คุณธรรมเป็นเครื่องส่งเสริมความสำเร็จ และความมั่นคงปลอดภัยในการประกอบอาชีพและการดำรงอยู่^{๖๕}

วสิน อินทสระ ความสำคัญของคุณธรรม เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้คนเป็นคนดี มีความรักสามัคคี มีความโอบอ้อมอารี และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน บุคคลที่มีคุณธรรมย่อมนำสุขมาให้บุคคลรอบข้าง ทั้งนี้เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก

^{๖๓} ศรุต นาควัชระ, เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการส่งเสริมจริยธรรมให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเยาวชนในสถานศึกษา, วันพุธที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมสุธาสิณี-ศีลคณากร วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬินธ์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, หน้า ๑๕ - ๑๘. (อัคราเนนา)

^{๖๔} พิสิษฐ์ ศิริรักษ์, มนุษย์สัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: พัฒนาวิชาการ, ๒๕๔๐), หน้า ๖๘.

^{๖๕} สมเดช สีแสง, คู่มือการบริหารโรงเรียน สถานศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕).

เพื่อตอบสนองความปรารถนา สามารถมองเห็นได้ว่า อะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น^{๖๖}

ยนต์ ชุ่มจิต ได้กล่าวถึงคุณธรรม เป็นเรื่องของความดีที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลส่วน การกระทำดี หรือพฤติกรรมดี ที่บุคคลได้กระทำนั้นเป็นเรื่องของจริยธรรม ด้วยเหตุนี้คุณธรรมและ จริยธรรมจึงเป็นของคู่กัน กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีจิตวิญญาณที่เปี่ยมไปด้วยคุณความดี ย่อมจะกระทำ แต่สิ่งที่ดีที่มีประโยชน์ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม หากบุคคลใดมีแต่ความคิดดี ๆ แต่ไร้การกระทำดี ย่อมไม่ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้คนแต่ประการใด แต่ก็ยังมีประโยชน์อยู่บ้างเพราะมิได้สร้างความ สับสนวุ่นวายหรือความเดือดร้อนหรือเป็นอันตรายต่อผู้ใด^{๖๗}

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม ได้กล่าวถึงความสำคัญของคุณธรรม และจริยธรรม พอสรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนา ประเทศจำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้และคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้อง กระทำตั้งแต่วัยเด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต^{๖๘}

ดังนั้น คุณธรรม จึงเป็นหลักธรรมสำคัญ ที่บุคคลทั่วไปควรนำไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดขึ้น ในตนเพื่อเป็นการเสริมสร้างใหม่ความรักสามัคคี มีความโอปปาติกะ เป็นเกราะป้องกันตัว เป็น เครื่องส่งเสริมความสำเร็จ เพราะบุคคลที่มีคุณธรรมย่อมนำสุมาให้บุคคลรอบข้าง

๒.๒.๓ หลักการสำคัญ

คุณธรรมจริยธรรมนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของคนทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใด หรือวิชาชีพใดไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นหลักยึดเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จแห่งตน และแห่งวิชาชีพนั้นๆ ที่ยิ่งกว่านั้นก็คือการขาดคุณธรรมจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและในวิชาชีพ อาจ มีผลร้ายต่อตนเอง สังคมและวงการวิชาชีพในอนาคตได้อีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤติ ศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งวงการวิชาชีพครู แพทย์ ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการ ปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวว่าเราไม่สามารถสร้างครุฑบนพื้นฐานของคนไม่ดี และไม่สามารถสร้าง แพทย์ ตำรวจ ทหารและนักการเมืองที่ดีถ้าบุคคลเหล่านั้นมีพื้นฐานทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดี คุณธรรมและจริยธรรม มีความสำคัญอยู่ที่การให้คุณค่าของบุคคลจนเกิดเป็นความประทับใจอย่าง ลึกซึ้ง เรียกว่า เป็นค่านิยมเฉพาะบุคคลต่อสิ่งนั้นๆ^{๖๙} ซึ่งจะกล่าวถึงถึงความสำคัญของคุณธรรมและ จริยธรรม อาจแบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ คือ ๑) ระดับการดำรงชีวิต คุณธรรมและจริยธรรมจะเป็น ตัวนำที่ทำให้บุคคลได้กำหนดพฤติกรรมของตนเอง เพื่อทำให้เกิดความสุข ๒) ระดับสังคม ความสุข

^{๖๖} วศิน อินทสระ, **พุทธจริยศาสตร์**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมดา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๗.

^{๖๗} ยนต์ ชุ่มจิต, **การศึกษาและความเป็นครูไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖๒.

^{๖๘} ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), **สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้า คุณธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

^{๖๙} จำเริญรัตน์ เจือจันทร์, **จริยศาสตร์ : ทัศนคติจริยธรรมสำหรับนักบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘).

ของบุคคลที่อยู่ในกลุ่มเพื่อนและสังคม คือการได้รับการยอมรับบุคคลต้องอาศัยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีและส่งเสริมชื่อเสียง เกียรติคุณของบุคคลและในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพ เช่น จริยธรรม จะเป็นอุดมการณ์หรือจุดมุ่งหมายอันสูงสุดสำหรับวิชาชีพกฎหมายในอันที่จะให้ความยุติธรรม การดำรงไว้ซึ่งความสุขของสังคม และการใช้เหตุผลยิ่งกว่าการกระทำตามอำเภอใจ^{๗๐}) ระดับโลกคุณธรรมและจริยธรรม อาจกล่าวได้ว่า เป็นหลักธรรมที่คุ้มครองโลกให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขโดยเฉพาะในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ก่อให้เกิดการแพร่กระจายในด้านข้อมูลข่าวสารรวมทั้งการไหลของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในยุคนี้เป็นยุคของการแข่งขันและท้าทายความสามารถในการดำเนินการบริหารทุกสาขารวมทั้งธุรกิจการค้าในระบบโลกสากล

การขาดคุณธรรมและจริยธรรม ทั้งในส่วนบุคคลและในส่วนวิชาชีพ อาจมีผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคตอีกด้วย ดังจะพบเห็นได้จากการเกิดวิกฤต ศรัทธาในวิชาชีพหลายแขนงในปัจจุบัน ทั้งในวงการแพทย์ตำรวจ ทหาร นักการเมืองการปกครอง ฯลฯ จึงมีคำกล่าวว่าเราไม่สามารถสร้างครุฑขึ้นพื้นฐานของคนไม่ดีและไม่สามารถสร้างแพทย์ตำรวจ ทหารนักการเมืองที่ดีถ้าบุคคลเหล่านั้น มีฐานะทางนิสัยและความประพฤติที่ไม่ดีดังพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรว่าการทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนาคือให้เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้น จะอาศัยความรู้แต่เพียงอย่างเดียวมิได้จำเป็นต้องอาศัยความสุจริตความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะเหตุว่าความรู้นั้นเสมือนเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมดังกล่าวแล้วเป็นเหมือนพวงมาลัยหรือหางเสือ ซึ่งเป็นปัจจัยที่นำทางให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสามัคคีคือ ปลอดภัยบรรลุประสงค์^{๗๑}

กล่าวโดยสรุป คุณธรรมและจริยธรรม ควรต้องยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบในหน้าที่ความอดกลั้นแก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงให้ตนเองก้าวหน้าด้วยสติปัญญา เน้นการใช้ปัญญา มีความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง มุ่งมั่นในจุดหมาย มีความเป็นธรรมเข้าใจผู้อื่น มีความเมตตา มีความเสียสละ สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตัวได้พร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ความคิดเห็น ความต้องการของผู้อื่น รู้จักตน ประพฤติปฏิบัติได้เหมาะสม และรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล

๒.๒.๔ ประเภท/องค์ประกอบ

ในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดได้นั้น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้อง มีความรู้ความเข้าใจเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดความยั่งยืนในปลูกฝังคุณธรรมขึ้นในจิตใจของผู้เรียน ซึ่งจากการศึกษาองค์ประกอบทางคุณธรรมจริยธรรม สามารถจำแนกได้เป็น ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

^{๗๐} วริยา ชินวรรณโณ (บรรณาธิการ), **จริยธรรมในวิชาชีพ**, (กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๔.

^{๗๑} อรรถพร กิจจารักษ์, **คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร**, (เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเพชรบูรณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

๑. องค์ประกอบทางปัญญา

- ๑.๑ ชั้นความรู้
- ๑.๒ ชั้นความจำ
- ๑.๓ ชั้นความเข้าใจ
- ๑.๔ ชั้นนำไปใช้
- ๑.๕ ชั้นวิเคราะห์
- ๑.๖ ชั้นประเมินค่า

๒. องค์ประกอบทางอารมณ์

- ๒.๑ ชั้นรับรู้
- ๒.๒ ชั้นตอบสนอง
- ๒.๓ ชั้นเห็นคุณค่า
- ๒.๔ ชั้นจัดระบบ
- ๒.๕ ชั้นกีนิสัย

๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม

- ๓.๑ ภายใน เช่น ความรู้ ความคิด สติปัญญา
- ๓.๒ ภายนอก เช่น การอบรมบ่มนิสัย สภาพแวดล้อมทางครอบครัว

สภาพแวดล้อมทางสังคม^{๗๒}

ดังนั้นการที่จะกำหนดถึงแนวทางในการสร้างคุณธรรมจริยธรรม จะต้องทำความเข้าใจให้ตรงกันก่อนถึงองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรมในการทำงานที่ควรจะเป็นดังนี้

๑. มีความรู้/ปัญญา อริสโตเติล (Aristotle) ได้กล่าวไว้ว่า “จุดหมายของชีวิตอยู่ที่การหาความรู้โดยการถอดสิ่งสากลจากสิ่งเฉพาะหน่วย อันเป็นการกระทำเพื่อให้เกิดความ กลมกลืนในทุกสิ่งทั้งภายในและภายนอก และเมื่อนั้นจิตของเราก็จะทำงานได้อย่างคล่องแคล่ว ราบรื่นอันเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสูงสุดในชีวิต โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจตัวเองและสิ่งแวดล้อมให้ดีที่สุด” เช่นเดียวกับโสเครตีส (Socrates) ที่ได้กล่าวว่า “หากว่ามนุษย์ไม่ได้มีความต้องการตามธรรมชาติก็ตาม แต่ความรู้สึกก็เป็นสิ่งสำคัญสำหรับพวกเขา ดังนั้นหากใครที่มีความรู้ เกี่ยวกับเรื่องของความดี (Goodness) เขาก็ (มัก) จะไม่ทำชั่วนั่นเอง”

๒. มีเหตุผล ค่านี (Immanuel Kant) เห็นว่า “ในบรรดาสมรรถภาพต่างๆ ของปัญญา ไม่มีสมรรถภาพใดสูงกว่าเหตุผล ดังนั้นการทำให้ปัญญามีศักยภาพสูงขึ้นจึงอยู่ที่การฝึกใช้เหตุผลอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งๆ ขึ้น ความรู้ทุกอย่างอื่นทุกอย่างมีไว้เพื่อการใช้เหตุผลเป็นที่ตั้งอย่างไรรู้ก็ตามเหตุผลจะทำการอะไรไม่ได้ หากร่างกายไม่อยู่สภาพพร้อม จึงต้องพัฒนาสมรรถภาพอื่นๆ ไปพร้อมกันเพื่อให้กลมกลืนกันไปด้วย”

๓. ยึดผลประโยชน์ส่วนรวม สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) ได้กล่าวว่า “จริยธรรมที่เหมาะสมกับมนุษย์นั้น ควรเป็นจริยธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกแก่คนจำนวนมากที่สุดเป็นที่ตั้ง

^{๗๒}GotoKnow, “องค์ประกอบทางจริยธรรม”, (แหล่งข้อมูลออนไลน์)

<<https://www.gotoknow.org/posts/๑๙๘๑๗๖>>, (เข้าถึงข้อมูล ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

และคนเราเมื่อมีการศึกษาดีขึ้นแล้ว ย่อมจะไม่มองเพียงแค่สิ่งเฉพาะหน้า คนยิ่งฉลาดขึ้นเท่าไรก็ยิ่งหวังผลในระยะยาวทุกทีเพราะฉะนั้นการอบรมให้คนมุ่งหน้าทำการเพิ่มผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยหวังว่าผลประโยชน์ส่วนตัวจะตามมาเอง จะได้ผลมากกว่าที่ต่างคนต่างมุ่งหาผลประโยชน์ของตนเองโดยลำพัง” อันตรงกับหลักขยานโยคะในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่กำหนดว่า ความรู้แจ้งและเห็นชอบในความคิดทางที่ดี คือ คิดแต่จะสร้างคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เกียจคร้าน

๔. ยึดหลักสันโดษ เป็นหลักธรรมหนึ่งในพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึง ความยินดีพอใจในสิ่งที่ตนได้ในสิ่งที่ตนมี ซึ่งมีรายละเอียด ๓ ประการ คือ

๔.๑ ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีพอใจในผลตอบแทนหลังจากได้ทำงานเต็มกำลัง สามารถ ไม่ว่าได้มากหรือน้อยก็พอใจเท่าที่ได้

๔.๒ ยถาพลาสันโดษ คือ ยินดีพอใจทำงานที่สุจริตอันเป็นหน้าที่จนเต็มกำลัง ความรู้ ความสามารถ หนักเอาเบาสู้ง พากเพียรพยายามร่ำไป มีความรับผิดชอบในงานที่ทำเต็มที่

๔.๓ ยถาสารุปสันโดษ คือ ยินดีพอใจตามควรแก่ชีวิต กล่าวคือ มีความรู้จักพอ อิ่มเป็นบริโภคใช้สอยสิ่งที่ได้มาตามควรแก่อัตภาพ ไม่มากไม่น้อยเกินไปเพียงพอต่อการดำรงอยู่ได้อย่างสบาย นอกจากนั้นความรู้จักพอย่อมเป็นเหตุให้เสียสละแบ่งปัน เอื้อเฟื้อผู้อื่นได้ สงเคราะห์ผู้อื่นได้

๕. มีคุณลักษณะ ๓ ประการตามหลักทศุตยปาปณิกสูตร ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ดังนี้

๕.๑ มีวิสัยทัศน์ (จักขุมา) หมายถึง การมีปัญญามองการณ์ไกล ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Conceptual Skill คือ ความชำนาญในการใช้ความคิด

๕.๒ มีความเป็นมืออาชีพ (วิรูโ) หมายถึงจัดการธุระได้ดีมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Technical Skill คือ ความชำนาญด้านเทคนิคหรือวิชาชีพ

๕.๓ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (นิสสยสัมปันโน) หมายถึง พึงพาอาศัยคนอื่นได้เพราะเป็นคนมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งซื่อสัตย์มาก เพราะ “นกไม่มีขน คนไม่มีเพื่อน ขึ้นสู่ที่สูงไม่ได้” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Human Relations Skill คือ ความชำนาญด้านมนุษยสัมพันธ์

๖. ยึดหลักธรรมาธิปไตยตามพุทธศาสนา โดยถือเอาหลักธรรมหรือหลักการเป็นใหญ่และความสำเร็จของงานเป็นที่ตั้ง อันได้แก่ พละ (หมายถึง พลังหรือกำลัง) ทั้ง ๔ ประการ ซึ่งในที่นี้ขอนามอธิบายเพียง ๒ ประการ คือ

๖.๑ มีความขยันหมั่นเพียร (วิริยพละ) หมายถึง กำลังความเพียรหรือความขยันกล้าตัดสินใจ กล้าได้กล้าเสีย ไม่กลัวความยากลำบากที่รอคอยอยู่เบื้องหน้า ดังภาษิตที่ว่า “ว่าขึ้นสูงเพราะมีลมต้าน คนจะขึ้นสูงเพราะเผชิญอุปสรรค” คนที่มีความขยันต้องมีกำลังใจที่เข้มแข็ง อาจกล่าวได้ว่า วิริยพละ ก็คือ กำลังใจนั่นเอง ซึ่งกำลังใจต้องมากับกำลังปัญญาเสมอ

๖.๒ มีความซื่อสัตย์สุจริต (อนวัชพละ) หมายถึง กำลังแห่งการทำงานที่ไม่มีโทษหรือข้อเสียหาย หมายถึง นักบริหารต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลควรปฏิบัติธรรม (หน้าที่) ให้สุจริต”

๗. มีความรักและสามัคคีทั้งกับเพื่อนมนุษย์และประเทศชาติ มหาตมะ คานธี ได้กล่าวว่า “ความรักช่วยค้ำจุนโลกไว้ชีวิตจะมีอยู่เฉพาะในที่ที่มีความรักชีวิตปราศจากความรัก เหมือนกับชีวิตที่ตายไปแล้ว ความรักไม่เคยเรียกร้อง มีแต่ให้ความรักมีแต่จะยอมรับความทุกข์โดยไม่

มีความโกรธเคืองและไม่มีการแก้แค้น” และ “เมื่อไรก็ตามที่ท่านเผชิญหน้ากับศัตรูจงพิชิตศัตรูด้วยความรัก” ท่านศาสดาท่านนบีมุฮัมมัด ซ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะซัลลัมแห่งศาสนาอิสลาม ได้พจนารถไว้ว่า “แท้จริง พวกท่านไม่ต้องเอื้อเฟื้อทรัพย์สินแก่มวลมนุษย์ให้มากมายแต่อย่างใด เพียงแต่ท่านแสดงใบหน้าที่ยิ้มแย้มและมีกิริยามารยาทที่ดีต่อกันเท่านั้นนั่นถือว่าพอใช้แล้ว” และยังมีโองการแห่งพระเจ้าเป็นเจ้า ความว่า “จงมีจากพวกท่าน กลุ่มประชากรที่ปฏิบัติหน้าที่เรียกร้องเชิญชวนบุคคลไปสู่ความดี ความงาม มุ่งสู่คุณธรรม และห้ามการปฏิบัติสิ่งที่เป็นความชั่ว และพวกเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับชัยชนะหรือผู้สมหวัง” เช่นเดียวกับคำสอนของพระเยซูในศาสนาคริสต์ที่ได้บัญญัติไว้ว่า “ท่านต้องรักเพื่อนบ้าน (เพื่อนมนุษย์) ให้เหมือนกับรักตนเอง” เฉกเช่นเดียวกับคำตอบของขงจื๊อที่ให้ไว้กับผีน้อยที่บอกว่า “การรักผู้อื่น ถือเป็นเมตตาธรรม เพราะความรักนี้เป็นความรักแท้ที่มีต่อผู้อื่น และก็เป็นการอบรมบ่มเพาะคนให้มีศีลธรรมจรรยาอันสูงส่ง” ซึ่งความรักนี้ต้องรวมถึงความรักประเทศชาติอันเป็นส่วนหนึ่งแห่งการศรัทธาของศาสนาอิสลามด้วย

๘. ปราศจากอคติขงจื๊อได้กล่าวตอบคำถามจื๊อถึง ความหมายของคนดีไว้ว่า “คนดีย่อมยึดมั่นอยู่ในคุณธรรมอันเป็นความดีและเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง ไม่ลำเอียง” ซึ่งตรงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ได้มีการกล่าวถึงอคติหรือความลำเอียงไว้ว่ามีอยู่ ๔ ประการ คือ

๘.๑ ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ถ้าเราชอบใคร ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไร เราเห็นด้วยกับเขาไปเสียทุกอย่าง

๘.๒ โทษาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ถ้าเราชังใคร ไม่ว่าเขาจะพูดหรือทำอะไร เรารู้สึกขวางหูขวางตาไปหมด

๘.๓ โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) ถ้าเราขาดข้อมูลในเรื่องใด พอมีคนให้ข้อมูลเท็จในเรื่องนั้น เรามักเชื่อเขาและตัดสินใจผิดพลาดได้ง่าย

๘.๔ ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) ถ้าผู้มีอำนาจให้เราพูดหรือทำสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกของเรา บางครั้งเราจำเป็นต้องทำตามเพราะความกลัวภัย^{๗๓}

การมีคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานเป็นการทำงานอย่างมีจิตใจสำนึก ถูกวิธี เป็นขั้นตอน มีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นในสังคม ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

๑) **มีความซื่อสัตย์** ในการทำงานเราจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่และงานที่เราได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ และไม่คดโกงหรือหลอกลวงผู้อื่น เราจึงจะได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน

๒) **มีความเสียสละ** ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เราจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทนเสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนเพื่อการทำงาน จึงจะได้รับความรักและความนับถือจากผู้ร่วมงาน

^{๗๓}กิตติยา โสภณโกโคย, “คุณธรรม จริยธรรม (ความหมาย และแนวคิดเชิงทฤษฎี)”, แหล่งออนไลน์ < ethical/ethicalo.pdf>, (เข้าถึงข้อมูล ๑ ธันวาคม ๒๕๖๑)

และการดำรงอยู่กับสังคมประชาธิปไตย
<https://www.ombudsman.go.th/๑๐/>

๓) **มีความยุติธรรม** ในการทำงานต้องไม่ลำเอียงหรือยึดถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามที่เราเชื่อต้องมีความเป็นกลาง ยึดถือความถูกต้องเป็นหลัก ไม่มีอคติกับเรื่องต่างๆ ที่ได้ยินหรือได้รับฟังจึงจะเป็นที่น่าเชื่อถือของผู้ร่วมงาน

๔) **มีความประหยัด** ในการทำงานเราจะต้องเรียนรู้จักอดออม ไม่ฟุ่มเฟือย ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร โดยการนำสิ่งที่เหลือใช้หรือสิ่งที่ไม่มีประโยชน์แล้วมาดัดแปลงซ่อมแซม หรือแก้ไข เพื่อใช้ในการทำงาน ซึ่งเป็นการทำงาน ซึ่งเป็นการทำสิ่งที่ไม่มีความคุ้มค่ามากขึ้น

๕) **มีความขยันและอดทน** ในการทำงานเราจะต้องมีความมุ่งมั่นต่องานที่เราได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานให้นำปัญหาหรืออุปสรรคนั้นมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นจะเป็นบทเรียนที่ทำให้เราแข็งแกร่งและพร้อมที่จะก้าวสู่งานต่อไปได้อย่างมั่นคง

๖) **มีความรับผิดชอบ** ในการทำงานต้องมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ผู้ร่วมงาน ลูกค้า และสิ่งแวดล้อม โดยใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพมาผลิตสินค้า รวมทั้งไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้วย

๗) **มีความตรงต่อเวลา** เป็นวินัยพื้นฐานในการทำงาน มีความตรงต่อเวลา ไม่มาทำงานสายและต้องส่งงานที่ได้รับมอบหมายตามกำหนด เพราะถ้าเราไม่ส่งงานตามกำหนดจะทำให้ผู้ที่ทำงานต่อจากเราได้รับผลกระทบ และจะทำให้งานนั้นไม่เสร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อองค์กร มีการประกอบอาชีพสุจริต ในการทำงานเราจะต้องเลือกประกอบอาชีพที่สุจริตไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เป็นภัยต่อสังคม ซึ่งสังคมยอมรับว่าอาชีพนั้นเป็นอาชีพที่สุจริต และคนทั่วไปเลือกที่จะประกอบอาชีพนั้น^{๗๔}

ทั้งหมดของการนำเสนอเพียงเพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน ในสังคมจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของคุณธรรมจริยธรรม ครอบคลุมถึงองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจในเหตุผลของความถูกต้อง องค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึก ซึ่งเป็นความพึงพอใจ ศรัทธา เลื่อมใสในการนำแนวคิด เชิงจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติและองค์ประกอบด้านพฤติกรรมมาแสดงออก ซึ่งเป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่บุคคลตัดสินใจกระทำถูกหรือผิดในสถานการณ์ต่างๆ

๒.๒.๕ วิธีทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

๑. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

๑.๑ การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและ จริยธรรมวิชาชีพ

๑.๒ การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้าน จริยธรรม

๑.๓ การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงานประสบการณ์จริงเป็นโอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียน

^{๗๔}Wongduen, “คุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน”,

<https://sites.google.com/site/wongduen๐๘๘๓/khunthrrm-laea-crythrrm-ni-kar-thangan>, (เข้าถึงข้อมูล ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑)

เรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคล ผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

๒. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้ การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

๒.๑ การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกิริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

๒.๒ วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

๒.๓ ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตน อย่างถ่องแท้

๒.๔ เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

๓. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรมจริยธรรมด้วย ตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

๓.๑ การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การฟังตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมี สัมมาคารวะ ความรักชาติฯ

๓.๒ การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำให้งดเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใดๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

๓.๓ การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

๓.๔ ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จัก ให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดี ความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ อุทิศแรงกายแรงใจช่วยงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมภาระที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น

ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เงื่อนไข กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

๒.๒.๖ การประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม

จากคำนิยาม คุณธรรม ดังกล่าวข้างต้น หากจะพิจารณาถึงคุณธรรมระดับบุคคล น่าจะหมายถึงสภาพคุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ของปัจเจกบุคคล การมีคุณธรรมและจริยธรรมระดับบุคคล มีความสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสร้างความสันติสุขให้แก่สังคม เนื่องจากหลักการอิสรภาพ เสรีภาพเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย มีความเสี่ยงต่อการสร้างความเหลื่อมล้ำทางสังคม ถ้าสมาชิกในสังคมขาดคุณธรรม จะทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบและสร้างปัญหาให้กับสังคมได้ คุณธรรม จึงเป็นสิ่งที่เปี่ยมคุณงามความดีที่บุคคลควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสุขความเจริญของตนเองและสังคมส่วนรวม บุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองดีควรยึดหลักคุณธรรม และจริยธรรมต่างๆ คุณธรรมและจริยธรรมในการที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่

๑. การเคารพต่อพ่อแม่ ครูอาจารย์ หรือผู้มีพระคุณ ซึ่งเป็นการแสดงออกด้วยการทำความเคารพด้วยการกราบ การไหว้ การแสดงการทักทาย

๒. เคารพต่อความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล โดยการตั้งใจฟัง

๓. เคารพกฎหมายและกฎระเบียบของสังคม ไม่กระทำการใดๆ ที่ผิดกฎหมายหรือข้อบังคับของสังคม

๔. เคารพในสิทธิของผู้อื่นและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยเหตุผล

๕. เคารพในหน้าที่ของตนเองโดยปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดี ไม่ก้าวก่ายหน้าที่การทำงานของผู้อื่น

๖. เคารพในมติของเสียงข้างมาก และรับฟังเสียงข้างน้อย

๗. เคารพและยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี

๘. ตั้งใจและเต็มใจร่วมกันทำงานจนประสบความสำเร็จ

๙. เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

๑๐. อุดหนุนและอดกลั้น รวมทั้งมีความเพียรพยายามในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

๑๑. รู้จักการประนีประนอม เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๑๒. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

๑๓. มีวินัยในตนเอง และปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม

๑๔. ทุกคนมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันรับผิดชอบและใช้ปัญญาและเหตุผลในการแก้ไขปัญห^{๗๕}

สังคมโดยทั่วไปเกือบทุกสังคมจะยึดหลักศาสนาเป็นพื้นฐานของความคิดความงามในการอยู่ร่วมกัน แต่ในหลายกรณีก็อาจมีการปลุกฝังคตินิยมของสังคมโดยไม่ยึดโยงกับศาสนาโดยตรง

^{๗๕} บัญชา สารวัน, คุณธรรมจริยธรรม, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://bancha๑๒๐๐.blogspot.com/๒๐๑๒/๐๘/blog-post_๕๘๕๓.html. [๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

ตัวอย่างเช่น ชาวอังกฤษซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเป็นชนชาติที่มีจริยธรรมสูงมากประเทศหนึ่ง ได้ปลูกฝังคตินิยมตั้งแต่วัยเด็กอย่างน้อย ๗ ประการ เพื่อให้เกิด “การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม” ซึ่งเป็นคุณธรรมที่มีองค์ประกอบมากกว่าความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบด้วย

๑. การมีสัจจะ ต้องพูดความจริง (Truth)
๒. มีความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)
๓. มีความรับผิดชอบในหน้าที่ (Sense of Duty)
๔. มีความอดกลั้น (Patience)
๕. มีความเป็นธรรม (Fair Play)
๖. มีการเข้าใจผู้อื่น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Consideration for Others)
๗. มีความเมตตา (Kindness)

สำหรับคนไทย คุณธรรมจริยธรรมส่วนใหญ่จะประยุกต์มาจากพระพุทธศาสนาเป็นหลัก ผู้บริหารเป็นบุคคลธรรมดาที่มีครอบครัว จึงเป็นฆราวาสที่มีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมให้มีความเป็นปกติสุข^{๗๖}

ด้วยเหตุนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปลูกฝังเรื่องคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็กเล็กและต่อเนื่องในทุกช่วงชีวิต ทั้งในการเรียนการสอนวิชาว่าด้วยคุณธรรมจริยธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การมีจิตสาธารณะ รวมถึงการสอดแทรกประเด็นคุณธรรมจริยธรรมใหม่ๆ ในการเรียนการสอนทุกวิชาที่สำคัญคือ การตระหนักถึงการใช้ความรู้ ความสามารถในทางที่ถูกต้องเหมาะสมในแง่กฎหมาย และความรู้สึกลึกซึ้งข้อดี ในที่สุดแล้ว จะเป็นการปลูกฝังเป็นผู้นำที่มีทั้งความสามารถและมีคุณธรรม ที่จะนำพาสังคมไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้

การเรียนรู้เป็นกระบวนการในการพัฒนาความสามารถ และศักยภาพของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ อาทิ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ เป็นต้น ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ได้รับความสนใจจากนักปรัชญาและนักจิตวิทยามาตั้งแต่ในอดีต ซึ่งต่างก็มีแนวคิดหรือทัศนะที่หลากหลาย และได้พัฒนาไปเป็นรากฐานในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

๒.๓.๑ ความหมายของพฤติกรรมการเรียนรู้

สุราษฎร์ พรหมจันทร์ ได้ให้ความหมายพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึงการกระทำการแสดงออก อากัปกริยารวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทางดังนั้นพฤติกรรมการเรียนรู้หมายถึงการกระทำหรือการแสดงออกด้วยคำพูดอากัปกริยาสีหน้าท่าทางซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียน^{๗๗}

^{๗๖} ญัตติพงศ์ ทองภักดี และณดา จันทร์สม, คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, บทความวิจัย, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://cse.nida.ac.th/main/images/research/.pdf>. [๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑].

^{๗๗} สุราษฎร์ พรหมจันทร์, ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาครุศาสตร์เครื่องกล คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๓).

Weinstein and Mayer กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียนหมายถึงพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกถึงการเรียนรู้เช่นการขีดเส้นใต้ข้อความสำคัญการสรุปประเด็นสำคัญหรือการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม^{๗๘}

ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ กล่าวว่าพฤติกรรมการเรียนหมายถึงการปฏิบัติตัวทางการเรียนของผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนได้แก่ ๑) การปฏิบัติตัวในห้องเรียนขณะที่ครูกำลังสอนในชั้นเรียนเช่นการนำอุปกรณ์มาเรียนการฟังจดคำอธิบายสรุปเป็นความเข้าใจของตนเองเป็นต้น ๒) การปฏิบัติตัวนอกห้องเรียนเช่นการทบทวนบทเรียนการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จติดตามผลงานของตนเองปรับปรุงแก้ไขให้งานดีขึ้นเป็นต้น^{๗๙}

พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช สรุปว่าพฤติกรรมการเรียนหมายถึงการกระทำกิจกรรมการตอบสนองปฏิกิริยาหรือวิธีการและเทคนิคในการเรียนของผู้เรียน^{๘๐}

สุทัศน์ สีแก้วเขียว สรุปว่าพฤติกรรมในการเรียนหมายถึงพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากทักษะในการเรียนและเทคนิคในการเรียนรวมถึงการทำงานและใช้เวลาอย่างเหมาะสมของนักศึกษา^{๘๑}

เครนตัน และบาร์คเลย์ (Cranston and Barclay) ได้ให้ความเห็นว่าพฤติกรรมในการเรียนรู้ของผู้เรียนและเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนการสอน ผู้สอนและสัมพันธภาพกับเพื่อน หมายถึง วิธีการเรียนของผู้เรียนที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าขณะนั่นเอง^{๘๒}

จากความหมายของพฤติกรรมและการเรียนรู้ จึงให้ความหมายพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกที่พึงประสงค์ อันเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกอบรม สะท้อนให้เห็นความคิดความรู้สึกและความเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข

เนื่องจากการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญต่อการวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์จึงมีทฤษฎี เพื่ออธิบายรูปแบบการเรียนรู้ของมนุษย์^{๘๓} ดังนี้

๑) การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก ของ Pavlov นักจิตวิทยาชาวรัสเซีย มีหลักการว่า “การนำเอาสิ่งเร้าที่ถูกวางเงื่อนไข มาปรากฏพร้อมกับสิ่งเร้าที่ไม่ได้วางเงื่อนไข สามารถทำให้สิ่งเร้าที่ถูกวางเงื่อนไขแต่โดยลำพังมีอิทธิพลทำให้เกิดการตอบสนอง

^{๗๘}Weinstein, C. E. and Mayer, D.G. ().The teaching of learning strategies.In M.C. Wittrock (Ed.).Handbook of research on teaching (3rd). New York: Mcmilliam, 1986.

^{๗๙}ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ, ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี, รายงานการวิจัย, (ปราจีนบุรี: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๔๑.

^{๘๐}พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช, ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๔๗.

^{๘๑}สุทัศน์ สีแก้วเขียว, พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิชาเอกพลศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคใต้ปีการศึกษา ๒๕๔๗, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ), ๒๕๔๘.

^{๘๒}Cranston, Charles M. and Mccort Barclay,A Learner AnalysisExperiment: Cognitive Style Versus Learning Style in Undergraduate Nursing Education, Journal of Nursing Education,24(40) (1985, April): 136.

^{๘๓}อึ้งแล้ว

๒) การวางเงื่อนไขแบบลงมือกระทำของskinnerนักจิตวิทยาชาวอเมริกา มีหลักการว่า “การตอบสนองหรือพฤติกรรมของอินทรีย์ เป็นเครื่องมือทำให้เกิดการเสริมแรงในการแก้ปัญหา”

๓) การรู้คิดหรือทฤษฎีสถานะ ของ Tolman และ Honzik มีหลักการว่า การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องมีการเสริมแรง อินทรีย์ จะเรียนรู้ได้จากการคิดว่าจะตอบสนองต่อสิ่งเร้าใด และบางครั้งผู้เรียนจะเกิดการมองเห็นลู่ทางในการแก้ปัญหาได้อย่างทันทีทันใด

๔) การเรียนรู้ทางสังคม ของ Bandura มีหลักการว่า “ต้นแบบ มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ โดยที่อินทรีย์จะทำการสังเกตพฤติกรรมของต้นแบบ”

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกระทำการแสดงออกอากัปกิริยารวมถึงลักษณะสีหน้าท่าทางของผู้เรียนอาจการกระทำหรือการแสดงออกด้วยคำพูดอากัปกิริยาสีหน้าท่าทาง ซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยสืบเนื่องมาจากการทักษะในการเรียนและเทคนิคในการเรียนรวมถึงการทำงานและใช้เวลาอย่างเหมาะสม

๒.๓.๒ พฤติกรรมการเรียนรู้ตามหลักการจัดการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ปัจจุบันสังคมไทยมีกระแสการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วมากจนส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์หลายรูปแบบขึ้นในสังคมทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นยังส่งผลให้เกิดกระแสเรียกร้องการปฏิรูปการศึกษาขึ้นเพื่อให้เกิดการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศอย่างแท้จริง เป้าหมายของการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งสร้างสรรค์สังคมให้มีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศชาติโดยรวม มุ่งสร้างคนหรือผู้เรียนซึ่งเป็นผลผลิตโดยตรงให้มีคุณลักษณะที่มีศักยภาพและความสามารถที่จะพัฒนาตนเองและสังคมไปสู่ความสำเร็จได้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือวิธีการสำคัญที่สามารถสร้าง และพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษานี้ เป็นแนวคิดที่มีรากฐานจากปรัชญาการศึกษา และทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆที่ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามต้องการอย่างได้ผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ มี๙ หมวด ๗๘ มาตรา โดยเป็นมาตราที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ มาตรา ๒๒ การเน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด มาตรา ๒๓ การจัดการศึกษาต้องมีการบูรณาการ มาตรา ๒๔ การใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนา เป็นแนวทางให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้มาตรา ๒๖ การประเมินแนวใหม่ที่หลากหลายในการปฏิรูป การเรียนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้มีวิสัยทัศน์ รู้จักการตั้งคำถาม เป็นการเรียนรู้ตามสภาพจริง และมีการประเมินผลตามสภาพจริงผู้สอนจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียน^{๔๔} การศึกษาลักษณะต่างๆ ของผู้เรียน

^{๔๔} วิชา วชใหญ่, การบูรณาการตามหลักสูตรใหม่, วารสารสถานปฏิรูป, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔๔ (๒๕๔๔): ๑-๑๓.

จึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรให้ความสำคัญเพื่อจะได้สามารถ วิเคราะห์ผู้เรียนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้แผนกวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการระบุว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จัดดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน ความแตกต่างระหว่าง บุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจด้วยวิธีการ กระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผล ตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนดเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวทางที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติไว้สถาบันการศึกษาจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะกำหนดเป้าหมาย ภารกิจ และแสวงหา ยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการดำเนินการเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และความสามารถ ของผู้เรียนแต่ละคน^{๕๕}

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ^{๕๖} ได้กำหนดกฎเกณฑ์การประเมินคุณภาพผู้เรียนด้านผลการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดขอบเขต ๓ ในรายการ คือ

- ๑) ความเก่ง เป็นการประเมินความสามารถในการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง
- ๒) ความดีเป็นการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์
- ๓) มีความสุขเป็นการประเมินความสุขที่เกิดจากการมีสุขภาพจิตดี

ทั้งนี้สำหรับสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดพฤติกรรมกรเรียนรู้เพื่อการประเมินคุณภาพผู้เรียนโดยจัดเป็น ๔ ระดับคุณภาพมีจำนวนด้านของพฤติกรรมกรเรียนรู้คือ ระดับที่ ๑ มี ๕ ด้าน ระดับที่ ๒ มี ๖ ด้าน ระดับที่ ๓ มี ๗ ด้าน และระดับที่ ๔ ซึ่งเป็นระดับคุณภาพสูงสุดมีครบทั้ง ๘ ด้าน ดังนี้

ด้านที่ ๑ นักเรียนสามารถสร้างผลงานจากการหาข้อมูลการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ ประเมินสรุปหรือเลือกอย่างมีเหตุผล

ด้านที่ ๒ นักเรียนมีทักษะในการทำงานและมีลักษณะสร้างสรรค์สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

ด้านที่ ๓ นักเรียนนำเสนอหรืออธิบายความคิดรวบยอดและเหตุผลของตนเองด้วยวิธีการที่สื่อความได้ชัดเจน

ด้านที่ ๔ นักเรียนอ่านหนังสือสิ่งพิมพ์ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนอยู่เสมอ

ด้านที่ ๕ นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อนๆ ได้มากและอยู่เสมอ

ด้านที่ ๖ นักเรียนร่วมมือทำงานกับเพื่อนจนงานสำเร็จ

^{๕๕} คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้แผนกวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย, (พิมพ์ครั้งที่ ๘), (กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิต, ๒๕๔๔), หน้า ๕-๗.

^{๕๖} คณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงานแกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔)

ด้านที่ ๗ นักเรียนแนะนำการพัฒนางานแก่เพื่อนได้

ด้านที่ ๘ นักเรียนช่วยเหลือให้เพื่อนสามารถเรียนรู้หรือทำงานได้ด้วยตนเอง

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้การสอนของครูจะต้องทำให้ห้องเรียนและโรงเรียนเป็นสังคมที่กระตุ้นการเรียนรู้เพื่อทราบพื้นฐานให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้วิถีการศึกษาตลอดชีวิตให้โอกาสผู้เรียนรู้อย่างมีความสุขมีความสมดุลเรียนรู้ที่จะรู้เรียนที่จะทำเรียนที่อาศัยอยู่ร่วมกันและเรียนรู้ที่จะเป็นตัวของตัวเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคลที่พึงจะเป็นเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งสติปัญญาและการควบคุมตนเองเพื่อจะเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๓.๓ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึงการกำหนดจุดมุ่งหมายสาระกิจกรรมแหล่งเรียนรู้สื่อการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถสอดคล้องกับความถนัดและความสนใจและความต้องการของผู้เรียน^{๘๗} การจัดกิจกรรมการเรียนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ธรรมชาติและเทคโนโลยีผู้เรียนได้ค้นคว้าทดลองฝึกปฏิบัติแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียนได้ฝึกวิธีคิดวิเคราะห์สร้างสรรค์จินตนาการและสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล

การจัดกระบวนการเรียนรู้ครูมีบทบาทปลูกเร้าและส่งเสริมแรงทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองรวมทั้งการร่วมทำงานเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมความมีวินัยความรับผิดชอบในการทำงานผู้เรียนได้มีโอกาสสุดการประเมินและปรับปรุงตนเองยอมรับผู้อื่นสร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลกการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ในหลายระดับทั้งในตัวผู้เรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียนซึ่งทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมและผู้เรียนจะต้องมีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ได้คิดเองปฏิบัติเองได้เรียนรู้ด้วยตนเองรวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพความต้องการความสนใจและความถนัดของแต่ละคน

๑) ความเป็นมาของแนวคิดการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ คำว่า “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” เป็นการใช้คำให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ ในหมวด ๔ มาตรา ๒๒ ที่ระบุ “เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” คือ “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ”

^{๘๗} คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้, ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓).

ปัจจุบันครูส่วนมากจะคุ้นเคยกับวิธีการสอนแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นวิธีการที่ครูเคยได้รับการสอนหรือฝึกฝนโดยเป็นวิธีการที่ครูจะถ่ายทอดความรู้ของตนให้กับผู้เรียนที่มีลักษณะเป็นลูกมือคอยรับความรู้และจะเน้นความรู้ความจำการฝึกฝนมากกว่า เจตคติหรืออารมณ์ ความรู้สึกของครูคือผู้มีอำนาจในห้องเรียนความสัมพันธ์ของครูและผู้เรียนจะเป็นไปในลักษณะการเชื่องฟังการให้รางวัลและการลงโทษความไม่ไว้วางใจความขัดแย้งและความหวาดกลัวจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเรียนรู้

ครูหลายคนไม่คุ้นเคยกับวิธีการสอนที่หลากหลายแต่ก็พยายามค้นหาว่าจะมีวิธีการใดที่จะทำให้ทำงานกับนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอาจไม่ใช่คำตอบเดียวสำหรับครูหรืออาจไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดอาจจะมีวิธีการอื่นๆ อีกหลากหลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปแต่วิธีการ “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” คือวิธีการหนึ่งที่มีคุณค่าเพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะสนับสนุนให้ความเชื่อว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตน” การบรรลุผลในวิธีการนี้ผู้เรียนจะได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวทางนี้จึงเป็นการผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตนโดยส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่

การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นรูปแบบการสอนแบบใหม่ที่มีลักษณะแตกต่างจากการสอนดั้งเดิมทั่วไปที่เคยชินกัน

๒) หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

วัฒนาพร ระงับทุกข์^{๔๔} ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังนี้

๑. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน Rogers กล่าวไว้ประโยคหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าทราบว่าข้าพเจ้าไม่สามารถสอนสิ่งใดให้แก่ใครได้ ข้าพเจ้าทำได้เพียงแค่จัดสิ่งแวดล้อมที่จะทำให้เขาสามารถเรียนรู้ได้เท่านั้น” ผู้เรียนจึงเป็นเจ้าของการเรียนรู้บทบาทของครูเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียนผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมใน การเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนรู้ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

๒. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ความสำเร็จของหลักการข้อนี้อยู่ที่การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่เขาจะเรียนปัญหาในการควบคุมห้องเรียนจะหมดไปหากนักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเลือกในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาวิชาประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียนการเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่จะสอนและวิธีที่จะสอน”

๓. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนครูกับนักเรียนส่วนมากคุ้นเคยกับระบบการให้รางวัลหรือการลงโทษแต่ระบบนี้ไม่จำเป็นต้องใช้

^{๔๔} วัฒนาพร ระงับทุกข์, การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด, ๒๕๔๑).

หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเองผู้เรียนจะไม่ต้องการรางวัลใดๆหากเขาได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆรางวัลภายในคือรางวัลที่จิตใจเขาได้รับจากความสนุกสนานในการเรียนการค้นพบสิ่งใหม่ๆ การพบประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในการเรื่องใหม่ๆที่เกิดขึ้นรวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเองในการจัดการเรียนการสอนครูไม่ควรชมเชยตำหนิหรือการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบผู้เรียนจะมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการประเมินผลงานตนเองเท่าๆ กับการมีส่วนร่วมกิจกรรมผู้เรียนจะรู้สึกพึงพอใจหากได้ประเมินความสำเร็จของตนเองและได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและครูในสิ่งที่เป็นพฤติกรรมด้านดีเช่นการมีส่วนร่วมกับการเรียนที่มีประสิทธิผลสำเร็จการมีความรับผิดชอบต่องานการเรียนรู้จักแบ่งปันและความพยายามสร้างสรรค์

๔. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนการสอนหากันเป็นการปฏิสัมพันธ์กันที่ยังไม่พึงพอใจการปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพเป็นสิ่งสำคัญ Rogers ได้อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในขณะที่ช่วยเหลือกันในกลุ่มว่า “เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงามการพัฒนาการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงวิธีการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล” สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญแม้ว่าจะเป็นสมาชิกบางคนมีบทบาทมากกว่าคนอื่น ในการให้ความช่วยเหลือเนื่องจากมีประสบการณ์และความรู้ที่มากกว่าสมาชิกอื่นๆ ก็ตาม

๕. ครูคือผู้อำนวยการความสะดวกและเป็นแหล่งความรู้ในการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีคุณสมบัติและทักษะบางบ้านที่แตกต่างจากครูแบบเก่าครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนสามารถคิดได้หลากหลายรูปแบบเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นคว้าหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลในการเรียนรู้ประสิทธิผลคือปฏิสัมพันธ์ที่ช่วยเสริมความอบอุ่นใจ และความเต็มใจที่จะเรียนของผู้เรียนแต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความเต็มใจของครูที่ช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไขครูจะให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญความรู้ เจตคติและการฝึกฝนโดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็ได

๖. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่บวกที่ต่างจากเดิมหลักการเรียนรู้ไม่เพียงเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้นแต่ยังมุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในตัวของผู้เรียน

๗. การศึกษาคือการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอีกหลากหลายๆ ด้านพร้อมกันไปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเริ่มเป็นจุดของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆ ด้านคุณลักษณะด้านความรู้ด้านความคิดและอารมณ์ความรู้สึกได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กันขณะที่ผู้เรียนกำลังคิดเขากำลังรู้สึกและขณะที่เขากำลังรู้สึกเขากำลังคิด

การเรียนการสอนแบบเดิมจะเน้นให้ความสามารถสนใจที่จะพัฒนาผู้เรียนเฉพาะด้านความรู้ขณะที่ด้านอารมณ์ความรู้สึกได้รับความสนใจน้อยมากการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจและความสามารถจัดการกับความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้และจะเป็นการพัฒนาอารมณ์ความรู้สึกไปพร้อมกับการพัฒนาเนื้อหาด้านความรู้ความคิดรวมถึงการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพจัดการประสบการณ์ทางนี้

๑. การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ดังนั้น ผู้เรียนจึงควรมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

๒. การเรียนรู้เกิดขึ้นได้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ กัน มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง ประสพการณ์ ความรู้สึกนึกคิดของแต่ละบุคคล ถือว่าเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ

๓. การเรียนรู้ที่ดีจะต้องเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความเข้าใจจึงจะช่วยให้ผู้เรียนจดจำและสามารถใช้การเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ได้ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเองมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งและจดจำได้ดี

๔. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ที่มีความสำคัญหากผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบที่ตนต้องการ

๕. การเรียนรู้ที่มีความหมายแก่ผู้เรียนคือการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน

ความเชื่อในหลักการเรียนรู้ทั้ง ๕ ประการดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การถ่ายทอดความรู้ และประสพการณ์ในการจัดประสพการณ์เรียนรู้แก่ผู้เรียนดังนี้^{๘๙}

๑. ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำช่วยให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมและกระตือรือร้นที่จะเรียนอย่างมีชีวิตชีวา

๒. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่ม ได้พูดคุยปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสพการณ์ซึ่งกันและกัน ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นและการเรียนรู้จะปรับตัวให้ สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

๓. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญการเรียนรู้โดยครูผู้สอน พยายาม จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และเกิดความคงทนของความรู้

๔. เน้นกระบวนการ ควบคู่ไปกับผลงาน โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงาน มิใช่ทั้งพิจารณาถึงผลงาน แต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับกระบวนการ

๕. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดหา แนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริงและ พยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

๓) เทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สุวิทย์ มูลคำและอรทัย มูลคำ^{๙๐} ได้กล่าวถึงรูปแบบวิธีจัดการเรียนการสอนเน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญว่าเทคนิควิธีการสอนมีหลากหลายวิธีซึ่งครูจะต้องรับวิธีที่เหมาะสมกับเนื้อหาและ ปัจจัยความพร้อมเช่นเกมการศึกษาสถานการณ์จำลองกรณีตัวอย่างบทบาทสมมุติการแก้สถานการณ์

^{๘๙} ทัศนาศา ฆวมมณิ, กลุ่มพันธ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร: บุรพาศิลป์การ พิมพ์, ๒๕๕๒).

^{๙๐} สุวิทย์ มูลคำ และคณะ, เรียนรู้สู่คู่มืออาชีพ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทที่. พี.พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๓).

โปรแกรมสำเร็จรูปศูนย์การเรียนรู้ชุดการสอนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโครงการทดลองการถามตอบอภิปรายกลุ่มย่อยการแก้ปัญหาสืบสวนสอบสวนการสืบค้นความรู้การเรียนรู้แบบร่วมมือ ความคิดรวบยอดอริยสัจ ๔ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองทัศนศึกษานอกสถานที่การเรียนรู้จากห้องสมุดพัฒนากระบวนการคิดปทัสฐานของกลุ่มงานวิเคราะห์ภาคสนามศิลปสร้างสรรค์วิเคราะห์แหล่งข้อมูลการนำเสนอโดยวิธีดีทัศน์

วัฒนาพร ระงับทุกข์^{๙๑} ได้กล่าวถึงเทคนิคการตรวจเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยจำแนกเป็น ๖ วิธีคือ (๑) การจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (๒) การศึกษารายบุคคล (๓) การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี (๔) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นการปฏิสัมพันธ์ (๕) การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (๖) การเรียนแบบร่วมมือ

๒.๓.๔ การประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้

จากความหมายของพฤติกรรมซึ่งหมายถึงสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออกหรือปฏิบัติดังนั้นการวัดผลด้านพฤติกรรมไม่ควรใช้แบบทดสอบควรใช้แบบสังเกตพฤติกรรมต่างๆ เช่นแบบสังเกตพฤติกรรมขณะปฏิบัติการเป็นต้น^{๙๒}

ความหมายการประเมินและการประเมินผล มีความหมายทำนองเดียวกับการวัดและการวัดผล ดังนั้นการประเมิน เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัด คือ นำตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่ได้จากการวัดมาตีค่าอย่างมีเหตุผล โดยเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ เช่น โรงเรียนกำหนดคะแนนที่น่าพอใจของวิชาคณิตศาสตร์ไว้ที่ร้อยละ ๖๐ นักเรียนที่สอบได้คะแนนตั้งแต่ ๖๐% ขึ้นไปถือว่าผ่านเกณฑ์ที่น่าพอใจ หรืออาจจะกำหนดเกณฑ์ไว้หลายระดับ เช่น ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๔๐ อยู่ในเกณฑ์ควรปรับปรุง ร้อยละ ๔๐-๕๙ อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ร้อยละ ๖๐-๗๙ อยู่ในเกณฑ์ดีและร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นต้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่าเป็นการประเมิน

การประเมินผล มีความหมายเช่นเดียวกับการประเมิน แต่เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการวัดผลสำหรับภาษาอังกฤษมีหลายคำ ที่ใช้มากมี ๒ คำ คือ Evaluation และ Assessment ๒ คำนี้มีความหมายต่างกัน คือ Evaluation เป็นการประเมินตัดสิน มีการกำหนดเกณฑ์ชัดเจน (Absolute Criteria) เช่น ได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไป ตัดสินว่าอยู่ในระดับดี ได้คะแนนร้อยละ ๖๐-๗๙ ตัดสินว่าอยู่ในระดับพอใช้ ได้คะแนนไม่ถึงร้อยละ ๖๐ ตัดสินว่าอยู่ในระดับควรปรับปรุง Evaluation จะใช้กับการประเมินการดำเนินงานต่างๆ ไป เช่น การประเมินโครงการ (Project Evaluation) การประเมินหลักสูตร (Curriculum Evaluation)

Assessment เป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบ ใช้เกณฑ์เชิงสัมพันธ์ (Relative Criteria) เช่น เทียบกับผลการประเมินครั้งก่อน เทียบกับเพื่อนหรือกลุ่มใกล้เคียงกัน Assessment มักใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินตนเอง (Self-Assessment)^{๙๓}

^{๙๑}วัฒนาพร ระงับทุกข์, การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, (กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด, ๒๕๔๑).

^{๙๒}ภพ เลหาพิบูลย์, แนวการสอนวิทยาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, ๒๕๔๐).

การประเมินพฤติกรรมหรือการปฏิบัติเป็นการประเมินสิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนแสดงออกเช่น การพูดการแสดงท่าทางการสาธิตการทดลองการแสดงบทบาทสมมติและอื่นๆ โดยผู้ประเมินใช้การสังเกตเพื่อตรวจสอบสิ่งที่ผู้เรียนแสดงออกตามความสามารถว่าเป็นไปตามเป้าหมายการเรียนรู้การสอนที่กำหนดไว้หรือไม่^{๙๔}

เบนจามิน บลูม กำหนดเกณฑ์การวัดไว้ดังนี้

๑. ความรู้ความจำ
๒. ความเข้าใจ
๓. การนำไปใช้
๔. การวิเคราะห์
๕. การสังเคราะห์
๖. การประเมินค่า^{๙๕}

ซึ่งอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

๑. ความรู้ความจำ (Recognition) ความรู้ - ความจำ คือความสามารถในการระลึกถึงเรื่องราวต่างๆ ที่ผ่านมามีประสบการณ์และสามารถถ่ายทอดสิ่งที่บันทึกไว้ออกมาได้ถูกต้องใน ๓ แบบใหญ่ๆ คือ

- ๑) ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง
- ๒) ความรู้เกี่ยวกับวิธีดำเนินการ
- ๓) ความรู้เกี่ยวกับความรู้รวบยอดในเรื่อง

การวัดความรู้ความจำ คือ การวัดการระลึก (Recall) ประสบการณ์เกี่ยวกับรายละเอียด วิธีการข้อปฏิบัติข้อสรุป ตัวทฤษฎี

๒. ความเข้าใจ (Comprehension) ความเข้าใจ คือความสามารถในการแปลความตีความ ขยายความ

๑) แปลความ หมายถึง แปลความหมายของข้อความ ภาพ ตามท้องเรื่องได้ถูกต้อง
๒) ตีความ หมายถึง จับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งย่อยๆ ของเรื่องนั้นจนสามารถนำมากล่าวได้อีกนัยหนึ่ง

๓) ขยายความ หมายถึง ขยายความหมายและนัยของเรื่องนั้นออกไปจากสภาพข้อเท็จจริงเดิม คาดคะเน พยากรณ์การวัดความเข้าใจ คือ ถามความหมายหรือนัยที่ซ่อนเร้น

^{๙๓} ขานนท์ วาสิน, เทคนิคการประเมินผลองค์ความรู้ด้านการออกแบบภายในของนักศึกษาชั้นปีที่ ๔ ในรายวิชา INT๔๑๕ (การออกแบบภายใน ๕), รายงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๗), หน้า ๕-๖.

^{๙๔} วสันต์ ทองไท, การประเมินการเรียนรู้ [Online] Available.
http://www.bpcd.net/new_subject/library/research/document/sopida/research/ku/develop/๐๘.pdf, ๒๕๕๕.

^{๙๕} Bloom, B. S. Taxonomy of Educational Objectives. The classification of educational goals-Handbook I: Cognitive Domain. (New York: McKay, 1956).

เช่น ให้ยกตัวอย่างตามความหมาย เปรียบเทียบความหมาย คาดคะเนสถานการณ์เรื่องราวจากรายละเอียดหรือข้อมูล

๓. การนำไปใช้ (Application) การนำไปใช้ คือความสามารถในการนำความรู้ที่มีอยู่เดิมไปแก้ปัญหาหรือพลิกแพลงใช้ในสถานการณ์ที่แปลกใหม่ทำนองนั้นได้ตัวอย่างลักษณะของคำถาม เช่น

๑) ต้องเป็นเรื่องราวใหม่ที่นักศึกษาไม่คุ้นเคย

๒) คำถามต้องชวนเงื่อนไขให้เกิดปัญหา

๓) ตัวคำถามจะต้องเกี่ยวพันระหว่างหลักวิชา และการคิดคำตอบจะต้องมีลักษณะที่ให้เอกหลักวิชาที่เหมาะสม กับเรื่องนั้นๆ

การวัด การนำไปใช้คือ การประยุกต์หลักวิชา กฎ ทฤษฎีวิธีการ เพื่ออธิบายเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ที่แปลกใหม่ การหาผลลัพธ์การคำนวณ เลือกวิธีการ เลือกเครื่องมือที่เหมาะสมกับสถานการณ์แก้ปัญหาในสถานการณ์จริง หรือในชีวิตประจำวัน

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์คือความสามารถในการแยกแยะส่วนประกอบของเรื่องราว แล้วสกัดให้เห็นความสัมพันธ์ความสำคัญ และหลักการของเรื่องราว เพื่อค้นหาสิ่งที่ซ่อนอยู่ในเรื่องราวนั้น ความต่างความเข้าใจ เน้นความสามารถในการจับความหมายของเรื่องราวการนำไปใช้เน้นการนำกฎ หลักการ และทฤษฎีมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่

การวัดการวิเคราะห์คือถามสาเหตุ เหตุผล ที่มาของเหตุการณ์หรือเรื่องราว เปรียบเทียบองค์ประกอบปัจจัย เพื่อหาลักษณะเด่น ข้อบกพร่องถามความสัมพันธ์ของเหตุและผล ค้นหา สรุปแนวคิด หลักการที่ยึดถือตัวอย่างการวัดการวิเคราะห์เช่น

๑) ข้อความนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายอย่างไร

๒) มนุษย์กับสังคมสัมพันธ์กันอย่างไร

๓) การตัดสินใจตัดสินนี้ยึดกฎหมายประเภทใด

๕. การสังเคราะห์ (Synthesis) การสังเคราะห์คือความสามารถในการรวบรวมวัตถุดิบของ ข้อเท็จจริง หรือความคิดเห็น ตั้งแต่ ๒ ชนิด หรือ ๒ เรื่องขึ้นไปเข้าด้วยกันแล้วสร้างให้เป็นสิ่งใหม่แตกต่างไปจากส่วนประกอบ เดิมลักษณะคำถามมี ๓ ชนิด ได้แก่ การสังเคราะห์ข้อความ สังเคราะห์แผนงาน และสังเคราะห์ความสัมพันธ์ตัวอย่างการวัดการสังเคราะห์ได้แก่

๑) สังเคราะห์ข้อความ เช่น สามารถแต่งโคลงได้๑ บท

๒) สังเคราะห์แผนงาน เช่น จากข้อเท็จจริงนี้ท่านจะวินิจฉัยอย่างไร

๓) สังเคราะห์ความสัมพันธ์เช่น $A+๒ = B+๓$ สรุปได้ว่าอย่างไร (A มากกว่า B)

๖. การประมาณค่า (Evaluation) การประเมินค่า คือความสามารถในการตีค่าต่างๆ โดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าสิ่งนั้น มีคุณค่าดีเลว หรือเหมาะสมอย่างไร ลักษณะคำถามมี๒ ชนิด คือ

๑) ประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายใน : ใช้เนื้อหาเรื่องราวที่เรียนมาเป็นเกณฑ์พิจารณา ความเหมาะสม ความถูกต้อง ความสมเหตุสมผล

๒) ประเมินโดยใช้เกณฑ์ภายนอก : นำคุณธรรม ค่านิยม หรือเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมยอมรับมาเป็นมาตรฐานในการตีความตัวอย่างการวัดการประเมินค่าการตัดสินคุณค่า-วิจารณ์

โดยให้เหตุผลงานวิจัยเรื่องนี้ดีหรือไม่การเรียกร้องของชานาสมควรหรือไม่จากเรื่องขุนช้างขุนแผน ขุนช้างเป็นคนดีหรือไม่ เพราะเหตุใดสมมุติฐานดีกว่าการเดาเท่านั้นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด^{๙๖}

๒.๓.๕ ทฤษฎีการเรียนรู้ของเบนจามินบลูม (Bloom's Taxonomy)

Bloom's Taxonomy กล่าวถึงการจำแนกการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูม ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย โดยในแต่ละด้านจะมีการจำแนกระดับความสามารถจากต่ำสุดไปถึงสูงสุด เช่น ด้านพุทธิพิสัย เริ่มจากความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมิน นอกจากนี้ยังนำเสนอระดับความสามารถที่มีการปรับปรุงใหม่ตามแนวคิดของ Anderson and Krathwohl^{๙๗} เป็นการจำ (Remembering) การเข้าใจ (Understanding) การประยุกต์ใช้ (Applying) การวิเคราะห์ (Analyzing) การประเมินผล (Evaluating) และการสร้างสรรค์ (Creating) ด้านจิตพิสัย จำแนกเป็น การรับรู้การตอบสนองการสร้างค่านิยมการจัดระบบ และการสร้างคุณลักษณะจากค่านิยม ด้านทักษะพิสัย จำแนกเป็น ทักษะการเคลื่อนไหวของร่างกายทักษะการเคลื่อนไหวด้วยสองส่วนหรือมากกว่าพร้อมๆ กันทักษะการสื่อสารโดยใช้ท่าทางและทักษะการแสดงพฤติกรรมทางการพูดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างค่อนข้างถาวร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้ไม่ได้มาจากภาวะชั่วคราว วุฒิภาวะ หรือสัญชาตญาณ^{๙๘}

การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร โดยเป็นผลจากการฝึกฝนเมื่อได้รับการเสริมแรง มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เรียกว่า ปฏิกริยาสะท้อน (Kimble and Garnezy) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Hilgard and Bower) การเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากการประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา (Cronbach) การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลได้พยายามปรับพฤติกรรมของตน เพื่อเข้ากับสภาพแวดล้อมตามสถานการณ์ต่าง ๆ จนสามารถบรรลุถึงเป้าหมายตามที่แต่ละบุคคลได้ตั้งไว้^{๙๙}

บลูม (Bloom)^{๑๐๐} เป็นนักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้นผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนแน่นอนเพื่อให้ผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้รวมทั้งวัดประเมินผลได้ถูกต้องและบลูมได้แบ่งประเภทของ

^{๙๖} สุพิมพ์ศรีพันธุ์วรสกุล, เอกสารประกอบการบรรยายของสำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒).

^{๙๗} Anderson, L W, & Krathwohl D R. (2001), *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*, (New York: Longman).

^{๙๘} Klein, S.B., (๑๙๙๑), *Learning*, (New York: McGraw-Hill), p. ๒.

^{๙๙} Pressey, S. L.; Robinson, F. P. & Horrocks, J. E, (1959), *Psychology in Education*, (New York: Harper – Collins).

^{๑๐๐} Bloom, Benjamins, (1976), *Human Characteristics and School Learning*, (New York : McGraw-Hill Book Com).

พฤติกรรมโดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้และจิตวิทยาพื้นฐานว่า มนุษย์จะเกิดการเรียนรู้ใน ๓ ด้าน คือ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกายและด้านจิตใจ และนำหลักการนี้จำแนกเป็นจุดมุ่งหมายทางการศึกษา เรียกว่า Taxonomy of Educational objectives^{๓๐๓} จุดประสงค์ที่สำคัญของการเรียนการสอน คือ เพื่อให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ พฤติกรรมเหล่านี้จำแนกและจัดลำดับ ออกเป็นหมวดหมู่และระดับตามความยากง่ายหมวดหมู่เหล่านี้เรียกว่า Taxonomy of Educational objectives แบ่งเป็น ๓ หมวด

๑. พฤติกรรมพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)
๒. พฤติกรรมจิตพิสัย (Affective Domain)
๓. พฤติกรรมทักษะพิสัย (Psychomotor Domain)

พฤติกรรมพุทธิพิสัย (Cognitive Domain)

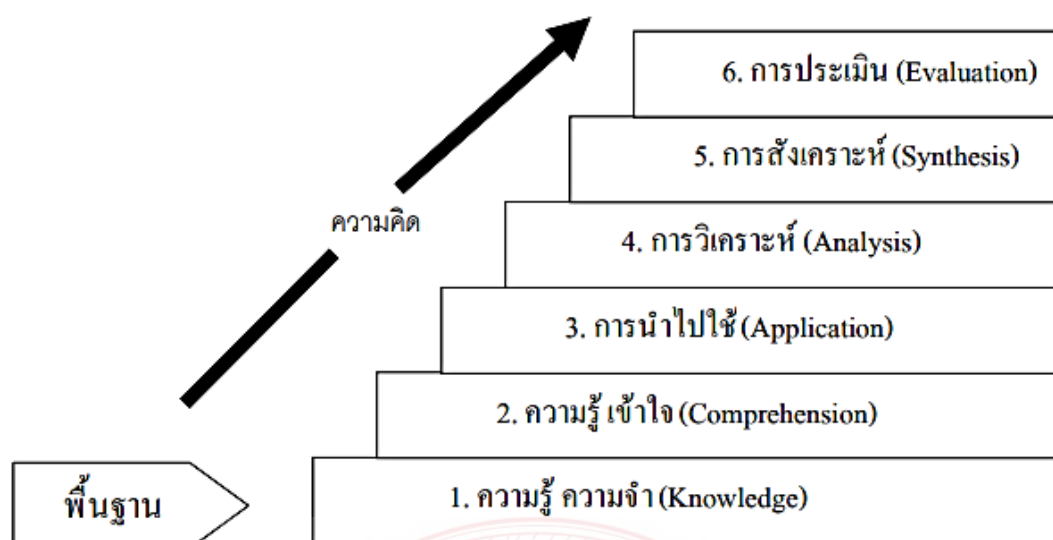
พฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย หมายถึง สมรรถภาพทางสติปัญญาหรือทางสมองของผู้เรียนในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ผู้เรียนจะต้องอาศัยความสามารถทางสมองเป็นที่ตั้งของการคิดในระดับต่างๆ รวมทั้งจดจำ เช่น การเรียนวิชาเลข การแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ การทำความเข้าใจในการอ่าน การเขียนเรียงความ การคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เป็นต้น

เบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom) และคณะ ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้หรือพุทธิพิสัย (cognitive domain) ของคนในการรับรู้ สิ่งต่างๆ เป็น ๖ ระดับ (Benjamin Bloom's Taxonomy of Educational Objectives) ซึ่งเรียงลำดับการเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้จากระดับต่ำไปสู่ระดับที่สูงขึ้นไปโดยบลูมและคณะ ได้แจกแจงพฤติกรรมแต่ละระดับไว้ดังนี้

๑. ความรู้ความจำ (Knowledge)
๒. ความเข้าใจ (Comprehension)
๓. การนำไปใช้ (Application)
๔. การวิเคราะห์ (Analysis)
๕. การสังเคราะห์ (Synthesis)
๖. การประเมินค่า (Evaluation)

เป็นที่น่าสังเกตว่าพฤติกรรมทางด้านพุทธิพิสัยของบลูมและคณะ แยกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนความจำและส่วนความคิด

^{๓๐๓} อติญาณ ศรีเกษตริน, (๒๕๔๓), ทฤษฎีของ Bloom มาใช้ในการจัดการเรียนรู้, หน้า ๗๒-๗๔. อ้างอิงจาก ; Bloom. ๑๙๗๖.

ภาพที่ ๒.๑ ลำดับชั้นการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย

ในระดับความรู้นั้นเป็นระดับการเรียนรู้ที่ยังไม่ได้ใช้ความคิด แต่เป็นพื้นฐานที่ได้รับความรู้แล้วเกิดการจดจำ จึงถือว่าความรู้เป็นพื้นฐานเพื่อให้เกิดทักษะการคิด ซึ่งเริ่มในระดับง่ายๆ จากความเข้าใจ เมื่อผู้เรียนมีความรู้ และความเข้าใจในสิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้เมื่อมีการฝึกฝน ต่อมาจะพัฒนาการความคิดในระดับสูง คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย รูปแบบ Benjamin Bloom's Taxonomy of Educational Objectives จึงควรศึกษาลำดับชั้นการเรียนรู้แต่ละชั้น^{๑๐๒} ดังนี้

๑. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง การเรียนรู้ที่เน้นถึงการจำและการระลึกได้ถึงความคิดวัตถุและปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นความจำที่เริ่มจากสิ่งง่ายๆ ที่เป็นอิสระแก่กัน ไปจนถึงความจำในสิ่งที่ย่างยากซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

เบนจามิน บลูม (Benjamin S. Bloom) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่าหมายถึง เรื่องที่เกี่ยวกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะวิธีการและกระบวนการต่างๆ รวมถึงแบบกระบวนของโครงการวัตถุประสงค์ในด้านความรู้ โดยเน้นในเรื่องของกระบวนการทางจิตวิทยาของความจำอันเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบตามที่กล่าวไว้ในเอกสารหลักการวัดและประเมินผลทางการศึกษาของกรมวิชาการ กล่าวว่าคุณความรู้ – ความจำ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถทาง

^{๑๐๒} อักษร สวัสดิ์, ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาในเขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒).

สมองในการทรงไว้ หรือรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวต่างๆ ที่บุคคลได้รับรู้ไว้ในสมองได้อย่างถูกต้องแม่นยำ จำแนกออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑.๑ ความรู้ในเรื่องเฉพาะ (knowledge of specifics) เป็นสมรรถภาพทางสมองขั้นต่ำสุดที่จะเป็นพื้นฐานให้เกิดสมรรถภาพสมองขั้นสูงที่ซับซ้อน และเป็นนามธรรมต่อไป จำแนกเป็น ๒ ข้อ คือ

๑.๑.๑ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์และนิยาม (knowledge of terminology) เป็นความสามารถในการบอกความหมายของคำและสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ให้คำนิยามศัพท์ทางคณิตศาสตร์ได้ บอกความหมายของ “การวิจัย” ได้ เป็นต้น

๑.๑.๒ ความรู้เกี่ยวกับกฎและความจริงบางอย่าง (knowledge of specific facts) เป็นความสามารถในการบอกกฎ สูตร ทฤษฎี และข้อเท็จจริงต่างๆ เช่น สามารถบอกสูตรการหาพื้นที่สามเหลี่ยมได้บอกสาเหตุที่ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ตามที่เรียนรูมาได้

๑.๒ ความรู้ในวิธีดำเนินการ (knowledge of ways and means of dealing with specifics) เป็นความรู้ในเรื่องของวิธีการและการจัดระเบียบจำแนกเป็น ๕ ลักษณะ คือ

๑.๒.๑ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผน (knowledge of conventions) เป็นความสามารถในการบอกรูปแบบ การปฏิบัติ และแบบฟอร์มหรือระเบียบที่เหมาะสมในการปฏิบัติซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ เช่น บอกลักษณะการแต่งกายของชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้บอกแผนผังโคลงสี่สุภาพได้ เป็นต้น

๑.๒.๒ ความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นและแนวโน้ม (knowledge of trends and sequence) เป็นความสามารถในการบอกขั้นตอนก่อนหลังและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น บอกได้ว่าการขับรถยนต์ควรทำอะไรก่อนหลัง บอกแนวโน้มของปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ ในอนาคตได้ เป็นต้น

๑.๒.๓ ความรู้เกี่ยวกับการจัดประเภท (knowledge of classification and categories) เป็นความสามารถในการจำแนก จัดหมวดหมู่ ความเหมือนและความแตกต่างตามคุณลักษณะ คุณสมบัติ และหน้าที่ของสิ่งต่างๆ เรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น สามารถจัดประเภทของอาหาร จำแนกตามคุณค่าอาหารได้ สามารถจัดหมวดหมู่ของวันตามเหตุการณ์ได้ เป็นต้น

๑.๒.๔ ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (knowledge of criteria) เป็นความสามารถในการบอกเกณฑ์ หลักการในการตรวจสอบ และวินิจฉัยข้อเท็จจริงต่างๆ เช่น บอกได้ว่าอะไรเป็นเครื่องชี้ว่าสารนั้นเป็นกรดหรือด่าง บอกได้ว่าอะไรเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าใครผ่านหรือไม่ผ่าน เป็นต้น

๑.๒.๕ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (knowledge of methodology) เป็นความสามารถในการบอกเทคนิค กระบวนการ และวิธีการสืบเสาะหาความรู้ในอันที่จะให้ได้มาของผลลัพธ์ที่ต้องการ เช่น บอกวิธีการเตรียมดินปลูกผักได้ บอกวิธีการแก้สมการได้ เป็นต้น

๑.๓ ความรู้รวบยอดในเนื้อเรื่อง (knowledge of the universal and abstractions in a field) เป็นความรู้เกี่ยวกับข้อสรุปลักษณะสามัญของสิ่งต่างๆ แบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑.๓.๑ ความรู้เกี่ยวกับหลักวิชาและการขยายหลักวิชา (Knowledge of principles and generalizations) เป็นความรู้ในการสรุปใจความสำคัญของเรื่องและนำหลักหรือ

ความรู้ที่ได้ไปอธิบายเรื่องอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกันได้ เช่น บอกได้ว่าการเกิดฝนตกเกิดจากอะไร จำนวนผู้แทนราษฎรแต่ละจังหวัดพิจารณาจากสิ่งใด เป็นต้น

๑.๓.๒ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง (Knowledge of theories and structures) เป็นความสามารถในการนำหลักวิชาหลายๆ หลักวิชา ซึ่งอยู่ในสกุลเดียวกันมาสัมพันธ์กันจนได้เป็นโครงสร้างของเนื้อความใหม่ในเรื่องเดียวกันได้ เช่น สามารถสรุปคำสอนของพุทธศาสนาที่ได้เรียนรู้มาได้ บอกคุณสมบัติร่วมของเพศชายและเพศหญิงได้ บอกคุณสมบัติร่วมของรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสและรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าได้ เป็นต้น

ดังนั้นการที่ผู้เรียนสามารถระลึกข้อความรู้ต่างๆ ที่ครูได้สอนหรือข้อความรู้ที่ตนได้ศึกษามาด้วยวิธีการต่างๆ ไปได้ นั่นอาจสรุปสั้นๆ ว่าเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

- การจำแนกแยกแยะ จัดกลุ่ม จัดหมวดหมู่
- การแยกแยะระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องจินตนาการ
- การแยกแยะระหว่างเรื่องจริงกับความคิดเห็น
- การให้คำจำกัดความและตัวอย่าง
- การสรุป ระบุใจความสำคัญ

๒. ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถทางสติปัญญาในการขยายความรู้ความจำให้ กว้างออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล การแสดงพฤติกรรมเมื่อเผชิญกับสื่อความหมาย และความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งใดสิ่งหนึ่งรวมถึงความสามารถในการจับใจความสำคัญของเรื่อง สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเดิมออกมาเป็นภาษาของตนเองได้โดยที่ยังมีความหมายเหมือนเดิม พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกกว่ามีความเข้าใจมี ๓ ลักษณะ คือ

๒.๑ การแปลความ (translation) เป็นความสามารถในการถอดความหมายจากภาษาหนึ่งหรือแบบฟอร์มหนึ่งไปสู่ภาษาหนึ่งหรืออีกแบบฟอร์มหนึ่ง ซึ่งอาจแปลได้หลายลักษณะ ดังนี้

๒.๑.๑ แปลจากภาษาพูดเป็นภาษาเขียน

๒.๑.๒ แปลจากพฤติกรรม รูปภาพ ท่าทาง เป็นข้อความหรือจากข้อความ เป็นพฤติกรรม รูปภาพ และท่าทาง ตัวอย่างการแปลความ เช่น แปลประโยคภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย แปลความหมายจากคำสุภาษิต แปลความหมายจากแผนภูมิ เป็นต้น

๒.๒ การตีความ (interpretation) เป็นความสามารถในการสรุปความ การแปลความ มองภาพส่วนรวมมาเป็นใจความสั้นๆ อย่างได้ใจความ เช่น อ่านเรื่องแล้วตีความหมาย ข้อคิดที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่องได้ อ่านเรื่องแล้วค้นหาจุดมุ่งหมายของผู้แต่งได้ เป็นต้น

๒.๓ การขยายความ (extrapolation) เป็นความสามารถในการเสริมแต่ง หรือขยายแนวความคิดให้กว้างไกลไปจากข้อมูลเดิมอย่างสมเหตุสมผลซึ่งต้องอาศัยการแปลความหมาย และการตีความประกอบกันจึงจะสามารถขยายความหมายของเรื่องราวนั้นได้ เช่น อ่านเรื่องที่แต่งยังไม่จบแล้วขยายความคิดไว้ว่าตอนจบน่าจะเป็นอย่างไร คาดคะเนเหตุการณ์นี้ได้ เหตุการณ์นี้ควรเกิดในสถานที่เช่นไร เป็นต้น

สรุปได้ว่าความเข้าใจ เป็นความสามารถของผู้เรียนที่จะอธิบาย ขยายความหรือเขียนเรื่องราวใดๆ ที่ตนได้รับรู้ มาโดยการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาของตนเอง และหมายความรวมไปถึงความสามารถในการที่แปลความหมาย ตีความหมาย หรือขยายความหมายข้อมูล จากสำนวน สุภาษิต แผนภูมิกราฟ หรือตารางต่างๆ ตัวอย่างของพฤติกรรมความเข้าใจ เช่น แปลตัวเลขในตารางเวลารถเข้าออก ในสถานีรถประจำทาง การอ่านแผนที่การอธิบายความหมายของสำนวนภาษาสุภาษิตต่างๆ ดังนั้นความเข้าใจจะเกี่ยวข้องกับ

- การเปรียบเทียบ และเปรียบเทียบ
- การระบุโครงสร้าง
- ขั้นตอนและกระบวนการ
- ความสัมพันธ์เชิงรูปร่าง ลักษณะ
- การเปรียบเทียบความหมายคำ
- การหาใจความสำคัญ
- การระบุความสัมพันธ์

๓. การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำหลักวิชา ความรู้ (knowledge) ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอด (comprehension) ในเรื่องใดๆ ที่มีอยู่เดิมไปแก้ไข ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ซึ่งอาจใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกับสถานการณ์ที่เคยพบเห็นมาก่อนโดยการใช้ ความรู้ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิธีการกับความคิดรวบยอดมาผสมผสานกับความสามารถในการแปลความหมาย การสรุปหรือการขยายความสิ่งนั้น เช่น การนำสูตรหาพื้นที่สามเหลี่ยมไปใช้หาพื้นที่สามเหลี่ยมรูปใหม่ได้ การแก้ประโยคที่เขียนไวยากรณผิตได้ ครูสอนวิธีการบวกเลขในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนสามารถคิดเงินเมื่อทางบ้านใช้ให้ไปซื้อของที่ร้านค้าได้หรือหลังจากที่นักเรียนเรียนรู้ประโยชน์ของปุ๋ยประเภทต่างๆ แล้ว สามารถเลือกปุ๋ยเพื่อใช้ในการปลูกผักที่บ้านของตนได้ถูกต้อง เป็นต้น

สรุปได้ว่าความสามารถของผู้เรียนในการที่จะนำความรู้ ความเข้าใจที่ตนมีไปใช้ ในสถานการณ์ที่แตกต่างไปจากเดิมได้ อาจจะเกี่ยวกับเรื่อง

- การเรียงลำดับ
- การคาดคะเน
- ความเป็นไปได้
- การอนุมาน
- การเปลี่ยนความหมายของคำ

๔. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถและทักษะที่สูงกว่าความเข้าใจและการนำไปใช้ โดยมีลักษณะเป็นการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกเป็นส่วนๆ เพื่อค้นหาว่ามีองค์ประกอบย่อยๆ อะไรบ้าง ทำมาจากอะไร ประกอบขึ้นมาได้อย่างไรและมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างไร รวมทั้งการสืบค้นความสัมพันธ์ของส่วนต่างๆ ว่าสามารถเข้ากันได้หรือไม่ อันจะช่วยให้เกิดความเข้าใจต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างแท้จริง การวิเคราะห์แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๔.๑ การวิเคราะห์ความสำคัญ (analysis of elements) เป็นความสามารถในการค้นหาจุดสำคัญหรือหัวใจของเรื่อง ค้นหาสาเหตุ ผลลัพธ์ และจุดมุ่งหมายสำคัญของเรื่องต่างๆ เช่น อ่านบทความแล้วบอกได้ว่าหัวใจสำคัญของเรื่องคืออะไร ค้นหาเหตุผลของเรื่องราวที่อ่านได้ เป็นต้น

๔.๒ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ (analysis of relationship) เป็นความสามารถในการค้นหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และการพาดพิงกันระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ว่ามีความเกี่ยวข้องกันในลักษณะใด คล้อยตามกันหรือขัดแย้งกันเกี่ยวข้องกัน หรือไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น แยกข้อความที่ไม่จำเป็นในคำถามได้ ค้นหาความสัมพันธ์ของเบญจศีล กับเบญจธรรมเป็นรายชื่อได้ เป็นต้น

๔.๓ วิเคราะห์หลักการ (analysis of organizational principles) เป็นความสามารถในการค้นหาว่า การที่โครงสร้างและระบบของวัตถุ สิ่งของเรื่องราว และการกระทำต่างๆ ที่ร่วมกันอยู่ในสภาพเช่นนั้นได้เพราะยึดหลักการหรือแกนอะไรเป็นสำคัญ เช่น การที่กระต๊ากน้ำร้อนสามารถเก็บความร้อนไว้ได้เพราะยึดหลักการใด การทำสงครามปัจจุบันใช้วิธีโฆษณาชวนเชื่อเพราะยึดหลักการใด เป็นต้นเราสามารถสรุปได้ว่าการวิเคราะห์เป็นความสามารถของผู้เรียนในการที่จะใช้สมองขบคิดหาเหตุผล หาหลักการ หาสาเหตุ หรือความเป็นไปของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น นักเรียนที่ปลูกผัก สังเกตเห็นว่าผักที่ตนปลูกไว้ไม่งอกงาม ถ้านักเรียนใช้ความสามารถโดยลำพังของตนเองค้นหา สาเหตุที่ทำให้ผักของตนไม่งาม เช่น เพราะไม่รดน้ำดินไม่ดี แดดส่องไม่ถึงอุณหภูมิไม่เหมาะสม หรือปุ๋ยไม่เพียงพอ โดยการคิดหาสาเหตุดังกล่าวนี้ นักเรียนกระทำด้วยตนเองไม่ได้อาศัยคำบอกเล่าของครูแต่ประการใดผู้เรียนสามารถแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านการคิดวิเคราะห์ในเรื่องต่อไปนี้

- การเติมให้สมบูรณ์
- ความเกี่ยวข้องของข้อมูล
- รูปธรรมหรือนามธรรม
- การกระทำที่เป็นเหตุเป็นผล
- การระบุส่วนประกอบ
- รายละเอียดและเหตุการณ์ที่เป็นเหตุเป็นผลกับเนื้อเรื่อง
- การพิจารณาข้อความว่าจริงหรือไม่

๕. การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการการผสมผสาน รวบรวม ส่วนประกอบย่อยๆ หรือส่วนใหญ่ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อเป็นสิ่งใหม่อีกรูปแบบหนึ่งมีคุณลักษณะ โครงสร้างหรือหน้าที่ใหม่ที่แปลกแตกต่างไป การสังเคราะห์จึงมีลักษณะของการเป็นกระบวนการรวบรวมเนื้อหาสาระของเรื่องต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันเพื่อสร้างรูปแบบหรือโครงสร้างที่ยังไม่ชัดเจนขึ้นมาก่อนอันเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ภายในขอบเขตของสิ่งที่กำหนดให้แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๕.๑ การสังเคราะห์ข้อความ (Production of unique communication) เป็นความสามารถในการสังเคราะห์ข้อความโดยสื่อหรือโดยการพูด การเขียนการวิพากษ์ วิจารณ์ หาข้อยุติบางประการ เช่น สามารถแต่งเรื่องราวหรือบทกลอนได้โดยไม่ลอกเลียนใครสามารถวาดภาพโดยอาศัยจินตนาการของตนเองได้ เป็น

๕.๒ การสังเคราะห์แผนงาน (Production of plan, or proposed set of operation) เป็นความสามารถในการกำหนดแนวทางวางแผน ออกแบบ เขียนโครงการ หรือโครงการต่างๆ ล่วงหน้าขึ้นมาใหม่ให้สอดคล้องกับข้อมูลและจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เช่น เขียนโครงการวิทยาศาสตร์ได้ วางแผนจัดกิจกรรมวันเด็กได้ เป็นต้น

๕.๓ การสังเคราะห์ความสัมพันธ์ (Derivation of a set of abstract relations) เป็นความสามารถในการนำเอานามธรรมย่อยๆ มาจัดระบบของข้อเท็จจริงหรือส่วนประกอบมาผสมผสานให้เป็นสิ่งสำเร็จรูปหน่วยใหม่ที่แปลกไปจากเดิม เกิดเป็นเรื่องราวใหม่ ทฤษฎี กฎ สมมติฐาน หรือสูตรขึ้น เช่น ให้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับปัญหาที่มีสาเหตุและผลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ เมื่อกำหนดข้อเท็จจริงหรือเงื่อนไขของเรื่องราวให้ แล้วสมมติสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สามารถหาข้อยุติหรือข้อสรุปของเรื่องนั้นในแง่มุมต่างๆ ได้กล่าวอย่างง่ายๆ ได้ว่าการสังเคราะห์เป็น ความสามารถของผู้เรียนในการที่จะใช้สมองคิดสร้าง สิ่งใหม่ขึ้นมาโดยอาศัยความสามารถของตนเอง เช่น การที่นักเรียนเขียนเรียงความโดยไม่ได้อัดลอกมาจากบทความของใคร หรือการออกแบบของใช้ใหม่ๆ โดยใช้ความคิดของตนเอง การสังเคราะห์ยังมีความหมายรวมถึงความสามารถในการวางแผนการทำงานล่วงหน้า เช่น การที่นักเรียนสามารถวางแผนการจัดกิจกรรมวันเด็กในหมู่ของพวกเขากันเองได้ โดยครูไม่ต้องเข้าไปกำกับหรือไปสั่งการ ดังนั้นการสังเคราะห์จึงเกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้

- การสื่อสารทางความคิด
- การวางแผน
- การสร้างสมมติฐาน
- การหาข้อสรุป
- การเสนอทางเลือก

๖. การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการพิจารณาตัดสินหรือสรุปเกี่ยวกับคุณค่าของเนื้อหา ความคิด ค่านิยม ผลงาน คำตอบ วิธีการและเนื้อหาสาระเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยมีการกำหนดเกณฑ์ (Criteria) เป็นฐานในการพิจารณาตัดสิน การประเมินค่าจัดได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สูงสุดของพุทธิลักษณะ (Characteristics of cognitive domain) ที่ต้องใช้ความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้การวิเคราะห์และการสังเคราะห์เข้ามาพิจารณาประกอบกันเพื่อทำการประเมินค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใด ดังนั้นการประเมินค่าจะอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานที่วางไว้ซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะคือ

๖.๑ ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายใน (Judgment in terms of internal evidence) เป็นความสามารถในการตัดสินเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งโดยใช้เนื้อหาสาระในเหตุการณ์นั้นเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน เช่น อ่านเนื้อเรื่องแล้วสามารถตัดสินได้ว่าตัวละครใดเป็นคนดี เลวตามเนื้อเรื่องที่ปรากฏนั้น การตัดสินพฤติกรรมของนักเรียนว่ากระทำถูกต้อง หรือไม่ตามระเบียบของโรงเรียนนั้น เป็นต้น

๖.๒ ประเมินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอก (Judgment in terms of external criteria) เป็นความสามารถในการตัดสินเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยใช้เกณฑ์ที่ไม่ได้ปรากฏตามเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นๆ แต่ใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นมาใหม่ซึ่งอาจเป็นเกณฑ์ตามหลักเหตุผล หรือเกณฑ์ที่สังคมหรือระเบียบประเพณีกำหนดไว้ก็ได้ เช่น การตัดสินพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นโดยใช้เกณฑ์วัฒนธรรมไทยว่าเหมาะสมหรือไม่ซึ่งอาจแตกต่างจากการตัดสินโดยใช้เกณฑ์จิตวิทยาวัยรุ่น การตัดสินคุณค่าของวิชาบางวิชาตามสภาพสังคมปัจจุบันว่ามีคุณค่าเพียงใดกับการเรียนในยุคปัจจุบัน เป็นต้น

กล่าวอีกนัยหนึ่งการประเมินค่า ได้แก่ การที่ผู้เรียนพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่พึงเล็งว่าสิ่งนั้นๆ มีคุณค่า ดี – เลว ถูก – ไม่ถูก ควร – ไม่ควร โดยมีเหตุผลประกอบเช่น สมมติว่า มีเงินอยู่ ในมือ ๑๐ บาท จะต้องมาคิดพิจารณาตัดสินใจด้วยตนเองว่า เงินดังกล่าว นั้น จะใช้จ่ายอย่างไร เช่น ตัดสินใจซื้อของเล่น ซื้อขนมรับประทาน หรือซื้อหนังสือที่ตนสนใจมาอ่าน ดังนั้นการประเมินค่ามักจะเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้

- การตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลทั่วไป
- การตัดสินใจบนพื้นฐานของกฎกติกา หรือแนวทางที่กำหนดให้
- การตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้อง
- การตัดสินใจโดยพิจารณาทางเลือก
- การระบุคุณค่า
- การระบุถึงความรู้สึก หรืออารมณ์เกี่ยวกับเนื้อเรื่อง

๒.๓.๕ กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ ๙ ประการคือ

๑. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน
 ๒. การกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดสร้างสรรค์
 ๓. กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง
 ๔. นำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอน
 ๕. ฝึกและส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน
 ๖. ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา
 ๗. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับคนอื่น และความรับผิดชอบ
- ต่อกลุ่มร่วมกัน
๘. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนเอง และมีความกระตือรือร้นในการเรียน
 ๙. ประเมินพัฒนาการผู้เรียนด้วยวิธีหลากหลายและต่อเนื่อง^{๑๐๓}

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช ๒๕๔๒ ในด้านการเรียนการสอนในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้

๑. แต่ละสถาบันต้องกำหนดเป้าหมายและภารกิจที่ชัดเจนตามความพร้อมและความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละสถาบัน ทั้งนี้สถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชนต้องแสวงหาวิธีการจัดการศึกษาและยุทธศาสตร์ที่จะสามารถเข้าถึงผู้เรียนได้มากที่สุด

^{๑๐๓}มหาวิทยาลัยราชธานี, คู่มือแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชธานี, ๒๕๕๗), หน้า ๔.

๒. การพัฒนาหลักสูตร ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและพิจารณาถึงความสอดคล้องกับความต้องการของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม สาระของหลักสูตร นอกจากมุ่งพัฒนาบัณฑิตอย่าง สมดุล ทั้งความรู้ความสามารถและความดีงามแล้ว ยังต้องมุ่งเน้นการพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูง และการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม

๓. รูปแบบการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ต้องมีความหลากหลายตามความต้องการ ของผู้เรียนโดยไม่จำกัดวัน เวลา สถานที่เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life-Long Learning) โดยนอกจากจะจัดภายในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว จะต้องพัฒนารูปแบบให้มีความยืดหยุ่น หลากหลายขึ้นอาทิการจัดร่วมกับสถานประกอบการในโปรแกรมพิเศษประเภทต่างๆ เป็นต้น

๔. การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริม ต้องยึดผู้เรียนเป็นหลัก โดยต้องเน้นความสำคัญ ทั้งความรู้คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้โดยคณาจารย์ผู้สอนควรทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

๕. ปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน หลักสูตร ให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและเพื่อสร้าง บัณฑิตที่พึงประสงค์มีความใฝ่รู้สามารถคิดวิเคราะห์วิจารณ์ริเริ่ม สร้างสรรค์มีความรับผิดชอบ และมีคุณธรรมจริยธรรม ควบคู่กับความรู้ความสามารถในสาขาวิชาต่างๆ

๖. ให้มีการกำหนดมาตรฐานหลักสูตร โครงสร้างหลักสูตร การรับรองหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละประเภท ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับอุดมศึกษาแต่ละระดับ

๗. ให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อการวิจัย สร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศรวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน

๘. ปรับระบบการประเมินและวัดผลการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพื่อเอื้อต่อการพัฒนา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพิจารณาจากความประพฤติกการสังเกต พฤติกรรม การร่วมกิจกรรม ควบคู่กับการทดสอบตามความเหมาะสม

๙. นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมและการบริหารจัดการทั้งเพื่อพัฒนาคุณภาพ และกระจายโอกาสทางการศึกษาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง^{๑๐๔}

การจัดกระบวนการเรียนตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ มีขั้นตอนสำคัญดังต่อไปนี้คือ

๑. การสำรวจความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน สำรวจพื้นฐานความรู้เดิม

๒. การเตรียมการ ครูเตรียมเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้วางแผนการเรียนการสอน

๓. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นวิเคราะห์ห่อภิปรายผลงาน/องค์ความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้วิเคราะห์ห่อภิปรายกระบวนการเรียนรู้

๔. การประเมินผล

^{๑๐๔}มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, คู่มือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, (ลำปาง: คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๓), หน้า ๑-๒.

๕. การสรุปและนำไปประยุกต์ใช้^{๑๐๕}

๒.๓.๖ การประยุกต์ใช้

วิธีสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้สอนสามารถใช้วิธีการใดๆ ก็ได้ที่เป็นวิธีสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือหลายๆ วิธีในการสอนในครั้งหนึ่งๆ ดังเช่น วิธีการอภิปราย วิธีการค้นพบ วิธีสืบสอบแบบแนะนำ วิธีสอนแบบสตอรีไลน์วิธีสอนแบบเน้นปัญหาวิธีสอนแบบแก้ปัญหาวิธีสอนแบบเน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง วิธีสืบสอบ แบบไม่มีการแนะนำ วิธีอริยสัจสี่กรณีศึกษาทักษะกระบวนการ ๙ ขั้น วิธีใช้สถานการณ์จำลอง วิธีการเชื่อมโยงมโนทัศน์วิธีสอนกลุ่มสัมพันธ์วิธีการเรียนแบบร่วมมือ เป็นต้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยพิจารณาทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีดังต่อไปนี้

เมื่อพิจารณาผู้สอน

๑. ผู้สอนจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่เอง (Construction of the New Knowledge)

๒. ผู้สอนให้ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process Skills) คือ กระบวนการคิด (Thinking Process) กระบวนการกลุ่ม (Group Process) และสร้างความรู้ด้วยตนเอง

๓. ผู้สอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Participation) คือ มีส่วนทั้งด้านปัญญา กาย อารมณ์และสังคม รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) กับทั้งสิ่งมีชีวิตและกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต เช่น หนังสือสถานที่ต่างๆ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

๔. ผู้สอนสร้างบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ทั้งบรรยากาศทางกายภาพและจิตใจ เพื่อให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข (Happy Learning)

๕. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทักษะ กระบวนการ ชีตความสามารถศักยภาพของ ผู้เรียนและผลผลิตจากการเรียนรู้ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

๖. ผู้สอนพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (Application)

๗. ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คือ เป็นผู้จัดประสบการณ์รวมทั้งสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นแนวทางสร้างความรู้ด้วยตนเอง คือ ผู้สอนที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกนั้น มีบทบาทดังนี้

๗.๑ เป็นผู้นำเสนอ (Presenter)

๗.๒ เป็นผู้สังเกต (Observer)

๗.๓ เป็นผู้ถาม (Asker)

๗.๔ เป็นผู้ให้การเสริมแรง (Reinforcement)

๗.๕ เป็นผู้แนะนำ (Director)

๗.๖ เป็นผู้สะท้อนความคิด (Reflector)

๗.๗ เป็นผู้จัดบรรยากาศ (Atmosphere Organizer)

๗.๘ เป็นผู้จัดระเบียบ (Organizer)

^{๑๐๕} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แนวทางประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: เพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, ๒๕๔๓), หน้า ๒๙.

๗.๙ เป็นผู้แนะแนว (Guide)

๗.๑๐ เป็นผู้ประเมิน (Evaluator)

๗.๑๑ เป็นผู้ให้คำชื่นชม (Appraiser)

๗.๑๒ เป็นผู้กำกับ (Coacher)

เมื่อพิจารณาผู้เรียน

๑. ผู้เรียนสร้างความรู้ (Construction) รวมทั้งสร้างสิ่งประดิษฐ์ด้วยตนเอง

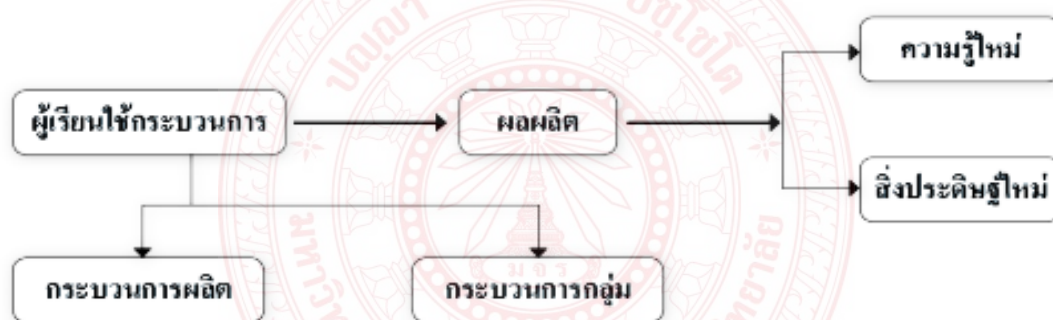
๒. ผู้เรียนใช้ทักษะกระบวนการ (Process Skills) คือ กระบวนการคิด และกระบวนการกลุ่มสร้างความรู้ด้วยตนเอง

๓. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน (Participation) และมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction)

๔. ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข (Happy Learning)

๕. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ (Application)

ตัวบ่งชี้สำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่ด้วยตนเอง ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๒ แผนภาพการใช้กระบวนการสร้างความรู้ใหม่และสิ่งประดิษฐ์ใหม่

ที่มา: พิมพันธ์ เดชะคุปต์, กระบวนการออกแบบย้อนกลับ : การพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนอิงมาตรฐาน, ๒๕๕๐ : ๒๘^{๑๐๖}

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจัดว่าสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษา เป้าหมายทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยแนวคิดที่มุ่งเน้นในเรื่องของการสอนให้คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น ขณะที่เป้าหมายสูงสุดประการหนึ่งของการจัดการศึกษาคือ ผู้เรียนสามารถถ่ายโยงความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ การพัฒนาคนในศตวรรษที่ ๒๑ แกนหลักในการพัฒนาคน จะอาศัยเทคโนโลยีและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มีทั่วโลกพัฒนาศักยภาพและการลงทุนในเด็ก โดยปรับเปลี่ยนแนวทางและกระบวนการเรียนรู้ใหม่ จากแนวทางและวิธีการแบบสั่งสอน มา

^{๑๐๖} พิมพันธ์ เดชะคุปต์, กระบวนการออกแบบย้อนกลับ : การพัฒนาหลักสูตรและออกแบบการสอนอิงมาตรฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๘.

เป็นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติ นำกระบวนการเรียนรู้ที่ได้ก่อกำเนิดมาใช้ในการใช้คอมพิวเตอร์ มาเป็นแนวทางการเรียนรู้แบบใหม่

๒.๔.๑ ความหมายของคำว่า "กระบวนการเรียนรู้"

กระบวนการเรียนรู้ (learning process) เกิดจากคำหลัก ๒ คำได้แก่ ๑) กระบวนการ หมายถึงลำดับการของการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันจนสำเร็จลง^{๑๐๗} การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือศักยภาพของพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรซึ่งการเปลี่ยนนี้มีสาเหตุมาจากการได้รับประสบการณ์ ดังนั้นเมื่อรวมคำว่ากระบวนการและการเรียนรู้เข้าด้วยกันกระบวนการเรียนรู้จะหมายถึง "ลำดับขั้นตอนที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้"การเรียนรู้มีพฤติกรรม ๒ ส่วนคือ ๑) พฤติกรรมเดิมก่อนให้การเรียนรู้ ๒) พฤติกรรมหลังจากให้การเรียนรู้แล้วค่านิยมของการเรียนรู้กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากพฤติกรรมเดิมไปเป็นพฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวรเป็นผลที่ได้จากประสบการณ์ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้ ความรู้สึกและทักษะ^{๑๐๘} การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเป็นผลจากการฝึกและประสบการณ์แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติเช่นสัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะหรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย^{๑๐๙} (Hilgard and Bower ๑๙๗๕) บลูม (Bloom ๑๙๗๖) กล่าวถึงการเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ๓ ประการจึงจะเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์คือ ก. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ความคิดความเข้าใจ (Cognitive Domain) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมองเช่นความคิดรวบยอด ข. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก (Affective Domain) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจเช่นความเชื่อเจตคติค่านิยม ค. การเปลี่ยนทางการเคลื่อนไหวของร่างกายเพื่อให้เกิดทักษะและความชำนาญเช่น (Psychomotor Domain) การว่ายน้ำเล่นกีฬากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการของตนเอง อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์และสังคมของแต่ละบุคคล สิ่งที่ได้รับจากการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ของตนเองแบ่งได้ตามกลุ่มของผู้เรียนที่มีลักษณะและวิธีการที่เหมือนกัน ออกได้เป็นหลายแบบ แนวคิดในเรื่องระดับของกระบวนการในการเรียนรู้ที่ แกรีก และล็อกฮาร์ท (Craik and Lockhart, ๑๙๗๒)^{๑๑๐} ได้เสนอว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่มีหลายระดับเราสามารถเรียนรู้และจำสิ่งต่างๆ ที่มีความหมายกับตัวเราได้ เพราะมีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการมากกว่าการ

^{๑๐๗}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญพัฒน์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๔.

^{๑๐๘}ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖-๒๗.

^{๑๐๙}Bloom Benjamin S., et al. *Taxonomy of Educational Objectives*. (New York : David McKay Company, 1956).

^{๑๑๐}Craik, F. and Lockhart, R. *Level of Processing : A Framework for Memory Research*. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*.11, 1972 : 971.

กระตุ้นให้เรียนรู้ความลึกของกระบวนการเรียนรู้เป็นความละเอียดของกระบวนการการเรียนรู้แบบลึกจะทำให้เข้าใจได้ละเอียดและระลึกถึงข้อมูลต่างๆ ได้มากแต่ไม่ได้หมายความว่าทุกอย่างที่เรียนรู้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้แบบลึกเสมอไปเพราะในการเรียนรู้บางเรื่องก็มีความต้องการเพียงแค่ความรู้ความจำความเข้าใจและการนำไปใช้ ในขณะที่ขั้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่า ที่อยู่ในขั้นการเรียนรู้แบบลึก ก็อาจไม่มีความจำเป็น^{๑๑๑}

ระดับของกระบวนการ (Level of Process) ในการเรียนรู้ ได้มีการแบ่งระดับของกระบวนการเรียนรู้โดย วัตกินส์ (Watkins, ๑๙๘๓) ได้แยกไว้อย่างชัดเจน คือกระบวนการเรียนรู้แบบลึก (Deeper processing) และกระบวนการเรียนรู้แบบตื้น (Surface processing) โดยกำหนดขอบเขตของงานที่ต้องเรียนรู้แยกผู้เรียนออกได้เป็นสองกลุ่มคือผู้เรียนที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบลึกคือ ผู้เรียนที่ตั้งใจที่จะเข้าใจและพยายามค้นหาถึงความหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ส่วนผู้เรียนที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบตื้นคือ ผู้เรียนที่ตั้งใจจะใช้เพียงการจำข้อมูลเท่านั้น^{๑๑๒}

บิกส์ และเทลเฟอร์ (Biggs and Telfer, 1987) ได้อธิบายความหมายของ กระบวนการเรียนรู้แบบลึก กับกระบวนการเรียนรู้แบบตื้นเอาไว้ว่ากระบวนการเรียนรู้แบบลึกเป็นการเรียนรู้ที่อาศัยแรงจูงใจภายใน (Intensive motivation) ในการทำงานที่ต้องใช้วิธีการที่เป็นเหตุเป็นผล โดยมีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการค้นหามีความหมายโดยการอ่านอย่างมากและจนกว่าจะเข้าใจ มีความสัมพันธ์กับความรู้ที่เคยได้รับมาก่อนส่วนกระบวนการเรียนรู้แบบตื้น เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยแรงจูงใจภายนอก (Extensive motivation) โดยที่ผู้เรียนจะมีการเรียนรู้ตามที่กำหนดให้หรือตามเป้าหมาย เป็นวิธีการเรียนที่จำกัดเป้าหมายที่เห็นว่าจำเป็น และใช้การจำสิ่งที่เรียนในชั้นตามปกติ การระลึกแต่เหตุผลที่ถูกต้องที่ได้จากการบรรยาย ผู้เรียนมีความเข้าใจเฉพาะที่ต้องการ ตามวัตถุประสงค์เฉพาะด้านที่จัดให้ความแตกต่างระหว่างกระบวนการเรียนรู้แบบลึกและแบบตื้น ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจนคือ ความลึกของกระบวนการ ที่ผู้เรียนจะมีทักษะการเรียนรู้ต่างกัน^{๑๑๓}

ฮวง และบอนเซน (Huang and Bonzon, 1995) ได้อธิบายเอาไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้แบบลึกผู้เรียนต้องค้นหาให้ชัดเจนว่ามีอะไรซ่อนอยู่ในตัวผู้เรียนมีกระบวนการ ลำดับขั้น และวิธีการคิด ที่นำไปสู่วิธีการในการปัญหาขณะที่กระบวนการเรียนรู้แบบตื้น ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้อย่างกว้างๆ และได้ความเข้าใจตามที่ได้รับคำอธิบายหรือบอกกล่าวกระบวนการเรียนรู้แบบลึก เป็นความละเอียดของกระบวนการเข้าถึงในรายละเอียดของเนื้อหาการเข้าถึงข้อมูลของกระบวนการเรียนรู้แบบลึกจึงกระทำได้มากกว่ากระบวนการเรียนรู้แบบตื้นการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมากกระทำได้ดี

^{๑๑๑}Craik, F. and Lockhart, R. Level of Processing: A Framework for Memory Research. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*.11, 1972 : 671.

^{๑๑๒}Watkins, D.A. Depth of Processing and the Quality of Learning Outcomes. *Instructional Science*. 12, 1983 : 49.

^{๑๑๓}Biggs, J.B. and Telfer, R. *The Process of Learning*. 2nd Australia : Prentice-Hall of Australia, 1987.

ในผู้เรียนที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบลึก แต่ถ้าเนื้อหาที่เรียนรู้มีปริมาณมากและไม่มีความซับซ้อน ผู้ที่มีกระบวนการเรียนรู้แบบลึกก็จะเสียเวลาในการค้นคว้ามาก และได้ข้อมูลที่ไม่จำเป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกัน ดังนั้นการออกแบบการเรียนการสอนจึงยากที่จะทำให้เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีกระบวนการเรียนรู้ลึก ขณะที่ผู้ที่มีกระบวนการเรียนรู้ต้นสามารถใช้วิธีการสอนในแบบใดก็ได้ เพราะผู้เรียนจะสนใจในเนื้อหากว้างๆ และจำในสิ่งที่จัดให้เป็นหลักโดยไม่ลงลึกไปในรายละเอียดของเนื้อหา
นั้น^{๑๑๔}

สเปนเซอร์ (Spensor, 1988) สรุปแนวคิดของทฤษฎีกระบวนการเรียนรู้ในแบบลึกและแบบตื้นว่า ทฤษฎีนี้สนับสนุนแนวคิดที่ว่า การที่คนเราจำและเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างมีความหมายได้ เกิดจากการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการมากกว่าการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจะมีหลายระดับตามสิ่งเร้าที่กระทำ^{๑๑๕}

จากความหมายทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ หมายถึงลำดับขั้นและวิธีการคิด ที่นำไปสู่วิธีการที่ผู้เรียนตั้งใจที่จะเข้าใจและพยายามค้นหาถึงความหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ความแตกต่างระหว่างบุคคลส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการของตนเอง อันเกิดจากสภาวะแวดล้อม บุคลิกภาพ อารมณ์และสังคมของแต่ละบุคคล สิ่ง que ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องทั้งในห้องเรียนและในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการในการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีความพึงพอใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการค้นหามีความหมาย เพราะความต้องการความรู้ ความจำ ความเข้าใจและการนำไปใช้ ตลอดทั้งการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินค่าอย่างมีขั้นตอน

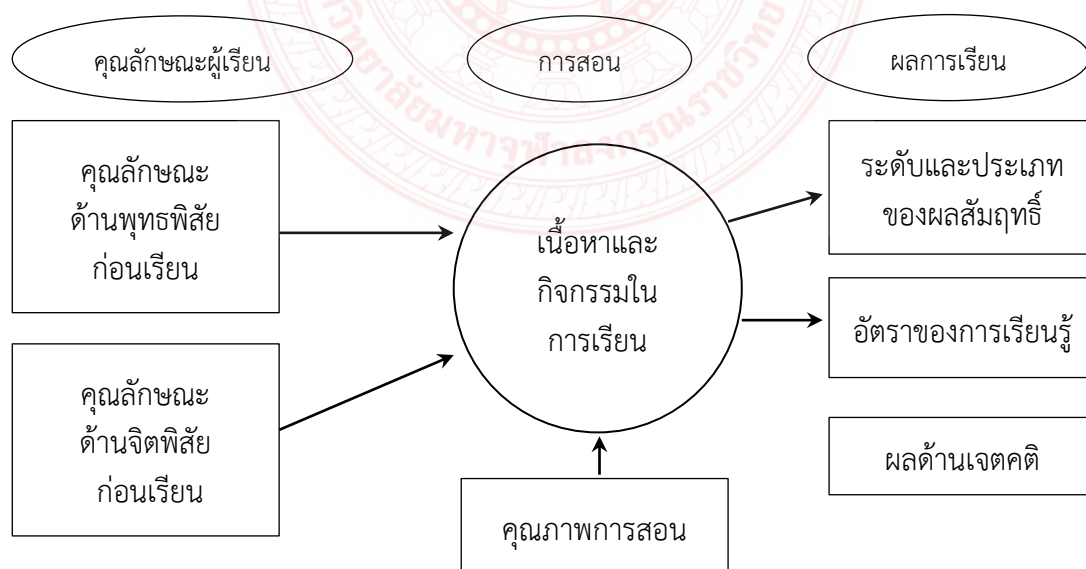
๒.๔.๒ ประเภทของการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้

การจำแนกประเภทของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นประเภทใดบ้างขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ จำแนกเช่นอาจจำแนกเป็นเรียนรู้เกี่ยวกับพุทธิพิสัยเจตพิสัยหรือทักษะพิสัยหรือจำแนกเป็นการเรียนรู้วิชาภาษาไทยการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาหรือจำแนกเป็นการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาการเรียนรู้ของเด็กมัธยมศึกษา กานเย ได้เสนอว่าการเรียนรู้ขั้นสูงสุดของมนุษย์ได้แก่ "การเรียนรู้การแก้ปัญหา" และได้จำแนกประเภทของการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนเป็น ๘ ประเภทดังต่อไปนี้ ๑) การเรียนรู้สัญญาณ ๒) การเรียนรู้การเชื่อมโยงสิ่งเร้ากับการตอบสนอง ๓) การเรียนรู้แบบลูกโซ่ ๔) การเรียนรู้เชื่อมโยงถ้อยคำ ๕) การเรียนรู้แยกแยะสิ่งเร้า ๖) การเรียนรู้โมโนมิติ ๗) การเรียนรู้หลักการ ๘) การเรียนรู้การแก้ปัญหา

^{๑๑๔}Huang, L. and Bonzon, P. Two Level Learner Modeling in The Tutoring of Declarative Knowledge Based Problem Solving. World Conference on Computers in Education VI. WCCE 95 Liberating the Learner. Tinsley, D.J. and Van Weert, T.J. (Ed). London : Chapman and Hall, 1995.

^{๑๑๕}Spensor, K. The Psychology of Educational Technology and Instruction Media. New York :Routledge, 1988.

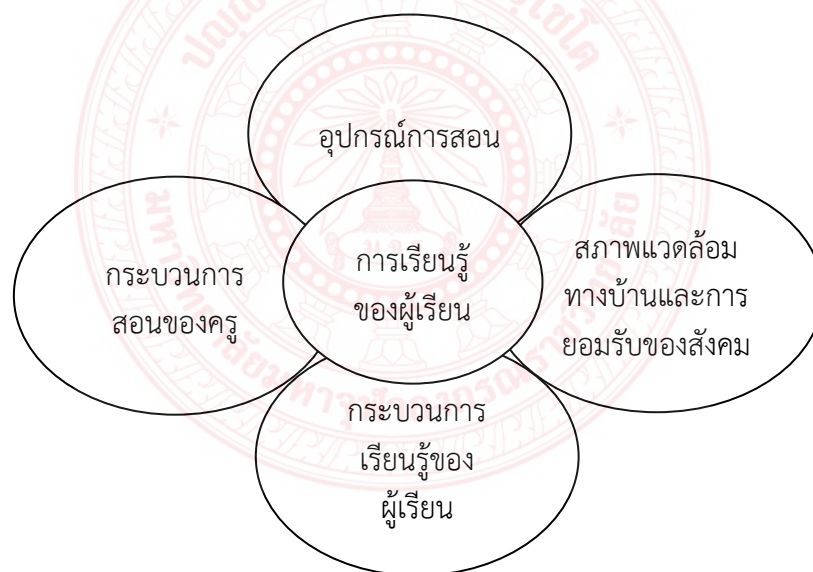
ครอนบาค (Cronbach 1970) ได้กำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ของบุคคลว่าประกอบด้วยลำดับขั้น ๗ ขั้นคือ ๑) สถานการณ์หมายถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องเผชิญ ๒) ลักษณะประจำตัวบุคคลเป็นคุณสมบัติประจำตัวผู้เรียนที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นคุณสมบัติเหล่านี้ได้แก่ความสามารถทางสมองเจตคติความสนใจและความพร้อมเป็นต้น ๓) เป้าหมายคือสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้รับการเรียนรู้ ๔) การแปลความหมายคือการที่ผู้เรียนเก่งเพ่งเล็งความสนใจไปยังสถานการณ์ที่แวดล้อมอยู่พิจารณาเกี่ยวข้องไปยังประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ๕) การกระทำจะเกิดขึ้นหลังจากที่ผู้เรียนได้แปลความหมายของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่แล้วผู้เรียนจะเลือกกระทำสิ่งที่คาดว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สร้างความพอใจให้แก่ตน ๖) ผลการปฏิบัติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำถ้าผลของพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจและบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังผู้เรียนก็นำพฤติกรรมนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่มีความคล้ายคลึงกัน ๗) ปฏิกริยาต่อความล้มเหลวเมื่อผู้เรียนประสบความล้มเหลวในการแสวงหาความพอใจในการมุ่งทิศทางไปสู่เป้าหมายก็จะเริ่มแปลความหมายสถานการณ์ใหม่อีกครั้งหนึ่งทดลองแสวงหาพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความพอใจในที่สุดเบนจามินบลูมได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียน ก. พื้นฐานของผู้เรียนเป็นหัวใจในการเรียนผู้เรียนแต่ละคนจะเข้าชั้นเรียนด้วยพื้นฐานที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่างกันถ้าเขามีพื้นฐานที่คล้ายคลึงกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่แตกต่างกัน ข. คุณลักษณะของแต่ละคนเช่นความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียนแรงจูงใจในการเรียนและคุณภาพของการสอนเป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้เพื่อให้แต่ละคนและทั้งกลุ่มมีระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้น^{๑๑๖}

ภาพที่ ๒.๓ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม

^{๑๑๖} Bloom Benjamin S., et al. *Taxonomy of Educational Objectives*. New York : David Mckay Company, 1956.

บลูมแบ่งจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น ๓ ด้านคือ ๑) พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ๒) ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ๓) จิตพิสัย (Affective Domain) องค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ๑) อุปกรณ์การสอน (Instructional Material) อุปกรณ์ที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สะดวกและเข้าใจได้ง่าย ๒) กระบวนการสอนของครู (Teaching Process) จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูการอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ๓) กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน (Student Processing of Instruction) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนโดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ ๔) สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม (Home Environment and Social Support System) สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและสังคมทั่วไปมีผลต่อการเรียนรู้เช่น เพื่อนวิทยุโทรทัศน์หนังสือพิมพ์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสิ่งเหล่านี้โดยการฟังการพบเห็นการติดต่อบางครั้งเกิดการเรียนรู้โดยไม่รู้ตัวและบางครั้งก็เป็นการเลียนแบบ

ภาพที่ ๒.๔ องค์ประกอบการเรียนรู้ของบลูม

ในกระบวนการสอนของครูคุณภาพการสอนของครูนั้นว่ามีความสำคัญมากซึ่งจะประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการ คือ ๑. การชี้แนะ (Cues) หมายถึงการบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนและงานที่จะต้องทำให้ผู้เรียนได้ทราบอย่างชัดเจน ๒. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึงการร่วมมือกันในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๓. การเสริมแรง (Reinforcement) หมายถึงการชมเชยการดี ๔. การให้ข้อมูลย้อนกลับและแก้ไขข้อบกพร่อง (Feedback and Correction) เป็นการตรวจสอบผลการสอนของครูและผลการเรียนรู้ของผู้เรียนแจ้งผลนั้นให้ผู้เรียนทราบและพิจารณาว่าผู้เรียนยังมีจุดบกพร่องในเรื่องใดก็จะได้แก้ไขเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนโดยยึดข้อมูลย้อนกลับนั้น การนำทฤษฎีของบลูมไปใช้ในการเรียนการสอนทฤษฎีของบลูมได้จากการ

คิดและการทดลองโดยใช้ยุทธวิธีการเรียนเพื่อรอบรู้ (Mastery Learning) ซึ่งบล็อก (Block ๑๙๗๔) ได้เสนอรูปแบบดังนี้ ๑) แยกวิชาออกเป็นหน่วยเล็กๆ แต่ละหน่วยใช้เวลาสอนหนึ่งหรือสองสัปดาห์ ๒) ระบุจุดมุ่งหมายของการสอนในแต่ละหน่วยอย่างชัดเจน ๓) ทำการสอนแต่ละหน่วยโดยสอนเป็นกลุ่มตามปกติ ๔) ทำการทดสอบวินิจฉัยความก้าวหน้าในตอนท้ายของแต่ละหน่วยเพื่อพิจารณาว่ามีความรอบรู้ในหน่วยนั้นๆ แล้วหรือยังถ้ายังมีจุดใดที่จะต้องซ่อมเสริมเพื่อให้รอบรู้ ๕) ใช้วิธีการเฉพาะเพื่อซ่อมเสริมแก้ไขจุดบกพร่องเช่นติดกันเองในกลุ่มย่อยให้อ่านเฉพาะบางหน้าใช้บทเรียนสำเร็จรูปใช้สื่อการสอนช่วยเป็นต้นแล้วแต่ความเหมาะสมและหลังจากเรียนซ่อมเสริมแล้วจึงทำการทดสอบ ๖) หลังจากที่เราเรียนโดยวิธีดังกล่าวจนครบทุกอย่างก็ทำการทดสอบครั้งสุดท้ายเพื่อจะได้ตัดสินผลเป็นคะแนนโดยการแบ่งคะแนนเป็นเกรดและตัดสินผลนั้นโดยใช้เกรดเฉลี่ย^{๑๑๗}

ครอนบาค (Cronbach ๑๙๗๐) ได้การลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้และกำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้การเรียนรู้ของบุคคลว่าประกอบด้วยลำดับขั้น ๗ ขั้นคือ ๑) สถานการณ์หมายถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องเผชิญ ๒) ลักษณะประจำตัวบุคคลเป็นคุณสมบัติประจำตัวผู้เรียนที่ช่วยให้การเรียนรู้ได้เร็วขึ้นคุณสมบัติเหล่านี้ได้แก่ความสามารถทางสมองเจตคติความสนใจและความพร้อมเป็นต้น ๓) เป้าหมายคือสิ่งที่ผู้เรียนคาดหวังว่าจะได้รับจากการเรียนรู้นั้น ๔) การแปลความหมายคือการที่ผู้เรียนเก่งเฟื่องเล็งความสนใจไปยังสถานการณ์ที่แวดล้อมอยู่พิจารณาเกี่ยวโยงไปยังประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้วเลือกวิธีการตอบสนองที่คาดว่าจะให้ผลสมตามเป้าหมายที่วางไว้ ๕) การกระทำจะเกิดขึ้นภายหลังจากที่ผู้เรียนได้แปลความหมายของสถานการณ์ที่เผชิญอยู่แล้วผู้เรียนจะเลือกกระทำสิ่งที่คาดว่าจะนำไปสู่เป้าหมายที่สร้างความพอใจให้แก่ตน ๖) ผลการปฏิบัติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากการกระทำถ้าผลของพฤติกรรมเป็นที่น่าพอใจและบรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังผู้เรียนก็นำพฤติกรรมนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่มีความคล้ายคลึงกัน ๗) ปฏิกริยาต่อความล้มเหลวเมื่อผู้เรียนประสบความล้มเหลวในการแสวงหาความพอใจในการมุ่งทิศทางไปสู่เป้าหมายก็จะเริ่มแปลความหมายสถานการณ์ใหม่อีกครั้งหนึ่งทดลองแสวงหาพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความพอใจในที่สุด^{๑๑๘}

จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ประเภทของการเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๓ ด้านคือ ๑) ด้านพุทธิพิสัย ๒) ด้านทักษะพิสัย ๓) ด้านจิตพิสัย ซึ่งผู้สอนมีการกำหนดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ไว้และกำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้การเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะประกอบด้วย ๔ ด้านคือ ๑) อุปกรณ์การสอน (Instructional Material) อุปกรณ์ที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สะดวกและเข้าใจได้ง่าย ๒) กระบวนการสอนของครู (Teaching Process) จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูการอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ๓) กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน (Student Processing of Instruction) เน้นกระบวนการเรียนรู้ของตัว

^{๑๑๗} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, จิตวิทยาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖), หน้า ๗๒ – ๗๓.

^{๑๑๘} Cronbach, Lee Joseph, Essentials of Psychological Testing. New York : Harper and Row, ๑๙๗๐.

ผู้เรียนโดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ ๔) สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม (Home Environment and Social Support System) สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและสังคมทั่วไปมีผลต่อการเรียนรู้

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๒.๕.๑ ที่มาของสื่อสร้างสรรค์

คำว่าสร้างสรรค์เป็นคำที่ได้ยินกันคุ้นหูจนน่าจะเชื่อได้ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างเข้าใจความหมายของคำนี้เป็นอย่างดีแล้วว่า สร้างสรรค์มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ว่า “สร้างให้มีให้เป็นขึ้นหรือเนรมิต” แต่ในทางเทคโนโลยีการศึกษาหมายถึง สิ่งที่มีการทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งถ้าหากจะยึดเอาคำว่าพัฒนาเป็นหลักก็ไม่น่าจะผิดตรงไหน แต่คงต้องเปิดโอกาสให้อีกหลายๆ คนพยายามหาความแตกต่างมาอภิปราย อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ได้อีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของความสร้างสรรค์อีกประการหนึ่งเช่นกัน การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนไทยทุกคน คงเป็นเพราะเรารังเกียจคำว่า ชี้เกียจ หรือ เฉยๆ เพราะคำว่านี้ทำให้คนๆ นั้นไม่มีคุณค่า กลายเป็นพรหมลูกฟักหรือมนุษย์พีช ที่มีชีวิตที่รวันจะเน่าเปื่อยไปในที่สุดด้วยเหตุนี้เราจึงอยากเห็นการสร้างสรรคเกิดขึ้นตลอดเวลา และในความรู้สึกของคนทั่วไปก็รู้ว่าถ้าหากมนุษย์สร้างสรรค์อะไรได้ก็จักเกิดผลผลิตจากการสร้างสรรค์เพิ่มพูนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสิ่งของหรือแนวคิดในเชิงวิชาการก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้คนทั้งหลายได้อย่างไม่รู้จบ ในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาใดๆ ให้แก่ผู้เรียน จำเป็นต้องบรรจุเนื้อหาทั้งหลายเข้าไปในตัวสื่อการสอนก่อนแล้วจึงส่งต่อไปสู่ผู้เรียน ดังนั้นเทคนิคการเลือกสื่อ การผลิต การใช้สื่อ หากได้เพิ่มการสร้างสรรคเข้าไปด้วยก็จักเกิดผลลัพธ์ในเชิงนวัตกรรมขึ้นด้วย ซึ่งนวัตกรรมก็เป็นอีกคำหนึ่งที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาทั้งหลาย การสร้างสรรค์สื่อการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสื่อเดิม (วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ) ไปสู่สื่อใหม่ก็เป็นการสร้างสรรค์ในระดับหนึ่งที่เป็นสิ่งน่าจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนทุกคนเพื่อให้สามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปสร้างสรรค์สื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของครูไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

สื่อ (Media) เป็นช่องทางการสื่อสารที่นำเสนอเนื้อหาของสารไม่ว่าจะเป็นข่าว ข้อมูลบันเทิงหรือโฆษณาไปสู่ผู้บริโภค การเปลี่ยนแปลงระบบเทคโนโลยี นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบสื่อที่พัฒนาให้ดีขึ้นนับจากสื่อบุคคลที่เปลี่ยนแปลงเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อสิ่งพิมพ์พัฒนาเป็นรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ คือ สื่อวิทยุและสื่อโทรทัศน์ ในปัจจุบันการพัฒนาระบบเทคโนโลยีไม่หยุดนิ่งสื่ออินเทอร์เน็ตพัฒนาขึ้นมาเพื่อการติดต่อสื่อสารเพิ่มขึ้น ดังนั้นกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสามารถแบ่งสื่อออกเป็น ๒ ประเภท ตามลักษณะของการใช้สื่อเพื่อการกระจายเสียงวิทยุ

โทรทัศน์ คือ สื่อแบบดั้งเดิม และสื่อใหม่^{๑๑๙} ๑) สื่อดั้งเดิม (Traditional Media) หมายถึง สื่อที่ผู้ส่งสารทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารได้ทางเดียวที่ผู้รับสารไม่สามารถติดต่อกลับทางตรงไปยังผู้ส่งสารได้ สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้ สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารเพียงอย่างเดียว หมายถึง สื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารตัวหนังสือหรือเสียง หรือภาพ ไปอย่างเดียว ได้แก่ หนังสือพิมพ์ สื่อโทรเลขและสื่อวิทยุ และสื่อที่ทำหน้าที่ส่งสารสองอย่าง คือ ส่งทั้งภาพและเสียงพร้อมกัน ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ สื่อภาพยนตร์ ๒) สื่อใหม่ (New media) หมายถึง สื่อที่เอื้อให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารทำหน้าที่ส่งสารและรับสารได้พร้อมกันเป็นการสื่อสารสองทาง และสื่อยังทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน โดยรวมเอาเทคโนโลยีของสื่อดั้งเดิม เข้ากับความก้าวหน้าของระบบเทคโนโลยีสัมพันธ์ ทำให้สื่อสามารถสื่อสารได้สองทางผ่านทางระบบเครือข่ายและมีศักยภาพเป็นสื่อแบบประสม (Multimedia) ปัจจุบันสื่อใหม่พัฒนาขึ้นหลากหลาย ที่เป็นที่รู้จักและนิยมกันมากขึ้น^{๑๒๐}

๒.๕.๒ ความหมายของสื่อสร้างสรรค์

สื่อใหม่ หมายถึง ระบบการสื่อสารหรือเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ของเครือข่ายระดับโลก ได้แก่ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet) บริการระดับเวิลด์ไวด์เว็บ (World Wide Web : WWW) บริการข้อมูลออนไลน์เชิงพาณิชย์(Commercial on-line Service) เป็นต้น^{๑๒๑}

ความหมายของ “สื่อใหม่” (New Media) หมายถึง ระบบการสื่อสาร หรือระบบที่มีการเชื่อมต่อทางอิเล็กทรอนิกส์ ของเครือข่ายในระดับโลก^{๑๒๒}

ความหมายของ สื่อใหม่ (New media) สามารถแยกออกเป็น ๓ ประเด็นดังต่อไปนี้

๑) Digital Media เป็นการสื่อสารไร้สายที่รวดเร็วด้วยระบบไฟเบอร์ออฟติก เชื่อมต่อข้อมูลผ่านดาวเทียม

๒) สื่อซึ่งเป็นสื่อใหม่ที่นอกเหนือจากสื่อพื้นฐานเดิมที่มีอยู่

๓) สื่อสร้างสรรค์ขึ้นใหม่เพื่อ Support งานบางอย่าง โดยเน้น Creativity Innovation^{๑๒๓}

เคนท์ เวอร์ทาม และ เอียน เฟนวิก (Kent Wertime and Ian Fenwick) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสื่อใหม่(New Media) และการตลาดดิจิทัล และนิยามสื่อใหม่ว่าหมายถึง เนื้อหา

^{๑๑๙}พรจิต สมบัติพานิช, “โฆษณาในทศวรรษที่ ๒๐๐๐-๒๐๑๐ : การศึกษาถึงปัจจัยด้านสื่อที่มีต่อรูปแบบโฆษณา”, รายงานการวิจัย, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๔๗, หน้า ๔.

^{๑๒๐}Burnett, R. and David P. M., Web Theory, (London: Rutledge, 2003), pp. 40.

^{๑๒๑}สุรสิทธิ์ วิทยารัฐ, การสื่อข่าว: หลักการและเทคนิค, (กรุงเทพมหานคร: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๕).

^{๑๒๒}Kevin, Kawamoto, 10 Thing should Know about New Media. In The Seminar for Technology Educators, The Freedom Forum Pacific Coast Center San Francisco (2540).

^{๑๒๓}ธิดาพร ชนะชัย, New Media Challenges : Marketing Communication Through New Media, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://commarts.hcu.ac.th/images/academic_article/nok/new_media_newchallenges.pdf [2550].

(content) ที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล โดยลักษณะสำคัญของเนื้อหาอยู่ในรูปแบบดิจิทัล ประกอบด้วย “อิสระ ๕ ประการ” (๕ Freedoms) ได้แก่

๑) อิสระจากข้อจำกัดด้านเวลา (Freedom from Scheduling) เนื้อหาที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัลทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับและส่งข่าวสารได้ในเวลาที่ตนต้องการ และไม่จำเป็นต้องชมเนื้อหาต่างๆ ตามเวลาที่กำหนด

๒) อิสระจากข้อจำกัดด้านพรมแดน (Freedom from Geological Boundaries) เนื้อหาในรูปแบบดิจิทัลเป็นเนื้อหาที่รับข้อมูลข่าวสารได้ทั่วโลกในเวลาอันรวดเร็วทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับ หรือค้นหาข้อมูลข่าวสารจากประเทศใดก็ได้ แล้วแต่ความต้องการของบุคคลแต่ละคน

๓) อิสระจากข้อจำกัดด้านขนาด (Freedom to Scale) มีเนื้อหาที่สามารถย่อหรือปรับขยายขนาดหรือเครือข่ายได้ เช่น การปรับเนื้อหาให้เหมาะสมสำหรับการเผยแพร่ทั่วโลก หรือปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจงก็ได้

๔) อิสระจากข้อจำกัดด้านรูปแบบ (Freedom from Formats) เนื้อหาแบบดิจิทัลไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบ หรือลักษณะที่ตายตัว สื่อดั้งเดิม เช่น สปอร์ตโฆษณามาตรฐานทางโทรทัศน์ ถูกกำหนดว่าต้องมีความยาว ๓๐ วินาที สื่อสิ่งพิมพ์ต้องมีครึ่งหน้าหรือเต็มหน้าเป็นต้น แต่สื่อดิจิทัล เช่น ไฟล์วิดีโอภาพที่ถ่ายจากกล้องในโทรศัพท์มือถือแล้วนำลงไปในเว็บไซต์จะต้องมีความยาวกี่วินาที หรือมีความละเอียดของไฟล์เป็นเท่าไรก็ได้ เป็นต้น

๕) อิสระจากยุคนักการตลาดสร้างเนื้อหาไปสู่ยุคนักบริโภคเริ่มสร้าง และควบคุมเนื้อหาเอง (From Marketer-Driven to Consumer-Initiated, Created and Controlled) ด้วยพัฒนาการเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เจ้าของสื่อไม่อาจควบคุมการแพร่กระจายของสื่อได้เหมือนอดีต เนื้อหาที่พบในบล็อก (Blog) หรือคลิปวิดีโอในเว็บไซต์ของ YouTube และสื่อผสมใหม่ๆ อาจสร้างสรรค์จากผู้บริโภคคนใดก็ได้ เกิดเป็นเนื้อหาที่สร้างจากผู้บริโภค (Consumer-Created Content) หรือเป็นคำพูดแบบปากต่อปากฉบับออนไลน์ (Online Word-of-Mouth) ที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว^{๑๒๔}

ซึ่งกล่าวได้ว่า สื่อใหม่เป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการสารสนเทศได้ตามความต้องการเปิดรับสารของผู้รับสารมากที่สุด สามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบรรจุเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นระบบ มีการค้นหาข้อมูลที่ต้องการง่ายอันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในงานเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า อีกทั้งยังใช้คุณสมบัติของระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ผสมผสานสื่อต่างๆ ที่เรียกว่าสื่อผสมผสาน

๒.๕.๓ ประเภทของสื่อสร้างสรรค์

๒.๕.๓.๑ ประเภทของสื่อใหม่

^{๑๒๔} เคนน์ เวอร์โธม และเอียน เฟนวิก, ณัฏฐ์ จารุวัฒน์, ประภัสสร วรณสฤติย์, แปล, เปิดโลกนิวมีเดียและการตลาดดิจิทัล, (กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๕๑).

ประเภทของสื่อใหม่ คือ รูปแบบเนื้อหาแบบดิจิทัลที่พบเห็นในปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่าจะมีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้นในอนาคต โดยสื่อใหม่แต่ละประเภทมีความโดดเด่นและแตกต่างกันตามประโยชน์และวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อประเภทสื่อใหม่ สามารถสรุปได้ดังนี้

- ๑) เว็บไซต์ (Web site)
- ๒) อินเทอร์เน็ต (Internet)
- ๓) อีเมล (E-mail)
- ๔) เทคโนโลยีสำหรับอุปกรณ์พกพาหรือแพลตฟอร์มเคลื่อนที่ (Mobile Platform)
- ๕) วิดีโอเกม และโลกเสมือนจริง
- ๖) ซีดีรอมมัลติมีเดีย
- ๗) ซอฟต์แวร์
- ๘) บล็อกและวิกิ
- ๙) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book)
- ๑๐) ผู้ให้บริการสารสนเทศ
- ๑๑) โทรศัพท์มือถือ
- ๑๒) อุปกรณ์พกพาหรืออุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือ พีดีเอ พอดแคสต์
- ๑๓) นวนิยายแบบข้อความหลายมิติ (Hypertext fiction)^{๑๒๕}

จากนิยามข้างต้น สรุปได้ว่าสื่อใหม่ (New Media) หมายถึง สื่อที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจากระบบอนาล็อก หรือสื่อดั้งเดิม มาเป็นระบบดิจิทัล ทำหน้าที่ส่งสารได้หลายอย่างรวมกัน คือ ภาพ เสียง และข้อความไปพร้อมกัน เช่น Internet Website E-Book E-mail เป็นต้น และสามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ จะพัฒนาต้นแบบสื่อใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน โดยเลือกพัฒนาเฉพาะสื่อ Mobile Platform

๒.๕.๓.๒ ประโยชน์ที่ได้จากสื่อใหม่ (New Media)

จากการศึกษางานวิจัย และบทความ สามารถสรุปประโยชน์ที่ได้จาก สื่อใหม่ (New Media) ดังต่อไปนี้

- ๑) สามารถทำให้ค้นหาคำตอบในเรื่องบางอย่างได้ โดยการเปิดหัวข้อไว้ ก็จะมีผู้สนใจและมีความรู้แสดงความคิดเห็นไว้มากมาย
- ๒) ช่วยประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการบริหารข้อมูล
- ๓) ช่วยสนับสนุนในการทำ E-Commerce เป็นรูปแบบการค้าบนอินเทอร์เน็ต ที่สั่งซื้อสินค้าได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้ catalog อีกต่อไป
- ๔) สามารถให้ข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ ไปยังกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลาย กลุ่มเป้าหมายเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายจำนวนมากได้ในระยะเวลาพร้อมๆ กัน

^{๑๒๕}ปิยะพร เขตบรรณพต, “พฤติกรรมรับการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อใหม่ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่”, รายงานการวิจัย (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓).

๕) สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วประเทศและทั่วโลก

๖) ไม่ต้องเสียค่าเวลา สถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ ไม่ต้องจ่ายค่าเนื้อที่ให้นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เพราะเมื่อเทียบค่าใช้จ่ายกับสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร หนังสือพิมพ์และภาพยนตร์แล้วมีอัตราค่อนข้างจะถูกกว่า

๗) สื่อใหม่ยังเป็นสื่อที่มีความสามารถในการติดต่อ ๒ ทาง จึงทำให้ผู้ใช้สามารถโต้ตอบได้ทันที^{๑๒๖}

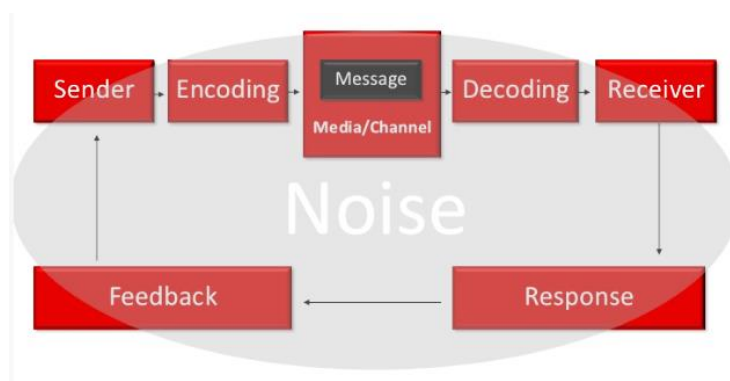
สรุปได้ว่าการที่นำสื่อใหม่เข้ามาใช้งานในปัจจุบันนั้นจะทำให้สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้มากขึ้น เปิดกว้างให้กับทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบต่างๆ ที่ข้อจำกัดของสื่อแบบเดิมไม่สามารถทำได้ มีความทันสมัยมากขึ้น สามารถโต้ตอบสื่อสารได้แบบ Real-time ไม่ต้องเสียเวลาเดินทาง เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องพึ่งบุคคลอื่น

๒.๕.๔ กระบวนการ/วิธีการ

กระบวนการสื่อสาร (Communication Process) โดยทั่วไปเริ่มต้นจากผู้ส่งข่าวสาร (Sender) ทำหน้าที่เก็บรวบรวมแนวความคิดหรือข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆ เมื่อต้องการส่งข่าวไปยังผู้รับข่าวสาร ก็จะแปลงแนวความคิดหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกมาเป็น ตัวอักษร น้ำเสียง สี การเคลื่อนไหว ฯลฯ ซึ่งเรียกว่าข่าวสาร (Message) จะได้รับการใส่รหัส (Encoding) แล้วส่งไปยังผู้รับข่าวสาร (Receivers) ผ่านสื่อกลาง (Media) ในช่องทางการสื่อสาร (Communication Channels) ประเภทต่างๆ หรืออาจจะถูกส่งจากผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับข่าวสารโดยตรงก็ได้ ผู้รับข่าวสาร เมื่อได้รับข่าวสารแล้วจะถอดรหัส (Decoding) ตามความเข้าใจและประสบการณ์ในอดีต หรือสภาพแวดล้อมในขณะนั้น และมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับไปยังผู้ส่งข่าวสารซึ่งอยู่ในรูปขอความรู้ ความเข้าใจ การตอบรับ การปฏิเสธหรือการนิ่งเงียบก็เป็นได้ ทั้งนี้ข่าวสารที่ถูกส่งจากผู้ส่งข่าวสารอาจจะไม่ถึงผู้รับข่าวสารทั้งหมดก็เป็นได้ หรือข่าวสารอาจถูกบิดเบือนไปเพราะในกระบวนการสื่อสาร ย่อมมีโอกาสเกิดสิ่งรบกวน หรือตัวแทรกแซง (Noise or Interferes) ได้ทุกขั้นตอนของการสื่อสาร

กระบวนการสื่อสาร (Communication Process) การสื่อสารเป็นกิจกรรมของมนุษย์ ที่ใช้เพื่อถ่ายทอดความคิดแลกเปลี่ยนข่าวสาร ความรู้ ประสบการณ์ ค่านิยม ทศนคติ และอื่นๆ ร่วมกันเพื่อทำให้ มีความเข้าใจและมี อิทธิ พลต่อมนุษย์ ด้วยกัน ดังนั้น การสื่อสารจึงจัดเป็นกระบวนการที่จะถ่ายทอดความคิดและข้อมูลต่างๆ จากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์ต่างๆ กัน ได้แก่ การให้ ความรู้ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติการให้ ความบันเทิงการบอกเล่าเหตุการณ์ฯ เป็นต้น ซึ่งการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องนั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสาร (Communication Process Components)

^{๑๒๖} ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์, บทบาทนักประชาสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ ตอนที่๑, พัฒนาเทคนิคศึกษา, ๒๐(๖๕) (๒๕๕๑): ๔๒-๕๑.

ภาพที่ ๒.๕ Communication Process Components

ที่มา: Watjana Poopanee, Communication Process (กระบวนการการสื่อสาร)

กระบวนการสื่อสาร (Communication Process) (Sender) แหล่งสารอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่ม ๑) แหล่งสารหรือผู้ส่งสารบุคคลที่อาจทำงานร่วมกันเป็นองค์กรโดยทำหน้าที่สื่อสารโดยการพูด เขียน หรือแสดงกิริยาท่าทางให้บุคคลอื่นหรือองค์กรอื่นๆ ทราบตามเป้าหมายของการสื่อสารครั้งนั้นๆ ๒) การใส่รหัสของสาร (Encoding) กระบวนการสื่อสารเริ่มต้นขึ้นเมื่อผู้ส่งข่าวสารเลือกคำสัญลักษณ์ รูปภาพและอื่นๆ เพื่อแสดงถึงข้อความที่จะส่งไปยังผู้รับข่าวสารกระบวนการนี้เรียกว่าการเข้ารหัส (Encoding) ซึ่งเกี่ยวกับการรวบรวมความคิด แนวคิดหรือข้อมูลเพื่อสร้างรูปแบบสัญลักษณ์ เป้าหมายของผู้ส่งข่าวสารคือเพื่อเข้ารหัสข้อความตามวิธีที่จะสามารถเข้าใจได้ โดยผู้รับข่าวสาร ๓) ช่อง ทางข่าวสาร (Media/Channel) เป็นเส้นทางหรือ พาหนะในการลำเลียงข่าวสารซึ่งอาจอยู่ในรูปของคลื่น แสง คลื่นเสียงหรือสื่อในการสื่อสาร เช่น วิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง หนังสือพิมพ์ เป็นต้น โดยปกติข่าวสารจะถูกลำเลียงโดยพาหนะต่างๆ ตามรูปแบบและความคงทนของข่าวสาร เช่น ข่าวสารที่เป็นคำพูดอาจถูกลำเลียงได้ ทั้งผ่านความสั่นสะเทือนของมวลอากาศ เป็นการสื่อสารโดยการพูดกันหรือผ่านสายโทรศัพท์ผ่านสายเคเบิลโทรศัพท์ก็ได้ เป็นต้น ๔) การถอดรหัส (Decoding) หมายถึง การที่ผู้รับข่าวสารแปลงพลังงานจากสื่อกลางให้กลับไปอยู่ในรูปข่าวสารที่ส่งมาจากผู้ส่งข่าวสาร โดยมีความเข้าใจหรือรหัสตรงกัน ๕) ผู้รับสาร (Receiver) ผู้รับสารอาจเป็นบุคคลคนเดียวหรือกลุ่มบุคคล หรืออาจเป็นองค์กร ผู้รับสารจะทำหน้าที่รับข่าวสารได้ ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยในตัวผู้รับสาร อันได้แก่ ทักษะในการสื่อสาร ซึ่งเป็นความสามารถในการอ่านฟังและแปลความข่าวสารตามวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ และระดับของสังคมและวัฒนธรรมของผู้รับสารเอง ๖) การป้อนกลับหรือการสนองตอบ (Response or Feedback) เป็นการแสดงโต้ตอบต่อสารที่ส่งมา และการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ผู้รับสารอาจแสดงออกถึงการโต้แย้งหรืออาจสนับสนุนต่อแหล่งสาร ข่าวสาร ตามผลการสื่อสารที่เกิดขึ้น เพื่อให้แหล่งสารหรือผู้รับสารรับรู้ถึงทัศนคติของผู้รับสาร การป้อนกลับถือได้ ว่าเป็นตัวประเมินผลสำเร็จของกระบวนการสื่อสารในครั้งนั้นๆ ได้ กล่าวคือ ถ้ากระบวนการสื่อสารครั้งนั้นประสบผลสำเร็จ การป้อนกลับจะเป็นผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

การสื่อสาร ถ้าการป้อนกลับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสื่อสารกระบวนการสื่อสารครั้งนั้นถือได้ว่าไม่ประสบผลสำเร็จ^{๑๒๗}

๒.๕.๕ การประยุกต์ใช้

ในปัจจุบันมีการนำสื่อไปประยุกต์ใช้ในงานต่างๆ อย่างกว้างขวาง เช่น การเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ การนำเสนอข้อมูล และการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เนื่องจากสามารถนำเสนอเนื้อหาได้ทั้งความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงและวีดิทัศน์ ทำให้ผู้ใช้มีความสะดวกในการใช้งาน สร้างสรรค์งานที่มีคุณภาพ สื่อสารที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้ การประยุกต์ใช้สื่อได้รับการพัฒนาออกไป ในวงกว้าง สามารถเผยแพร่ข้อมูลได้กว้างไกลและรวดเร็ว พร้อมกันนี้เทคโนโลยีเครือข่ายไร้สายในปัจจุบันและเครื่องคอมพิวเตอร์แบบพกพาสามารถรองรับข้อมูลได้หลายรูปแบบ เช่น ข้อความเสียง เสียงเพลง ภาพเคลื่อนไหวรวมทั้งภาพวีดิทัศน์ การประยุกต์ทางด้านการศึกษาก็สามารถประยุกต์ได้กว้างขวาง ตั้งแต่การเรียนการสอน การสร้างสื่อ การใช้เป็นห้องสมุด การพิมพ์หนังสืออิเล็กทรอนิกส์

๑. การใช้เทคโนโลยีพัฒนากระบวนการทางปัญญา ระบบคอมพิวเตอร์ที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดในกระบวนการทางปัญญา โดยครูอาจจัดข้อมูลในเรื่องต่างๆ ในวิชาที่สอน ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ แสวงหาข้อมูล นำมาวิเคราะห์กำหนดเป็นความคิดรวบยอดและใช้คอมพิวเตอร์ช่วยแสดงแผนผังความคิดรวบยอด (Concept Map) โยงเป็นกฎเกณฑ์ หลักการ ซึ่งผู้สอนสามารถจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนฝึกการนำกฎเกณฑ์ หลักการไปประยุกต์ จนสรุปเป็นองค์ความรู้อย่างมีเหตุผล บันทึกสะสมไว้เป็นคลังความรู้ของผู้เรียนต่อไป

๒. การใช้เทคโนโลยีพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางสามารถออกแบบแผนการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสทำโครงการแสวงหาความรู้ตามหลักสูตรเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ลักษณะนี้จะเริ่มต้นด้วยการกำหนดประเด็นเรื่อง ตามมาด้วยการวางแผนกำหนดข้อมูลหรือสาระที่ต้องการ ผู้สอนอาจจัดบัญชีแหล่งข้อมูล ทั้งจากเอกสาร สิ่งพิมพ์และจาก Electronic Sources เช่น ชื่อของ Web ต่างๆ ให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูล วิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นคำตอบ สร้างเป็นองค์ความรู้ต่างๆ โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วย และครูช่วยกำกับผลการเรียนรู้ให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพที่ต้องการ

การจัดปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ ปัจจัยพื้นฐานคือการสร้างความพร้อมของเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ ให้มีสมรรถนะและจำนวนเพียงพอต่อการใช้งานของผู้เรียน รวมถึงการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีได้ตลอดเวลาจะเป็นปัจจัยเบื้องต้นของการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ สิ่งที่ต้องเป็นปัจจัยเพิ่มเติมคือ

๑. ครูสร้างโอกาสในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การที่ครูออกแบบกระบวนการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการทำกิจกรรมประกอบการเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ต้องใช้กระบวนการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งจากการสังเกตในสถานการณ์จริง การทดลอง การค้นคว้าจากสื่อสิ่งพิมพ์ และจากสื่อ Electronic

^{๑๒๗} Watjana Poopanee, “Communication Process (กระบวนการการสื่อสาร)”, <<https://www.slideshare.net/kingkongzaa/communication-process-ch๕>>, ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๒. ครูและผู้เรียนจัดทำระบบแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ปัจจัยด้านแหล่งข้อมูลสารสนเทศ (Information Sources) เป็นตัวเสริมที่สำคัญที่ช่วยเพิ่มคุณค่าของระบบเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน ครูและผู้เรียนควรช่วยกันแสวงหาแหล่งข้อมูลสารสนเทศที่มีเนื้อหาสาระตรงกับหลักสูตรหรือสนองความสนใจของผู้เรียน

๓. สถานศึกษาจัดศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ศูนย์ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ของครูและผู้เรียน เรียกว่าห้องสมุดเสมือน (Virtual Library) หรือ E – Library จะมีคุณประโยชน์ในการมีแหล่งข้อมูลสารสนเทศเพื่อการศึกษา ค้นคว้าในวิทยาการสาขาต่าง ๆ

๔. การบริการของกรมหรือหน่วยงานกลางทางเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ กรมต้นสังกัดหรือหน่วยงานกลางด้านเทคโนโลยีควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของสถานศึกษาด้วยการบริการด้านข้อมูลสารสนเทศ

รูปแบบการใช้ ICT เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการแข่งขันการพัฒนาทางด้านซอฟต์แวร์ ในปัจจุบัน ส่งผลให้ประเทศต่างๆ นำคอมพิวเตอร์มาใช้ในด้านการศึกษากันมาก การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) มีบทบาทและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยมีรูปแบบการใช้ ICT ดังนี้

๑. จัดการเรียนรู้ “ตลอดเวลา” (Anytime) เวลาใดก็สามารถเรียนรู้ได้ ระยะแรกเริ่มให้นักเรียนสามารถใช้ Computer สืบค้นหาความรู้จากห้องสมุด ซึ่งมีเครื่องคอมพิวเตอร์ให้บริการระบบ Internet

๒. เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ “ทุกหนแห่ง” (Anywhere) นักเรียนสามารถเรียนรู้ร่วมกันจากสื่อต่างๆ เช่น คอมพิวเตอร์ วิทยทัศน์ โทรทัศน์ CAI และอื่นๆ

๓. การให้ทุกคน (Anyone) ได้เรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพของตน ตั้งแต่ระดับอนุบาลเป็นต้นไป

การใช้ ICT เพื่อการเรียนรู้การเรียนรู้ในปัจจุบันแตกต่างจากเดิมไปอย่างสิ้นเชิง ซึ่งหมายความว่า ผู้เรียนมีโอกาส มีอิสระในการเรียนรู้ด้วยตนเอง สร้างองค์ความรู้ สร้างทักษะด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็น ผู้ให้คำแนะนำ นอกจากนี้ทั้งครูและศิษย์สามารถเรียนรู้ไปพร้อมกันได้ การจัดการเรียนที่โรงเรียนดำเนินการได้ในขณะนี้

๑. การสอนโดยใช้สื่อ CAI ช่วยสอนให้เกิดการเรียนรู้ตามความสนใจ เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาไทย วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาสังคม หรือ สปช. วิชาภาษาอังกฤษ

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักสืบค้นวิทยาการใหม่ๆ จากอินเทอร์เน็ต จาก E-book จาก E-Library

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเจตคติที่ดีในการเรียนและการค้นคว้าหาความรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนได้เล่นเกมการศึกษา (Education Games) ที่ผ่านการวิเคราะห์ของครูผู้รับผิดชอบว่าไม่เป็นพิษภัยต่อผู้เล่น และเป็นการสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่ดีให้กับเด็ก

๔. ใช้แผนการสอนแบบ ICT บูรณาการเรียนรู้ในสาระวิชาต่างๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และ คอมพิวเตอร์

๕. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการเรียนรู้
๖. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดระบบและเผยแพร่ความรู้
๗. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และภูมิปัญญาชุมชน

ท้องถิ่น

๘. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้ของผู้สอน

ดังนั้น การจะพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดจนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริม พัฒนาโครงสร้าง ICT ให้ครอบคลุมทั่วทุกภาค ทั้งเขตเมือง และชนบท รวมทั้งการส่งเสริมการใช้ ICT ของประชากร ทั้งในการดำรงชีวิต และในการทำงาน ซึ่งจำเป็นที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องศึกษา และหาวิธีการที่จะกระตุ้นเพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการใช้ ICT

๒.๖ บริบทพื้นที่วิจัย

๒.๖.๑ บริบทโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม นครสวรรค์

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม เป็นโรงเรียนหนึ่งในจำนวน ๕ โรงเรียนที่อยู่ในโครงการจัดตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมายุ ครบ ๕ รอบ วันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้โรงเรียนนี้เป็นอนุสรณ์ แห่งความตระหนักและรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณให้กว้างไกลทั่วทุกทิศ จึงประกาศจัดตั้งโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ขึ้น ๕ โรงเรียนตามหลักภูมิศาสตร์ของประเทศ ภาคละ ๑ โรงเรียน ดังนี้ ๑)ภาคเหนือ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ ที่จังหวัดเชียงใหม่ ๒)ภาคกลาง โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ที่จังหวัดนครสวรรค์ ๓)ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ อีสาน ที่จังหวัดมุกดาหาร ๔) ภาคใต้ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ ที่จังหวัดสงขลาและ๕)ส่วนกลาง โรงเรียนนวมินทราชูทิศ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร^{๑๒๘}

โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม จัดตั้งขึ้นเนื่องในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเจริญพระชนมายุครบ ๕ รอบ ๖๐ พรรษา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ โดยกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้น้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณที่พระองค์ทรงเล็งเห็นถึงพระราชสมบัติ ทรงประกอบพระราชกรณียกิจด้วยความวิริยะอุตสาหะ ทรงเปี่ยมด้วยพระเมตตาและทรงบำบัตทุกข์ บำรุงสุขเพื่อพัฒนาประเทศไทย ในทุกด้าน โดยมิได้ทรงเห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยแต่ประการใดด้วยพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม และเพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวาย

^{๑๒๘} แหล่งข้อมูลออนไลน์ : <http://www.m.chaiwbi.com/web๒๕๕๙/index.html>(เข้าถึงข้อมูล ๒๐

เป็นถาวรวัตถุ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งโรงเรียนนวมินทราชูทิศขึ้นในทุกภาคของประเทศไทย

กรมสามัญศึกษามีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะจัดโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทั้ง ๕ แห่ง ให้เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ๖๐ ห้องเรียน สามารถรับนักเรียนเข้าเรียนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย จำนวน ๒,๗๐๐ คน โดยจัดให้โรงเรียนมีความพร้อมความสมบูรณ์ ด้านอาคารเรียน อาคารประกอบ วัสดุครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน ตลอดจนกำลังบุคลากร กรมสามัญศึกษาปรารถนาที่จะส่งเสริมโรงเรียนนวมินทราชูทิศ ๕ แห่ง ให้มีคุณภาพมาตรฐานสูง มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวในด้านการบริหาร การปกครอง นักเรียนมีระเบียบวินัย มีศีลธรรมจรรยาและมีความกตัญญู กตเวทิต่อประเทศชาติ และพระมหากษัตริย์ อย่างดีเยี่ยมสมกับชื่อ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ปัจจุบันโรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่เลขที่ ๘๘/๗ ตำบลนครสวรรค์ตก อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทร. ๐๕๖๒๖๖๘๗ โดยใช้ค่ายลูกเสือพระบาง มีเนื้อที่ทั้งสิ้นประมาณ ๓๒ ไร่ ๓ งาน ๒๙ ตารางวา ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้พิจารณาอนุมัติในหลักการ ให้กรมสามัญศึกษา ใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว^{๑๒๙}

๒.๖.๒ บริบทโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ นครสวรรค์

โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ เป็นโรงเรียนประจำอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒ ที่อยู่ ๑๕๗ ม.๙ ต.พิบูล อ.ชุมแสง จ.นครสวรรค์ ๖๐๑๒๐ โทรศัพท์ ๐๕๖-๒๘๒๐๔๐ โทรสาร ๐๕๖-๒๘๓๓๐๔ ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนจำนวน ๒๒๖๙ คน ครูจำนวน ๑๑๖ คน จัดอยู่ในสายการบริหาร ๔ คน ครูสายผู้สอน ๑๑๒ คน พนักงานราชการ ๔ คน ครูอัตราจ้าง ๔ คน ครูธุรการ ๑ คน ครูชาวต่างประเทศ ๔ คน ครูพี่เลี้ยง ๒ คน ลูกจ้างประจำ ๔ คน และลูกจ้างชั่วคราว ๒๕ คน

ประวัติโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ

ปี พ.ศ.๒๔๕๔ ได้ก่อกำเนิดโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ โดยพระวิภทธรวิทยาสาร ศึกษาธิการ จังหวัดนครสวรรค์ เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งโดยอาศัยศาลาการเปรียญวัดชุมแสง ทำการสอนตั้งแต่ชั้นเตรียม ประถมถึงชั้นประถมปีที่ ๓ โดยมี นายป้อม มุกดาผล ศึกษาธิการอำเภอชุมแสง ในขณะนั้นรักษาการ ในตำแหน่งครูใหญ่ เป็นโรงเรียนที่กำเนิดเป็นโรงเรียนลำดับที่สามในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้ตัวย่อว่า น.ส.๓ (นครสวรรค์๓) ต่อมาเปลี่ยนเป็น น.ว.๓ เพราะไปตรงตัวย่อของนางสาวไทย โดยตั้งชื่อโรงเรียนว่า "โรงเรียนวัดชุมแสง"

ปี พ.ศ.๒๔๖๖ หลวงสกลรักษา นายอำเภอชุมแสง ได้ขอแรงประชาชนแผ้วถางป่าข้าง ที่ว่าการอำเภอชุมแสง(เดิม) จัดสร้างอาคารเรียนเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวมี ๓ ห้องเรียน ด้านหน้ามี

^{๑๒๙} แหล่งข้อมูลออนไลน์ : https://th.wikipedia.org/wiki/โรงเรียนนวมินทราชูทิศ_มัธยม (เข้าถึงข้อมูล

เฉลี่ยยังมีขตรงกลางบันได หลังคามุงด้วยซีเมนต์พื้นไม้ตะแบกใช้งบประมาณ จากภาษีอากรของ รัฐและประชาชนร่วมกันบริจาคและย้ายนักเรียนจากศาลาการเปรียญไปเรียนที่ใหม่เมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๖๖ เริ่มให้นักเรียนเข้าเรียนเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๖๖ อำมาตย์เอกพระยาสุนทร พิพิธ เป็นข้าหลวงประจำ จ.นครสวรรค์ ได้มาเป็นประธานในพิธีเปิดป้ายชื่อว่า โรงเรียนประจำอำเภอ ชุมแสง “ชุมแสงชนูทิศ” เปิดทำการสอนตั้งแต่เตรียมประถมศึกษาศึกษาถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ มีนายดี ชุ่นพั้ง เป็นครูใหญ่คนแรก

๑๕ กรกฎาคม ๒๔๙๓ นายสวัสดิ์ เฉลิมพงศ์ นายอำเภอชุมแสง ร่วมมือกับคณะกรรมการ เมืองชุมแสง จัดแสดงละครเรื่อง“อยุธยาเล่ม” บทประพันธ์ของนายสิงห์ ผูกพานิช เก็บเงินได้ ๓๘,๔๑๕ บาทโดยไม่หักค่าใช้จ่าย และนายวงศ์ ธ.พุกประยูร ศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์ สนับสนุนเงิน งบประมาณสมทบอีก ๑๒๐,๐๐๐ บาท จัดสร้างอาคารเรียนแห่งใหม่บนเนื้อที่ ๗ไร่ โดยมี นายแพ กกลิน เป็นผู้บริจาคที่ดิน ริมทางรถไฟ (บริเวณสาธารณสุขอำเภอในปัจจุบัน) เมื่อสร้างเสร็จ ได้ย้าย นักเรียนมาเรียนที่ใหม่ เมื่อวันที่ ๑๑ ส.ค. ๒๔๙๔ นายสาย หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดนครสวรรค์ ได้ทำพิธีเปิดป้ายชื่อว่า “โรงเรียนชุมแสง ชุมแสงชนูทิศ” ได้รับอนุมัติในเปิดเรียนถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๖ (มัธยมต้น มี.ม.๑-ม.๖ ถ้ามัธยมปลายมี ม.๗-ม.๘) มีนายเสงี่ยม เอี่ยมธรรม เป็นครูใหญ่

ปี พ.ศ.๒๕๑๔ โรงเรียนได้รับอนุมัติจากกรมสามัญศึกษาให้เปลี่ยนชื่อใหม่จากโรงเรียน ชุมแสง “ชุมแสงชนูทิศ” เป็นโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ และเปลี่ยนชื่อย่อจาก “น.ว.๓” เป็น “ช.ท.”

ปี พ.ศ.๒๕๑๕ นายปัญญา อินทรโอสถ ศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์ ได้สนับสนุนให้ย้าย โรงเรียนมาอยู่ ณ สถานที่ปัจจุบัน ในเนื้อที่ ๔๘ ไร่ ๔๒ ตารางวา ซึ่งเป็นที่ว่าการอำเภอชุมแสงเดิม มี นายนิวัต พรหมศรี เป็นอาจารย์ใหญ่ และได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการคนแรก จนเกษียณอายุ ราชการ

ปี พ.ศ.๒๕๑๖ ได้ย้ายนักเรียนบางส่วนมาเรียนที่ใหม่ และได้งบประมาณจากกรมสามัญ ศึกษาให้ก่อสร้างเพิ่มเติมต่อเนื่องมาจนย้ายนักเรียนมาเรียนได้ที่ใหม่ทั้งหมด

ปี พ.ศ.๒๕๒๖ กรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งให้ นายไพบูลย์ นิลพิบูลย์ เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน และได้เสียชีวิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๐

ปี พ.ศ.๒๕๓๐ กรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งให้ นายธวัชชัย ไพรรัง เป็นผู้อำนวยการใน ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน เปิดสอน ๔๓ ห้องเรียน มีข้าราชการครู ๙๑ คน นักเรียน ๑,๔๙๑ คน ได้งบประมาณก่อสร้างโรงฝึกงาน แบบ ๑๐๒/๒๗ งบประมาณ ปี ๒๕๓๐ ในวงเงิน ๗๘๐,๐๐๐ บาท มีนายระเด่น พานทอง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนจนเกษียณอายุราชการ

ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ เปิดสอน ๓๙ ห้องเรียน มีนักเรียน ๑,๕๑๖ คน ข้าราชการครู ๘๓ คนมี นายระเด่น พานทอง เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน

ปี พ.ศ.๒๕๓๖ กรมสามัญศึกษา แต่งตั้งให้นายสุวัฒน์ ลีวุฒินันท์ มาดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ

ปี พ.ศ.๒๕๓๙ โรงเรียนได้รับจัดสรรงบประมาณก่อสร้าง อาคารหอประชุม - โรงอาหาร แบบ ๑๐๑ ล/๒๗(พิเศษ) ในวงเงิน ๗,๑๙๔,๐๐๐ บาท โดยเป็นงบผูกพันถึงปีงบประมาณ ๒๕๔๐

ปี พ.ศ.๒๕๔๔ กรมสามัญศึกษาได้แต่งตั้งให้ นายปรีชา ทานะมัย มาดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน ได้รับจัดสรรงบประมาณ หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ค่าครุภัณฑ์ การศึกษาวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับ ม.ปลาย วงเงิน ๕๗๐,๐๐๐ บาท

ปี พ.ศ.๒๕๔๙ นายสมกิตต์ คำประกอบ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และเสียชีวิตเมื่อเดือน มกราคม พ.ศ.๒๕๕๓

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต ๑ ได้แต่งตั้งให้ นายวีรชัย ทิวากรสกุล รองผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้รักษาราชการแทน ผู้อำนวยการโรงเรียน

ปี พ.ศ.๒๕๕๓ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แต่งตั้งให้ นางสาว สุดสวาท ยิ่งแจ่ม มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ

ปี พ.ศ.๒๕๖๐ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครสวรรค์ ได้แต่งตั้งให้ นายชาญชัย ชนิดสะ มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ

หนึ่งร้อยกว่าปีที่ผ่านมาโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ ได้มีการพัฒนา เป็นสถานศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นศูนย์กลางด้านวิชาการ ศูนย์ ICT และศูนย์วิทยาศาสตร์ ตามโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ภาคินิตศาสตร์จังหวัด นครสวรรค์ ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้ผลิตนักเรียนให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ อย่างไม่หยุดยั้งและ เราจะร่วมมือกันก้าวต่อไปอย่างมั่นคง เพื่อสร้างชาติสร้างสรรค์สร้างสังคม ให้เจริญพัฒนาถาวร สู ความเป็นผู้นำทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี บนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๖.๓ บริบทโรงเรียนแม่วงก์พิทยา นครสวรรค์

ประวัติโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม

โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม ตั้งอยู่เลขที่ ๙๒ หมู่ ๙ ต.แม่วงก์ อ.แม่วงก์ จ.นครสวรรค์ ๖๐๑๕๐ โทรศัพท์ ๐๕๖๒๓๘๐๔๕ โทรสาร ๐๕๖๒๓๘๐๔๕ โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม เริ่มเปิดทำการเรียนการสอนเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๖ เป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนลาดยาววิทยาคม อำเภอ ลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ขณะนั้นใช้พื้นที่ของวัดเขาแม่กระทุในการจัดการเรียนการสอน มีนักเรียน ๗๗ คน ๒ ห้องเรียน อาคารเรียนหลังคามุงแฝก ๑ หลัง ต่อมาได้ย้ายมายังบริเวณปัจจุบัน นายก่อเกียรติ คำประกอบ ผู้อำนวยการโรงเรียนลาดยาววิทยาคม มอบหมายให้นายสมชาย ตาพุมาศ สวัสดิ์ เป็นผู้ดูแลโรงเรียนสาขา วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๗ ได้รับการจัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกเทศ มีนายสมชาย ตาพุมาศสวัสดิ์ เป็นครูใหญ่คนแรก โดยมีวิสัยทัศน์ว่าภายในปี ๒๕๖๑ โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม พัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการศึกษาเรียนรู้ร่วม ส่งเสริมงานอาชีพ รักความเป็นไทย บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ขณะเดียวกันโรงเรียนมีพันธกิจประกอบด้วย๑. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานส่งเสริมการจัดการเรียนร่วม๒. จัดกระบวนการเรียนการสอนการวัดและประเมินผลที่หลากหลายประสิทธิภาพที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ๓. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะทางด้านงานอาชีพตามความต้องการของผู้เรียน ๔. พัฒนา อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ สาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ๕. ส่งเสริมอัตลักษณ์วิถีไทยบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ ๖. ส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา

โดยมีเป้าประสงค์๑. ส่งเสริม สนับสนุน ผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงการจัดการเรียนร่วม ๒. ส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ๓. ส่งเสริมและพัฒนา ผู้เรียน ให้มีทักษะด้านงานอาชีพให้สอดคล้องกับศักยภาพผู้เรียน ตรงตามความต้องการของท้องถิ่น ๔. พัฒนา อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ สาธารณูปโภคสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ๕. ส่งเสริม และสนับสนุน อัตลักษณ์วิถีไทยบนพื้นฐานของความเป็นไทย ตามสภาพท้องถิ่น และ ๖. ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการทรัพยากรและจัดสิ่งแวดล้อมภายในเพื่อการศึกษา ส่งเสริมระบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม^{๑๓๐}

๒.๖.๔ บริบทโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา นครสวรรค์

ประวัติโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

พ.ศ. ๒๕๓๔ นายสุโชค เหมือนศรี กำนันและคณะกรรมการสภาตำบลพระนอน ได้เสนอเรื่อง ขอให้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ หมู่ ๙ บ้านหัวครก จำนวน ๑๙ ไร่ ๒๕ ตารางวา เพื่อสร้างโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบล สังกัดกรมสามัญศึกษา

พ.ศ. ๒๕๓๕ นายอรรค์ แพรนิมิต ผู้อำนวยการโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม ได้ขออนุมัติกรมสามัญศึกษา เปิดโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบโรงเรียนสาขาจิระประวัตติวิทยาคมและรับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เข้าเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในพื้นที่เขตบริการและฝากเรียนโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม

พ.ศ. ๒๕๓๖ นายเฉลิม หงส์สัมฤทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม ได้แต่งตั้งให้นายทริฎ สถาพรพิบูลย์ อาจารย์ ๒ ระดับ ๖ ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคมสาขา (ตำบลพระนอน) และรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑ ห้องเรียน โดยใช้สถานที่เรียนชั่วคราวโรงเรียนวัดพระนอน ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจาก นายสุรชาติ เจริญตน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดพระนอนและคณะครู-อาจารย์ จากโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม เดินทางมาปฏิบัติการสอน

^{๑๓๐} แหล่งข้อมูลออนไลน์ <http://maewongpit.ac.th/home/> (เข้าถึงข้อมูล ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓)

พ.ศ.๒๕๓๗ เนื่องจากสถานที่เรียนไม่เพียงพอ สภาตำบลพระนอน โดยนายเดโช เหมือนศรี กำนันตำบลพระนอน ได้ขอใช้อาคารที่ทำการสหกรณ์ผู้เลี้ยงสุกรนครสวรรค์ จำกัด และชุมชน จัดสร้างอาคารเรียนชั่วคราวจำนวน ๓ ห้องเรียนเป็นที่ทำการเรียนการสอน และกรมสามัญศึกษา จัดสรรอัตรากำลังบุคลากรมาประจำ จำนวน ๒ อัตราและรับนักเรียนเพิ่มเป็น ๓ ห้องเรียน

พ.ศ. ๒๕๓๘ นายวิจารณ์ ภักดีรัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม ได้มีนโยบาย ให้เร่งการขอใช้ที่ดินในการจัดสร้างโรงเรียน โดยให้ย้ายโรงเรียนเข้ามาในพื้นที่ขอจัดตั้งที่สาธารณะ ประโยชน์หนองตาคำ หมู่ ๙ บ้านหัวครัก ตำบลพระนอน โดยสภาตำบลพระนอนและชุมชนได้ จัดสร้างอาคารเรียนกึ่งถาวร จำนวน ๔ ห้องเรียน และองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดงบประมาณ จำนวน ๒๐๙,๐๐๐ บาท ขุดสระขนาด ๘๐x๖๐ เมตร และปรับบริเวณสร้างถนน จัดสร้างสนามกีฬา ฟุตบอล เทพื้นคอนกรีตสร้างสนามวอลเลย์บอล

พ.ศ. ๒๕๓๙ นายบุญธรรม ศรีอุไร กำนันและคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล พระนอน ได้จัดสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมจำนวน ๔ ห้องเรียน การเคหะแห่งชาติร่วมกับชุมชน จัดสร้างหอพักเก็บน้ำใช้เพื่อประปาภายในโรงเรียน และจังหวัดอนุมัติเห็นชอบให้ใช้ที่สาธารณะ ประโยชน์ จำนวน ๔๙ ไร่ ๒๕ ตารางวา เป็นสถานที่จัดตั้งโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรมสามัญ ศึกษา

พ.ศ. ๒๕๔๐ กรมสามัญศึกษาจัดสรรบุคลากรช่วยราชการจำนวน ๒ อัตรา ๘ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ได้รับการจัดตั้งเป็นโรงเรียนเอกเทศ “โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา” นายวิจารณ์ ภักดี รัตน์ ผู้อำนวยการโรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๔๐ คำสั่งกรมสามัญศึกษาแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนใหม่ นายหิรัญ สถาพรพิบูลย์ อาจารย์ ๒ ระดับ ๗ โรงเรียนจิระประวัตติวิทยาคม ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครูใหญ่โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา ได้รับ งบประมาณก่อสร้างอาคารเรียนชั่วคราว ๕ ห้องเรียน จำนวน ๑ หลัง และงบปรับปรุงถนนภายใน โรงเรียน

พ.ศ. ๒๕๔๑ กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน ๑ ห้องเรียน และจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างห้องน้ำแบบ ๖ ที่นั่ง ๑ หลัง

พ.ศ. ๒๕๔๒ กรมสามัญศึกษาจัดสรรงบประมาณครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง จัดสร้าง อาคารเรียนแบบ ๒๑๖ ล./๔๑ (หลังคาทรงไทย) และอาคารประกอบ ๗ รายการ เปิดสอนถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

พ.ศ. ๒๕๔๓ กรมสามัญศึกษาได้จัดสรรบุคลากร ๕ อัตรา เปิดสอนถึงระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ และได้รับอนุมัติให้โรงเรียนเป็นศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

พ.ศ. ๒๕๔๔ กรมสามัญศึกษา ได้ขยายการรับนักเรียนตามแผน ๓-๒-๒-๒-๒-๑ นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รุ่นแรก ๑/๒๕๔๓ จบการศึกษา ใช้อาคารเรียน ๒๑๖ ล./๔๑ (หลังคาทรงไทย) เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน สร้างสนามกีฬา เปตอง และปรับปรุงสถานที่จอดรถ

พ.ศ. ๒๕๔๖ กรมสามัญศึกษาจัดสรรงบประมาณครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง จัดสร้าง โรงอาหารตามแบบ

พ.ศ. ๒๕๔๗ วันที่ ๒๒ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๗ นายประสิทธิ์ คั่นขอทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนพระบางวิทยาคมได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยาคม ได้จัดทำผ้าป่าการศึกษาเพื่อจัดสร้างซุ้มพระประจำโรงเรียน

ในปี พ.ศ.๒๕๕๑ โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยาคม ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านมัธยมศึกษา

ปีการศึกษา ๒๕๕๒ มีนักเรียนทั้งหมด ๓๓๐ คน ผู้อำนวยการโรงเรียน ๑ คน ครูชาย ๕ คน ครูหญิง ๑๓ คน รวมข้าราชการครูทั้งหมด ๑๘ คน ลูกจ้างประจำ ๑ คน ลูกจ้างชั่วคราว ๒ คน การจัดการศึกษาของโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา เป็นโรงเรียนประจำตำบลที่มีผลงานจัดการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคมและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ชุมชนในสังคม

พ.ศ. ๒๕๕๔ วันที่ ๑ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔ นายบรรพต สมสวย ผู้อำนวยการโรงเรียนสามัคคีธรรมราษฎร์บำรุง ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

พ.ศ. ๒๕๕๕ วันที่ ๒๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ นายศิลป์ชัย เรืองยินดี ผู้อำนวยการโรงเรียนสมอทองปัทมผลอุปถัมภ์ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

พ.ศ. ๒๕๕๘ วันที่ ๙ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ นางสาวณัฐชานนท์ ยอดทอง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสามัคคี อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ได้ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

พ.ศ. ๒๕๕๙ วันที่ ๔ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๙ นายบัญชา วงศ์ชื่อ รองผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

พ.ศ. ๒๕๖๒ วันที่ ๑๒ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ นายปัญญา พรหมบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองจอกประชาชนุสรณ์ อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ได้มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา มี ๑. ผู้อำนวยการโรงเรียน ๑ คน ๒. ครู อาจารย์ ๑๔ คน ๓. ลูกจ้างประจำ ๑ คน ๔. ลูกจ้างชั่วคราว ๒ คน ๕. เจ้าหน้าที่ธุรการ ๑ คน ๖. นักเรียน ๑๖๕ คน^{๑๓๑}

๒.๖.๕ บริบทโรงเรียนโกรกพระ นครสวรรค์

ประวัติโรงเรียนโกรกพระ

โรงเรียนโกรกพระ ที่ตั้ง : เลขที่ ๘๐ หมู่ที่ ๔ ตำบล บางมะฝ่อ อำเภอ โกรกพระ จังหวัด นครสวรรค์ รหัสไปรษณีย์ ๖๐๑๗๐ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา ๔๒ โทรศัพท์ : ๐๕๖-๘๘๓๖๐๐ โทรสาร : ๐๕๖-๘๘๓๖๐๑ Website

^{๑๓๑} แหล่งออนไลน์ http://bungboraphetwittaya.com/datashow_๘๐๒๙๑(ข้อมูล ณ วันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒)

: www.kpsc.ac.th e-mail: khokphra_๙@yahoo.co.th e-mail : k.p.school@hotmail.co.th
โดยมีผู้บริหารโรงเรียนตามลำดับดังนี้

นายธงชัย ทองวัฒนาพร ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ตั้งแต่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๗- ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๑๙ ต่อมา นายก่อเกียรติ คำประกอบ ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ตั้งแต่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๙ - ๑๖ เมษายน ๒๕๒๔ ต่อมา นายสันติ ศรีทรงเมือง ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ตั้งแต่วันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๒๔-๒๑ เมษายน ๒๕๒๕ ต่อมา นายฉกาจ คงธรรม ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๒๕-๑๕ มิถุนายน ๒๕๒๙ ต่อมา นายอานนท์ อภิภูณานวัฒน์ ดำรงตำแหน่ง อาจารย์ใหญ่ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๒๙-๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ ต่อมา นายมานิช จันทร์เทพ ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๓-๒๘ มีนาคม ๒๕๓๙ ต่อมา นายพิสิทธิ์ หาญกำธร ดำรงตำแหน่ง ๒๙ มีนาคม ๒๕๓๙-๑๙ มกราคม ๒๕๔๓ ต่อมานางสาว สุดสวาท ยิ่งแจ่ม ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๔๓-๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ต่อมา นายปรีชา ปรีชาศิลป์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๕ ต่อมา นายสมจิตร นุชสุข ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๕-๓๐ กันยายน ๒๕๕๗ ต่อมา นายสังวร ยมรัตน์ ดำรง ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๗-๖ ธันวาคม ๒๕๖๒ ต่อมา นาย บัญชา วงศ์ชื่อ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๒-ปัจจุบัน

อัตลักษณ์ : เป็นเลิศด้านดนตรี มีคุณธรรม, สีประจำโรงเรียน : ม่วง-เหลือง,ปรัชญา
โรงเรียน : “การศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้คนเป็นคนดี” คำขวัญ : “ เรียนดี กีฬาเด่น ทุกคนละเว้น
ความชั่ว” ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นตะแบก - ต้นคูณ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ :ทิศ
เหนือ ติดต่อ อำเภอเมืองนครสวรรค์,ทิศตะวันออก ติดต่อ อำเภอพยุหะคีรี,ทิศ
ตะวันตก ติดต่อ อำเภอทัพทัน และอำเภอสว่างอารมณ์ (จังหวัดอุทัยธานี),ทิศใต้ ติดต่อ อำเภอพยุหะ
คีรี และอำเภอเมืองอุทัยธานี (จังหวัดอุทัยธานี)^{๑๓๒}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก และเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธนี้ ผู้วิจัยได้ค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมา สนับสนุนงานวิจัยเรื่องนี้ให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น ดังนี้

รณวีร์ พาผล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของเยาวชนในแขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า
๑) เยาวชนมีพฤติกรรมในการบริโภคสื่อและข่าวสาร ทางอินเทอร์เน็ต, โทรศัพท์ และ โทรศัพท์มือถือ

^{๑๓๒} แหล่งข้อมูลออนไลน์ Website : www.kpsc.ac.th (เข้าถึงข้อมูล ๑๕ มกราคม ๒๕๖๓)

อยู่ในระดับมาก และใช้อินเตอร์เน็ต เพื่อค้นหาข้อมูลทั่วไป/สินค้าบริการ ดาวน์โหลด หนังสือ ภาพ ฟังเพลง ดูทีวี วิดีโอ ฟังวิทยุ ฟุดคุย สนทนา ออนไลน์ เล่นเกม และมีพฤติกรรมการสื่อสาร ในเฟสบุ๊ค เพื่อการสื่อสารกับเพื่อนและคนรู้จัก เพื่อหาข้อมูลข่าวสารในสิ่งที่ตนชอบหรือสนใจ ๒) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคสื่อและข่าวสารของเยาวชน ได้แก่ ความรวดเร็วของข่าวสาร ความสะดวกในการใช้สื่อ ความถูกต้องของข่าวสาร ความน่าเชื่อถือของข่าวสาร ข่าวสารมีเนื้อหาสาระละเอียดครบถ้วน และค่าใช้จ่ายในการใช้สื่อ ตามลำดับ ทั้งหมดล้วนมีอิทธิพลต่อการบริโภค สื่อและข่าวสารของเยาวชน และห้องส่วนตัวและที่บ้านเป็นสถานที่ที่มีอิทธิพลเอื้อให้เยาวชนบริโภคสื่อ และข่าวสาร ๓) การเสริมส่งเสริมให้เยาวชนมีความตระหนักในคุณค่าของตนเองและผู้อื่น มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีสถาบันครอบครัวที่อบอุ่น สถาบันการศึกษาที่ให้การศึกษอบรมสั่งสอน มีความใฝ่รู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ สถาบันศาสนา ชุมชน วัฒนธรรมประเพณี และกัลยาณมิตร ล้วนมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารอย่างชาญฉลาดของเยาวชน ๔) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของเยาวชนผู้เข้าร่วมอบรม พบว่า เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อการบริโภคสื่อ และข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๙๗ และมีความพอใจต่อโครงการอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเท่ากับ ๔.๑๑ จากคะแนนเต็ม ๕ ๕) ผลการวิเคราะห์ทัศนคติในการบริโภคสื่อและข่าวสารของเยาวชนผู้เข้ารับการอบรม พบว่า (๑) เยาวชนมีทัศนคติในการบริโภคสื่อและข่าวสารอย่างชาญฉลาดที่เป็นไปในทางบวก อยู่ในระดับมากที่สุด (๔.๐๑) ที่เป็นไปในทางลบอยู่ในระดับปานกลาง (๒.๕๕) (๒) การรู้ทันสื่อและข่าวสาร อยู่ในระดับปานกลาง (๓) ความตระหนักในผลกระทบของสื่อและข่าวสารที่เป็นไปในทางบวก อยู่ในระดับมาก (๓.๘๘) และที่เป็นไปในทางลบ อยู่ในระดับปานกลาง (๒.๙๖) (๔) ความมั่นคงทางอารมณ์ในการบริโภคสื่อและข่าวสาร ที่เป็นไปในทางบวก อยู่ในระดับมาก (๓.๙๐) และที่เป็นไปในทางลบ อยู่ในระดับปานกลาง (๒.๘๓) ๖) ผลการประเมินความมั่นคงของมนุษย์และสังคมส่วนบุคคล พบว่า เยาวชนกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกรับรู้มั่นคงในมิติต่างๆ จากคะแนนเต็ม ๕ ดังนี้ ระดับต่ำ ได้แก่ มิติด้านการมีงานทำและรายได้ ระดับค่อนข้างต่ำ ได้แก่ มิติด้านการสนับสนุนทางสังคมอยู่ ระดับปานกลาง ได้แก่ มิติด้านครอบครัว มิติด้านความมั่นคงส่วนบุคคล และมิติด้านการศึกษา ระดับปานกลางค่อนข้างสูง ได้แก่ มิติสุขภาพอนามัยและมิติทางสังคมและวัฒนธรรม และระดับสูง ได้แก่ มิติที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ โดยมีความพึงพอใจกับระบบการบริการการรักษาของโรงพยาบาลที่ใช้บริการอยู่ในระดับปานกลาง^{๑๓๓}

อมลวรรณ วีระธรรมโม และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการบูรณาการแนววิถีพุทธเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเฉลิมพระเกียรติเทศบาลตำบลตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. รูปแบบการจัดการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการบูรณาการแนววิถี

^{๑๓๓} วรรณวีร์ พาผล, การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความมั่นคงทางอารมณ์ เพื่อการบริโภคสื่อและข่าวสารอย่างชาญฉลาดของเยาวชนในแขวงนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่, **รายงานการวิจัย**, (สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.): มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่), ๒๕๕๖.

พุทธเข้าสู่หลักสูตรการศึกษา : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเฉลิมพระเกียรติเทศบาลตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง มีกิจกรรมของการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธ ได้แก่ กิจกรรมการทำสมาธิ กิจกรรมสวดมนต์ไหว้พระก่อนเข้าเรียนและก่อนเลิกเรียนประจำวัน การรับศีล การแผ่เมตตาไทย การพัฒนาความรู้ผ่านการใช้เพลง นิทานโดยสอดแทรกในกิจกรรมหลัก ๖ กิจกรรม โดยประกอบด้วย ๑.๑ กิจกรรมเคลื่อนไหว และจังหวะเป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้เพลงที่มีความหมาย เกี่ยวข้องกับการทำความดีงามในชีวิตประจำวัน การใช้สื่อที่เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้าน ๑.๒ กิจกรรมการสร้างสรรค์ เป็นการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรม ทั้งกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่และรายบุคคลโดยใช้ศิลปะ เช่นการเขียนภาพ การปั้น การฉีก การปะ การพิมพ์ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์ ๑.๓ กิจกรรมเสริมประสบการณ์/กิจกรรมในวงกลม เป็นกิจกรรมที่ให้แก่เด็กได้มี พักสมาธิ โอกาสฟัง พูด สังเกต คิดแก้ปัญหาใช้เหตุผลและฝึกปฏิบัติเพื่อเกิดความ เคารพยำเกรง โดยใช้เรื่องราวที่เกี่ยวกับการทำความดี และเรื่องเล่า/นิทานทางศาสนาและการให้ มีการทำ บุญต่อกันทุกวันพระ ๑.๔ กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมให้แก่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้นอก ชั้นเรียน โดยใช้ กิจกรรมจากสิ่งแวดล้อมเป็นสื่อด้านคุณงามความดี ๑.๕ กิจกรรมเสรี/การเล่นตาม มุม เป็นกิจกรรมที่ให้แก่เด็กเล่นตามอิสระตามมุมเล่น หรือมุมประสบการณ์หรือศูนย์การเรียนรู้ โดยการ ที่ให้เรื่องราวต่างๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้เป็น เรื่องราวเกี่ยวกับพิธีการต่างๆ ประเพณีที่เกี่ยวกับ พุทธศาสนิกชน ๑.๖ เกมการศึกษา เป็นเกมการเล่นที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา มีกฎ กติกาต่างๆ สามารถ เล่นคนเดียวและเล่นเป็นกลุ่ม ให้เด็กรู้จักการสังเกต คิดหาเหตุผลและเกิดความคิดรวบยอด โดยครูคัดเลือกเกมที่เกี่ยวกับคำสอนศาสนา ๒. ประสิทธิภาพของรูปแบบที่บูรณาการในหลักสูตร สถานศึกษาระดับปฐมวัยมีค่าดัชนี ความสอดคล้องเท่ากับ ๑.๐๐ และมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๑^{๑๓๔}

รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมิน พหุติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยใน ศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความ อดทน และใฝ่เรียนรู้ ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนใน ทุกภูมิภาค มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองใน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับ พอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการ ประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงที่สุด รองลงมาคือด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความ อดทน ผลการประเมินโดยครูประจำชั้นประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้านของนักเรียน ใน แต่ละภูมิภาค พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับ มาก พิจารณาเป็นรายภูมิภาค พบว่า ภาคกลางมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือภาคเหนือ ภาค

^{๑๓๔}อมลวรรณ วีระธรรมโม และคณะ, การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยโดยการบูรณาการแนววิถีพุทธเข้าสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเฉลิมพระเกียรติเทศบาลตำบลตะโหมด อำเภอดงหลวง จังหวัดพัทลุง, รายงานการวิจัย, (กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ: มหาวิทยาลัยทักษิณ), ๒๕๕๐.

ตะวันออกเฉียงเหนือ กรุงเทพมหานครและภาคใต้ ๒. รูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มีองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ๑) วัตถุประสงค์ ๒) หลักการ และ ๓) กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน ๓. ผลการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการสอนระดับประถมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของรูปแบบในด้าน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ พบว่าโดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอน การดำเนินกิจกรรมในชั้นอภิปรายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ เครื่องมือประเมินสำหรับ นักเรียนประเมินตนเอง และองค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์และเครื่องมือประเมินสำหรับครูประเมิน นักเรียน และด้านเวลาที่ใช้ ส่วนผลการประเมินคุณภาพรูปแบบด้านความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ โดย ภาพรวมผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบของรูปแบบมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ขั้นตอนกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยของคะแนนมากที่สุด รองลงมาคือ เครื่องมือประเมินสำหรับครูประเมินนักเรียน เครื่องมือประเมินสำหรับนักเรียนประเมินตนเอง และด้านเวลาที่ใช้^{๑๓๕}

สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุด วิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T& Model ผลการวิจัยพบว่า ๑) การพัฒนาระบบการเรียนการสอนเริ่มจาก Task คือ การกำหนด กิจกรรมการเรียนรู้ Tutorial คือ การให้คำแนะนำ และข้อมูลย้อนกลับ Topics คือ การกำหนดหัวข้อ จัดกิจกรรม พร้อมแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาได้ ศึกษาบทเรียน และทำกิจกรรมได้ Teamwork คือ การแบ่ง นักศึกษาเป็นกลุ่มย่อย เพื่อให้มี ปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันของเพื่อนในกลุ่ม Tools คือ การใช้ระบบการจัดการเรียนการสอน ATutor เพื่อให้นักศึกษาทำกิจกรรมตามปฏิทินการเรียนการสอน ๒) นักศึกษามี ความพึงพอใจในระดับมากเกือบทั้งหมดต่อการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งด้านโครงสร้าง ของบทเรียน การออกแบบบทเรียน และสื่อวิทัศน์ประกอบ เพราะช่วยให้บรรลุเป้าหมายของการเรียน ช่วยให้เข้าใจ บทเรียนมากขึ้น ช่วยเสริมทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และส่งผลสัมฤทธิ์ต่อผลการศึกษาที่วัดจาก คะแนนสอบปลายภาค ๓) คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาอยู่ระดับมากที่สุด และมากในด้านการตรงต่อเวลา ความครบถ้วนของการทำกิจกรรม การหาความรู้เพิ่มเติม การเสนอ

^{๑๓๕} รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑, รายงานการวิจัย, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.

รายงานเป็นระบบ และการให้ความร่วมมือกับการทำงานกลุ่ม ๔) คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบ หลังเรียนสูงกว่าคะแนน เฉลี่ยแบบทดสอบก่อนเรียน^{๑๓๖}

สัญญา งามบรรจง ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑. รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ ได้แก่ ๑) หลักการ ๒) วัตถุประสงค์ ๓) กระบวนการ จัดการเรียนรู้ ๔) การวัดและประเมินผล ๕) ปัจจัยสนับสนุน ๖) เงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบไปใช้ โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ ๑ เกิดแรงบันดาลใจ (Inspire) ขั้นที่ ๒ เลือกสนใจตามถนัด (Choose) ขั้นที่ ๓ เป้าหมายชัดปฏิบัติตามแผน (Aim & Act) ขั้นที่ ๔ สะท้อน แลกเปลี่ยนเรียนรู้(Reflect) ขั้นที่ ๕ การยกระดับคุณภาพ (Enhance) ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

๒. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ๒.๑ ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้นี้ดังกล่าว มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ๑) ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ๒) ความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร และการร่วมมือทำงานเป็นทีม ๓) ความสามารถในการใช้เครื่องมือการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ๔) การประพฤติและปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับпенพลเมือง และพลโลก ความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ๒.๒ ผลการประเมินความสุขในการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ในมุมมองที่แตกต่างด้วยความมั่นใจ แสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ผู้เรียน มีการนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้และท้าทาย นำเสนอผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ นอกจากนี้ผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความประทับใจที่ได้เรียนรู้ และฝึกทักษะรวมทั้งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง ๒.๓ ครูมีความคิดเห็นหลังทดลองใช้รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะ ในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง มีกระบวนการที่เป็นขั้นตอน

๓. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง ทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ โดยดำเนินการใน ๓ ระดับ

^{๑๓๖} สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T& Model, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), ๒๕๕๐.

คือ ๓.๑ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้กับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการเรียนรู้และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ๓.๒ ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสื่อสารและสร้างความตระหนัก สนับสนุน ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกแก่สถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาครู ผู้บริหาร กรรมการสถานศึกษาและชุมชนให้มีความรู้ความเข้าใจการประเมินผลรูปแบบเพื่อการปรับปรุงพัฒนาอย่างยั่งยืน ๓.๓ ระดับสถานศึกษาควรดำเนินการวิจัยและพัฒนาต่อยอดกระบวนการจัดการเรียนรู้ในลักษณะของการนิเทศ กำกับติดตาม เน้นกระบวนการสร้างระบบพี่เลี้ยง (coaching & mentoring) ของ สถานศึกษาและการเสริมสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ^{๑๓๗}

สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกัญจน์ ทวีสุวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า ๑. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการส่งเสริมคุณธรรม พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ปัจจัยด้านภาครัฐเอกชน ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อมและปัจจัยด้านองค์กรทางศาสนา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๒. กระบวนการปลูกฝังคุณธรรมพบว่าการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ การอบรมสั่งสอนจากครอบครัว การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันการเสริมสร้างประสบการณ์และการสร้างเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓. การส่งเสริมคุณธรรม พบว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ การกำหนดกฎระเบียบที่ส่งเสริมคุณธรรม การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม การมีส่วนร่วมส่งเสริมคุณธรรม และการสร้างสื่อส่งเสริมคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๔. การดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม พบว่าด้านการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการประเมินผล การวางแผน การประสานงาน การจัดองค์กรและด้านการจัดงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๕. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสามัคคีความรับผิดชอบ ความพอเพียงความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความอดทน ความกตัญญูกตเวที ความมีสติสัมปชัญญะ การข่มใจความขยันหมั่นเพียรและความมีวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๖. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวทีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ การเสียสละความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การข่มใจความอดทน และความมีวินัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๗. การเปรียบเทียบลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาโดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕ ๘. ลักษณะคุณธรรมของผู้บริหารครูก่อนการพัฒนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวทีมีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสามัคคีความ

^{๑๓๗} สุกัญญา งามบรรจง, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, รายงานการวิจัย, (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๕๙.

ชื่อเสียงความพอเพียง ความรับผิดชอบ การประหยัดการเสียสละความขยันหมั่นเพียรความอดทน ความมีวินัยความมีสติสัมปชัญญะ และการข่มใจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๙. ลักษณะคุณธรรมของผู้บริหารครู หลังการพัฒนา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูทวดที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความซื่อสัตย์ความสามัคคีความพอเพียง ความรับผิดชอบ ความมี สติสัมปชัญญะ การข่มใจการประหยัด ความขยันหมั่นเพียรการเสียสละความมีวินัย และความอดทน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด๑๐. ลักษณะคุณธรรมของผู้บริหารครูก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ๐.๕^{๑๓๘}

รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็น ตรงกันว่าวิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในวิธีแรก คือ การพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การจัด สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการ กำหนดระเบียบปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษา และการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก^{๑๓๙}

สุระ อ่อนแพง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ๑ คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ ประการ ๑) ความรักชาติศาสน์ กษัตริย์ ๒) ความเมตตากรุณา ๓) ความซื่อสัตย์สุจริต ๔) ความมีระเบียบวินัย ๕) ความ ขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นการทำงาน ๖) ความกตัญญูทวดที่และรักความเป็นไทย ๗) ความ รับผิดชอบ ๘) ความอดทนอดกลั้น ๙) ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน ๑๐) ความพอเพียง ๑๑) ความมีจิตสาธารณะ ๑๒) ความยุติธรรม ๑๓) ความสามัคคี ๑๔) ความใฝ่เรียนรู้องค์ประกอบที่ ๒ วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มี ๔ วิธีดังนี้ ๑) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ๒) การ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ๔) การจัดกิจกรรมพัฒนาตาม วิถีชีวิตในชุมชนองค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ๑) การทบทวนพันธกิจ ๒) การวางแผน ๓) การดำเนินงาน ๔) การติดตามประเมินผล ๕) การ รายงานผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัด

^{๑๓๘} สุทธิวรรณ ตันติธรรมาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.

^{๑๓๙} รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปาง พณิชยการและเทคโนโลยี”, **รายงานการวิจัย**, (จังหวัดลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัด ลำปาง), ๒๕๕๐.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๔๐}

เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อผลการวิจัยพบว่า การวิจัยนี้ศึกษากระบวนการและแนวทางการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านกรณีศึกษา โครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงการดังกล่าวมีการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับเยาวชนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการ ครอบคลุมทั้งการเข้าถึงการวิเคราะห์การประเมิน และการมีส่วนร่วม ตลอดจนมีการส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย การแข่งขันเพลงแร็ป การแสดงละครเวที และการแข่งขันเกมออนไลน์ ทั้งนี้การผลิตสื่อสร้างสรรค์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยไม่เพียงเป็นการเพิ่มพื้นที่สื่อดีให้กับสังคม หากแต่ช่วยให้เยาวชนที่ร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์มีความเข้าใจถึงการทำงานของสื่อได้อย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิตสื่อที่มีต่อสังคมสำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อผ่านกิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ของเยาวชนประกอบด้วย ๔M + ๓C ได้แก่ Managing Knowledge, Mentor, Materials, Morality, Creative Thinking, Communication Skill และ Cost ซึ่งจะเอื้อให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จได้^{๑๔๑}

อุทัย วรเมธีศรีสกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทยปัจจุบันเชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า สังคมไทยปัจจุบันกำลังขึ้นอยู่กับคำว่า “โซเชียลเน็ตเวิร์ก” เพราะโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้นเป็นทั้งสื่อที่มีทั้งคุณอนันต์ และโทษมหันต์ในเวลาเดียวกันสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ ๑. เฟซบุ๊ก (Facebook) และ ๒. ไลน์ (Line) มีทั้งข้อดีคือเป็นการสร้างเครือข่ายทางสังคมที่ดีได้ทั่วโลกไม่ตกข่าวสาร เป็นมิตรที่ดีทั้งด้านความคิดและมิตรภาพ ทำให้ไม่ตกข่าว สร้างเครือข่ายที่ดี ส่วนข้อเสีย มี ๖ ประการ ๑. เสียเวลา ๒. เสียสุขภาพกาย ๓. เสียสุขภาพจิต ๔. เสียความสัมพันธ์ ๕. เสียใจ ๖. เสียโอกาส เหล่านี้ล้วนทำให้การหมกมุ่นเสพติดสื่อจนไม่รู้ตัวว่าจะต้องเข้าไปใช้งานอีกจนกลายเป็นความหลงใหลจนผิดปกติเพราะสังคมส่วนใหญ่ต้องการทำตามกระแสนิยมหรือทำตามแฟชั่น ขาดสติใคร่ครวญไม่รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีการสื่อสารการสำรวจมรณะวังตา เห็นรูป ชวนลูบไล้ ให้สัมผัสในสื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กเช่น รูปภาพที่สุมเสียงล้อแหลม หรือโป๊เปลือย อย่าไปตามกิเลสหรือค้นหาในรูปที่ตามองเห็นนั้น ให้มีสติอยู่เสมอ อาจจะมีไวรัสตามมา บางภาพอาจตัดต่อเพื่อการใส่ร้ายฝ่ายตรงกันข้าม ไม่ใช่ภาพจริงก็ได้ หรือถ้าผู้รับสื่อแสดงความคิดเห็นกับรูปภาพนั้นในทางอวกาศ ส่งแชร์ส่งต่อไป ผลเสียย่อมตามมาเช่นกัน การหลงเสียงใส่ไพเราะเสนาะโสตอย่าไปตามกิเลสหรือตัวค้นหาในเสียงที่หูได้ยินเสียงนั้น ให้กำหนดมาที่ใจด้วยสติ

^{๑๔๐} สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

^{๑๔๑} เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว, “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ”, รายงานการวิจัย, (คณะนิเทศ: ศาสตรมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, ๒๕๕๗)

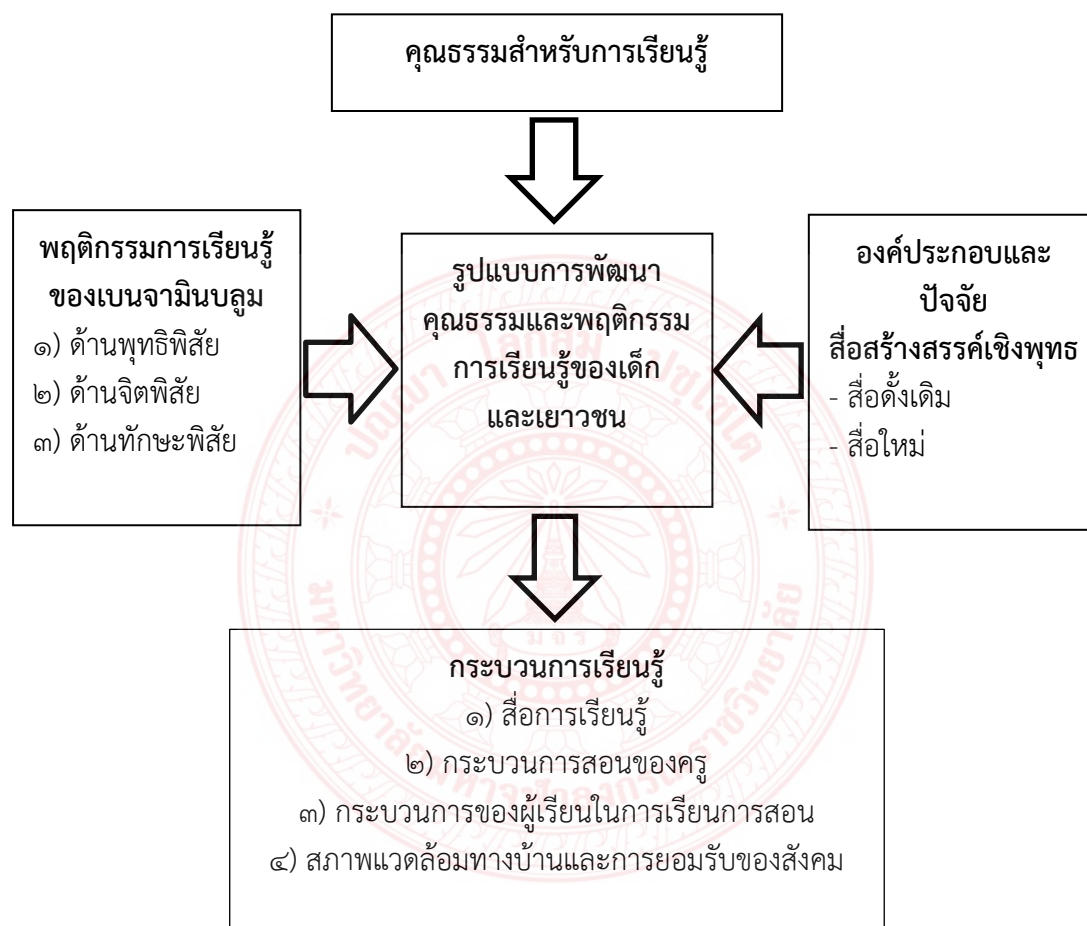
จะตัดอารมณ์นั้นออกไปได้เช่นกัน การเล่นเพลิน เกินจนติดสื้อ กลายเป็นการเสพติดสื้อไป ทำให้เสียสังคมคนรอบข้าง กลายเป็นสังคมก้มหน้า เสียมารยาททางสังคมเสียสุขภาพกาย มีปวดไหล่ แสบตา เป็นต้น ให้มีพฤติกรรมการใช้ให้เหมาะสม (สัลลิกขา)และอย่าให้จิตเปราะบาง รักง่ายหน่ายเร็ว ใจร้อน อยากมีใหม่ไม่พอเพียง ตามกิเลสตัณหาความอยาก นี่คือนักค้าเทียม เพราะขาดโยนิโสมนสิการ คิดใคร่ครวญให้ดีมีมโนสุจริต ให้มีสติรู้เท่าทันสื้ออยู่เสมอ (จิตตสิกขา) คุณค่าแท้ ก็คือ การใช้สื้อเพื่อการสื่อสาร หรือรับรู้ข่าวสาร เพื่อศึกษาหาความรู้ใหม่ด้วยหลักสัมมาทิฐิ และเพื่อให้เกิดปัญญา รับรู้ความจริงในสังคมปัจจุบัน ท้นเหตุการณ์ในโลกไซเบอร์เน็ตเวิร์ก (ปัญญาสิกขา)^{๑๔๒}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษาซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาวิจัยมาตั้งแต่ต้น แม้ขอบเขตที่ได้รับจะเป็นการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ เน้นในส่วนกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่โดยนิยามนี้ถือได้ว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ตามทฤษฎีของเบลจามินบลูมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เป็นสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยสรุปได้ว่าประเภทของการเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๓ ด้านคือ ๑) ด้านพุทธพิสัย ๒) ด้านทักษะพิสัย ๓) ด้านจิตพิสัย ซึ่งผู้สอนมีการกำหนดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ไว้และกำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะประกอบด้วย ๔ ด้านคือ ๑) อุปกรณ์การสอน อุปกรณ์ที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สะดวกและเข้าใจได้ง่าย ๒) กระบวนการสอนของครู จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูการอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ๓) กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน เน้นกระบวนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนโดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ ๔) สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและสังคมทั่วไปมีผลต่อการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยได้นำมาจะเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไป

^{๑๔๒} อุทัย วรเมธีศรีสกุล, “วิเคราะห์การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทยปัจจุบันเชิงพุทธบูรณาการ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรุษภูมิบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย
ขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานต่างๆ ตลอดจนถึง
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้สรุปมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๒.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสารสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และ ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แล้วจะนำเสนอวิธีดำเนินการตามแบบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัย ดังนี้

๓.๑.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ใช้ในศึกษาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้การศึกษาสำรวจ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในจังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน ที่เป็นนักเรียนเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ทั้ง ๕ โรงเรียน จำนวน ๓๕๕ คน โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๑.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured

Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ คน

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ พื้นที่การวิจัย

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่การวิจัยในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่นำร่องกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน ได้แก่ ๑) โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม ๒) โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ ๓) โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา ๔) โรงเรียนโกรกพระพิทยาคม และ ๕) โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม

ตารางที่ ๓.๑ รายชื่อผู้อำนวยการและสถานศึกษา

ที่	ชื่อ - นามสกุล	โรงเรียน	จังหวัด
๑	ดร.ชาญณรงค์ ยาสุทธิ	ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม	นครสวรรค์
๒	นายชาญชัย ชนิตสะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	นครสวรรค์
๓	นายปัญญา พรหมบุตร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	นครสวรรค์
๔	นายบัญชา วงศ์เชื้อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระ	นครสวรรค์
๕	นายบรรพต สมสวย	ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	นครสวรรค์

๓.๒.๒ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่กำหนดครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่นำร่อง จำนวนประชากรทั้งหมด ๓,๑๖๖ คน

๓.๒.๓ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ได้มาจากนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่นำร่อง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane^๑ ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ ๐.๐๕ ดังนี้

๑. การแบ่งพื้นที่ (โรงเรียน) คือ โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

๒. แบบแบ่งชั้นภูมิ โดยในแต่ละเขตทำการแบ่งเป็นแต่ละโรงเรียน มีประชากรทั้งหมด จำนวน ๓,๑๖๖ คน คำนวณจากสูตร Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๕ คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยคำนวณจากสูตร

^๑ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑), หน้า ๔๕.

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดของประชากร

e^2 แทน ความน่าจะเป็นของความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ซึ่งในงานวิจัยที่กำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ ๕ หรือ ๐.๐๕
ประชากรทั้งหมด ๓,๑๖๖ คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ดังนี้

$$n = \frac{๓,๑๖๖}{๑+๓,๑๖๖ (๐.๐๕)^2}$$

$$n = \frac{๓,๑๖๖}{๑+๓,๑๖๖ (๐.๐๐๐๒๕)}$$

$$n = \frac{๓,๑๖๖}{๑+๗.๙๑๕}$$

$$n = \frac{๓,๑๖๖}{๘.๙๑๕}$$

$$n = ๓๕๕$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ ๓๕๕ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง(Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น
ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้
ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified
random sampling) โดยใช้จำนวนนักเรียน ในจังหวัดนครสวรรค์ เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
อย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

จำนวนตัวอย่างในแต่ละโรงเรียน = $\frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละโรงเรียน}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์
รวม ๓๕๕ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๒

ตารางที่ ๓.๒ จำนวนนักเรียนที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

ที่	โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
		ม.๑, ม.๒, ม.๓	ม.๑, ม.๒, ม.๓
๑	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม	๑,๔๔๔	๑๖๑
๒	โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	๑,๐๔๓	๑๑๖
๓	โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๑๑๑	๑๓
๔	โรงเรียนโกรกพระ	๒๘๖	๓๓
๕	โรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	๒๘๓	๓๒
	รวม	๓,๑๖๖	๓๕๕

๓.๒.๓ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ประชากรที่กำหนดครั้งนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) กำหนดผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๕ คน ดังนี้

๑. ผู้อำนวยการ ในโรงเรียนนำร่องเรื่องคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ จำนวน ๕ คน
๒. ครู ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนนำร่องคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ จำนวน ๕ คน
๓. ครูที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในโรงเรียน จำนวน ๕ คน

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสม คือ จำนวน ตั้งแต่ ๑๕ รูป/คน ขึ้นไป เพราะอัตราการลดของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก คือ ประมาณ ๐.๐๒^๒ ดังนั้น จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน ประมาณ ๑๔ รูป/คน เหมาะสมในการเป็นกลุ่มประชากรของการวิจัย ดังปรากฏแสดงตามตารางที่ ๓.๓

ตารางที่ ๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ที่	ชื่อ/นามสกุล	ตำแหน่ง	สัมภาษณ์
๑	นายชาญณรงค์ ยาสุทธิ	ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๒	นายกนก บุญญานุสรณ์	หัวหน้ากลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๓	นางจินตนา พรหมชัยชนะ	รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓

^๒ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย spss (ครอบคลุมทุกเวอร์ชัน), พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บิซิเนส อาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๒), หน้า ๒๐๕.

๔	นายชาญชัย ชนิดสะ	ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๕	นายวิจิตร จินตนา	ครูปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ กลุ่มบริหารวิชาการ ร.ร.ชุมแสงชนูทิศ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๖	นางสาวอนงค์ ปลั่งสุวรรณ	ครู โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๗	นายณัฏฐกรณ์ จิตรเกษม	ครู คศ.๑ โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๘	นายปัญญา พรหมบุตร	ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๙	นางสาวเขมิกา แก้วแขก	ครู โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๐	นางสาวอรุณยุพา อบาย	ครู โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๑	นายบัญชา วงศ์เชื้อ	ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๒	นางมัลลิกา ทองอ่อน	ร.ร.รองฯ ฝ่ายบริหารวิชาการ ร.ร.โกรกพระ	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๓	นายบรรพต สมสวย	ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๔	นายชัยภัทร แยมครวญ	ครูโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	๒๕/๐๒/๒๕๖๓
๑๕	นางสาวศิริรัช พรมศักดิ์	ครูโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม	๒๕/๐๒/๒๕๖๓

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยศึกษาเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ๒ ชนิด ประกอบด้วย ๑) แบบสอบถามและ ๒) แบบสัมภาษณ์ของเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๓.๓.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เชิงการสำรวจความคิดเห็น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยเนื้อหาของแบบสอบถามครอบคลุมถึงรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธที่มีความสัมพันธ์กับสื่อสารสร้างสรรค์ในโรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม ดังนี้

๑) แบบสอบถาม

แบบสอบถาม (Questionnaires) ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต บทความ ตำรา คัดสำเนาจากรายงานการวิจัยหรือบทความตามเว็บไซต์

๒. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างกรอบของคำถาม โดยสร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาในคำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๓. ร่างเครื่องมือการวิจัยต่อผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ

๔. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิควิธีการวัดดัชนี ความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (item objective congruence index : IOC)^๓ ตรวจสอบ ความถูกต้องของเนื้อหาและลักษณะการใช้ภาษา ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย มีรายชื่อ ตามตารางที่ ๓.๔ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๔ รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย

ที่	นามผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง
๑	พระราชวชิรเมธี, ผศ., ดร.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
๒	รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภักตาคม	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
๓	ผศ.ดร.วิรัช จงอยู่สุข	อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
๔	รศ.ดร. สุพรต บุญอ่อน	อาจารย์ประจำหลักสูตรสังคมศึกษา
๕	ดร.วินัย ทองมัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารการศึกษา

จากนั้นผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาใน ๓ กรณี คือ มีความเห็นด้วย ไม่แน่ใจ และไม่เห็นด้วย ต่อรายการข้อคำถามนั้นๆ โดยการกำหนดค่าคะแนนดังนี้

+ ๑ แทน มีความเห็นว่ามี ความสอดคล้องสัมพันธ์

๐ แทน ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องสัมพันธ์

- ๑ แทน มีความเห็นว่ามี ไม่สอดคล้องสัมพันธ์

หลังจากนั้น ใช้วิธีการคำนวณหาค่า IOC ของแต่ละข้อคำถาม ได้ค่า IOC ตั้งแต่ ๐.๘ ขึ้นไป

$$\begin{aligned} \text{โดยใช้สูตร} \quad \text{IOC} &= \frac{\sum R}{N} \\ \text{IOC} &= \text{ดัชนีความสอดคล้อง ความตรงเชิงเนื้อหาและโครงสร้าง} \\ R &= \text{ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ} \\ N &= \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ} \end{aligned}$$

๕. นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว มาทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง (try out) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม จำนวน ๓๐ คน ที่ไม่ใช่

^๓ราตรี นันทสุคนธ์, หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา (ฉบับปรับปรุง), (สุราษฎร์ธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๕), หน้า ๒๒๗.

เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .๙๒๐

๕. นำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

๒) ลักษณะเครื่องมือ

แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมา โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งแบบสอบถามออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ เพศ อายุ และระดับชั้นเรียน และอาชีพของผู้ปกครอง

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธในโรงเรียนต้นแบบ ๕ โรงเรียน จังหวัดนครสวรรค์ ตามลำดับ ใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ๒) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ๓) ด้านจิตพิสัย (Affective) แบบสอบถามนี้ เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) มี ๕ ระดับ โดยกำหนดระดับความคิดเห็น ดังนี้

๕ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

๔ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

๓ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

๒ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

๑ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามปลายเปิดข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๓.๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแต่ละขั้น ได้แก่แบบการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยใช้การวิเคราะห์ประเด็นของเนื้อหาการวิจัย และวิเคราะห์สาระสำคัญจากนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ แล้วได้ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก รายละเอียดดังนี้

๑. การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษาของข้อคำถาม

๒. โครงสร้างของประเด็นเนื้อหาคำถามที่ครอบคลุมสาระสำคัญเกี่ยวกับคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๓. กรอบประเด็นและข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาสำคัญที่ต้องการตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้

๓.๓.๓ ลักษณะเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธในโรงเรียนต้นแบบ ๕ โรงเรียนจังหวัดนครสวรรค์ ตามลำดับ ใน ๓ ด้าน คือ ๑) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ๒) ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ๓) ด้านจิตพิสัย (Affective โดยมีองค์ประกอบและปัจจัย ๖ ด้าน เป็นเนื้อหาขอบเขตการสัมภาษณ์ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลที่เป็นข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เพื่อกำหนดรูปแบบเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๑. ติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คน เพื่อขอความร่วมมือในการขอสัมภาษณ์ พร้อมชี้แจงรายละเอียด วัตถุประสงค์ ขั้นตอน กระบวนการ สถานที่ และ วัน เวลา ในการสัมภาษณ์

๒. ขอหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ขอหนังสือเป็นเชี่ยวชาญ จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

๓. จัดเตรียมประเด็นคำถาม เนื้อหา และเอกสาร ให้เพียงพอกับผู้เชี่ยวชาญ

๔. ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน

๕. ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

๖. ทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถาม ตามประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญ และรายงานผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษา ดังนี้

๑. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล จากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนนำร่องโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕ โรงเรียน

๒. ติดต่อประสานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕ โรงเรียน เพื่อนัดหมาย วัน เวลาในการแจกแบบสอบถาม

๓. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับกลุ่มตัวอย่าง

๔. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และส่งทางไปรษณีย์

๕. ทำการลงรหัสและจัดระบบข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการวิจัย

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งออกเป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธรวมทั้งการลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ด้วยตัวเองตามระเบียบวิธีวิจัย และตามประเด็นโจทย์วิจัย วิธีดำเนินงานวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญ นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์เนื้อหา (Synthesis) และเผยแพร่ข้อมูลที่ได้ค้นข้อมูลโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนารูปแบบต่อไปซึ่งดำเนินการ ดังนี้

๑. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๒. เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพการโดยการการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยผู้เชี่ยวชาญ

๓. ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ จำนวน ๒๐ รูป/คน

๔. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ สรุปผล และนำเสนอเขียนเป็นความเรียง

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑. สถานภาพส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของครูและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด นครสวรรค์ ๕ โรงเรียน และจังหวัดอุทัยธานี ๕ โรงเรียน รวมจำนวนทั้งหมด ๑๐ โรงเรียนที่น่าร่อง แล้ววิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตาม เกณฑ์การตัดสินระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ^๙ เพื่อนำ ข้อมูลดังกล่าว ไปกำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดเป็นข้อคำถาม วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการ ตอบแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตาม เกณฑ์การตัดสินระดับความคิดเห็นสำหรับการตอบที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ สำหรับ เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบมาตราส่วนประมาณค่าใช้แนวทาง ตามนี้

- คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ – ๑.๕๐ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยน้อยที่สุด
 คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ – ๒.๕๐ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยน้อย
 คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ – ๓.๕๐ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยปานกลาง
 คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ – ๔.๕๐ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยมาก
 คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ – ๕.๐๐ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า เห็นด้วยมากที่สุด

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์สรุปผล และนำเสนอ เขียนเป็นความเรียง

๓.๔.๓ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา(content Analysis) และเขียนลักษณะเชิงพรรณนา

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

- ตรวจสอบความสอดคล้องของแบบสอบถาม ใช้สูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือค่าความสอดคล้องของเนื้อหาตรงกับขอบข่ายของเนื้อหา

R คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ (แต่ละคน)

$\sum R$ ผลรวมของคะแนนผู้เชี่ยวชาญทุกคน

N คือจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

โดยที่การกำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญเป็นดังนี้

R = +๑ ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับประเด็น

R = ๐ ข้อคำถามไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับประเด็นหรือไม่

R = -๑ ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับประเด็น

^๙สุวิมล ว่องวาณิช, การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ๒๓๐.

๒) ค่าร้อยละ (Percentage)^๕ โดยใช้สูตรดังนี้

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ	P	แทน ค่าร้อยละ
	f	แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
	N	แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

๓) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต^๖ (Mean) โดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
	$\sum X$	แทน ผลรวมของคะแนนรวมทั้งหมด
	N	แทน จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

๔) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน^๗ โดยใช้สูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	X	=	คะแนนแต่ละตัว
	N	=	จำนวนข้อมูล
	$\sum$	=	ผลรวมของคะแนน

๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลพื้นฐานของเด็กและเยาวชน รูปแบบและกระบวนการเรียนรู้ของการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสื่อเชิงสร้างสรรค์

^๕ พิสนุ พงศ์ศรี, วิจัยชั้นเรียน : หลักการและเทคนิคปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: พรอพเพอร์ตี้พริ้นท์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๖๑.

^๖ บุญชม ศรีสะอาด, การวิจัยเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๕.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย
ขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ผู้วิจัยได้จัดทำการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูล
จากแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งผลจากการ
ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์
ข้อมูลแบ่งออกเป็น ๔ ประเด็นดังต่อไปนี้

- ๔.๑ ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียน-
เพิ่มเวลารู้
- ๔.๒ ผลการศึกษาคำประกอบและปัจจัยด้านสื่อสารสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับ-
การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
- ๔.๓ การเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก-
และเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ
- ๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลา เรียนเพิ่มเวลารู้

๔.๑.๑ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของนักเรียนและเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๑	เพศ		
	ชาย	๑๓๖	๓๘.๓
	หญิง	๒๑๙	๖๑.๗
	รวม	๓๕๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน ๒๑๙ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๖๑.๗ เป็นชาย จำนวน ๑๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๒	อายุ		
	๑๓ - ๑๔ ปี	๒๕๔	๗๑.๕
	๑๕ ปี	๘๑	๒๒.๘
	มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป	๒๐	๕.๖
	รวม	๓๕๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีอายุอยู่ในระหว่าง ๑๓-๑๔ ปี จำนวน ๒๕๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๑.๕ ที่มีอายุอยู่ในระหว่าง ๑๕ ปี จำนวน ๘๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๘ และที่มีอายุอยู่ในระหว่างมากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๖

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๓	ระดับชั้นเรียน		
	ม. ๑	๑๒๙	๓๖.๓
	ม. ๒	๑๒๕	๓๕.๒
	ม. ๓	๑๐๑	๒๘.๕
	รวม	๓๕๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จำนวน ๑๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓ ที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๒ จำนวน ๑๒๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๒ และที่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๑๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
๔	อาชีพของผู้ปกครอง		
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๓๑	๘.๗
	รับจ้าง	๑๗๕	๔๙.๓
	ค้าขาย	๕๘	๑๖.๓
	ธุรกิจส่วนตัว	๓๒	๙.๐
	อื่น ๆ	๕๙	๑๖.๖
	รวม	๓๕๕	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ผู้ปกครองของนักเรียนส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๗๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๓ ที่มีอาชีพอื่นๆ จำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๖ ที่มีอาชีพค้าขาย จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓ ที่มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ และที่มีอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๗

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ทั้ง ๖ ด้าน โดยภาพรวม

(n=๓๕๕)

ที่	พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านความมีระเบียบวินัย	๔.๐๖	๐.๕๐	มาก
๒	ด้านความรับผิดชอบ	๔.๐๓	๐.๖๐	มาก
๓	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	๔.๑๔	๐.๖๐	มาก
๔	ด้านความเสียสละ	๔.๑๐	๐.๕๙	มาก
๕	ด้านความอดทน อดกลั้น	๔.๐๕	๐.๖๑	มาก
๖	ด้านการใฝ่เรียนรู้	๔.๐๕	๐.๖๑	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๐๗	๐.๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๐๗, S.D.= ๐.๕๒)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ใน

ระดับ มาก ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.60) รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.55) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.60)

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความมีระเบียบวินัย

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านความมีระเบียบวินัย	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์	4.46	0.70	มาก
๒	นักเรียนแต่งกายตามระเบียบของสถานศึกษา	4.02	0.78	มาก
๓	นักเรียนเข้าเรียนตรงตามเวลาที่กำหนด	4.18	0.81	มาก
๔	นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย	3.64	0.82	มาก
๕	นักเรียนทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องและสังคม	3.79	0.82	มาก
๖	เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน	4.35	0.81	มาก
๗	นักเรียนประพฤติปฏิบัติหรือปรับปรุงตนเองตามคำแนะนำของอาจารย์ บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	4.12	0.75	มาก
๘	นักเรียนปฏิบัติตนต่อผู้อื่นด้วยกิจกรรมมารยาทที่ดีงาม	3.99	0.77	มาก
๙	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมไทย	4.22	0.80	มาก
๑๐	นักเรียนเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ	3.86	0.87	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	4.06	0.50	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.50)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ คือ นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.70) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๖ คือ เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.81) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ คือ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.82) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความรับผิดชอบ

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านความรับผิดชอบ	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าห้องเรียน	๔.๑๙	๐.๗๘	มาก
๒	นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จตรงตามเวลาที่กำหนด	๓.๘๒	๑.๘๔	มาก
๓	นักเรียนร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมของสถานศึกษา	๔.๑๗	๐.๗๙	มาก
๔	นักเรียนแสดงความรับผิดชอบเมื่อทำผิด	๔.๑๕	๐.๘๐	มาก
๕	นักเรียนมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการทำกิจกรรม	๔.๐๔	๐.๗๔	มาก
๖	นักเรียนกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น	๔.๒๙	๐.๘๒	มาก
๗	นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	๔.๔๕	๐.๗๕	มาก
๘	นักเรียนลงมือทำการบ้านโดยไม่ต้องให้ใครมาควบคุมดูแล	๓.๙๔	๐.๙๒	มาก
๙	นักเรียนปรึกษาอาจารย์เมื่อพบปัญหาในการทำงาน	๓.๘๖	๐.๙๗	มาก
๑๐	นักเรียนทบทวนเนื้อหาที่อาจารย์สอน	๓.๔๑	๐.๙๖	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๐๓	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๓$, S.D.= ๐.๖๐)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ คือ นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๔๖$, S.D.= ๐.๗๐) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๖ คือ เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้จะไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$, S.D.= ๐.๘๑) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๔ คือ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D.= ๐.๘๒) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนา
คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิง
พุทธ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านความซื่อสัตย์สุจริต	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนนักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น	๔.๒๕	๐.๗๔	มาก
๒	นักเรียนชักชวนเพื่อนให้ทำความดี	๓.๙๕	๐.๘๔	มาก
๓	นักเรียนพูดกับเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง	๓.๙๗	๐.๘๓	มาก
๔	นักเรียนเก็บของได้แม้ไม่มีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรีบนำไปแจ้งครู	๔.๓๕	๐.๘๐	มาก
๕	นักเรียนส่งหนังสือคืนห้องสมุดตรงเวลา	๔.๒๐	๑.๐๑	มาก
๖	นักเรียนทำตามคำมั่นสัญญาที่ตนเองพูดไว้	๓.๙๕	๐.๙๐	มาก
๗	นักเรียนรู้สึกไม่สบายใจเมื่อพูดโกหก	๔.๑๙	๐.๙๐	มาก
๘	ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า	๔.๔๗	๐.๘๔	มาก
๙	นักเรียนยอมรับเมื่อทำผิด	๔.๓๐	๐.๘๑	มาก
๑๐	นักเรียนนักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุกครั้ง	๓.๗๗	๑.๐๓	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๑๔	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและ
เยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความซื่อสัตย์
สุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๔$, S.D.= ๐.๖๐)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๘ คือ ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน
นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๔๗$, S.D.= ๐.๘๔) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๔ คือ
นักเรียนเก็บของได้แม้ไม่มีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรีบนำไปแจ้งครู อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๓๕$,
S.D.= ๐.๘๐) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ คือ นักเรียนนักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุก
ครั้ง ($\bar{X} = ๓.๗๗$, S.D.= ๑.๐๓) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความเสียสละ

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านความเสียสละ	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนอธิบายบทเรียนเมื่อเพื่อนไม่เข้าใจด้วยความเต็มใจ	๔.๐๓	๐.๘๗	มาก
๒	นักเรียนให้ความช่วยเหลือเพื่อนตามความสามารถของตน	๔.๑๙	๐.๘๒	มาก
๓	นักเรียนสละเวลาในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จและออกมาดี	๔.๑๐	๐.๘๓	มาก
๔	นักเรียนร่วมทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม	๔.๐๘	๐.๗๙	มาก
๕	ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น	๔.๒๒	๐.๘๒	มาก
๖	นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส	๔.๒๑	๐.๗๘	มาก
๗	นักเรียนมีความเสียสละมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน นักเรียน	๔.๑๗	๐.๘๔	มาก
๘	นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ	๓.๙๘	๐.๘๑	มาก
๙	นักเรียนร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น	๔.๐๖	๐.๘๐	มาก
๑๐	นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน	๓.๙๔	๐.๙๒	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๑๐	๐.๕๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความเสียสละ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๐$, S.D.= ๐.๕๙)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ คือ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๒๒$, S.D.= ๐.๘๒) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๖ คือ นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับ มาก $\bar{X} = ๔.๒๑$, S.D.= ๐.๗๘) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ คือ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D.= ๐.๙๒) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความอดทน อดกลั้น

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านความอดทน อดกลั้น	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนพยายามทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จไม่ว่าจะยากเพียงใด	๔.๐๖	๐.๘๓	มาก
๒	นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	๔.๒๕	๐.๘๐	มาก
๓	นักเรียนใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิตโดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก	๓.๙๒	๐.๘๙	มาก
๔	นักเรียนอดทนต่อการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จแม้จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก	๔.๐๘	๐.๘๔	มาก
๕	นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม	๔.๒๔	๐.๙๔	มาก
๖	นักเรียนให้อภัยเมื่อถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง	๓.๘๔	๑.๐๔	มาก
๗	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จจุลวง	๔.๐๔	๐.๘๖	มาก
๘	นักเรียนมีความมุ่งมั่นเพียรพยายามต่อกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น	๔.๑๕	๐.๘๒	มาก
๙	นักเรียนพยายามทำงานที่ยากให้สำเร็จ	๔.๐๑	๐.๙๐	มาก
๑๐	นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก	๓.๘๘	๐.๙๗	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๐๕	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านความอดทน อดกลั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D.= ๐.๖๑)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ คือ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๒๕$, S.D.= ๐.๘๐) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๕ คือ นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D.= ๐.๙๔) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๑๐ คือ นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D.= ๐.๙๗) อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านใฝ่เรียนรู้

(n=๓๕๕)

ที่	ด้านใฝ่เรียนรู้	ระดับการปฏิบัติ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้	๔.๒๑	๐.๘๐	มาก
๒	นักเรียนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร/ตำรา/Website เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน	๓.๘๙	๐.๘๗	มาก
๓	นักเรียนสามารถนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	๔.๐๗	๐.๘๖	มาก
๔	นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม	๔.๐๘	๐.๘๓	มาก
๕	นักเรียนทำการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้	๓.๘๗	๐.๘๙	มาก
๖	นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานต่างๆ ให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด	๓.๙๙	๐.๘๐	มาก
๗	นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ	๓.๙๘	๐.๘๒	มาก
๘	ในบทเรียนที่ยากๆ นักเรียนจะทำความเข้าใจหลายๆ รอบ	๓.๙๒	๐.๘๖	มาก
๙	นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม	๓.๔๓	๑.๐๔	มาก
๑๐	เมื่อครูแนะนำให้หาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของครู	๔.๐๑	๐.๙๐	มาก
	ภาพรวมเฉลี่ย	๔.๐๕	๐.๖๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๕$, S.D.= ๐.๖๑)

เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ คือ นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๒๑$, S.D.= ๐.๘๐) รองลงมา ได้แก่ ข้อ ๔ คือ นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = ๔.๐๘$, S.D.= ๐.๘๓) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๙ คือ นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ($\bar{X} = ๓.๔๓$, S.D.= ๑.๐๔) อยู่ในระดับมาก

๔.๒ ผลการศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ขององค์กรต้นแบบ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสังเคราะห์สรุปผลเป็นความเรียง ดังต่อไปนี้

๑. องค์ประกอบและปัจจัย ด้านความมีระเบียบวินัย

นโยบายของโรงเรียนเน้นให้เด็กมีคุณธรรม โรงเรียนมีหน้าที่บริหารแนวทางและยุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อสร้างโอกาสทางการเรียนรู้ในเชิงบวกให้กับนักเรียนทุกคน จำเป็นต้องมีความชัดเจนในการกำหนดเป็นนโยบายสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้เรียน และต้องมีความเข้มข้นจริงจัง มีระบบการกำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อการปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลา กิจกรรมการสอนเน้นกระบวนการคิด ต้องคิดให้เป็น แก้ปัญหาได้ สอดแทรกความมีระเบียบวินัย ทั้ง ๘ กลุ่มสาระ บริหารยึดหลักเทียบเคียงมาตรฐานสากลเพิ่มเติม คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ เป็นภาษาอังกฤษ เปิดสอน ป. ๑-ป. ๖ ในโรงเรียน มีการเรียนหลักสูตรธรรมศึกษาตรี โท เอก โดยความร่วมมือ จากพระอาจารย์ตามวัดต่างๆ มาสอน โรงเรียนจะต้องมุ่งเน้นที่จะสร้างโอกาสและสนับสนุนนักเรียนให้ประสบความสำเร็จ โดยจะต้องคำนึงถึงพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเป็นหลัก หลักสูตรการเรียนการสอนจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการสร้างวินัยนักเรียนจะเป็นตัวส่งสัญญาณที่กระตุ้นให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจังและเข้มข้นระดับชั้นเรียนได้มากที่สุด บูรณาการคุณธรรมพื้นฐานลงในหลักสูตรของสถานศึกษาทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ เราอาจเน้นคุณธรรมพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตระหนัก และปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดี การดำเนินชีวิตในสังคมเน้นเรื่องความมีระเบียบวินัย การปฏิบัติตนตามหน้าที่ ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ สามารถสอดแทรกควบคู่กันไปได้ ควรจะเปิดโอกาสให้แต่ละโรงเรียน มีอิสระในการออกแบบกิจกรรมการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยเน้นการใช้กระบวนการชุมชนเรียนรู้ วิชาชีพร่วมกัน การประเมินผล ให้ดูจากความประพฤติ คุณธรรมเป็นแรงขับ การแสดงออก สังเกตจากความคิด การกระทำ คุณธรรมเป็นนามธรรมวัดด้วยข้อสอบไม่ได้ การประเมินผลในภาพรวม วัดจากพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกและต้องทำให้ผู้ปกครองยอมรับสภาพความเป็นจริงของบุตรหลานของตนเองแล้วช่วยกันแก้ไข ผู้ปกครองปัจจุบัน ไม่ค่อยยอมรับความจริงทำไม่ค่อยได้ หลักสูตรต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ต้องสอนอย่างจริงจังฝึกการเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังรู้จักการรอคอย เน้นย้ำการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนหรือโรงเรียน ฝึกให้รู้จักเก็บสิ่งของของตนเองให้เรียบร้อย ใช้ของแล้วเก็บเข้าที่ ครูต้องวางแผนการให้เด็กมีระเบียบวินัย การจัดการเรียนของครูต้องจริงจังไม่ละเลยสอดแทรกทุกครั้งเรื่องระเบียบวินัย

การพัฒนาผู้บริหารระดับสถานศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีความผูกพัน มุ่งมั่น ศรัทธาต่อการพัฒนาวินัยนักเรียน จะเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่จะทำให้การพัฒนาวินัยนักเรียนสำเร็จได้ พัฒนาให้ครูทุกคนเป็นต้นแบบ เป็นทิศเบื้องหน้า จัดอบรมพัฒนาคุณธรรมของครู

ทั้งระบบอย่างจริงจัง ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องจัดระบบการถอดบทเรียนระหว่างครูในโรงเรียนและระหว่างโรงเรียน เพื่อค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีของแต่ละโรงเรียน และภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน วัดพร้อมให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการพัฒนาคุณธรรมครู และบุคลากร ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่าง เน้นความมีระเบียบวินัย เรื่องตรงต่อเวลาก่อน ครูต้องประพฤติปฏิบัติให้ได้ ตามจรรยาบรรณครู ครูต้องมีพรหมวิหาร ๔ คือเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับศิษย์ ส่งเสริมให้ครูนักเรียนรักชาติ ๕ อย่างจริงจังปัจจุบันที่มีปัญหา คือ กับครู คือครูขาดจรรยาบรรณครู คนจะมาเป็นครูต้องมีใจรักในอาชีพ ต้องอดทน ในการรับมือกับปัญหาของนักเรียน จะต้องดำเนินไปด้วยความร่วมมือระหว่างครูนักเรียน และครอบครัว ร่วมมือกันสังเกตการณ์ รับรู้ถึงพฤติกรรมและพัฒนาการของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ กติกา และข้อบังคับของโรงเรียน ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบว่าด้วยระเบียบวินัยของโรงเรียน ผู้บริหาร ต้องวางแผน จัดอบรมให้นักเรียน และครูในเรื่องคุณธรรมพื้นฐาน ปลูกฝังเรื่องระเบียบวินัย และจรรยาบรรณ ใช้กระบวนการพัฒนาการทำงานที่เป็นระบบชัดเจน โดยใช้วงจรเดมมิ่ง P D C A ให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน ฝ่ายบริหารให้การสนับสนุน ชี้แนะ อำนาจการ นิเทศกำกับติดตามการทำงานอย่างสม่ำเสมอ แก้ไขปรับปรุงปัญหาที่พบ พัฒนาครูให้มีระเบียบวินัยในการทำงาน ผู้บริหารต้องวางแผน ทั้งระยะยาวและแผนระยะสั้น สนับสนุนโครงการพัฒนาคุณธรรม มีกิจกรรมที่จะพัฒนานักเรียนและพัฒนาโรงเรียน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนตามความเหมาะสมของกิจกรรมผู้บริหารต้องสนับสนุน งบประมาณในการปฏิบัติกิจกรรม การนำไปใช้ต้องเกิดประโยชน์สูงสุด และคุ้มค่า มีระบบติดตามตรวจสอบที่ชัดเจนผู้บริหารต้องทำให้ได้รู้ว่า กิจกรรมที่ทำนั้น ต้องใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เชิญวิทยากรให้ความในการพัฒนาบุคลากรทุกคนในโรงเรียน พาไปศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นการเปิดโลกทัศน์ในความรู้ทางธรรมส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม และการฟังธรรมตามกาลเวลา มอบหมายงานให้ทุกคนในโรงเรียนมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายงานในหน้าที่ ต้องทำงานให้เต็มกำลังความสามารถ มีการวางแผนในการปฏิบัติงานล่วงหน้า ผู้บริหารควรเน้นย้ำ ต้องอบรมจัดกิจกรรมส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียน เช่น การแต่งกายการปฏิบัติตามกฎระเบียบ การมีระเบียบวินัย ข้อไหน เหมือนศีล ข้อไหน ระเบียบวินัยของโรงเรียนมีอะไรบ้าง การเข้าห้องเรียนให้ทันการทำการบ้านให้ทัน ๑) กำกับดูแลว่านักเรียนเข้าเรียนและคณาจารย์รับทราบ หากนักเรียนจะขาดเรียน ๒) แจ้งให้โรงเรียนทราบถึงปัญหาทางด้านสุขภาพของนักเรียน หรือประเด็นอื่นๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อการปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน ๓) ยอมรับนโยบายของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวินัยของนักเรียนองค์รวมของการพัฒนา มองถึงเด็กเป็นสำคัญ ผู้นำ หรือผู้บริหารต้องมีความมั่นคงจริงจัง เคารพกฎ และกติกาอย่างเคร่งครัด ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี

การพัฒนาบุคลากรที่จะมาเป็นกำลังหลักในการพัฒนานักเรียนอย่างจริงจังต่อเนื่อง จะเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำสู่ความสำเร็จได้ ครูผู้สอนควรปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง รักษากฎกติกา ให้นักเรียนได้เห็น จัดกิจกรรมให้นักเรียนมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนหรือโรงเรียน ฝึกให้รู้จักเก็บสิ่งของของตนเองให้เรียบร้อย ใช้ของแล้วเก็บเข้าที่ ครูต้องสำนึกเสมอว่าเราต้องเป็นครูทุกนาที่อยู่นาซีพนี้ เป็นตัวอย่าง เป็นผู้ทำแบบอย่างการปฏิบัติงานการกระทำดีกว่าคำพูดครูต้องตรงต่อเวลาก่อนทำให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ครูประจำชั้นระดับประถมศึกษา เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างวินัยนักเรียนมากที่สุด เพราะนักเรียนวัย

ประถมศึกษาตอนต้น จะเป็นวัยที่เริ่มก่อตัวของบุคลิกภาพ และหากได้มีความร่วมมือที่เข้มแข็งกับครอบครัวด้วย จะยิ่งทำให้การสร้างวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หน้าที่ของครู ๑) บริหารจัดการแผนการสอน ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเอง ๒) ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาของนักเรียนแต่ละคน ทั้งด้านอารมณ์และทักษะทางสังคม โดยใช้วิธีการและสื่อการสอนที่หลากหลาย ๓) ให้ผลการวิเคราะห์และผลประเมินเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียน แก่นักเรียนและผู้ปกครองหรือผู้ดูแลรวมทั้งพยายามพัฒนารูปแบบการสอนบนพื้นฐานของผลการเรียนของนักเรียน การมาโรงเรียนเช้า ไม่สาย ครูต้องเป็นตัวอย่างแก่นักเรียน ขณะนี้เด็กยังไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง การทำหน้าที่ของตนเอง ตื่นนอนต้องทำอะไร มาโรงเรียนต้องทำอะไร ครูต้องสั่งสอนสิ่งเหล่านั้น เป็นการปลูกฝังระเบียบวินัยให้กับเด็ก ทำบ่อยๆ จนเป็นนิสัยระเบียบวินัยจะตามมา

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดควมมีระเบียบวินัย คือ ครูประจำชั้นเป็นปัจจัยเงื่อนไขของความสำเ็จเบื้องต้น การสร้างความตระหนักและสร้างเป้าหมายการมีวินัยนักเรียน ด้วยการให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่บูรณาการการเสริมสร้างวินัยร่วมด้วย โดยเฉพาะครูในระดับปฐมวัยจนถึงระดับประถมศึกษา เป็นระยะการก่อตัวของการสร้างบุคลิกภาพของนักเรียนในอนาคต ๑) พัฒนา นำแผนไปปฏิบัติ และประเมินระเบียบวินัยของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานระดับนโยบาย ผ่านการหารือกับสมาชิกของโรงเรียน และกรรมการบริหารสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ๒) กำกับดูแลระเบียบ ข้อบังคับ ด้านวินัยสำหรับนักเรียน ให้สมาชิกทุกคนเข้าใจถึงระเบียบวินัยของโรงเรียน และแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีบทบาทต่อการดำเนินนโยบายด้านระเบียบวินัยในโรงเรียน ๓) ส่งเสริมให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลสามารถเข้าถึงข้อมูลและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันโยบายระเบียบ และข้อบังคับของโรงเรียน ๔) ตระหนักถึงสิทธิที่สามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุน หรือแสดงความเห็นในเวทีที่เปิดให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในระดับห้องเรียนและโรงเรียน และให้โอกาสนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการพฤติกรรมของตนเอง ๕) ส่งเสริมการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและคณาจารย์ เพื่อให้การดูแลระเบียบวินัยในนักเรียน ดำเนินไปในทางบวก ๖) กำกับดูแลมาตรการต่างๆ ของโรงเรียน จะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านเพศ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม สถานะทางครอบครัว และมาตรการนั้น จะต้องไม่จำกัดความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ๗) ส่งเสริมโครงการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ครูต้องวิเคราะห์หลักสูตรวางแผนการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเห็นความสำคัญของคุณธรรมพื้นฐานที่จะทำให้เด็กเป็นคนดี ดังนั้น ขณะที่สอน ต้องบูรณาการ สอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานให้กับนักเรียน มีการยกย่องคนดี ชี้ให้เห็นผลการทำความดี ครูต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติจริง ในเรื่องของควมมีระเบียบวินัย ความขยัน ความอดทน อดกลั้น ความสะอาด ความเสียสละ เป็นต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรบูรณาการให้เข้าทุกกลุ่ม สอดแทรกทุกขณะที่สอนเน้นทักษะกระบวนการคิดเพิ่มเติมในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเช่น กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมชมรม กิจกรรมหน้าเสาธง ฝึกทักษะกระบวนการคิดการสื่อสาร การใช้ภาษาอังกฤษ ใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยสอน โดยเฉพาะเพื่อการสื่อสาร เพื่อฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ก้าวไปสู่ ASEAN วิชาที่เป็นทักษะต้องฝึกมากๆ เช่น ภาษาอังกฤษ ให้เรียนมากๆ ขณะเดียวกัน เด็กไทยต้อง

ปลูกฝังศีลธรรมควบคู่กันไป ทางโรงเรียนต้องเน้นศีลธรรมคุณธรรมพื้นฐานไว้ในห้องเรียน โดยเฉพาะความมีระเบียบวินัยต่อตนเอง ให้เห็นประโยชน์ของความมีระเบียบวินัย

กลไกที่จะกำหนดให้นักเรียนเกิดความมีระเบียบวินัยคือแผนการพัฒนานักเรียน คือ แผนที่จัดทำขึ้นผ่านการหารือระหว่างคณาจารย์ ผู้ปกครอง และนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้และแบบอย่างความประพฤติที่เหมาะสมของนักเรียน อาจะกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการเรียนส่วนบุคคล เช่น แผนการศึกษารายบุคคล หรือแผนการศึกษาที่ผ่านการหารือแล้ว เป็นต้น ซึ่งจะต้องมีความยืดหยุ่นและเหมาะสม สามารถปรับใช้ได้กับยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน การส่งเสริมให้มีกิจกรรมการถอดบทเรียนแบบปฏิบัติที่ดี เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาวินัยนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และเป็นการสั่งสมองค์ความรู้ นำไปสู่การเผยแพร่เพื่อสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา การสร้างเงื่อนไขหรือสร้างแรงจูงใจ สร้างกลยุทธ์ให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง หรือสมาชิกในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่จะสร้างเกราะคุ้มกันและสร้างวินัยนักเรียนได้ดีที่สุด เด็กขาดระเบียบวินัยกันมากต้องจัดอบรมผู้นำนักเรียนพัฒนาความมีระเบียบวินัยให้รู้จักหน้าที่ของตนเองเริ่มตั้งแต่มาให้ทันเวลา ทำอะไรเวลาไหน ทำอะไรก่อนหลัง ครูต้องคอยสอนคอยกำกับ ทำซ้ำๆ บ่อยๆ ก็จะเกิดเป็นนิสัย ระเบียบวินัยจะตามมา การยกตัวอย่าง เช่น ถ้านักเรียนจะเข้าห้องพร้อมกันจะเข้าได้หรือไม่ แต่ถ้ามีการจัดแถวให้เป็นระเบียบ นักเรียนจะสามารถเข้าได้หมด ให้นักเรียนใครมาก่อน มาหลัง ใครมีความจำเป็นก่อนหลังให้รู้จักการรอคอย ๑) สานสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและครอบครัว ๒) สื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่ชุมชนของโรงเรียนกำลังประสบ ๓) มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการบริหารจัดการและประเมินระเบียบด้านวินัยของนักเรียน ๔) เรียนรู้วิธีการและหมั่นเพิ่มพูนความรู้ในการจัดการพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเพื่อช่วยส่งเสริมการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียน ๕) ทำความเข้าใจในความคาดหวังของโรงเรียนเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ๖) ให้การชื่นชมนักเรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบวินัย และพิจารณาถึงผลของการกระทำที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนที่มีผลกระทบต่อการสอน การเรียน และความปลอดภัยภายในโรงเรียน เด็กมักตามใจตัวเองปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของโรงเรียน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติ ข้อตกลง กฎระเบียบของห้องเรียนโรงเรียน การฝึกความรับผิดชอบต่อตัวเองต่อส่วนรวม ส่งเสริมการเคารพกฎกติกาของโรงเรียน การยกย่องเชิดชูเกียรตินักเรียน ทุกระดับชั้นที่มีคุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัย ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสอนลูกเสือยุวกาชาด ฝึกความมีระเบียบวินัย จัดระเบียบการรู้จักลำดับก่อนหลังให้รู้จักการรอคอย กิจกรรมการเข้าแถวเคารพธงชาติกิจกรรมหน้าเสาธงตรงมีระเบียบอยู่ในแถว ๕ คะแนน อยู่แถวอดทน อดกลั้น ๕ คะแนนจัดตลอดการเรียนเอาจำนวนวันหารคะแนน รางวัลการเป็นแบบอย่างที่มีระเบียบวินัย

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดความมีระเบียบวินัยคือ วางแผนและจัดตั้งยุทธศาสตร์ในการจัดการห้องเรียนที่มีความเหมาะสม โดยเปิดโอกาสการหารือระหว่างสมาชิกในห้องเรียน สนับสนุนการมีส่วนร่วมของนักเรียนทุกคน คำนึงถึงข้อจำกัดของความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน สร้างและกำกับดูแลให้บรรยากาศในชั้นเรียนปลอดภัย และมีความเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน สังคมเพื่อนในชั้นเรียนมีส่วนสร้างความมีวินัยในนักเรียน การมีเพื่อนที่มีความคิดที่ถูกต้อง มีการนำพาไปในทางที่ดี จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนานวินัย การสร้างเงื่อนไขหรือสร้างแรงจูงใจ สร้าง

กลยุทธ์ให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครอง หรือสมาชิกในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่จะสร้างเกราะคุ้มกันและสร้างวินัยนักเรียนได้ดีที่สุดการบริหารจัดการพฤติกรรมของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลอย่างยั่งยืน การสร้างการแสดงออกอย่างเหมาะสมและถูกกาลเทศะของนักเรียน ทั้งนี้ พฤติกรรมที่ได้กำหนดว่าเป็นแบบอย่างที่ดี ควรถูกกำหนดด้วยหลักเหตุผลและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยในบางกรณี การตัดสินใจเลือกพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของนักเรียนอาจจะไม่ได้มาจากดุลพินิจที่เหมาะสม ถึงแม้นักเรียนจะคิดว่าเป็นการเลือกแนวทางการแสดงออกที่ดีแล้ว โดยสิ่งที่จะต้องคำนึงคือ นักเรียนเลือกที่จะปฏิบัติในหนทางหนึ่งๆ บนพื้นฐาน ของกรอบความคิดของนักเรียนที่เชื่อว่าเป็นหนทางที่ดีที่สุด เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนในบริบทของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้โรงเรียนมีหน้าที่สำคัญในการสั่งสอนนักเรียนให้มีทักษะที่จะทำให้ นักเรียนสามารถตัดสินใจเลือกประพฤติดต่อเหตุการณ์ในทางที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้ นักเรียนตระหนักว่าการปฏิบัติต่างๆ ของนักเรียนต่อเหตุการณ์ใดๆ จะต้องมาจากการไตร่ตรองที่ดีแล้วและการปฏิบัติหรือประพฤติดที่แตกต่างสามารถส่งผลที่แตกต่างกันได้ โดยส่วนใหญ่ นักเรียนที่รู้จักการตอบสนองต่อความต้องการของตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ มักจะไม่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่จะสร้างปัญหาต่อการเรียนของตน ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงการประพฤตินั้น ไม่ว่าจะเป็นการประพฤติดที่แสดงออกมารุนแรงหรือการประพฤติดที่เลือกที่จะเพิกเฉย ก็สามารถมีผลกระทบต่อการเรียนได้ทั้งสิ้น ปัจจุบันเด็กใช้สิ่งแวดล้อมในสื่อเทคโนโลยี สิ่งรอบๆ ตัวเด็กก็เป็นแหล่งเรียนรู้ไม่รู้ตัวว่าเด็กจะนำมาใช้ประโยชน์ได้มากน้อยเพียงใดเพราะการใช้สื่อเทคโนโลยีขาดการควบคุม การให้พ่อแม่มีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน ต่อจากโรงเรียนไม่ทิ้งภาระให้โรงเรียนจัดการทั้งหมด ชุมชนต้องมีส่วนช่วย โดยเฉพาะในแหล่งชุมชน เป็นแหล่งที่เด็กจะพบอบายมุขมาก สถานประกอบการต้องให้ความร่วมมือ ตำรวจต้องช่วยสอดส่องดูแล กฎหมายต้องเข้มงวด มีกฎหมายแต่ไม่มีการลงโทษการมีส่วนร่วมโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดีแม้บางครั้งผู้ปกครองมีภาระงานมาก ชุมชนบางครั้งขอใช้สถานที่ของโรงเรียนจัดงานต่างๆ การยอมรับฟังข้อเสนอนะข้อคิดเห็นต่างๆ ของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาจากการจัดประชุมในโอกาสต่างๆ สิ่งเหล่านี้ ถือว่ามีการส่วนร่วมในการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งสิ้น ได้เชิญผู้ปกครองเข้าร่วม เช่น งานผ้าป่า เทศมหาชาติ บุคลากร ด้านนี้ เช่นการกินเหล้า ต้องระวัง เรื่องการกินเหล้า จะมีกฎหมายได้หรือไม่ ใส่เรื่องความตระหนัก สำนึกอยู่ในหน้าที่ความตระหนักในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินการของโรงเรียน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยช่วยกันโรงเรียนต้องมีสภาพแวดล้อมให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีการส่งเสริมการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับข้อตกลงข้อห้ามที่กำหนดไว้รวมทั้งข้อระเบียบปฏิบัติต่างๆ การสร้างความมีระเบียบวินัยต้องฝึกปฏิบัติให้เป็นนิสัยจนเกิดความมีระเบียบวินัยเคยชิน เช่น การตรงต่อเวลา การทำความเคารพ การรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งต่างๆ เป็นต้น ต้องปลูกฝังความมีระเบียบวินัยโรงเรียนต้องยกย่องชมเชยผู้ที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนส่งเสริมการเข้าคิวต่อแถว รู้จักการรอคอยฝึกการตรงต่อเวลา ตรงต่อหน้าที่ เน้นย้ำฝึกให้เห็นประโยชน์ของการเคารพกฎระเบียบของห้องเรียน โรงเรียนจัดกิจกรรมฝึกเข้าแถวตามลำดับก่อนหลังในการเข้ารับบริหารต่างๆ จัดทำป้ายเชิญชวนการเข้าคิว ติดคำขวัญ เชิญชวนให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เน้นย้ำฝึกให้เคารพกฎกติกาข้อตกลงต่างๆ ต้องทำตามข้อตกลงกัน

สรุปผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบและปัจจัย ด้านความมีระเบียบวินัย ดังต่อไปนี้

พุทธิพิสัยด้านความมีระเบียบวินัย

๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความขยันไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน

๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัย

๓) วางแผนร่วมกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความขยันไว้ในหลักสูตร

๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความขยันให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัย

๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานความขยัน

จิตพิสัยด้านความมีระเบียบวินัย

๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัยให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความมีระเบียบวินัยให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัยของนักเรียน

๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัย

๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัย

๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความมีระเบียบวินัย

ทักษะพิสัยด้านความมีระเบียบวินัย

๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมด้านความมีระเบียบวินัย ๕ ขั้นตอน คือ

(๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

(๒) จัดกิจกรรมการเรียนรู้

(๓) ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

(๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

(๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักเรื่องความมีระเบียบวินัย

๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีระเบียบวินัย

๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความมีระเบียบวินัย

๒. องค์ประกอบและปัจจัยด้านความรับผิดชอบ

นโยบายของโรงเรียน มาตรการที่จะดำเนินการต่อความประพฤติใดๆ จะต้องไม่ใช้ความรุนแรง และสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตามแนวนโยบายของหน่วยงานระดับนโยบาย และอยู่ในกรอบของความคาดหวังของชุมชนในวงกว้าง ทั้งนี้ เมื่อกล่าวถึงมาตรการที่ไม่ใช้ความรุนแรง มีความจำกัดความทั้งด้านความรุนแรงทางร่างกาย อารมณ์ และคำพูด เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากที่ภายในรั้วโรงเรียนนั้น บุคคลทุกคนและกลุ่มคนทุกกลุ่มจะต้องได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันด้วยความเคารพ รวมทั้งความหลากหลายของอัตลักษณ์ในชุมชนจะต้องได้รับการยอมรับ นอกจากนี้ โรงเรียนจะต้องคำนึงเสมอว่านักเรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้และเข้าสังคมในระดับที่ไม่เท่ากัน กล่าวคือ ในการออกแบบมาตรการต่างๆ ต่อความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน จะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนด้วย นอกจากนี้ ระดับความประพฤติที่ไม่เหมาะสม ไม่มีความรับผิดชอบ หรือการประพฤติต่อต้านของนักเรียน สามารถบ่งบอกได้ถึงว่า นักเรียนยังต้องได้รับการสั่งสอนการฝึก การสนับสนุน หรือการได้รับการปรึกษามากขึ้นหรือไม่ ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องศึกษาสาเหตุของปัญหาที่นำไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งนำมาซึ่งวิธีที่จะปรับปรุงพฤติกรรมนั้นๆ ของนักเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้วิธีที่ใช้ในการแก้ปัญหา อาจจะคำนึงไปถึงการพิจารณาปรับแก้รูปแบบและโครงสร้างของโรงเรียน ห้องเรียน หรือหลักสูตร ทุกคนจะต้องมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง โดยทักษะความรับผิดชอบจะต้องได้รับการบ่มสอนในทุกส่วนของหลักสูตรการเรียนการสอน ซึ่งโรงเรียนจะต้องตระหนักว่าทักษะการมีความรับผิดชอบต่อความประพฤตินั้น เป็นสิ่งที่สอนได้และขึ้นอยู่กับโอกาสของนักเรียนแต่ละคนที่จะได้รับการฝึกฝนให้มีความประพฤติที่เหมาะสม ทั้งนี้ นักเรียนมักจะเรียนรู้ที่จะมีความรับผิดชอบ หากได้รับประสบการณ์ที่ทำให้นักเรียนอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจที่จะต้องปฏิบัติต่อเหตุการณ์ต่างๆ และถูกเน้นย้ำเสมอว่าทุกการเลือกปฏิบัติในทางหนึ่งๆ จะมีผลตามมาเสมอ และเป็นความรับผิดชอบของนักเรียนต่อผลของการกระทำนั้นๆ นอกจากนี้ โรงเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงว่า นักเรียนแต่ละคนมีความสามารถที่จะเข้าใจถึงความหมายระหว่างสิทธิและความรับผิดชอบในระดับที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ สำหรับนักเรียนพิเศษ การกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการพฤติกรรมที่เหมาะสมจะต้องได้รับการพิจารณาในกรอบของการวางแผนหลักสูตรที่ผ่านการหารือแล้ว

ผู้อำนวยการกำหนดเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการมีความรับผิดชอบต่อความประพฤติของตนเอง บุคลากรจะต้องทุ่มเทเวลา ความสนใจ และความสำคัญกับความประพฤติที่มีความรับผิดชอบ มากกว่าความประพฤติที่ไร้ความรับผิดชอบ ซึ่งความสนใจนี้ควรที่จะสะท้อนอยู่ในทุกองค์ประกอบของโรงเรียน ทั้งเนื้อหาของหลักสูตรการเรียนการสอน การส่งสาร และการประเมินการนำไปปฏิบัติ รวมถึงการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในวงกว้าง ในขณะเดียวกัน ความประพฤติที่ไม่มีความรับผิดชอบก็สามารถลดโอกาสในอนาคตของนักเรียนได้เช่นกัน ดังนั้น มาตรการรับมือกับความประพฤติที่ไม่เหมาะสมจะต้องช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ ที่จะสามารถประพฤติในทางที่จะมีความรับผิดชอบมากขึ้นในอนาคต และนอกจากการที่โรงเรียนต้องตระหนักถึงความแตกต่างของนักเรียน

แต่ละโรงเรียน ก็จะต้องคำนึงว่าการดำเนินมาตรการใดๆ จะต้องดำเนินบนพื้นฐานเดียวกันและโปร่งใส โดยต้องเคารพสิทธิและหน้าที่ของครูที่จะสามารถสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสิทธิของนักเรียนที่จะต้องได้รับการเรียนรู้ และเหนือสิ่งอื่นใด มาตรการลงโทษใดๆ จะต้องไม่รุนแรง มีเหตุมีผล มีความเกี่ยวข้องกับความประพฤติของนักเรียน และได้รับการปรึกษาหารือในส่วนหนึ่งของระเบียบความประพฤติของโรงเรียน

ครูผู้สอน จะต้องมีโอกาสได้รับการพัฒนาทักษะเพื่อบริหารจัดการพฤติกรรมของนักเรียน โดยบุคลากรที่เข้าใจถึงรูปแบบการบริหารที่หลากหลายและได้รับการสนับสนุนในการนำรูปแบบนั้นๆ ไปปฏิบัติ มีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาระเบียบของโรงเรียนที่เหมาะสมและช่วยเหลือนักเรียนและครอบครัวในการตัดสินใจเลือกในการปฏิบัติต่อเหตุการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม ความรับผิดชอบเป็นความสำนึก ที่ผู้ใหญ่สามารถ สอนให้เด็กมีความสำนึก รู้จักรับผิดชอบ ได้ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก สิ่งที่เป็นพ่อแม่ จะช่วยฝึกให้เด็ก เป็นคนมี ความรับผิดชอบนั้น ต้องมีการ จัดระบบในครอบครัว ให้เป็นระเบียบ การสร้าง ความรับผิดชอบและการสร้างจิตสำนึก โดยให้สมาชิกทุกคน ในครอบครัว นั้นร่วมแรงร่วมใจกัน ในการรับผิดชอบ ทำงานร่วมกัน เพื่อให้เป็นที่พึงพอใจ ในการใช้ชีวิตร่วมกัน ในครอบครัว ซึ่งจะช่วยให้เด็ก รู้จักมีความรับผิดชอบในหน้าที่ ของตนเองที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งยังช่วยให้เด็ก มีความรู้สึก ว่า ตัวเองมีส่วนสำคัญ คนหนึ่งในครอบครัวอีกด้วยการสอนให้รู้จักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่นั้น จะทำให้เด็กจดจำ และสำนึกในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เมื่อเด็กโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ ก็จะมี ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่การงาน รู้จักช่วยเหลือคนอื่น ซึ่งจะส่งผลให้ เป็นคนที่มีเกียรติเป็นที่รักใคร่ ของบุคคลอื่น ต้องตระหนักอีกอย่างหนึ่ง ในการสอนให้เด็กมี ความรับผิดชอบและการสร้างจิตสำนึก ต้องมีความแน่ใจว่า การทำเช่นนั้น เป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับเด็ก และไม่ควรให้เด็กรับผิดชอบในภาระที่หนักเกินไป จนเด็กไม่มีเวลาที่จะทำกิจกรรม ร่วมกับเพื่อนในวัยเดียวกันได้ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความไม่พอใจ อาจจะเป็นการสร้างปัญหา มากกว่าก็เป็นไปได้ ในความรับผิดชอบนั้นๆ หากเราแสดงให้เห็นนักเรียนได้เห็นว่ามันสิ่งนั้นๆ ความรับผิดชอบเป็นเรื่องสำคัญ เด็กก็จะถือว่าเรื่องที่ตนเองรับผิดชอบ ก็เป็นเรื่องที่สำคัญเช่นเดียวกัน

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบ คือ ในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กนั้นต้องมุ่งให้เด็กสามารถควบคุมตนเองและรู้จักปกครองตนเองได้ โรงเรียนต้องมีกระบวนการในการสอนทักษะทางสังคมและพฤติกรรมให้แก่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ต้องปลูกฝังแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องให้แก่ นักเรียน ให้นักเรียนมีการปรับตัวที่ดี และต้องดูแล ป้องกัน ควบคุมและแก้ไข พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กนักเรียน ด้วย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียนให้ควบคุมตนเองและปฏิบัติตามกฎระเบียบ กติกาของสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ลดปัญหาในด้านความประพฤติของเด็กนักเรียนได้ ความรับผิดชอบ เป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง ความรู้สึกรับผิดชอบ เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเองและมีความซื่อสัตย์สุจริต การที่บุคคลมีลักษณะความผิดชอบ จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วยความราบรื่น สงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ หากคนในชาติมีความรับผิดชอบจะเกิดผล จะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบ มีความสำคัญมากเพราะจะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขประเทศชาติ

เจริญก้าวหน้า และสังคมโลกเกิดความสันติสุขอย่างถ้วนหน้าดังนั้นโรงเรียน ครู และบุคลากรต่างๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา จึงต้องแสดงบทบาทและความรับผิดชอบในการสร้างเด็กเยาวชนและคนในชาติให้เป็นคนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมส่วนรวม อย่างจริงจัง

กลไกที่จะกำหนดให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่อ คือ การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จ ตามความมุ่งหมาย ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน เข้าห้องเรียนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด เมื่อมีปัญหาหรือไม่เข้าใจในบทเรียนก็พยายามศึกษาค้นคว้าซักถามครู อาจารย์ให้เข้าใจ เมื่อทำแบบฝึกหัดฝึกก็ยอมรับว่าผิดแล้วพยายามแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องด้วยตนเองอยู่เสมอ มีผลการเรียนผ่านทุกวิชาในทุกภาคเรียน ๑) ตรงต่อเวลา ได้แก่ การตรงต่อเวลาที่กำหนดนัดหมาย เช่น การไปโรงเรียน การส่งการบ้าน ฯลฯ ๒) รู้จักหน้าที่ของตน ได้แก่ รู้จักสภาพสำคัญที่ตนเองเป็นอยู่ ตนมีหน้าที่ทำอะไร ต้องทำสิ่งนั้นให้สมบูรณ์ด้วยความขยันหมั่นเพียรเต็มความสามารถ เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ มาเรียนแต่เช้าไม่มาสาย ๓) รู้จักคุ้มครองตน ได้แก่ รู้จักวิธีรักษาตน ปกป้องตนเองให้มีความปลอดภัยพ้นจากอันตรายต่างๆ รู้จักคุมความประพฤติของตนเอง ๔) รับผิดชอบต่อตนเอง แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ รับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ขยันรับผิดชอบต่อการเรียน รักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง มีความอดทนเพียรพยายาม ๕) รับผิดชอบต่อครอบครัว ได้แก่ ช่วยทำงานบ้าน เคารพเชื่อฟังผู้ปกครอง ไม่นำความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว ๕) รับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ช่วยดูแลรักษาสาธารณสมบัติ เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบต่อ คือ การที่จะผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนการสอนนั้นจะมีคุณภาพดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ การจัดการเรียนการสอนนั้นจึงเป็นวิธีการจัดกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อร่วมกัน การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดองค์ประกอบกระบวนการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมายปลายทางที่มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่ยาก เพราะหน้าที่ครูปลูกบั้นนั้นมิใช่สิ่งที่ไร้ชีวิตหากแต่เป็นคนซึ่งมีสมอง ความคิด และจิตวิญญาณ ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้านที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรเนื้อหา อาจารย์ผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และถ้านักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจต่อองค์ประกอบเหล่านี้นักเรียนจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มีแรงจูงใจที่จะเรียน ทำให้ปรารถนาที่จะค้นหาความรู้อย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักเรียนมีความพึงใจเป็นแรงผลักดัน ให้ความเห็นว่า เมื่อมนุษย์ได้รับความพึงพอใจ ก็จะแสดงพฤติกรรมออกในลักษณะพอใจ เห็นด้วย ทำให้คนอยากได้ อยากปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเรียนย่อมจะต้องมีความพยายามและสนใจเรียนยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จการที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น คอยดักเตือนเพื่อนนักเรียนที่หลงผิดอันจะทำให้โรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและ

ความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา นักดนตรี นักแต่งคำขวัญ
เรียงความ กลอน เพลง ฯลฯ

**ผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูมของเด็กและ
เยาวชน ด้านความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้**

พุทธิพิสัยด้านความรับผิดชอบ

- ๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความ
รับผิดชอบไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ
- ๓) วางแผนร่วมกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน
ด้านความรับผิดชอบไว้ในหลักสูตร
- ๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้าน
ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- ๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การ
พัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ
- ๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐาน
ด้านความรับผิดชอบ

จิตพิสัยด้านความรับผิดชอบ

- ๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบให้
สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความ
รับผิดชอบให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ
ของนักเรียน
- ๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐาน
ด้านความรับผิดชอบ
- ๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอก
ห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ
- ๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความรับผิดชอบ

ทักษะพิสัยด้านความรับผิดชอบ

- ๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริม
คุณธรรมด้านความรับผิดชอบ๕ ขั้นตอน คือ
 - (๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
 - (๒) ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

- (๓) ชั้นปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้
- (๔) ชั้นนำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) ชั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักรู้ด้านความรับผิดชอบ

- ๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ
- ๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความรับผิดชอบ

๓.องค์ประกอบและปัจจัย ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

นโยบายให้เด็กนักเรียนและเยาวชนทั่วไปตั้งแต่ปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษาเพราะช่วงวัยเด็กมีความสำคัญในการพัฒนายิ่งกว่าวัยอื่นๆ ทั้งหมด และถ้าเด็กปฐมวัยไม่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมเรื่องความซื่อสัตย์อย่างถูกต้องแล้วความสามารถในการเรียนรู้ หรือการเปลี่ยนแปลงตนเองในภายหน้าจะเป็นไปได้ยากมากยิ่งขึ้น ควรบูรณาการคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการให้เข้ากับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการของหลักสูตร ทั้งคุณธรรมพื้นฐาน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จะมีเป้าหมายคล้ายกัน ถ้าวิเคราะห์ดูแล้ว มีหลายข้อที่ตรงกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่ต้องแยกออกจากกันด้านความซื่อสัตย์สุจริตก็มีบอกไว้ เราคงไม่แยกส่วนของคุณธรรมที่จะทำให้เกิดขึ้นกับนักเรียนออกมาต่างหาก หลักสูตร จะให้เด็กซื่อสัตย์สุจริต ควรทำอะไร ก็มีบอกไว้ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้อยู่แล้ว ในวิชาพุทธศาสนาก็นำมาสอนได้ เอาหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ศีลข้อ ๒ ไม่ลักขโมย ก็เน้นไป หลักสูตรการสอนให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต เช่น หลักสูตรโตไปไม่โกงต้องมีการติดตามมีการลงปฏิบัติความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองไม่โกหกตัวเอง ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด มีความจริงใจต่อผู้อื่น จัดหลักสูตรเล่านิทานคุณธรรมสร้างความตระหนักให้เห็นประโยชน์ของความซื่อสัตย์สุจริตยกย่องคนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

ผู้อำนวยการกำหนดเป้าหมายว่า ผู้บริหาร ต้องเป็นแบบอย่าง มีความโปร่งใส ในการทำงาน สามารถตรวจสอบได้ และต้องนิเทศกำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างใกล้ชิดเป็นระยะๆ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนางานด้านต่างๆ ของโรงเรียน แก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้า วางแผนนิเทศติดตามทุกงาน ต้องทำหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ ทำงานด้วยความเสียสละทุ่มเทอยู่ในกรอบที่กำหนด วางนโยบายการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เต็มเวลา ใช้หลักธรรมาภิบาลในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสุดความสามารถ ให้ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการทำงานผ่านกระบวนการ P D C A มีระบบป้องกันความเสี่ยง ทำงานเป็นทีม ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ชุมชนต้องมีส่วนร่วม ในการทำงานเพื่อพัฒนาโรงเรียน ผลที่ได้รับจากการทำงานต้องคุ้มค่ากับการลงทุน การทำงานต้องมีการวางแผนไม่ว่าจะทำอะไรต้องวางแผนไว้ก่อนมีแผนมีโครงการแล้วต้องดำเนินการตามแผนที่วางไว้ การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียนทุกด้าน ผู้บริหารต้องวางแผน วางเป้าหมายให้ชัดเจน โดยเฉพาะจัดด้านการพัฒนาคุณธรรมต้องมีจุดยืนแน่วแน่ว่านโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดเรื่องการพัฒนาคุณธรรมมักจะเปลี่ยนไปเปลี่ยนมาก็ตาม การใช้งบประมาณ และการนำงบประมาณไปใช้ในโครงการทุก

โครงการต้องเป็นไปตามระเบียบ ต้องมีการตรวจสอบ เป็นไปตามระเบียบ ยึดความถูกต้องโปร่งใส ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริตโครงการและกิจกรรมที่จัดทำขึ้นในส่วนที่จะส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานให้เกิดขึ้นกับนักเรียน ต้องมีการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้คุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ งบประมาณที่นำมาใช้ต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ ความคุ้มค่าของงานไม่ได้ดูที่กระดาษหรือใบเสร็จ ให้ดูผลสำเร็จของงาน ต้องดูผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรมนั้นๆ และดูว่างานกับเงินสมดุลกันหรือไม่ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตมือสะอาดเห็นกับประโยชน์ส่วนรวม การทำงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบของทางราชการ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการทำงานเป็นทีม มีผู้รับผิดชอบ ไม่มีนอกใน ทำงานด้วยความรับผิดชอบกระชั้นรวดเร็ว ละเอียดย ครอบคลุมเป็นปัจจุบัน โรงเรียนมีการจัดระบบการตรวจสอบตามระเบียบของทางราชการ การจัดซื้อจัดจ้าง จะมีเจ้าหน้าที่พัสดุ การเงินของโรงเรียนตรวจสอบ การใช้จ่ายเงินของแต่ละโครงการให้เป็นไปด้วยความโปร่งใส การดำเนินงานทุกโครงการ เมื่อสิ้นปีการศึกษาจะมีการรายงานผลการดำเนินงาน มีการตรวจสอบจากหน่วยงานต้นสังกัดทุกปี ผลการตรวจสอบเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ทำทุกอย่างต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ ซื่อสัตย์สุจริต ทำในสิ่งที่ถูกต้อง ผู้บริหารต้องโปร่งใส ตรงไปตรงมา มีความชัดเจน ในการปฏิบัติผู้บริหารต้องมีนโยบายให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมวางนโยบายเน้นคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริต ควรมีความคงที่ไม่ปรับเปลี่ยนไปมา

ครู ต้องทำตนให้เป็นตัวอย่าง เป็นตัวอย่างที่ดี คนที่มาเป็นครู ด้านวิชาการ ด้านคุณธรรม ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะตนเอง ครูต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ ความประพฤติดีควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก ต้องพร้อมทั้งความรู้ดี ประพฤติดีมาก่อน ครูต้องมีความซื่อตรงสุจริต เป็นหัวใจสำคัญเป็นแบบอย่างได้งบประมาณด้านสวัสดิการต้องมีให้ครู เช่นบ้านพักครูการรักษายาบาลสวัสดิการเหล่านี้ต้องดี ครูต้องทำงานให้เป็นแบบอย่างกับนักเรียนซื่อตรงสุจริต การมีส่วนร่วมในการทำงาน ครูต้องไม่แตกความสามัคคีร่วมใจกันทำงานเพื่อเด็กเป็นหัวใจสำคัญครูต้องสำนึกเสมอว่าเราต้องเป็น ครูทุกนาที่อยู่ในอาชีพนี้ เป็นตัวอย่าง เป็นผู้ทำแบบอย่าง การปฏิบัติงานการกระทำดีกว่าคำพูดครูต้องตรงต่อเวลาก่อนทำให้เด็กเห็นเป็นแบบอย่างปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธี ครูต้องวางแผนจัดกิจกรรมที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในรายวิชาที่ตนเองสอนมีการวัดและประเมินผลไปขณะที่สอน และจะให้เด็กมีคุณธรรมพื้นฐานในแต่ละข้อได้อย่างนั้น เน้นย้ำกับนักเรียนบ่อยๆ นักเรียนต้องใช้หลัก "สุ. จิ. ปุ. ลิ." หรือ ฟัง คิด ถาม เขียน ในขณะที่เรียนหนังสือถึงจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ครูต้องสร้างความน่าเชื่อถือให้เกิดขึ้นกับตนเองพูดอย่างไรทำอย่างนั้น ตรงไปตรงมา ไม่หน้าไหว้หลังหลอก ต้องมีสัจจะ มีความซื่อสัตย์สุจริต พูดอย่างไร ทำอย่างนั้น ครูต้องยอมรับความจริง ทำตัวให้เด็กดู ต้องส่งเสริมให้รู้จักการยอมรับความจริง ไม่ละเลย ต้องสอนให้เด็กไม่โกหก หลอกลวงการมีความจริงใจต่อผู้อื่นไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งการไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น ครูต้องเป็นแบบอย่าง ใช้กิจกรรมกิจกรรมของหายได้คืนไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดความซื่อสัตย์สุจริต ครูผู้สอนต้องสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต ไม่อยากได้ของๆ ผู้อื่น ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนทุกครั้งที่สอน เน้นย้ำอยู่เสมอ ครูต้องมีเทคนิควิธีการสอนให้เกิดสิ่งเหล่านี้ การสอนในแต่ละรายวิชาทั้ง ๘ กลุ่มสาระ ครูจัดกิจกรรมที่หลากหลายเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น กิจกรรมกลุ่ม บทบาท สมมุติ

ปฏิบัติจริง กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ ครูสามารถเติมเต็มในเรื่องของคุณธรรมได้ อัจฉกตัวอย่างและชี้ให้เห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ถ้าเรามีคุณธรรมพื้นฐานทั้ง ๘ ข้อ จะมีผลได้อย่างไร สิ่งสำคัญควรต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ต้องสอนให้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง กิจกรรม เช่น ให้มาเล่า วันนี้ มาเล่าเกี่ยวกับความจริงให้เพื่อนฟัง ความซื่อสัตย์สุจริต ให้เพื่อนตบมือให้รางวัลการเล่า ความซื่อสัตย์สุจริตคือตรงไปตรงมาไม่โกหก ไม่อยากได้ของคนอื่นต้องรู้จักคำว่าพอ สอนให้จริงใจต่อตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ชี้แจงและส่งเสริมให้นักเรียนเคารพในกฎระเบียบข้อบังคับของห้องเรียน โรงเรียนมอบหมายการทำงานเป็นกลุ่มเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ความซื่อสัตย์เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายมาก และเป็นสิ่งที่ทำได้ปกติในชีวิตประจำวัน ไม่ต้องรอโอกาส ไม่ต้องรอให้คนอื่นเห็น ไม่ต้องหวังสิ่งตอบแทน ไม่ต้องเลือกบุคคลที่เราจะแสดงความซื่อสัตย์ด้วย เริ่มต้นแต่การตื่นนอนมา เราก็ต้องรู้หน้าที่หน้าที่เราคือเรียนหนังสือก็ต้องไปเรียนหนังสือและเข้าห้องเรียน หากเราคิดได้เช่นนี้โดยไม่บ้ายเบี่ยง ไม่เกียจคร้าน ก็ถือว่าคิดโดยสุจริต คนที่บ้ายเบี่ยงคิดกลอุบายต่างๆ นาๆ มาหลอกตนเองและผู้อื่น เช่น แกล้งเจ็บ แกล้งป่วย เป็นต้น ล้วนถือว่าเป็นคนที่ไม่มีความซื่อสัตย์ แม่บอกลูก “ไปหยิบเงินในกระเป๋าแม่นะ วางอยู่บนโต๊ะ” ลูกที่ซื่อสัตย์ก็จะหยิบเงินไปตามจำนวนที่แม่เคยให้อยู่เป็นประจำ จะไม่หยิบเกินไปโดยไม่บอกไม่กล่าว ในขณะที่เราตั้งใจจะมาเรียนแล้ว หากวันหนึ่งวันใดเกิดมาสาย คนที่มีความซื่อสัตย์ก็ยอมรับกฎกติกาของการมาสาย ในขณะที่คนคดโกงย่อมหลบหลีกด้วยวิธีต่างๆ นาๆ จนติดเป็นนิสัยถึงเวลาต้องส่งการบ้าน คนที่คดโกงก็มักจะลอกการบ้านมาส่ง ในขณะที่เดียวกันคนที่มีความซื่อสัตย์ก็จะเคารพกติกาและเกรงกลัวต่อความผิด ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าเพียงไม่กี่ชั่วโมงที่เราตื่นนอน เราสามารถสร้างความซื่อสัตย์ได้ตลอดเวลาได้ทุกโอกาสและเป็นไปโดยธรรมชาติที่ตัวเราเองไม่สังเกตว่าเราได้สร้างความซื่อสัตย์ให้เกิดขึ้นแล้ว เมื่อสร้างความซื่อสัตย์แล้วเราต้องรักษาความซื่อสัตย์ด้วย เพราะธรรมชาติของความซื่อสัตย์จะไหลลงสู่ที่ต่ำอยู่เสมอ เหมือนดั่งน้ำที่ยอมไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ดังนั้น ความซื่อสัตย์ทำง่าย แต่รักษาให้อยู่ได้ยาก เราจึงต้องระมัดระวังตัวเราในชีวิตประจำวัน ไม่ปล่อยตัวเองให้หลงไปทำชั่ว ในขณะที่เราอยู่ในสถานศึกษา เราต้องเคารพกฎระเบียบของสถานที่ แม้จะไม่มีใครรู้จะไม่มีใครเฝ้าดู หากเราปฏิบัติตามกฎได้ ทั้งต่อหน้าและลับหลังครูแล้ว เราจึงได้ชื่อว่ามี ความซื่อสัตย์ การแต่งกายทั้งต่อหน้าและลับหลังครูก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่บ่งบอกความซื่อสัตย์ของคนๆ นั้น คนที่มีความซื่อสัตย์จะไม่ทำตัวหลอกหลวงผู้อื่น ด้วยการต่อหน้าทำตัวอย่างหนึ่ง แต่ลับหลังแล้วกลับปฏิบัติอีกอย่างหนึ่ง ช่วงพักกลางวันก็มี อีกหลายๆ ตัวอย่างของความซื่อสัตย์ให้เราได้เห็นกันในชีวิตประจำวัน เช่น เวลาเราไปโรงอาหารเพื่อกินข้าวเที่ยง หากบังเอิญเจอเงินหรือของมีค่าที่มีใช้ของตน ลักษณะนิสัยของคนที่ซื่อสัตย์ก็จะนำไปแจ้งเพื่อประกาศหาเจ้าของแต่ก็มีคนจำนวนไม่น้อยเช่นกันที่เก็บเอาไว้เป็นสมบัติของตนเองโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของคนที่ทำของหล่นหายว่า ผู้นั้นจะเป็นทุกข์และกังวลอยากได้ของคืนเพียงใด คนที่ซื่อสัตย์จะไม่อยากได้ของที่ไม่ใช่ของตนโดยเด็ดขาด ควรคืนเขาไป รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราสังคมก็จะมีความสุข ทุกวันเราควรมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น เรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เช่น เวลาซื้ออาหาร หากแม่ค้าทอนเงินมาเกิน เราก็ต้องคืนเงินที่เกินนั้นกลับไป โดยไม่ลั่นเลิฟกปฏิบัติให้ติดเป็นนิสัย ความภูมิใจจะเกิดขึ้นเป็นรางวัลรางวัลนี้ได้รับโดยทันทีไม่ต้องคอยให้ใครมาให้เรา ถือเสียว่าเป็นการฝึกฝนคุณธรรมของเทวดาอีกทางหนึ่งบ่อยครั้งที่เราทำผิดตามคนอื่น เพราะเห็นคนอื่นเขาก็ทำ เขาทำให้เห็นจนชินตาเราเลยทำบ้าง ทั้งๆ ที่เรารู้อยู่แกล้งว่าสิ่งนั้นไม่ดีไม่ถูกต้อง เช่น การทิ้งขยะในที่ห้ามทิ้ง เพราะไม่มีคนเห็นการเดินลัด

สนาม เพราะคนอื่นเขาก็เดิน การโกหกครู โกหกเพื่อน เพราะไม่เห็นจะเป็นอะไร คนอื่นก็โกหกเป็น เรื่องธรรมดาปกติไม่น่าจะเสียหายมีพระรูปหนึ่งเคยสอนว่า สิ่งที่คุณอื่นๆ ทำตามๆ กันมาใช้ว่าจะ ถูกต้องเสมอไป แผลงวันเกือบทุกตัวชอบตอมและกัดกินอุจจาระเป็นอาหารก็ไม่ใช่ว่าการกัดกิน อุจจาระเป็นอาหารของแมลงวันส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ถูกต้องและจะต้องทำตาม อีกประการหนึ่ง คือ หาก เราถือศีล ๕ ในชีวิตประจำวันแล้ว ความซื่อสัตย์ก็จะเกิดกับเราเองโดยธรรมชาติ ยกตัวอย่างเรื่อง การ ถือศีลข้อที่ห้าด้วยการไม่ลักขโมยและการไม่พูดปด เป็นต้น การไม่ลักขโมยเกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ โดยตรง คือ ผู้ใดไม่หยิบจับสิ่งของคนอื่นมาเป็นของตน ย่อมไม่เกรงกลัวต่อความผิดหรือการกล่าวหา ใดๆ แล้วยังเป็นที่ไว้วางใจของเพื่อนฝูงและได้ชื่อว่ามี ความซื่อสัตย์ดีในระดับหนึ่ง การขโมยของๆ เพื่อน เช่น กระเป๋าเงิน โทรศัพท์ ก็ย่อมจะไม่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสังคมของเราไม่ต้องมาระแวงซึ่ง กันและกัน แต่อย่างไรก็ตามการไม่ลักขโมยยังเป็นแค่สิ่งหนึ่งในหลายๆ สิ่งที่ต้องบอกถึงความซื่อสัตย์ เท่านั้น เรายังจะต้องทำสิ่งอื่นๆ ประกอบกันอีก เช่น การไม่พูดปดการไม่พูดปดทำได้ตลอดใน ชีวิตประจำวัน เช่น การไม่โกหกพ่อแม่เรา การบอกเหตุผลถึงการกลับบ้านไม่ตรงเวลา การทำ การบ้านให้แล้วเสร็จก่อนดูทีวี การสัญญากับตนเองว่าจะสวดมนต์ก่อนนอน หากเราไม่โกหกคนอื่น หรือโกหกตนเองในเรื่องเล็กน้อยเหล่านี้แล้ว เราก็จะไม่โกหกในสิ่งที่ใหญ่กว่า ทั้งยังเป็นการปลูกฝัง ลักษณะนิสัยที่ดีให้เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วยหากเราลองทบทวนเริ่มตั้งแต่ตื่นนอนทำหน้าที่เรียน หนังสือด้วยความมุ่งมั่นและตั้งใจไม่บ้ายเบี่ยง ไม่โกง เคารพกฎระเบียบของโรงเรียนดำเนิน ชีวิตประจำวันด้วยความซื่อสัตย์อยู่ตลอดเวลา ไม่ลักขโมย ไม่พูดปด จะเห็นได้ว่าในแต่ละวันหนึ่ง วัน นั้นนั้น เรามีโอกาสในการทำความดีมากมายเหลือเกินขึ้นอยู่กับว่าเรามองเห็นมันหรือเปล่าบางครั้งก็ ทำได้ง่ายแสนง่ายไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น และทุกคนได้รับโอกาสนี้เท่าเทียมกันหมดในวัน นั้นคือทุกคนมี ๒๔ ชั่วโมง เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะจนหรือรวยสติปัญญาดีหรือสติปัญญาด้อย ดังนั้น ย่อมไม่มีข้ออ้างใดๆ หากเรานั้นเองละเลยที่จะสร้างคุณธรรมดีโดยทั่วไปแล้ว

กลไกที่จะกำหนดให้นักเรียนเกิดความซื่อสัตย์สุจริต คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริตของโรงเรียนมีหลายๆ ช่องทางที่โรงเรียนสามารถสื่อสารให้ผู้มีส่วนได้เสีย รับทราบ และร่วมด้วยช่วยกันกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมทางพุทธศาสนา กิจกรรมโรงเรียนวิถีพุทธ การจัดกิจกรรมส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต จัดหลายรูปแบบทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ให้ พระสงฆ์ในวัดมีส่วนช่วยโรงเรียน การยกตัวอย่างบุคคลสำคัญที่เป็นแบบอย่างในชุมชน ผู้ปกครองก็จะ เป็นส่วนสนับสนุนคุณธรรมให้เกิดอีกทางหนึ่ง โรงเรียนต้องสร้างผลผลิตที่ได้จากครูแบบอย่างที่ดี มี พฤติกรรมที่ดี การทำให้เห็นดีกว่าคำพูด ส่งเสริมในเรื่องการทำ ความดี การยกย่องการทำ ความดี เช่น การเก็บเงินได้ ต้องมีการประกาศเกียรติคุณ ให้เด็กที่ไม่เอาของคนอื่นมาเป็นของตนเอง กิจกรรมของ หายได้คืน ส่งเสริมให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต การยกย่องชมเชยผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตประกาศ ความดีให้ทุกคนเอาเยี่ยงอย่างให้รักษาศีลห้าข้อ ข้อที่ ๓ ห้ามโกหก ห้ามพูดปด จัดกิจกรรมยกย่องคน ดี เมื่อเก็บสิ่งของได้แล้วคืนเจ้าของ จัดกิจกรรมเล่านิทาน คุณธรรมเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต ฝึกให้ นักเรียนพูดความจริงไม่โกหกเด็กมักไม่ค่อยซื่อสัตย์สุจริต ต่อตนเอง และตรงต่อเวลา การสอดแทรก ในการสอนรายวิชาต่างๆ ครูอาจารย์สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรม โดยในชั้นการนำเข้าสู่ บทเรียนการสอนรายวิชาต่างๆ ได้พูดถึงเนื้อหาหรือกิจกรรมที่ครูมอบหมายให้นักเรียนปฏิบัติได้มาก น้อยเท่าไร โรงเรียนกำหนดการปลูกฝังคุณธรรมทุกด้าน ในการสอนเนื้อหาวิชาการในทุกรายวิชาและ

ทุกครั้งที่ทำการสอน ปัญหาที่พบส่วนมากจะเกิดจากตัวนักเรียนเอง คือ นักเรียนบางส่วนไม่ได้ให้ความสนใจ อีกทั้งยังไม่ตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวเท่าที่ควร การสอดแทรกคุณธรรมด้านต่างๆ ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นสิ่งที่ปฏิบัติโดยยากเนื่องจากอาจารย์ผู้สอนขาดเทคนิควิธีการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม การปลูกฝังจริยธรรมโดยตรง โรงเรียนได้ดำเนินการโดยการสอนรายวิชา ที่มีเนื้อหาด้านจริยธรรม มีการใช้สื่อการสอนเพื่อปลูกฝัง จริยธรรม มีการอบรมหน้าเสาธงโดยครูและครูที่ปรึกษา มีการอบรมประจำสัปดาห์ ในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่นๆ เช่น การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตร แต่โรงเรียนขาดงบประมาณในการดำเนินการ นักเรียนบางส่วนยังไม่มี การปฏิบัติตามเป้าหมาย เนื่องจาก สื่อจากภายนอกมีอิทธิพล เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต มีการลอกเลียนแบบในตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม โรงเรียนได้แก้ปัญหาโดยการให้คำแนะนำ ในการเลือกสื่อ การเชิญวิทยากรมาให้การอบรมมากขึ้นและจัดสรรงบประมาณเพื่อเติม การนำมาปรับใช้กับวิถีชีวิตทั้งในและนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มีการกำหนดกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกัน อาจารย์ทุกท่านและนักเรียนร่วมมือกัน การจัดกิจกรรมการปลูกฝังจริยธรรมของนักเรียน มีการจัด กิจกรรมพิเศษนอกเหนือจากการเรียนการสอน จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนเพื่อ ส่งเสริมให้นักเรียนมีจริยธรรม ปัญหาสำคัญที่พบคือ การจัดกิจกรรมเข้าค่ายจริยธรรมไม่สามารถจัด ได้ครบทุกระดับชั้น นักเรียนบางส่วนขาดความสนใจและไม่กระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม โรงเรียนแก้ปัญหาโดยจัดให้มีป้ายคำเตือน คำสุภาพ เพื่อปลูกฝังจริยธรรมด้านต่างๆ ขอความร่วมมือ จากส่วนราชการ ชุมชน และวัด เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

สิ่งแวดล้อมมีทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่ช่วยส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานของเด็ก บ้าน ก็เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง ทั้งโรงเรียนและบ้านต้องเป็นแบบอย่างของความซื่อสัตย์สุจริต การทำให้ดู จะดีที่สุด “ผู้เรียนทุกคนมีความรับผิดชอบ มีวินัย มีภาวะผู้นำ มีจิตอาสาอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมี ความสุขเข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น” โรงเรียนได้พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น จัดหาสื่อเทคโนโลยี หนังสือนิทานคุณธรรมไว้ในห้องสมุด จัดห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ให้ นักเรียนได้เข้ามาศึกษาค้นคว้าหาความรู้นอกจากนั้นยังจัดกิจกรรมส่งเสริมคนดี เกือบของได้คืนเจ้าของ ส่งเสริมความซื่อสัตย์สุจริต การเก็บของได้ส่งคืนทางโรงเรียนจัดทำรางวัลให้มีใบประกาศเกียรติคุณให้ ก่อให้เกิดความรับผิดชอบตั้งแต่เข้ามาเรียนเด็กต้องมีการพัฒนาไปด้วยกัน การเรียนกับการทำงาน เป็นการฝึกทักษะ การพัฒนาจะต้องพร้อมกันโครงการของโรงเรียน สร้างเสริมความซื่อสัตย์สุจริต กิจกรรมหน้าเสาธงยกย่องคนดี

ผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูมของเด็กและ เยาวชน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ดังต่อไปนี้

พุทธิพิสัยด้านความซื่อสัตย์สุจริต

- ๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความ ซื่อสัตย์สุจริตไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- ๓) วางแผนร่วมกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์สุจริตไว้ในหลักสูตร

๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต

จิตพิสัยด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความซื่อสัตย์สุจริตให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน

๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความซื่อสัตย์สุจริต

ทักษะพิสัยด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๕ ขั้นตอนคือ

(๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

(๒) จัดกิจกรรมการเรียนรู้

(๓) ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

(๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

(๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต

๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความซื่อสัตย์สุจริต

๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความซื่อสัตย์สุจริต

๔. องค์ประกอบและปัจจัย ด้านความเสียสละ

นโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับความเสียสละ เป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนในสังคมต้องมีความใจเอื้อเพื่อเสียสละแบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัย

ให้เป็นคนที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว หลักสูตรมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ มีจิตสาธารณะ ในเรื่องของคุณธรรมพื้นฐาน คุณธรรมพื้นฐานที่เราต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ต้องสอน ควบคู่กับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน ยึดโครงสร้างของหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๕๑ สมรรถนะหลัก ๕ ประการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางกำหนดไว้ หลักสูตรที่จะทำให้นักเรียนเกิดคุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการนั้น แต่จะเชื่อมโยงและการบูรณาการ สอดแทรกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ แม้ว่าคุณธรรมพื้นฐานไม่ได้ปรากฏเด่นชัดตาม กรอบโครงสร้างของหลักสูตร แต่สามารถเชื่อมโยงกันได้ เมื่อครูนำหลักสูตรลงไปสู่การจัดการเรียน การสอนในชั้นเรียน สิ่งที่คุณเรียนต้องเกิด คือ ผู้เรียนต้องมีคุณธรรม จะเป็นคุณธรรมพื้นฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ ค่านิยม ๑๒ ประการ ล้วนเพาะบ่มให้ผู้เรียนเป็นคนดี มี คุณธรรมทั้งสี่ สอดแทรกคุณธรรม ๘ ประการ เข้าในหลักสูตรสถานศึกษาทุกกลุ่มสาระ เน้นการ พัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุขในสังคมปัจจุบัน ถ้าจะเพิ่มหลักสูตร ด้านการ พัฒนาคุณธรรมพื้นฐานเข้าไป น่าจะเป็นภาระของครูผู้สอน คุณธรรมพื้นฐานควรบูรณาการเข้าไปกับ หลักสูตรสถานศึกษา และให้สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ข้อ ระหว่างความมีจิต สาธารณะกับความเสียสละ มีข้อใดสอดคล้องกันก็เน้นไปด้วยกัน สอดแทรกให้เกิดขึ้นกับนักเรียนใน ขณะที่สอนได้ การประเมินผลตามสภาพจริงอย่างมีรูปแบบ ได้แก่ การสร้างแบบ ประเมินวัด ความสำเร็จ และประเมินไม่มีรูปแบบ ได้แก่ สังเกต สอบถาม เพื่อเป็นข้อมูล วางแผน กิจกรรม การ เรียนการสอนต่อไป คุณธรรมเป็นเรื่องของนามธรรม การวัดและประเมินผลต้องใช้แบบสังเกต สัมภาษณ์ บูรณาการคุณธรรมด้านความเสียสละให้เข้ากับมีจิตสาธารณะในลักษณะอันพึงประสงค์ใน หลักสูตร ให้เป็นเรื่องเดียวกัน ครูต้องทำสิ่งเหล่านี้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนให้ได้ให้นักเรียนมีระเบียบ ความมีวินัย การเสียสละจะมาเอง ใช้หลักการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่เห็นแก่ตัว โอ้อวดมอริ เน้นการสอนในหลักสูตรข้อธรรมสังคหวัตถุ ๔

ผู้อำนวยการกำหนดเป้าหมาย ต้องรู้ทิศทางแนวทางการพัฒนาให้ชัดเจนว่า จะพัฒนา อะไร จะพัฒนา ด้านคุณธรรมให้เกิดขึ้นได้อย่างไร และมาแยกย่อยกิจกรรมต่างๆ ออกไป อบรม ผู้เกี่ยวข้องในทางเดียวกันเพราะจะเป็นการวางรากฐานด้านการพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับเด็ก พัฒนาครูให้มีความรู้ ด้านคุณธรรม ด้านวิชาการ ให้เป็นแบบอย่างของเด็กได้ ผู้บริหารต้องสนับสนุน ให้ครูมีความขยันใฝ่หาวิชาความรู้ทั้งทางโลก และทางธรรม ต้องเก่งมีทักษะ การถ่ายทอดความรู้ให้ นักเรียน ครูเก่งย่อมสอนให้นักเรียนเก่งได้ ครูต้องมีความรู้ดีต้องขยันมีวิริยะ ผู้บริหารต้องวางแผนการ ปฏิบัติงาน ให้คนในองค์กรมีแนวทางการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกันมีเป้าหมายที่ตรงกัน ทำงาน ด้วยความเสียสละทุ่มเทมีอิทธิบาท ๔ ในการทำงานรื้อนแรงร่วมใจกันในการทำงานทั้งงานในหน้าที่ งานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายมีผู้รับผิดชอบงานในแต่ละด้าน การพัฒนา อย่างเป็นระบบ และ เชื่อมโยง ผู้บริหารต้องแสดงให้เห็นถึงความเสียสละกับผู้ใต้บังคับบัญชา โรงเรียนวางแผนพัฒนา โรงเรียนทั้ง ๔ กลุ่มงาน แต่ละกลุ่มงานจะจัดโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนากลุ่มงานนั้นๆ โครงการพัฒนา คุณธรรมของโรงเรียน ตักบาตรวันพระ สอนธรรมศึกษาผ้าป่าการศึกษา ผูกจิตทำสมาธิ เข้าค่าย ธรรมะ เป็นต้น โครงการทุกโครงการจะมุ่งให้เด็กมีจิตสาธารณะเสียสละ การวางแผนงานให้ทุกคนมี ส่วนร่วมในการทำงาน มีระบบติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการทำงาน ทำให้การทำงาน เป็นไป

อย่างคล่องตัว เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย บ้าน วัด โรงเรียน ร่วมกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาในทุกมิติ การพัฒนาคุณธรรม นักเรียน เน้นการเป็นผู้ให้ ส่งเสริมสนับสนุนครู นักเรียนและบุคลากร ให้ทำงานอย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้บริหารต้องการสนับสนุนจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่าย การจัดกิจกรรมและการใช้จ่ายให้ถูกต้องเป็นไปตามระเบียบ ผู้บริหารวางแผนจัดโครงการกิจกรรมร่วมกันกับทุกภาคส่วนเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยอมที่จะเสียสละ ทั้งกำลังกาย กำลังสติปัญญา กำลังทรัพย์ ตามศักยภาพ ในการพัฒนานักเรียน ให้ผู้รู้จักให้มากกว่าที่จะเป็นผู้รับผู้บริหารทำเป็นตัวอย่างสอนให้มีจิตใต้สำนึกสอนให้ทุกอย่างเป็นบุญการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความเมตตาต่อกันช่วยเหลือผู้ด้อยกว่าการจิตอาสาช่วยงานส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ความยากลำบากการรู้จักการทำบุญให้ทาน เป็นการให้เพื่อแบ่งปัน

นักเรียนส่วนมากยังขาดคุณธรรม เช่น การแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย วางรองเท้าไม่เป็นระเบียบ ทำลายต้นไม้ในสวนหย่อม ทะเลาะเบาะแว้ง หยิบของของเพื่อนโดยไม่ขออนุญาต แม้ว่าในปัจจุบัน ในด้านการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน การปลูกฝังด้านคุณธรรม ค่านิยม สิ่งแวดล้อม ครูต้องมีจิตสาธารณะ เสียสละ มีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ทางศาสนา ทำบุญตักบาตรวันพระ ถวายภัตตาหารเช้า ทำบุญเนื่องในวันสำคัญต่างๆ การเข้าวัดฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การเข้าค่ายธรรมะ ครูปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ ทุ่มเทไม่มาโรงเรียนสาย ไม่มีวันลา ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตัวของครูทั้งการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน การเป็นครูที่มีความรู้ความสามารถ มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความตระหนักในการทำงาน มีคุณธรรม ที่จะทำงานเพื่อเด็กยอมเป็นสิ่งที่ครูทุกคนต้องมีการติดตามการทำงาน ในขณะที่ทำงานมีคุณสมบัติพร้อมที่จะเป็นครู ถ้ายังไม่มีดีเพียงพอ ต้องให้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติม คือ เรียนต่อ ฝึกงาน ดูงานนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานให้กับนักเรียนของครูผู้สอนครูต้องปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ไม่เห็นแก่ตัว เสียสละช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำงานเป็นทีม แบ่งงานกันทำให้ชัดเจน ไม่ทำงานคนเดียว ทำพร้อมกันมีความสามัคคี ผู้บริหารต้องปลูกฝัง ความสามัคคี แก่องค์กร ไม่เห็นแก่ตัว ยอมเสียสละความลำบากงานแต่ละงาน ต้องมีผู้รับผิดชอบการทำงาน มีเทคนิคการสอน เน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง นักเรียนจะสามารถ คิดพิจารณา ใคร่ครวญ ด้วยตนเองได้ว่า การเสียสละ ในด้านต่างๆ จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และพฤติกรรมที่ดีงาม ครูต้องเป็นผู้ให้ฝึกการเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับให้รู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันรู้จักการแบ่งปันร่วมกันบริจาคเงินหรือสิ่งของช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ตามโอกาสที่เหมาะสม

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดความเสียสละ คือ การประพฤติปฏิบัติตนอย่างซื่อตรงทั้งกายวาจา ใจ ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลังและยังกล่าวอีกว่า ซื่อสัตย์ยังหมายถึงความซื่อตรงต่อหน้าที่ความสุจริตต่ออาชีพ ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังรวมทั้งซื่อตรงต่อผู้อื่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูบางครั้งไม่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม ครูต้องจัดกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องคุณธรรมพื้นฐานในข้อที่เกี่ยวข้องที่ครูจะเน้นให้เด็ก ได้ตระหนัก และเห็นความสำคัญที่จะปลูกฝังให้เด็กเป็นดีเสียสละ เน้นย้ำ ซ้ำๆ ให้เด็กซึมซับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความเสียสละ จัดได้ในหลายรูป เช่น เล่านิทาน คุณธรรม บทบาทสมมติ ฝึกปฏิบัติจริง เป็นต้น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะมีกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม ที่

โรงเรียนได้จัดให้กับนักเรียน การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ทุกคน โดยเฉพาะ เพื่อนนักเรียนด้วยกันฝึกให้ รู้จักเสียสละ เพื่อส่วนรวม สอนให้เด็กเสียสละ ผ่านกิจกรรมต่างๆ ให้ดูสื่อ ให้ปฏิบัติจริง จัดกิจกรรม กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน กิจกรรมแบ่งปันน้ำใจบริจาคสิ่งของแด่ผู้ด้อยโอกาส จัดกิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน หรือเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน วัด ตามโอกาส รู้จักการเสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ เห็นแก่ตัว เอื้อเฟื้อแบ่งปันรู้จักเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการเสียสละ แบ่งปัน สิ่งของให้ผู้ที่ลำบากกว่าตน กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนรู้จัก การช่วยซึ่งกันและกัน การยกย่องผู้ที่มีจิต อาสาเสียสละช่วยเหลืองานของส่วนรวม สร้างจิตสำนึกความเสียสละให้กับนักเรียนให้รู้จักช่วยงาน เล็กๆ น้อยๆ กับที่บ้าน และที่โรงเรียน มีจิตเมตตาบริจาคทรัพย์สินของต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก ๑) ผู้ใหญ่ ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ให้กับเด็กๆ เพื่อที่เด็กๆ จะค่อยๆ ซึมซับ การเสียสละ ที่ละเล็กทีละน้อย ๒) ชักชวนให้ร่วมบริจาคสิ่งของที่ไม่ใช้แล้วแต่ยังอยู่ในสภาพดี ให้กับผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก พร้อมทั้งอธิบาย ถึงสาเหตุของการที่จะร่วมบริจาคให้เด็กๆ ได้เข้าใจถึงความจำเป็นในการบริจาคสิ่งของนั้นๆ ๓) สอน ให้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กับสิ่งรอบข้างไม่ว่าจะเป็นสัตว์เลี้ยง หรือ เพื่อนบ้าน ๔) ชวนเด็กๆ ไป ทำบุญตามสถานที่ต่างๆ นอกเหนือจากการปลูกฝังเด็กให้รู้จักการเสียสละแล้ว ประโยชน์ของการ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ที่สำคัญก็คือ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของตัวเอง ทำให้เด็กมี มุมมอง ทศนคติที่ดี ในการดำเนินชีวิต และมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

กลไกที่จะกำหนดให้นักเรียนเกิดการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละให้เกิด ขึ้นกับนักเรียน โรงเรียนมีกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม กิจกรรมบางกิจกรรมที่ ส่งเสริมด้านคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา โรงเรียนให้นักเรียนได้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริง เช่น กิจกรรม เวียนเทียน เนื่องในวันสำคัญ แห่เทียนจำนำพรรษา กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ สถานที่สำคัญรอบๆ โรงเรียน กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมตักบาตรวันพระถวายภัตตาหารเช้า ในช่วงเช้าพรรษา กิจกรรมแบ่งปันน้ำใจ บริจาคสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส โดยทำสิ่งของ ส่วนหนึ่ง ได้แก่ อาหารแห้ง นม ขนม ที่ตักบาตรในวันพระ แบ่งไปบริจาค เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นการส่งเสริมความ เสียสละ โรงเรียน มีการจัดกิจกรรมหลายรูปแบบ ยกย่องนักเรียนที่ประพฤติปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่าง ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง การส่งครูนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและเอกชน โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมด้านความเสียสละใน หลายช่องทางเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง โรงเรียนจัดกิจกรรมตักบาตร วันพระ บริจาคทรัพย์ สิ่งของ แก่ผู้ยากไร้ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาโครงการ และกิจกรรมของ โรงเรียน เน้นการเป็นคนดีมีความรู้คู่คุณธรรม ครูให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตสาธารณะ เช่น ช่วยผู้ตกทุกข์ การช่วยให้นักเรียนทำกิจกรรมต่างๆ รับบริจาคสิ่งของเพื่อผู้ยากไร้ การเสียสละ จิต อาสา เช่น การทำบุญร่วมกันต้องการเน้นเรื่องความสามัคคี การมีวินัยการอยู่เป็นสุข การที่มีพระมา สอนประจำ การจัดสรรงบประมาณอาหาร การถวายอาหารพระบ้าง ผู้ปกครองส่งเสริมให้นักเรียนมี การปฏิบัติธรรม ทางโรงเรียน และที่บ้าน การสวดมนต์ทำวัตรเช้าเย็น การเติมเต็มการปฏิบัติธรรมด้วย การพัฒนาตนเองเรื่องการปฏิบัติธรรม ผู้นำควรเป็นแบบอย่างในการทำ ถ้าเป็นไปได้ ตามหลักของ พระพุทธศาสนา เช่นการบวช หรือการปฏิบัติแต่ละที่ การบวชให้เกิดปัญหา เมื่อเกิดความทุกข์จะ แก้ไขปัญหาได้เพราะมีปัญหา

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดความเสียสละ คือ ให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการ จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนบริเวณโรงเรียน ห้องเรียน ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์จัดให้เป็นแหล่งรู้ให้สื่อเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการปลูกฝังคุณธรรมเป็นต้น การ ดำเนินการ และการจัดกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชน ส่วนราชการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มามีส่วนร่วมด้วยช่วยกันในการพัฒนาโรงเรียนพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรมด้านความเสียสละ นอกจากนั้น โรงเรียนยังให้ความร่วมมือกับ องค์กรอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมสำคัญทางศาสนาเป็นต้น ชุมชนมีส่วนร่วม มีการส่งข่าวถึงกัน มีการ ประชุมกัน มีการประสานที่ชัดเจนผู้บริหาร ครู ต้องเก่งด้านมนุษยสัมพันธ์เข้ากับชุมชนได้ทำให้ ผู้ปกครอง ชุมชนศรัทธาในการบริหาร งานโรงเรียน ถ้าทำสิ่งนี้ได้ การขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ก็จะทำให้ไม่ยาก ใช้หลักบวร บ้าน วัด โรงเรียนต้องร่วมมือกัน เสียสละต่อกันกับส่วนราชการ ประชาญ์ ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน จัดกิจกรรมร่วมกัน โรงเรียนต้องดึงศักยภาพ ของผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภายนอกที่สามารถช่วยโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้ความสำคัญสิ่ง เล็กน้อยเก็บรายละเอียดต่างๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ การยกย่องชมเชยผู้ที่เสียสละเสียสละช่วยงาน ส่วนร่วม ช่วยเหลือเพื่อนโรงเรียนผู้ที่ดียิ่งกว่าร่วมกันบริจาคสิ่งของผู้ที่ได้รับความลำบาก เมื่อถึงคราว จำเป็น

ผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามทฤษฎีของบลูมของเด็กและ เยาวชน ด้านความเสียสละ ดังต่อไปนี้

พุทธิพิสัยด้านความเสียสละ

๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความ เสียสละไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน

๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ ให้สามารถ ปฏิบัติได้

๓) วางแผนร่วมกับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความเสียสละไว้ในหลักสูตร

๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้าน ความเสียสละให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การ พัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ

๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจ และยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความเสียสละ

จิตพิสัยด้านความเสียสละ

๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ ให้ สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความ เสียสละเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละนักเรียน

๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจ และยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ

๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ

๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความเสียสละ

ทักษะพิสัยด้านความเสียสละ

๑) วางแผนการจัดกิจกรรมอบรมครูการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมด้านความเสียสละ ๕ ขั้นตอน คือ

- (๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
- (๒) ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้
- (๓) ขั้นตอนปฏิบัติการการเรียนรู้
- (๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

๒) วางแผนพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักเรื่องความเสียสละ

๓) วางแผนจัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่เสียสละ

๔) วางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความเสียสละ

๕. องค์ประกอบและปัจจัย ด้านความอดทน อดกลั้น

หลักสูตรต้องเน้นด้านคุณธรรมฝึกให้เด็กเป็นคนอดทน อดกลั้นให้มาก ต้องการให้มีวิชาหน้าที่ศีลธรรมเราจะทำให้เด็กมีกริยามารยาทเรียบร้อย ต้องปรับหลักสูตรเรื่องเด็กดี ๑๐ ประการ หรือหน้าที่เด็กที่มีเพลงบอกไว้น่าจะเน้นย้ำให้เด็กเกิดสิ่งเหล่านั้น เช่นที่บอกว่า ๑) นับถือศาสนา ๒) รักษาธรรมเนียมมั่น ๓) เชื่อพ่อแม่ครูอาจารย์ ๔) วาจานั้นต้องสุภาพอ่อนหวาน และอีกห้าหักข้อ จนถึงข้อสิบ ทำให้เด็กมีคุณธรรม การประเมินผลด้านคุณธรรมด้านความอดทน อดกลั้น ถ้าประเมินผลโดยการทดสอบ อาจได้คำตอบที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เพราะความอดทน อดกลั้น วัดได้จากการแสดงออก การปฏิบัติจริงให้ปรากฏ สิ่งเหล่านี้จะบ่งบอกได้ว่าเด็กมีคุณธรรมข้อใด ครูอาจต้องใช้วิธีการประเมินผลในหลายรูปแบบ

โรงเรียนนอกจากจะส่งเสริม และพัฒนาให้นักเรียนเป็นคนดีมีคุณธรรม ยังได้ส่งเสริม และพัฒนาครูให้มีคุณธรรม มีจิตวิญญาณของความเป็นครู ส่งเสริมให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน ส่งครูเข้าอบรมคุณธรรมฝึกปฏิบัติธรรม ให้เข้าใจบริบท และปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมขององค์กรได้ ทั้งระบบจึงทำให้ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ โรงเรียนได้รับรางวัลคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น ระดับประเทศ วางแผนงานให้สอดคล้อง และเป็นไปตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดให้เป็นไปตามบริบทของโรงเรียน ชุมชน และความต้องการของผู้ปกครอง จัดทำเป็นแผนปฏิบัติการของโรงเรียนในรูปแบบของโครงการ และกิจกรรมต่างๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนสนับสนุนการดำเนิน

โครงการ และกิจกรรมในรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่น วิทยาการให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ด้านประเพณี วัฒนธรรม เพื่อเติมเต็มในกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความอดทน อดกลั้นมากขึ้น การจัดงบประมาณส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมด้านความอดทน อดกลั้น มีการนิมนต์ พระมาบธรรมช่วยสอน ฝึกนักเรียนเน้นกิริยามารยาทไทย การกราบ การไหว้ การฝึกจิต ทำสมาธิ ให้นักเรียนรู้จักสำรวมกาย วาจา ใจ ใช้ระบบบริหารแบบ P D C A ให้รายงานผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง มีคณะกรรมการในการดำเนินงานการจัดกิจกรรมหัวหน้างาน ฝ่ายบริหารต้องนิเทศกำกับติดตาม อำนวยความสะดวกให้การทำงาน โดยเฉพาะเรื่องการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน

ครูต้องเป็นแม่แบบที่ดี การแต่งกาย ความประพฤติ บุคลิกภาพต้องดี และเหมาะสม เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรโรงเรียนต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีทำงานด้วยความเสียสละทุ่มเท ด้านคุณธรรมครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนในการพัฒนา คุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ต้องเป็นบุคคลที่เป็นตัวอย่างด้านคุณธรรม ให้นักเรียนได้เป็นอย่างดี การที่จะได้บุคลากร ที่เป็นต้นแบบให้กับนักเรียนด้านคุณธรรมนั้น ต้องเริ่มตั้งแต่ การคัดสรรคนที่จะเข้ามาเป็นครู การกระทำเป็นตัวอย่างที่ดีให้ครูทุกกิริยาบททั้งหมด ครูเป็นต้นแบบแผน ครูต้องมี กลยาคมมิตรธรรมครูต้องมีความรู้ความสามารถมีองค์ความรู้ในวิชาการที่สอนอย่างชัดเจน ครูต้องเก่ง ในศาสตร์การสอนเข้ารับการอบรมเติมเต็มความรู้ทางโลกให้ทันสมัย ส่วนความรู้ทางธรรมต้องไม่ทิ้ง ซึ่งการอบรมความรู้ทางธรรมในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานมีน้อยต้องเข้าใจจะให้ได้ก็มีคุณธรรม พื้นฐานครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจในคุณธรรมเหล่านี้อย่างชัดเจนก่อน ควรเน้นในเรื่องการปรับ ประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และสอดคล้องกับสภาพสังคม ตลอดจนการใช้ชีวิตในยุค ปัจจุบัน การส่งเสริมทำได้หลายวิธี ครูต้องเป็นแบบอย่างของความอดทน อดกลั้น ใส่ใจใน รายละเอียดของนักเรียน คอยตักเตือน อบรม สั่งสอน การนิมนต์พระมาบธรรมการเข้าค่าย คุณธรรม กิจกรรมทางพุทธศาสนาทุกกิจกรรมให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม ครูต้องเป็นนัก ประชาสัมพันธ์

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดความอดทน อดกลั้น คือ แนวคิดทางศาสนา เชื่อว่าหลักธรรมคำสอนต่างๆ ทางศาสนาสามารถนำมาปฏิบัติเพื่อช่วยให้เกิดการ พัฒนาให้บุคคลมีจิตสำนึกและเจตคติ ที่ถูกต้องดีงามและสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ พ่อแม่ ครู เพื่อน พระ และสื่อมวลชน สนับสนุนส่งเสริมการปฏิบัติจริงในการจัดการเรียนการสอน ใช้เทคนิคที่ หลากหลายในการจัดกิจกรรม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เรียนแล้วต้อง เอาไปปฏิบัติ บูรณาการความอดทน อดกลั้นในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกชั่วโมงที่ครูสอน ส่งเสริมให้ นักเรียน กล้าแสดงออก ฝึกทักษะกระบวนการคิดในชั้นเรียน ส่งเสริมคุณธรรมด้านความอดทน อด กลั้น พุดไฟเราะ ทำตามเคารพโดยการไหว้สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีพฤติกรรมการแสดงออก อย่างเหมาะสมเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่นได้ ให้คำปรึกษาแนะนำผู้อื่นถึงแนวทางและวิธีการควบคุม อารมณ์ แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นประจำผู้บริหาร เห็นความสำคัญของความอดทน อดกลั้นให้ การสนับสนุนและส่งเสริมการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ยกย่องคนดี มีมารยาท ไม่ปฏิบัติ นอกกฎกติกา ไม่ก้าวร้าวโหดไม่รับแรงจูงใจไปจนทำให้เกิดความไม่อดทน อดกลั้น จัดกิจกรรมการ เรียนการสอน ครูต้องสร้างความตระหนักให้นักเรียนเห็นความสำคัญของความอดทน อดกลั้น ส่งเสริมมารยาทไทย ฝึกการกราบ การไหว้ให้สวยงามถูกต้องอบรมมารยาทในสังคมให้นักเรียนมี

ความสุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน ๑) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ได้แก่ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์เมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์การคิดในเชิงบวก การควบคุมความรู้สึกให้ใจเย็น พยายามนิ่งไว้ก่อน และปล่อยวาง การเก็บอารมณ์รุนแรง การยับยั้งชั่งใจและการยับยั้งอารมณ์โกรธของตนเองไม่ให้ตอบโต้ โต้เถียง หรือแสดงกิริยาท่าทางออกมาในทางที่ไม่ดี หรือแสดงออกถึงความไม่พอใจ ข่มใจตัวเองได้มีสติไม่ให้คล้อยตามไปตามสิ่งที่มากระทบ ควบคุมให้มีความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ตลอดเวลา อดทนต่อเพื่อนร่วมห้อง การมีพฤติกรรมและสภาวะอารมณ์ที่ทนต่อภาวะแวดล้อมในสภาพที่กดดัน ไม่แสดงออกทั้งทางอารมณ์ พฤติกรรม และร่างกายให้ผู้อื่นได้เห็น ๒) การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ได้แก่ รับฟังความคิดของผู้อื่น มีสติในการรับฟัง วิเคราะห์ ไตร่ตรอง คิดก่อนพูด การแสดงออกและรับรู้ต่อสิ่งที่มากระทบด้วยใจเป็นกลาง ทั้งในขณะที่มีบุคคลอื่นมาติดต่อหรือพูดคุยในสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ เป็นผู้รับฟังที่ดีและพยายามทำความเข้าใจลดความขัดแย้ง อดทนต่อผู้มาพูดผิดหรือถูก ควรเก็บอารมณ์ของตนเองไว้และค่อยๆ อธิบายให้เข้าใจ ๓) การมีสติ ได้แก่ การมีสติอยู่ทุกขณะจิต รู้เท่าทันความคิด อารมณ์ของตนเอง สิ่งที่มากระทบหรือสิ่งเร้าอื่น ไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้าย การใช้สติที่จะรับฟังปัญหาต่างๆ ที่มากระทบตัวเราทั้งทางด้านกาย วาจา และใจต้องยอมรับกับปัญหาทุกอย่างและใช้สติปัญญาในการแก้ไขต่อไป การมีสติในการรับฟัง ไม่แว่ววามและแสดงปฏิกิริยาที่ไม่ถูกต้อง ไม่สมควรต่อการใช้อารมณ์โดยไม่มีเหตุผลของผู้พูด ผู้ฟังที่ดีต้องมีความอดทนอดกลั้นไม่ควรตอบโต้ การมีสติ รอบรู้ ที่จะมีความเข้าใจในคำถามของผู้อื่น การมีสติที่จะนิ่ง หนักแน่น อดทน คิดให้รอบคอบ ควบคุมอารมณ์ให้ได้ใช้เหตุผลและทำจิตใจให้เยือกเย็น

กลไกที่จะกำหนดให้นักเรียนเกิดความอดทน อดกลั้น คือ จัดกิจกรรมประกอบมารยาทไทยให้นักเรียนมีสัมมาคารวะใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ มาสนับสนุน ใช้สื่อโทรทัศน์ ภาพยนตร์ You Tube ที่ดีเหมาะสมมาประกอบการสอน เรื่องการพูด กิริยาท่าทาง ครูต้องคอยสอน ความอดทน อดกลั้นในหลักสูตรน่าจะตรงกับรักความเป็นไทย ครูต้องเชื่อมโยงความเป็นไทยเรื่องความอดทน อดกลั้นให้เกิดขึ้นกับเด็กการแสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน การพูดอ่อนหวาน ให้นักเรียนปฏิบัติหรือเป็นการแสดงออก ถ้าพูดคำหยาบ เป็นอย่างไร ถ้าพูดดีๆ เพราะๆ จะเป็นอย่างไร มีสัมมาคารวะไปламаไหว สอนด้วยการฝึกปฏิบัติจริงในเรื่องมารยาทที่ต้งามในรูปแบบต่างๆ สอนให้กล่าว วาจาสุภาพ กล่าวคำ ขอบคุณ ขอโทษ ให้คั่นชิน สอนให้รู้จักการมีสัมมาคารวะ การปฏิบัติตนต่อเพื่อน ผู้ใหญ่ บิดามารดา ผู้มีพระคุณ ครูอาจารย์จัดกิจกรรม ส่งเสริมนักเรียนให้สวดมนต์ เวลาสอนทุกชั่วโมงครูต้องฝึกนักเรียนตลอดเวลาให้เป็นมีมารยาท พูดมีหางเสียง ขอบคุณ ขอโทษ การไหว้พ่อแม่ ครู ผู้มีพระคุณ สอนจนเด็กเกิดเป็นนิสัยการจัดกิจกรรมประกวดมารยาทไทย การกราบ การไหว้ฝึกให้นักเรียนมีกิริยามารยาทเรียบร้อย ฝึกมารยาทในสังคม การอ่อนน้อมถ่อมตน ใช้หลักธรรมสอนให้นักเรียนเข้าใจ และฝึกปฏิบัติได้เช่นหลักกัลยาณมิตรธรรม ข้อ ปิโย คือความน่ารัก มีเมตตา กรุณา การเข้าถึงจิตใจคน ให้นักเรียนยกตัวอย่าง นำเสนอแนวคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้สื่อ วัสดุทัศน ให้อูตัวอย่างของจริง เรื่องความกตัญญู การรู้จักเคารพ พ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้มีพระคุณไม่กระด้างกระเดื่อง ให้อูวิเคราะห์สิ่งที่ได้ดูว่าสอนอะไร ได้ข้อคิดอะไร การฝึกกิริยามารยาทแบบไทย มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน วาจาสุภาพ เรียนร้อยการแต่งกายรู้จักกาลเทศะ มีบุคลิกภาพที่ดี

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดความอดทน อดกลั้น คือ โรงเรียน ต้องจัดสภาพแวดล้อมให้มีแหล่งเรียนรู้ที่ดี ครูต้องเชื่อมโยงกับชุมชน โดยให้ผู้ปกครองพระ ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นมาช่วยบริหารจัดการ จัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม และเอื้ออำนวยสิ่งที่จะทำให้เด็กมีคุณธรรม พื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น ซึ่งคุณธรรมเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคมในอนาคตได้นั้น นักเรียนต้องได้รับการปลูกฝังฝึกฝนอบรมตั้งแต่เยาว์วัย ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังพุทธพจน์ ที่ว่าผู้ที่ฝึกตนดีแล้วถือว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สิ่งแวดล้อมทั้งภายในโรงเรียน และภายนอกเรียนต้องเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ จัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมทุกวันพระ และทุกวันอาทิตย์ และทำบุญตามประเพณีทุกวันสำคัญ และช่วงเข้าพรรษาโรงเรียนได้นำนักเรียนเข้าร่วม เพื่อศึกษาหาความรู้ และลงมือปฏิบัติจริงสร้างความตระหนักให้เด็กเห็นความสำคัญของการเป็นคนดีมีคุณธรรม สรรวมกาย วาจา ใจ มีความอดทน อดกลั้น ผู้บริหารต้องใจกว้าง ดึงชุมชน ผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ มาร่วมมือ และใช้หลักบวร บ้าน วัด โรงเรียน ให้ช่วยกันการเชื่อมประสานสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น ทุกภาคส่วน ครูต้องใช้คุณธรรมจริยธรรมอะไรก็ได้ ที่จะทำให้เกิดความร่วมมือ การส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และประเมินผลการจัดกิจกรรมปัจจุบัน โรงเรียน โดยผู้บริหาร ครู ต้องเดินเข้าหาชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การมีส่วนร่วมการประสานงานที่ดี ส่งเสริมให้นักเรียนมีอัตลักษณ์โรงเรียน “พูดไพเราะ ไหวสววย รวยน้ำใจ” ไหวสววยรวยน้ำใจพูดไพเราะขอคิดวิเคราะห์เป็นสิ่งที่โรงเรียนเน้นย้ำให้นักเรียนปฏิบัติให้เป็นนิสัยการปฏิบัติตนด้วยการมีสัมมาคารวะทำให้ทุกคนเข้ามาในโรงเรียนได้พบเห็นถือว่าเป็นสิ่งแวดล้อมที่ดีของโรงเรียน

ผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ตามทฤษฎีของบลูม ด้านความอดทน อดกลั้น ดังต่อไปนี้

พุทธิพิสัยด้านความอดทน อดกลั้น

- ๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความอดทน อดกลั้นไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น
- ๓) วางแผนร่วมกับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้นไว้ในหลักสูตร
- ๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความอดทน อดกลั้นให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- ๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความสุภาพ
- ๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น

จิตพิสัยด้านความอดทน อดกลั้น

- ๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้นให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความอดทน อดกลั้นให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้นของนักเรียน

๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น

๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียน และนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น

๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความอดทน อดกลั้น

ทักษะพิสัยด้านความอดทน อดกลั้น

๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมด้านความอดทน อดกลั้น ๕ ขั้นตอน คือ

(๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน

(๒) ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

(๓) ขั้นตอนปฏิบัติการการเรียนรู้

(๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้

(๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักรู้เรื่องความอดทน อดกลั้น

๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีด้านความอดทน อดกลั้น

๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความอดทน อดกลั้น

๖. องค์ประกอบและปัจจัย ด้านใฝ่การเรียนรู้

นโยบายของโรงเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งแต่ละโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับสถานะปัจจุบันของโรงเรียน และจะต้องพิจารณาต่อไปถึงวิธีการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมียุทธศาสตร์ที่จะเป็นเข็มทิศนำไปสู่การปฏิบัติ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง การจัดหลักสูตรให้นักเรียนมีความขยัน ด้านวิชาการต้องดูแลเนื้อหาที่เกี่ยวข้องในแต่ละวิชาที่เด็กเรียนสอดคล้องไปด้วยบูรณาการกับ ๘ กลุ่มสาระ หลักธรรมในหลักสูตรเน้นอิทธิบาท ๔ ศีล ๕ นำมาเชื่อมโยงย่อมนำได้ ครูที่สอนต้องเตรียมสาระการสอน ในแต่ละวิชาให้สอดคล้องไปด้วยกัน สรุปหลักสูตรหลอมรวมได้ไม่มากเกินไปสำหรับเด็ก ถ้าเราเน้นหลักสูตรและกิจกรรมที่จะให้เด็กมีความใฝ่เรียนรู้ ควรดูพฤติกรรมของเด็กว่าเป็นอย่างไร หลักสูตรประเมินอย่างไร พัฒนาการอย่างไร ยึดแนวทางทางประเมินของหลักสูตร เป็นแนวทางในการสอบถาม ใช้แบบสอบถาม ถามผู้ปกครอง เพื่อน โดย ครู เป็นผู้ประเมิน เชิญวิทยากร ครูมืออาชีพ เชิญพระ

อาจารย์มาบรรยาย ใช้หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความใฝ่เรียนรู้ จะมีความเข้มข้นอย่างไร ตามแต่ความจำเป็นต่อสารนั้นๆ ตั้งเป้าหมาย ในหลักสูตรร่วมกันในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานแต่ละด้านร่วมกัน วางแผนพัฒนาหลักสูตรในคุณธรรมแต่ละข้อทั้ง ๘ ข้อ ใช้หลักธรรมอิทธิบาท การยกย่องชมเชย คนดี คนทำความดี คนใฝ่เรียนรู้ส่งการบ้านช่วยงานกิจกรรม ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรด้านความใฝ่เรียนรู้การพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณธรรม ด้านอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และ วิมังสา ซึ่งต้องกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาไว้ในหลักสูตร ถือว่าเป็นหน้าที่ของโรงเรียนใฝ่เรียนรู้ในลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรน่าจะตรงกับข้อมุ่งในการทำงานและข้อที่บอกว่าใฝ่เรียนรู้ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร การมอบหมายงานให้นักเรียนให้นักเรียนฝึกทักษะการทำงานให้สำเร็จ

ผู้อำนวยการกำหนดแผนการอบรมเกี่ยวกับคุณธรรมให้ครู บุคลากร และนักเรียนอย่างจริงจัง ผู้บริหาร ครูต้องทำให้เป็นตัวอย่าง พัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพ ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในโรงเรียน วางแผนร่วมกับครูต้องเข้าวัดประพฤติปฏิบัติธรรม ปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณครู จะต้องมีความรัก ความปรารถนาดี มีความมุ่งมั่น อดทน ที่จะพยายามกระทำการเพื่อทำให้ศิษย์ได้รับการพัฒนาโดยสมบูรณ์ในทุกด้าน การนิมนต์พระมาอบรมศีลธรรมอบรมให้ความรู้ด้านคุณธรรมในโรงเรียนส่งเสริมการสอนธรรมศึกษาของครู นักเรียน เชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านธรรมมาบรรยายให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนได้มีความรู้ สอนวิธีการฝึกจิต ทำสมาธิ ส่งครูเข้าอบรมให้มีความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ การประชุมครู เติมเต็มความรู้ ด้านต่างๆ ให้ครูเจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติการให้มีความรู้ อยู่เสมอ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าร่วมสัมมนา ประชุมปฏิบัติการส่งไปศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งครูเข้าวัดปฏิบัติธรรมให้ครูเป็นคนดีคนเก่ง ให้การสนับสนุน เสริมสร้าง ให้กำลังใจกับบุคลากร และให้ผลตอบแทนที่เป็นธรรม การวางแผนงานผู้บริหารครูผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานให้ชัดเจน อยากให้มีวิชาหน้าที่ศีลธรรมกลับเข้ามาให้ทุกคนร่วมกันวางแผนเรื่องคุณธรรมต้องมีการพัฒนา ปัจจุบันนักเรียนเน้นตำรามากเกินไป การอยู่กับชีวิตประจำวัน เศรษฐกิจพอเพียง ภาคปฏิบัติไม่ค่อยมี ส่งเสริม สนับสนุน ให้ครูศึกษาดูงานด้านคุณธรรม แผนงานผู้บริหารต้องมองระยะยาวมองแบบต่อเนื่องในระยะยาว วางเป้าหมายให้ชัดเจน งบประมาณต้องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนมีวิสัยทัศน์ มีคณะกรรมการคอยติดตามตรวจสอบ วางแผนให้มีระบบตรวจสอบการจัดกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมพื้นฐานสำหรับนักเรียน ฝ่ายบริหารมีขั้นตอนนิเทศ กำกับติดตามงานเป็นระยะ จัดสรรงบประมาณในกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จะมีฝ่ายการเงิน และพัสดุของโรงเรียนคอยตรวจสอบให้ การใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ ผู้บริหารครูควรตั้งเป้าหมายการทำงานให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ส่งเสริมให้กำลังใจบุคลากรในการทำงานยกย่องคนที่มีความมุ่งมั่น มุมานะทำงานจนประสบความสำเร็จ การสร้างความตระหนัก และให้เห็นคุณค่าของความใฝ่เรียนรู้หมั่นเพียรยกย่องชมเชยผู้ที่มีความใฝ่เรียนรู้อดทนในการเรียน และการทำงานจนประสบความสำเร็จ

โรงเรียนมีเป้าหมายการพัฒนาทุกคนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมพื้นฐาน ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีส่วนในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของนักเรียน ครูต้องเห็นความสำคัญของคุณธรรมพื้นฐานที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนดี ดังนั้น ฐานะที่สอน ต้องบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมพื้นฐานให้กับนักเรียน ต้องเป็นแบบอย่างที่ดี ทำตนเองให้เป็นตัวอย่าง ครูและบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีความ

ความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนสามารถพัฒนาและเรียนรู้ได้ แต่นักเรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านสังคม อารมณ์สติปัญญาและร่างกาย ครูต้องมีความรู้ก่อนความประพฤติดี ควรเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเด็ก ต้องพร้อมทั้งความรู้ดีและความประพฤติดี ควบคู่กัน ครูต้องมีความศรัทธาในอาชีพชื้อตรงสุจริต เป็นหัวใจสำคัญเป็นแบบอย่างได้ เข้าประชุมทางวิชาการการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้มีความรู้ความสามารถในศาสตร์การสอนและองค์ความรู้ด้านต่างๆ เพื่อนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียนโดยเฉพาะความรู้ที่จะทำให้นักเรียนมีคุณธรรมพื้นฐาน พัฒนาดตนเอง ศึกษาดูงานไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ค้นหาข้อมูลที่จะนำมาถ่ายทอดให้กับนักเรียน ครูต้องมีความรู้ที่ทันสมัยทันกับความเปลี่ยนแปลง ครูต้องเข้ารับการอบรมด้านคุณธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างในทางที่ดี เชิญวิทยากร เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ทำงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานในหน้าที่ และงานที่ได้รับมอบหมายตามความรู้ ความสามารถ และความถนัดอย่างเต็มความสามารถ ครูทุกคนจะรู้หน้าที่ของตนเองว่าจะต้องทำอะไรบ้าง มีการประสานงานและทำหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน การดำเนินงานต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีการรอบในการทำงาน มีการวางแผนร่วมกันในการให้เด็กมีคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้ไม่ทำแบบไฟไหม้ฟางทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ครูใช้จิตวิญญาณของความเป็นครูในการทำงานเพื่อเด็ก ครูเป็นต้นแบบของความขยันได้ ให้กำลังใจในการทำงาน เมื่อทำงานสำเร็จให้คำชื่นชมให้รางวัล เป็นต้น

วิธีการ ขั้นตอน และขบวนการที่จะขับเคลื่อนให้นักเรียนเกิดความใฝ่เรียนรู้ คือ การจัดการเรียนการสอน ใช้หลักวิชาการตามหลักการของหลักสูตรที่กำหนด บูรณาการคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตรให้เป็นเรื่องเดียวกับคุณธรรมพื้นฐานสอนให้เด็กใฝ่เรียนรู้ ด้วยเทคนิคของครู การปฏิบัติจริง ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เป็นตัวอย่างที่ดี เน้นเรื่องคุณธรรมพื้นฐาน ที่ต้องทำให้เกิดในขณะจัดการเรียนการสอน ขณะอยู่โรงเรียนต้องทำให้เด็กเห็นว่าคุณธรรมเป็นหน้าที่ที่เด็กประพฤติปฏิบัติ ครูต้องสอนทุกขณะ ซึ่งครูต้องนำเทคนิคการสอนที่ทันสมัย ที่จะทำให้เกิดคุณธรรม การบริหารการจัดการเรียนการสอนกรุงเทพมหานครมีความพร้อมทางวิชาการมากกว่า ครูประถมจะเหนื่อยมาก ต้องใช้สื่อที่ทันสมัยช่วยในการสอน สอนตามขั้นตอนการสอน มีเทคนิคการสอน สอนให้ลงมือทำ ปฏิบัติจริง ยกตัวอย่างให้เห็น ทำให้การจัดกิจกรรม การเรียนรู้เป็นไปด้วยดี ครูต้องรู้จักการบริหารจัดการมากขึ้น ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาให้ผู้เรียนจากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างสมดุลรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ไว้ทุกวิชาผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการ เรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่

ปัจจัยที่กำหนดให้นักเรียนเกิดความใฝ่เรียนรู้ คือ ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้

คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม เทคโนโลยี รวมตลอดจนประวัติศาสตร์ความเป็นมาของไทยการเมืองและการปกครอง ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และทั้งเรื่องการจัดการด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา การประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การใช้และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และให้นำผลการประเมินดังกล่าวมาใช้ประกอบการพิจารณาในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาด้านคุณธรรมปัจจุบัน วัด กับโรงเรียน เรามีกิจกรรมส่งเสริมที่จัดมากมายนับ เช่น กิจกรรมค่ายคุณธรรม กิจกรรมส่งเสริมพุทธศาสนาต่างๆ ที่โรงเรียน ชุมชน วัด จัดขึ้น กิจกรรมช่วยเติมเต็มด้านคุณธรรมได้ วัด ชุมชน องค์กรต่างๆ มีความสามารถในการจะช่วยเหลือส่งเสริม กิจกรรมต่างๆ ได้ โดยเฉพาะกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม หลักบวร วัด โรงเรียน การทำงาน อยากให้ลงมือทำจริงๆ จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมให้เด็ก ครู ผู้ปกครอง วัดก็ช่วยได้ ผู้ใหญ่ต้องให้ความสำคัญ สมัยนี้ต้องมีสื่อใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ ทางโรงเรียนต้องจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม นิมนต์พระมาประจำสอนเสริมการสวดมนต์ ไหว้พระ ฝึกจิตมีห้องคุณธรรม เด็กเราต้องรู้จักใช้ให้ทำงานและให้ทำงานจนสำเร็จให้รู้จักหน้าที่ว่าต้องทำอะไรบ้าง สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นจากการให้ทำบ่อยๆ เขายังไม่มีความคิดชวนชวนการเข้าทำงาน เราต้องชี้แนะ ต้องมอบหมายงานให้ทำ เขาจะทำให้ชัดเจน คอยกำกับดูแลชี้แนะให้กำลังใจในการทำงาน การให้รางวัล ผู้ที่มีความขยัน การทำงานจนสำเร็จเป็นแบบอย่าง ได้ให้รางวัล ปลุกฝัง เรื่องความใฝ่เรียนรู้ เช่น ความขยันทำให้เกิดความสำเร็จ การจัดกิจกรรมส่งเสริมยกย่องชมเชยนักเรียนตั้งใจทำงาน ให้รู้จักอดทนทำงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย ปลุกจิตสำนึกให้เห็นคุณค่าของความใฝ่เรียนรู้ ต้องมีเป้าหมาย มีวิธีปฏิบัติที่ชัดเจน ฝึกวินัย ความขยัน อดทนในบรรลุตามเป้าหมาย จัดกลุ่มนักเรียนให้คลุกคลีกันมีคนใฝ่เรียนรู้มากใฝ่เรียนรู้น้อยอยู่ร่วมกันให้ช่วยกันทำงานแล้วจัดกิจกรรมยกย่องชมเชยผู้ที่มีความมานะ บากบั่นในการทำงานไม่ท้อ สร้างแรงจูงใจให้ทำงานอย่างมีเป้าหมาย จัดกิจกรรมใครทำงานสำเร็จยกมือขึ้นบันทึกความดีด้านความขยันฝึกให้นักเรียนมีความอดทนต่อความบากล้าบาก ทำงาน ได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และความสำคัญของความใฝ่เรียนรู้ ยกย่องชมเชยนักเรียนที่มี ความใฝ่เรียนรู้ ให้กำลังใจนักเรียนไม่ให้เกิดความย่อท้อต่อการทำงาน

ปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนผลักดันให้นักเรียนเกิดความใฝ่เรียนรู้ คือ นำนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ ที่แหล่งเรียนรู้ ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวเด็กในโรงเรียนในวัดซึ่งครูสามารถนำเด็กไปศึกษาหาความรู้ได้สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมได้ทั้งสิ้น สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณธรรมพื้นฐานมีทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน โรงเรียนให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นอย่างดีเช่น ต้นไม้พูดได้ สอนคติธรรม บริเวณโรงเรียนสะอาดร่มรื่น มีสถานที่ให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน มีการส่งเสริมการเข้าแถวอย่างมีระเบียบวินัย ดังนั้น สิ่งแวดล้อมต่างๆ ต้องเอื้อให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกที่ดี โรงเรียนได้ให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการช่วยกันพัฒนาโรงเรียนในรูปแบบเลือกตั้ง

เครือข่ายผู้ปกครอง ทั้งระดับสายชั้น และระดับโรงเรียน มีสมาคมผู้ปกครองช่วยสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรม มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนที่ประกอบไปด้วยตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนครู ตัวแทนคณะสงฆ์ ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหลาย เหล่านี้ ล้วนมีส่วนช่วยให้การแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนานักเรียนให้มีความขยัน นอกจากนั้น ยังประสานความร่วมมือกับส่วนราชการต่างๆ ให้มาสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับนักเรียนตลอดทั้งปีการศึกษา สร้างความเข้าใจการสร้างจิตสำนึกที่ดี ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนให้เห็นตัวอย่างของคนขยันทำงานด้วยความมุ่งมั่นจนประสบความสำเร็จ ยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความใฝ่เรียนรู้หน้าเสาธง จัดบอร์ดชื่นชมคนใฝ่เรียนรู้ ติดคติธรรม คำคม ข้อคิดให้นักเรียนได้อ่านภายในโรงเรียน

ผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามทฤษฎีของบลูม ด้านความใฝ่เรียนรู้ ดังต่อไปนี้

พุทธิพิสัยด้านความใฝ่เรียนรู้

๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความใฝ่เรียนรู้ไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน

๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้

๓) วางแผนร่วมกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้ไว้ในหลักสูตร

๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ด้านความใฝ่เรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

๕) จัดประชุมวิธีการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้

๖) จัดประชุมอบรม การสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานความใฝ่เรียนรู้

จิตพิสัยด้านความใฝ่เรียนรู้

๑) จัดประชุมครูวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้ให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) จัดประชุมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓) จัดกิจกรรมประชุมอบรมการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้ ของนักเรียน

๔) จัดกิจกรรมประชุมครู การสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้

๕) จัดกิจกรรมให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้

๖) จัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานด้านความใฝ่เรียนรู้

ทักษะพิสัยด้านความใฝ่เรียนรู้

๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูการจัดกิจกรรมอบรมครูการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมด้านความใฝ่เรียนรู้ ๕ ขั้นตอน คือ

- (๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน
- (๒) ขั้นตอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- (๓) ขั้นตอนปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้
- (๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้
- (๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้

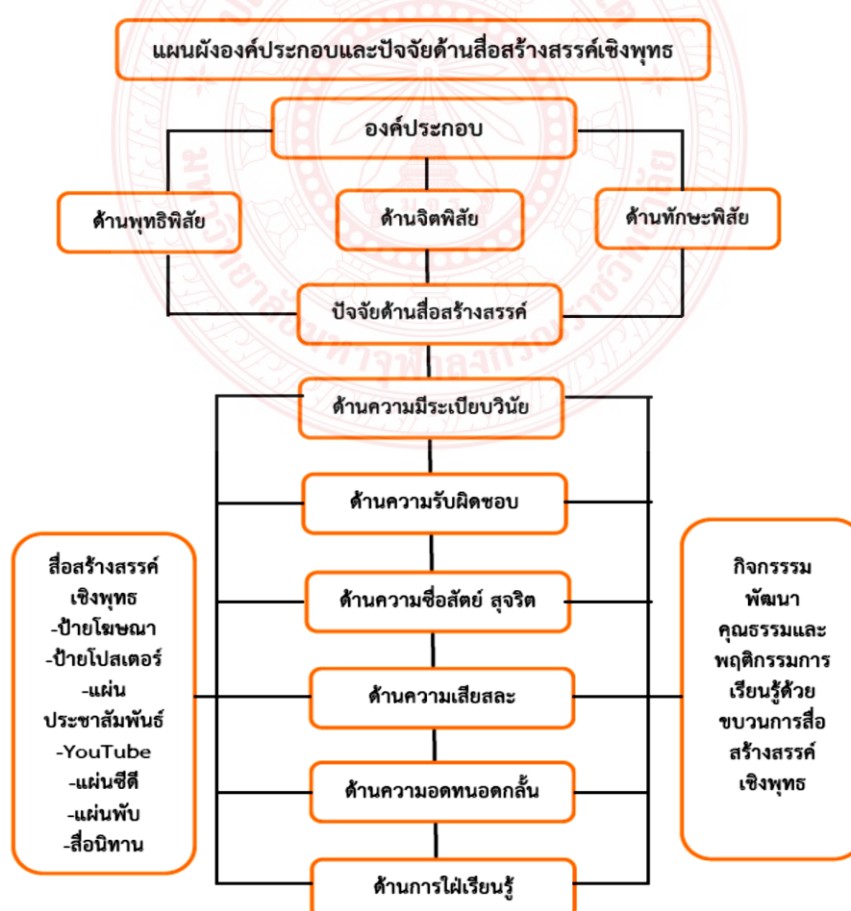
๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักเรื่องความใฝ่เรียนรู้

๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีความใฝ่เรียนรู้

๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านความใฝ่เรียนรู้

โดยผู้วิจัยได้ประมวลสรุปองค์ประกอบและปัจจัยสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธตามแผนผัง

ต่อไปนี้

แผนผังที่ ๔.๑ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๔.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ผู้วิจัยได้นำผลของการสังเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน มาสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ดังต่อไปนี้

๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย

ส่งเสริมให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการเรียน รักในงานที่ทำ มีความพึงพอใจ หลักระบบใช้หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา หมั่นพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แก้ไขข้อบกพร่อง ฝึกให้เด็กมีความอดทนต่อความยากลำบากไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค ติดตามให้นักเรียนทำงานอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีสติ ไม่ละเลยทอดทิ้งหน้าที่ และการทำงาน หลักระบบมาสนับสนุน หัวใจเศรษฐกิจ รู้จักพอเพียง ตามเพียงพอในหมู่คณะ ให้ให้เกิดประโยชน์สุขมาให้ ให้คำชมคนขยัน ผู้ขยันทำให้หาทรัพย์ได้ ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องโลภ ไม่ต้องรีบ เช่น การอ่านหนังสือวันละหน้า

ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธที่สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย ดังนี้

๑) ส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กมีความอดทนต่อความยากลำบากไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

๒) ส่งเสริมให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน การทำงาน ฝึกให้ตั้งเป้าหมายในการทำงาน

๓) ใช้หลักธรรมหัวใจเศรษฐกิจ อู อา กะ สะ มาสนับสนุน ให้รู้จักพอเพียง

๔) ฝึกให้อดทนทำงานให้สำเร็จ “อตตา หิ อตตโน นาโถ” ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน

๕) ฝึกให้นักเรียนเป็นผู้มีสติ ไม่ละเลยทอดทิ้งหน้าที่ และการทำงาน

๖) ฝึกให้นักเรียนมีเป้าหมายในการทำงานให้สำเร็จ

๒. รูปแบบด้านความรับผิดชอบ

ผลการสร้างรูปแบบด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบ ดังนี้

สื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธที่ทำให้เด็กและเยาวชนที่เป็นนักเรียนเกิดความรับผิดชอบ คือ การที่จะผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพนั้นขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนการสอนนั้นจะมีคุณภาพดีหรือไม่ดีนั้น ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ การจัดการเรียนการสอนนั้นจึงเป็นวิธีการจัดกระบวนการต่างๆ เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนมีความรับผิดชอบร่วมกัน การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดองค์ประกอบการเรียนการสอนให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อสะดวกต่อการนำไปสู่จุดหมาย

ปลายทางที่มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่ยาก เพราะหน้าที่ครูปลูกปั้นนั้นมีใช้สิ่งที่ไร้ชีวิตหากแต่เป็นคนซึ่งมีสมอง ความคิด และจิตวิญญาณ ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายด้านที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น หลักสูตรเนื้อหา อาจารย์ผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยที่ส่งเสริมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และถ้านักเรียนมีความรู้สึกพึงพอใจต่อองค์ประกอบเหล่านี้ นักเรียนจะมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน มีแรงจูงใจที่จะเรียน ทำให้ปรารถนาที่จะค้นหาความรู้อย่างเต็มความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนักเรียนมีความพึงใจเป็นแรงผลักดัน ให้ความเห็นว่า เมื่อมนุษย์ได้รับความพึงพอใจ ก็จะแสดงพฤติกรรมออกในลักษณะพอใจ เห็นด้วย ทำให้คนอยากได้ อยากปฏิบัติ เมื่อเป็นเช่นนั้นนักเรียนย่อมจะต้องมีความพยายามและสนใจเรียนยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา รักษาผลประโยชน์ เกียรติยศ ชื่อเสียงของสถานศึกษา ช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานศึกษา ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม แต่งเครื่องแบบนักเรียนเรียบร้อย ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น คอยตักเตือนเพื่อนนักเรียนที่หลงผิดอันจะทำให้โรงเรียนเสื่อมเสียชื่อเสียง เมื่อโรงเรียนต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็เต็มใจให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนตามความสนใจและความสามารถของตน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน เช่น เป็นนักกีฬา นักดนตรี

๓. รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต

สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ การปลูกฝังเรื่องความซื่อสัตย์ให้เยาวชนจากระดับปฐมวัยยังถือว่าเป็นผ้าขาวพร้อมที่จะรับฟังคำสอนจากครูและปฏิบัติตามมากกว่าในวัยอุดมศึกษาที่มีรูปแบบการปฏิบัติตามที่ซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้นแต่ยังสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพได้ผ่านการจัดกิจกรรมเสริมที่หลากหลาย อธิบายเหตุผลและผลตามหลักพุทธวิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักพุทธวิธีมีใช้สิ่งใหม่ โดยเฉพาะเมืองพุทธอย่างประเทศไทย มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย บุคคลต้นแบบซึ่งยืนยันถึงวิสัยความสามารถของมนุษย์ว่ามนุษย์สามารถยังรู้สัจธรรมเข้าถึงความจริงและมีความดีสูงสุดได้ด้วยสติปัญญาและความเพียรพยายามของมนุษย์เอง แต่อย่างไรก็ตาม การมีศรัทธาอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้บุคคลเจริญปัญญาถึงขีดสูงสุดได้ศรัทธาจะต้องกำกับด้วยโยนิโสมนสิการ คือ การคิดอย่างแยบคายนอกจากการใช้หลักพุทธวิธีแล้ว การเลือกใช้วิธีการเปรียบเทียบ การสื่อสารที่เรียบง่ายน่าสนใจสอดแทรกสาระและความบันเทิงก็เป็นวิธีที่นิยมใช้ ตัวอย่างเช่น ๑) การเปรียบเทียบทัศนคติเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองและกรณีตัวอย่าง ๒) การพัฒนาหนังสือการ์ตูนที่มีเกมประกอบเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตสำหรับนักเรียน ๓) การศึกษาความซื่อสัตย์สุจริตของนักเรียน ด้วยการใช้นิทานพื้นบ้านและเพลงกล่อมเด็กในการสอนกลุ่มทักษะภาษาไทย ๔) การพัฒนาแผนการสอนโดยใช้หนังสือภาพการ์ตูนสี ประกอบการสอนเรื่องความอดทน ความซื่อสัตย์สุจริตและความมีสัมมาคารวะ จริ่งใจมีสัจจะ การมีความจริงใจ ตรงต่อหน้าที่ ตรงเวลา รู้จักหน้าที่ของตนเอง สร้างความน่าเชื่อถือ แก่ตนเอง เริ่มจากตัวเอง ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน คนวาจาสิทธิ์ ใช้หลักธรรมศีล ๕ ข้อที่ ๒ ไม่ลักทรัพย์ ไม่เอาของผู้อื่นมาเป็นของตน ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ให้ตรงต่อเวลา หน้าที่ มีความจริงใจต่อตนเองต่อเพื่อนร่วมงาน รักษาความสัตย์ ไม่มีอคติ

คุณธรรมที่นำมาสนับสนุน คือ ซื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน การมีความจริงใจ ตรงต่อหน้าที่ ตรงเวลา รู้จักหน้าที่ของตนเอง ไม่ใช่เลห์เหลี่ยม คดโกง ประพฤติตรงไป ตรงมา ไม่มีอคติ ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ คุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ได้แก่ สัจจะ จริง แท้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นฐาน ธรรมะบังคับตัวเอง เพื่อลด และละกิเลส ขันติ ความอดทนต่อการกระทำของผู้อื่น จาคะ เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน ต้องพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น กายสุจริต ทำสิ่งที่ถูกต้องด้วยกาย วาจาสุจริต ทำสิ่งที่ถูกต้องด้วยวาจา มโนสุจริต ทำสิ่งที่ถูกต้องด้วย วาจา สัจจะ ดำรงที่ถูกต้องด้วยวาจา ศีล ๕ ข้อ ๔ ไม่พูดปด พูดตรงกับความจริง การประพฤติตัวให้ตรงกับความจริงไม่เอนเอียงเข้าข้างใดข้างหนึ่ง ไม่มีนิสัยล็กเล่ห์ขโมยน้อยมีความจริงใจ ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ ประการ คือสัจจะ ความจริง ทมะ ฝึกตน ขันติ อดทน จาคะ เสียสละ เบญจธรรม เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติ มี ๕ ประการ ได้แก่ เมตตากรุณา สัมมาอาชีพร่วมอินทรีย์ ความซื่อสัตย์สุจริต และสติ การมุ่งตามคุณธรรม ๑๒ ประการ ต้องบูรณาการอย่างเดียว และ ๘ ประการ บูรณาการอย่างเดียวนั้น เรื่องกตัญญู ต้องเน้นอย่างมาก กตัญญูเป็นเครื่องหมายของความดี คุณธรรมเกิดจากการสอนที่บ้านสิ่งที่ดีก่อน เริ่มจากที่บ้านตรงต่อเวลานัดหมาย ไม่ผิดคำพูด พูดความจริงไม่หน้าไหว้หลังหลอก ยอมรับเมื่อทำความผิด ไม่ใส่ร้ายความผิดให้ผู้อื่น ไม่หยาบคายของผู้อื่นมาเป็นของตนเชื่อตรงต่อตนเอง และผู้อื่น เชื่อตรงต่อคำมั่นสัญญา ซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองไม่โกหกหลอกลวง ไม่อยากได้ของๆ ผู้อื่นมาเป็นของตน เก็บของได้ต้องคืนเจ้าของ ของหายต้องได้คืน

สรุปผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ดังนี้

- ๑) ใช้หลักฆราวาสธรรม ๔ การมีความจริงใจ ตรงต่อหน้าที่ ตรงเวลา รู้จักหน้าที่ของตนเอง
- ๒) ใช้หลักศีล ๕ ข้อ ๔ การไม่พูดปดเป็นคุณสมบัติของผู้ประสบความสำเร็จ ในการดำเนินชีวิต ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นฐาน
- ๓) ใช้หลักสุจริต ๓ กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริตเป็นธรรมบังคับตัวเอง ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น
- ๔) ต้องพอใจในสิ่งที่ตนเองมี ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น

๔. รูปแบบด้านความเสียสละ

สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่ส่งเสริมสนับสนุนเด็กและเยาวชนให้มีความเสียสละ

การมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน สิ่งของความช่วยเหลือแก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เสียสละ ความสุขส่วนตน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมคุณธรรมที่นำมาสนับสนุน คือ พรหมวิหาร ๔ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความเอื้ออาทร จริงใจต่อกัน โอบอ้อมอารี ใช้พรหมวิหาร ๔ เอาใจเขามาใส่ใจเรา ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้ เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ เสียสละช่วยเหลืองานส่วนรวม มีจิตใจสงสารผู้ที่ด้อยกว่า รู้จักการแบ่งปัน ความมีความจริงใจต่อกัน ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม และส่วนรวมคุณธรรมที่นำมาสนับสนุน คือ พรหมวิหาร ๔ มีเมตตา รักปรารถนาที่ดีต่อผู้อื่น มีเมตริ กรุณา มีความสงสารเห็นใจผู้ที่ด้อยกว่า มุทิตา ยินดีเมื่อผู้อื่นมีความสุขไม่อิจฉา อุเบกขา วางตัวเป็นกลาง ไม่

ลำเอียง มีความจริงใจต่อกัน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักแบ่งปันเสียสละให้กับผู้ที่ด้อยกว่า เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีความเอื้ออาทร จริงใจต่อกัน มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยความจริงใจ รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน สิ่งของความช่วยเหลือ แก่ผู้ตกทุกข์ได้ยาก เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว มีเมตตา กรุณา ทาน อุตถจริยา สมานัตตา รู้จักการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่น ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก การมีพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีจิตอาสาช่วยงานต่างๆ ตามกำลังความสามารถ ใช้สังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ทาน การให้ ปิยวาจา คำพูดที่น่าฟัง ๑ และอุตถจริยา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ ๑ และสมานัตตตา การมีตนเสมอ อภัยทาน สูงสุด ธรรมทานสูงสุด มีจิตสำนึกที่ดี การช่วยเหลือ เสียสละ จิตใต้สำนึกที่ดี จิตใจคิดช่วยเหลือ เราต้องเป็นตัวอย่าง เราผู้บริหารต้องทำเป็นตัวอย่างให้เห็น สอนครูเด็กให้เห็นก่อน การกินไม่รับผิชอบกินแล้วทิ้ง ขาดการรับผิดชอบ มีจิตสาธารณะ เริ่มจากพ่อแม่ ไม่ประหยัด การเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีสิ่งที่ดีควรเอาแบบอย่าง ต้องดึงคนเข้าวัด การวัดประเมิน เป็นรูปธรรมคุณธรรม จริยธรรม ต่อการวัดผลประเมินผลเป็นเรื่องยากอาสาช่วยเหลือผู้อื่น เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเห็นใจผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน

สรุปผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่สนับสนุนส่งเสริมคุณธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความเสียสละ ดังนี้

- ๑) ต้องรู้จักการแบ่งปันช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก เสียสละความสุขส่วนตนมากกว่า ไม่เห็นแก่ตัวเอง
- ๒) ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา มีความเอื้ออาทร จริงใจต่อกัน มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยความจริงใจ
- ๓) ใช้หลัก การให้ทาน รู้จักให้ มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เอาใจเขามาใส่ใจเรา
- ๔) มีจิตอาสาช่วยเหลือครอบครัว สังคม และส่วนรวม

๕. รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น

สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ

การแสดงออก ให้เห็นถึงลักษณะ ที่ดีงาม ได้แก่ การอ่อนน้อมถ่อมตน มีความประพฤติเรียบร้อย การมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนไม่แข็งกระด้าง มีความประพฤติเรียบร้อย กริยาวาจาดี คุณธรรมที่นำมาสนับสนุนการเรียนรู้จักสำรวมระวัง มีมารยาท รู้จักกล่าวคำขอบคุณ ขอโทษ การแสดงออกให้เห็นถึงลักษณะ ที่ดีงาม ได้แก่ การอ่อนน้อมถ่อมตน มีความประพฤติเรียบร้อย อ่อนโยน มีสัมมาคารวะ วาจาดีไพเราะ อ่อนหวาน อ่อนโยน ต้องมีมารยาทความเป็นไทย อ่อนน้อมถ่อมตน การรู้จักไหว้ กล่าวคำ ขอบคุณ ขอโทษ ไม่เป็นไร อภัยได้ สังคหวัตถุธรรม ๔ อิทธิบาทธรรม ๔ ไตรสิกขา ๓ ขรवासธรรม ๔ ทศพิธราชธรรม ๑๐ การรู้จักสำรวม กายวาจาและใจมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ประพฤติตามอัตลักษณ์ของโรงเรียน คือ “ไหว้สวยมารยาทดี เสียสละ” รู้จักใช้คำ ขอโทษ ขอบคุณ วางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เบญจธรรม ๒ สุจริต ๓ แปลว่า ความประพฤติชอบ ๓ ประการ ได้แก่ กายสุจริต วาสุจริต มโนสุจริต การพูดให้ถูกกาลเทศะ เป็นประโยชน์ ถ้อยคำที่เป็น

มงคล ต้องปลูกฝังนักเรียนไม่พูดหยาบคาย ไม่ก้าวร้าวรุนแรงไม่วางอำนาจข่มขู่ผู้อื่นทั้งวาจา และ ทำทางมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้มีมารยาทวางตนเหมาะสมอ่อนน้อมถ่อมตนตามสภาพ และ กาลเทศะ ฝึกความตรงต่อเวลา รู้จักการรอคอย รับผิดชอบงานในหน้าที่ของตนเองให้เรียบร้อย ฝึก การเป็นผู้นำ และผู้ตาม ปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน เชื่อฟัง พ่อแม่ ครูอาจารย์

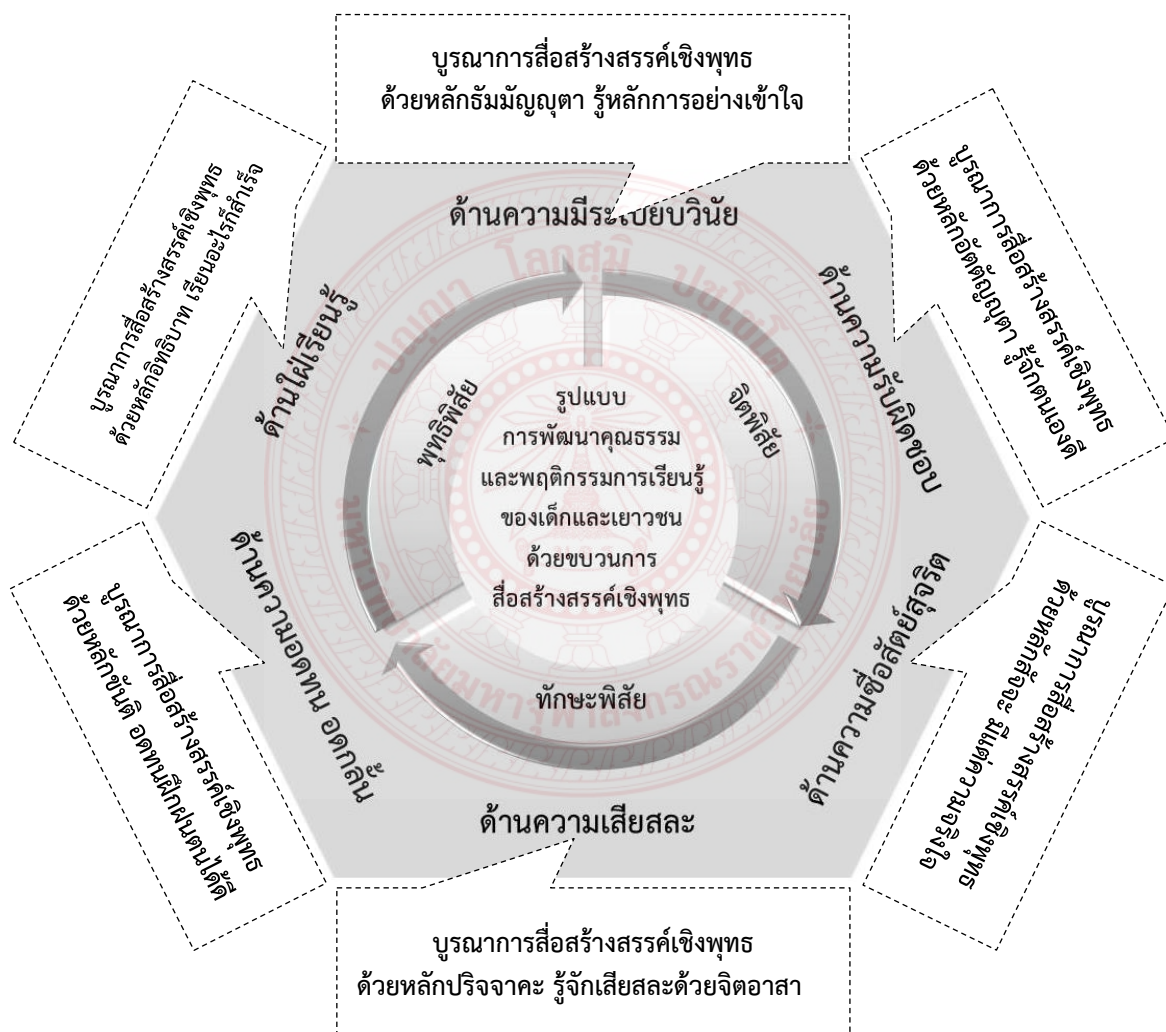
๖. รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธที่ทำให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ คือ

หลักธรรมมาสนับสนุน ถ้าเห็นประโยชน์คาถา “อุ อา กะ สะ” ประโยชน์ในปัจจุบัน หัวใจ เศรษฐีใช้รู้จักพอเพียง ความเพียงพอในหมู่คณะ ให้ให้เกิดประโยชน์สุขมาให้ การให้คำชมคนขยัน ช่วยงานกิจกรรมขอให้ขยันต้องชมเชยต่อหน้าและลับหลัง ผู้ขยันทำให้หาทรัพย์ได้ ทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ต้องโลภ ไม่ต้องรีบ เช่นการอ่านหนังสือวันละหน้า การส่งเสริมให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน การทำงาน ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ใช้อิทธิบาท ๔ ตั้งหน้าตั้งตาทำงานด้วยความตั้งใจ พยายามอดทนทำงานไม่ท้อถอยต่อความยากลำบากใช้ปัญญาแก้ปัญหา ใช้อิทธิบาท ๔ ได้แก่ ทางแห่งความสำเร็จ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ความตั้งใจมุ่งมั่นในการทำงาน รักในงานที่ ทำงาน มีความพึงพอใจหลักธรรมก็คือ อิทธิบาท ๔ ฉันทะ พอใจงานที่ทำ วิริยะ มีความเพียร พยายาม จิตตะ ตั้งใจในสิ่งที่ทำ วิมังสา หมั่นพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผล แก้ไขข้อบกพร่อง ใช้หลัก อิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งที่ทำ ทำด้วยใจ วิริยะ เอาจิต ฝึกใฝ่ เอาใจใส่ จิตตะ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ วิมังสา ความอดทน ฝึกให้เด็กมีความอดทน ต่อความยากลำบากไม่ท้อถอยต่ออุปสรรค ติดตามให้นักเรียนทำงานอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จ ฝึกให้ นักเรียนเป็นผู้มีสติ ไม่ละเลยทอดทิ้งหน้าที่ และการทำงาน อิทธิบาท ๔ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ฝึกให้นักเรียนมีเป้าหมายในการทำงานให้สำเร็จ ใช้หลักอิทธิบาท ๔ และขันติธรรม มีความอดทนใน การทำงานใช้หลักตนเป็นที่พึ่งแห่งตน “อัตตา หิ อัตตะโน นาโถ” การฝึกให้นักเรียนอดทนไม่ย่อท้อ ต่อความยากลำบาก ทำงานทุกอย่างให้สำเร็จ มีความพากเพียร พยายามต่อสู้กับปัญหาที่เกิดขึ้น ยก ย่องชมเชยเมื่อประสบความสำเร็จ

๔.๔ องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษางานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี และบททวนวรรณกรรมรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๕๕ คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๑๕ คน ผู้วิจัยได้สรุปมาเป็นองค์ความรู้ในการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ ๔.๒ องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

อธิบายโมเดล

รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ”

การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ตามทฤษฎีของเบลจามินบลูมที่สอดคล้องกับองค์ประกอบและปัจจัยที่เป็นสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ว่าประเภของการเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๓ ด้านคือ ๑) ด้านพุทธพิสัย ๒) ด้านทักษะพิสัย ๓) ด้านจิตพิสัย ซึ่งผู้สอนมีการกำหนดลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ไว้และกำหนดสถานการณ์ที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้โดยมีองค์ประกอบที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะประกอบด้วย ๔ ด้านคือ ๑) อุปกรณ์การสอน อุปกรณ์ที่จะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สะดวกและเข้าใจได้ง่าย ๒) กระบวนการสอนของครู จากวิธีการถ่ายทอดความรู้ของครูการอธิบายให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ๓) กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน เน้นกระบวนการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนโดยอาศัยความตั้งใจเอาใจใส่และความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ ๔) สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและการยอมรับของสังคม สภาพแวดล้อมทั้งทางบ้านและสังคมทั่วไปมีผลต่อการเรียนรู้

สรุปองค์ความรู้ใหม่โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลการสังเคราะห์มาสร้างเป็นรูปแบบ ๖ ด้านประกอบด้วย

๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักธัมมัญญตา การรู้หลักการดี หมายถึงความเป็นผู้รู้จักเหตุ คือ รู้หลักการและกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่หรือดำเนินกิจการงานต่าง ๆ ในที่นี้แนวทางหมายถึง กิจกรรมการปลูกฝังการเป็นผู้รู้จักธรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้เกิดผล เช่น นักเรียนรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้นๆ คืออะไร มีอะไรบ้างจะประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไรให้เป็นคนมีระเบียบวินัยในตัวเองอย่างมั่นคง เป็นนักเรียนที่เคารพกฎ กติกาและยึดมั่นในนโยบายของโรงเรียนเป็นหลัก มีระเบียบวินัยในตัวเองจนเป็นนิสัย แนวทางนี้จะทำให้นักเรียนเป็นคนไม่โลเล มั่นคงในจิตใจ และสามารถคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอัตตัญญตา การรู้จักตัวเองดี หมายถึงความเป็นผู้รู้จักตน ในที่นี้แนวทางหมายถึง กิจกรรมการปลูกฝังความเป็นผู้รู้จักฐานะ ภาวะ เพศ กำลังความรู้ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม เป็นต้น ของตนว่ามีสภาพอย่างไร เป็นคนอย่างไร มีนิสัยและพฤติกรรมอย่างไร จะปรับตัวหรือพฤติกรรมการเรียนรู้อย่างไรให้เป็นการสร้างสรรค์โดยใช้สื่อเชิงพุทธ

๓) **รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต** บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักสัจจะ ความจริงใจ หมายถึง นักเรียนทั้งที่เป็นเด็กและเยาวชนมีความจริงใจ พุดจริง ทำจริงทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ตรงไปตรงมาเกี่ยวกับคำพูดและท่าทาง มีความซื่อตรงไม่คดโกงทั้งพฤติกรรมการเรียนในห้องเรียน และพฤติกรรมประจำวัน

๔) **รูปแบบด้านความเสียสละ** บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักปริจาคะ มีจิตอาสา หมายถึง แนวทางปลูกฝังให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีจิตใจที่เป็นผู้ให้ เช่น ให้สิ่งของ ให้เงิน ให้ความช่วยเหลือด้วยกำลังร่างกาย แรงสมอง ซึ่งเป็นการเสียสละ สิ่งของตนเองมี แม้กระทั่งเวลา เพื่อเผื่อแผ่ให้กับส่วนรวม อีกทั้งยังช่วยลด "อัตรากา" หรือความเป็นตัว เป็นตน ของตนเองลงได้บ้าง

๕) **รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น** บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักขันติธรรม อดทนฝึกฝนตนเป็นอย่างดี หมายถึง แนวทางที่เป็นกิจกรรมปลูกฝังความอดทนแบ่งตามเหตุที่มากกระทบได้เป็น ๔ประเภทคือ๑)ความอดทนต่อความลำบากตรากตรำ เป็นการอดทนต่อสภาพธรรมชาติ ดินฟ้าอากาศ ความหนาว ความร้อน๒)ความอดทนต่อทุกขเวทนา เป็นการอดทนต่อการเจ็บไข้ได้ป่วยความไม่สบายกายของเราเอง ความปวด ความเมื่อย๓)ความอดทนต่อความเจ็บใจ เป็นการอดทนต่อความโกรธ ความไม่พอใจ ความขัดใจ อันเกิดจากคำพูดที่ไม่ชอบใจ กิริยามารยาทที่ไม่งาม บางคน เพียงถูกคนโน้นกระทบที่ คนนี้กระแทกที่ เขาว่าหนอยค่อนข้างอดทน ก็อดอดเจ็บใจบางคนทนต่อความเจ็บใจได้บ้าง เพราะเขาเป็นผู้บังคับบัญชาของตน ถึงจะทนไม่ได้ก็ต้องทน การทนอย่างนี้ได้ถือว่าย่างไม่เรียกว่า ขันติบางคนทนต่อความเจ็บใจ ต่อคำพูดของคนในระดับเดียวกัน พรรถพวกเพื่อนฝูงในที่ทำงานเดียวกันได้ถือว่า มีขันติระดับปานกลางส่วนคนที่มีความขันติ จริงๆ นั้น ต้องทนต่อการกระทบกระเทียบ เปรียบเปรย การทำให้เจ็บอกเจ็บใจ จากคนใต้บังคับบัญชาหรือผู้ต่ำกว่าได้ ในการทำงานนั้น เราต้องมีการติดต่อกับบุคคลหลายประเภท เพราะแต่ละคนมีการฝึกฝนตนเองต่างกัน ถ้าหากไม่มีขันติแล้ว ก็ไม่อาจจะทำงานให้ออกมาดีได้อย่างเป็นสุข ทั้งบางครั้งยังอาจทำให้มีเรื่องเดือดร้อนมาสู่ตัวเองอีกด้วยและ๔)ความอดทนต่ออำนาจกิเลส เป็นการอดทนต่ออารมณ์อันน่าใคร่ น่าเพลิดเพลินใจ อดทนต่อสิ่งที่เราอยากทำ แต่ไม่ควรทำในที่นี้มุ่งหมายถึง การที่นักเรียนไม่เอาแต่ใจตัว ไม่ยอมปล่อยตัวตามกระแสโลก ความเพลิดเพลิน เช่น ความสนุกสนาน การเที่ยวเตร่ ความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ หรือการได้ผลประโยชน์ในทางที่ไม่ควร เป็นต้นกิเลสเป็นเชื้อโรคร้ายที่ฝังอยู่ในตัวเรามาตั้งแต่เกิด เวลามันกำเริบขึ้นมา จะคอยบีบคั้น บังคับ ให้เราทำความชั่วต่างๆ โดยไม่มีความละอาย แล้วพอเราไปทำเข้า กิเลสก็ทำให้เราได้รับทุกข์ เป็นความเดือดร้อนมากมาย เป็นเหตุให้เราต้องมานั่งตำหนิตนเองในภายหลัง อบายมุข เป็นสิ่งร้ายภายนอกที่คอยกระตุ้นกิเลสให้กำเริบ และลูกกลมอยู่ภายในใจ จนกลายเป็นนิสัยที่ไม่ดี หรือสันดานชั่วๆ ที่แก้ไขได้ยาก บุคคลบางคนทนต่อความลำบากตรากตรำได้ ทนต่อทุกขเวทนาได้ ทนต่อความเจ็บใจจากผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ที่ทนได้ยากที่สุดคือ ทนต่ออำนาจกิเลส หรือ การอดทนต่อความอยากนั่นเอง

๖) รูปแบบด้านการใฝ่เรียนรู้ บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิทธิบาท เรียนอะไรก็ประสบความสำเร็จ หมายถึง แนวทางที่เป็นกิจกรรมปลูกฝังหลักธรรมตามหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งในที่นี้หมายถึง มีใจประกอบด้วยฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะพฤติกรรมเรียนรู้ด้วยสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ มีใจประกอบด้วยจิตตะ การปลูกฝังจิตใจรักมั่นต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ มีใจประกอบด้วยวิริยะ ความเพียรพยายามในการเรียนรู้และกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองเสมอ และตามด้วยมีใจประกอบด้วยหลักวิมังสา การหมั่นตรวจสอบและไตร่ตรองก่อนตัดสินใจส่งงาน เพื่อป้องกันการผิดพลาด อันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างดี

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย
ขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรม
การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและ
ปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและ
เยาวชน ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย
ขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
ภาคสนาม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในการออกแบบการวิจัย ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้
ประชากร ๓,๑๖๖ คนและใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน ๓๕๕ คนเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลจากสูตรหาไร์ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
สถิติเชิงพรรณนา ขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและกลุ่มเป้าหมายคือผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คน ใช้
แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผู้วิจัยได้สรุป
ผลการวิจัย อภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลา
เรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ
มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับ มาก
รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความ
รับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยจะสรุปเป็นรายด้านดังนี้

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อ
ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ เมื่อ
นักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ใน
ระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย อยู่ใน
ระดับมาก

๒. ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก
รองลงมา ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
ได้แก่ นักเรียนทบทวนเนื้อหาที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับมาก

๓.ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเก็บของได้แม่ไม่มีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรีบนำไปแจ้งครู อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนนักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก

๔.ด้านความเสียสละ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสน้อย อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน อยู่ในระดับมาก

๕. ด้านความอดทน อดกลั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก อยู่ในระดับมาก

๖. ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๒ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย

พบว่า ๑) นักเรียนส่งงานตรงเวลาตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย ๒) นักเรียนมีวินัย และปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ๓) นักเรียนมีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ๔) นักเรียนยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๕) นักเรียนทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องและสังคม ๖) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๗) นักเรียนรู้จักเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน ๘) นักเรียนรู้จักเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๙) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาหาความรู้และทักษะพื้นฐานของชีวิต ๑๐) นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

๒.ด้านความรับผิดชอบ

พบว่า ๑) นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและแบบแผนของโรงเรียน ๒) นักเรียนแสดงความรับผิดชอบเมื่อทำผิด ๓) นักเรียนให้ความสำคัญงานส่วนรวมก่อนเรื่องส่วนตัว ๔) นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ๕) นักเรียนทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ๖) นักเรียนเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๗)

นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ๘) นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ละทิ้งหน้าที่กลางคัน ๙) นักเรียนร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมของสถานศึกษา ๑๐) เมื่อนักเรียนใช้อุปกรณ์เพื่อการเรียนการสอนเสร็จจะรีบส่งคืนเจ้าหน้าที่ ๑๑) นักเรียนทำงานส่งอาจารย์ตรงตามเวลาที่กำหนด ๑๒) นักเรียนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าห้องเรียน ๑๓) นักเรียนจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นตามคำสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ๑๔) นักเรียนปรึกษาอาจารย์เมื่อพบปัญหาในการทำงาน

๓.ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

พบว่า ๑) นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ จะรีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ๒) นักเรียนแจ้งค่าใช้จ่ายในการเรียนกับผู้ปกครองตามความเป็นจริง ๓) นักเรียนชักชวนเพื่อนให้ทำความดี ๔) นักเรียนทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง ๕) นักเรียนทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง ๖) นักเรียนทำตามคำมั่นสัญญาที่ตนเองพูดไว้ ๗) นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ๘) นักเรียนเป็นคนรักษาคำพูดของตนเอง ๙) นักเรียนพูดกับเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง ๑๐) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑๑) นักเรียนไม่นำของผู้อื่นมาเป็นของตน ๑๒) นักเรียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนหรือผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๑๓) นักเรียนยอมรับเมื่อทำผิด ๑๔) นักเรียนเสนอผลงานหรือรายงานตามข้อค้นพบที่เป็นจริง

๔.ด้านความเสียสละ

พบว่า ๑) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม ๒) นักเรียนช่วยเหลือความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ๓) นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านด้วยความเต็มใจ ๔) นักเรียนบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ๕) นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน ๖) นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ๗) นักเรียนมีความเสียสละมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนนักเรียน ๘) นักเรียนยินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ๙) นักเรียนร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ๑๐) นักเรียนสละเวลาในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จและออกมาดี ๑๑) นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ๑๒) นักเรียนอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ๑๓) นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ ๑๔) ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น

๕.ด้านความอดทน อดกลั้น

พบว่า ๑) ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย นักเรียนก็จะไม่หยุดเรียน ๒) ถ้าเพื่อนชวนเล่นขณะครูสอน ก็จะปฏิเสธเพื่อน ๓) ถ้าเพื่อนพูดจาถากถาง ก็จะไม่โต้ตอบ ๔) นักเรียนใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต โดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก ๕) นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ๖) นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ๗) นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหายุบสรรคในการทำงานให้สำเร็จ ๘) นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก ๙) นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๑๐) นักเรียนให้อภัย เมื่อถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ๑๑) นักเรียนอดทนต่อการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ แม้จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ๑๒) นักเรียนอ่านตำราล่วงหน้า ๑๓) เมื่ออยู่ที่บ้านหากพ่อแม่หรือญาติต่อว่า นักเรียนจะไม่แสดงอารมณ์โมโห ๑๔) หากมีสิ่งรบกวนใจ จะควบคุมอารมณ์ได้ดี

๖.ด้านความใฝ่เรียนรู้

พบว่า ๑) นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ๒) นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) นักเรียนทำการบันทึกความรู้วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ ๔) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ๕) นักเรียนนำความรู้จากห้องเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ๖) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ความคิดใหม่ ๆ ๗) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น ๘) นักเรียนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร/ตำรา/Website เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ๙) นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า หาความรู้ได้อย่างเหมาะสม ๑๐) นักเรียนสามารถนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๑๑) นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานต่างๆ ให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ๑๒) นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ๑๓) ในบทเรียนที่ยากๆ นักเรียนจะทำความเข้าใจหลายๆ รอบ ๑๔) เมื่อครูแนะนำให้หาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของครู

สรุปผลการสังเคราะห์คุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรม ด้านความมีระเบียบวินัย ๒) ด้านความรับผิดชอบ ๓) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) ด้านความเสียสละ ๕) ด้านความอดทน อดกลั้น และ ๖) ด้านใฝ่เรียนรู้ ตามทฤษฎีของบลูมดังต่อไปนี้

๑.ด้านพุทธิพิสัย

- ๑) วางแผนให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานในหลักสูตรให้ชัดเจน
- ๒) กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน
- ๓) วางแผนร่วมกับครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้านไว้ในหลักสูตร
- ๔) วางแผนอำนวยความสะดวกให้ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้านให้เกิดขึ้นกับนักเรียน
- ๕) วางแผนการนิเทศ กำกับติดตามการดำเนินงาน การวัดและประเมินผล การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน
- ๖) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน

๒.ด้านจิตพิสัย

- ๑) วางแผนวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้านให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๒) วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐาน ทุกด้านให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
- ๓) วางแผนการวัดและประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้านของนักเรียน
- ๔) วางแผนการสร้างขวัญกำลังใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน
- ๕) วางแผนให้ทุกคนมีส่วนร่วมจัดสภาพสิ่งแวดล้อมทั้งภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนให้เอื้อกับการพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน

๖) วางแผนจัดกิจกรรมอบรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐานทุกด้าน

๓.ด้านทักษะพิสัย

- ๑) จัดกิจกรรมประชุมอบรมครูเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมคุณธรรมทุกด้าน ๕ ขั้นตอน คือ (๑) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน (๒) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (๓) ขั้นปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้ (๔) ชี้นำความรู้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ (๕) ขั้นสรุป เนื้อหา องค์ความรู้
- ๒) จัดกิจกรรมอบรมพัฒนาผู้บริหาร ครู นักเรียนให้มีความตระหนักทุกด้าน
- ๓) จัดกิจกรรมยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีคุณธรรมด้านนั้นๆ
- ๔) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนบันทึกความดีด้านนั้นๆ

๕.๑.๓ ผลการเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๑.ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

๒.ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

๓.ด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

สรุปรูปแบบ ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอัมมัญญตา การรู้หลักการดี ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอัตตัญญตา การรู้จักตัวเองดี ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักสัจจะความจริงใจ ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักปริจจาคะ มีจิตอาสา ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักขันติธรรม อดทนฝึกฝนตนเป็นอย่างดี และ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิทธิบาท เรียนอะไรก็ประสบความสำเร็จ

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาอภิปราย ดังนี้

๕.๒.๑ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ดังต่อไปนี้

๑. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** โรงเรียนจะยึดหลักศาสนามาเป็นพื้นฐานของความดีความงามในการอยู่ร่วมกัน แต่ในหลายกรณีก็อาจมีการปลูกฝังคตินิยมของสังคมโดยได้ยึดเชื่อมโยงกับศาสนาโดยตรง ตัวอย่างเช่น ได้ปลูกฝังคตินิยมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เกิด “การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม” ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จะสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน นั่นคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกภูมิภาค มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน^๑

๒. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพครูอาจารย์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** การพัฒนาเยาวชนดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถทางการคิด เนื่องจากความสามารถทางการคิดเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก เพราะความสามารถทางการคิดจะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่นๆ ช่วยให้เด็กสามารถปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นและสร้างความรู้ใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความสามารถทางการคิด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาคนไทยยุคใหม่ เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีนิสัยใฝ่รู้ มีระเบียบวินัยในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถแสวงหา

^๑ นางสาวรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21, รายงานวิจัย, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.

ความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย มีความเคารพครู อาจารย์ แม้ว่าอาจารย์ท่านนั้นจะไม่เคยสั่งสอน ก็ได้แสดงออกถึงคุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุระ อ่อนแพง** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ๑ คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ ประการ ๑) ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ความเมตตา กรุณา ๓) ความซื่อสัตย์ สุจริต ๔) ความมีระเบียบวินัย ๕) ความขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นการทำงาน ๖) ความกตัญญู กตเวที และรักความเป็นไทย ๗) ความรับผิดชอบ ๘) ความอดทนอดกลั้น ๙) ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน ๑๐) ความพอเพียง ๑๑) ความมีจิตสาธารณะ ๑๒) ความยุติธรรม ๑๓) ความสามัคคี ๑๔) ความใฝ่เรียนรู้^๒

๓. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทบทวนเนื้อหาที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** การจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูมีบทบาทปลูกฝังและส่งเสริมแรงจูงใจทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองรวมทั้งได้ทบทวนเนื้อหาที่ครูได้สอนในชั้นเรียน และได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองและปรับปรุงตนเองเพื่อยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลกการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ในหลายระดับทั้งในตัวผู้เรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมและผู้เรียนจะต้องมีโอกาส หรือมีส่วนร่วมในการกำหนด หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิภาณูจน์ ทวีสุวรรณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ ผลการวิจัย พบว่า ๑. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความพอเพียง ความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความอดทน ความกตัญญู กตเวที ความมีสติสัมปชัญญะ การข่มใจความขยันหมั่นเพียร

^๒ สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” *รายงานการวิจัย*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

และควมมีวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๒. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนหลังการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวทีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ การเสียสละความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การข่มใจความอดทน และควมมีวินัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๓. การเปรียบเทียบลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาโดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^๓

๔. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเก็บของได้แม้มันมีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรับนำไปแจ้งครู อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** โรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ให้นักเรียนได้ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบในหน้าที่ มีความอดกลั้น แก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงให้ตนเองก้าวหน้าด้วยสติปัญญา เน้นการใช้ปัญญา มีความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง มุ่งมั่นในจุดหมาย มีความเป็นธรรมเข้าใจผู้อื่น เช่น เก็บของของคนอื่นได้ ก็ไม่คิดจะนำมาเป็นของของตนเอง และคิดจะนำไปคืนเจ้าของ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาพรวมและรายด้าน ความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก^๔

๕. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความเสียสละ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เราจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการเสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนเพื่อการทำงาน จึงจะได้รับความรักและความนับถือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **ศิณภรณ์ หุ้เต็ม** ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับ ปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความเสียสละ นักศึกษามีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ วิทยาลัย

^๓ สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๖.

^๔ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา: กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).

ราชพฤกษ์ มีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา คือ วิทยาลัยควรจัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา โดยจัดให้มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าทุกวันพระ และวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนการปลูกฝังจริยธรรมในเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเป็นการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และนักศึกษาควรประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของทางวิทยาลัย เพื่อจะได้เป็นคนดีของสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน เป็นผู้เสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่นทุก ๆ ด้าน^๕

๖. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความอดทน อดกลั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ความอดทน อดกลั้นในการทำงาน จะทำให้มีความมุ่งมั่นต่องานที่เราได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานนั้นบรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานให้นำปัญหาหรืออุปสรรคนั้นมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นจะเป็นบทเรียนที่ทำให้เราแข็งแกร่งและพร้อมที่จะก้าวสู่งานต่อไปได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการพบว่าในภาพรวม และรายด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความซื่อสัตย์ สุจริต อยู่ในระดับมากสำหรับด้านความอดทน อดกลั้น และด้านความเสียสละ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง ๒ ด้าน^๖

๗. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความใฝ่เรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ครูหลายคนไม่คุ้นเคยกับวิธีการสอนที่หลากหลาย แต่ก็พยายามค้นหาว่าจะมีวิธีการใดที่จะทำให้ทำงานกับนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอาจไม่ใช่คำตอบเดียวสำหรับครูหรืออาจไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิผลที่สุดอาจจะมีวิธีการอื่นๆ อีกหลากหลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่

^๕ ศิณารัตน์ หุ่นเต็ม, ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับ ปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์, **รายงานการวิจัย** (วิทยาลัยราชพฤกษ์: จังหวัดนนทบุรี, ๒๕๕๒).

^๖ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา: กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).

แตกต่างกันไปแต่วิธีการ “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” คือวิธีการหนึ่งที่มีคุณค่าเพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะสนับสนุนให้ความเชื่อว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตน” การบรรลุผลในวิธีการนี้ผู้เรียนจะได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวทางนี้จึงเป็นการผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตนโดยส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ครูควรยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูผู้สอน ต้องพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้นผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และเกิดความคงทนของความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกภูมิภาค มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองใน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการ ประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงที่สุด รองลงมาคือด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน^๗

๕.๒.๒ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย

พบว่า ๑) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒) นักเรียนรู้จักเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน ๓) นักเรียนส่งงานตรงเวลาตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย ๔) นักเรียนมีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ๕) นักเรียนมีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ๖) นักเรียนยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๗) นักเรียนทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องและสังคม ๘) นักเรียนรู้จักเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๙) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาหาความรู้และทักษะพื้นฐานของชีวิต ๑๐) นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล่าวแสดงความคิดเห็น ในมุมมองที่แตกต่างกันด้วยความมั่นใจ แสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ทั้งผู้เรียนสามารถนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้และทำทนาย นำเสนอ

^๗ รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑, รายงานการวิจัย, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.

ผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ ทั้งผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และฝึกทักษะรวมทั้งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุกัญญา งามบรรจง** ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ๒.๑ ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างกล่าว มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ๑) ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ๒) ความสามารถในการทำงานเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร และการร่วมมือทำงานเป็นทีม ๓) ความสามารถในการใช้เครื่องมือการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ๔) การประพฤติและปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับเป็นพลเมือง และพลโลก ความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๕

๒.ด้านความรับผิดชอบ

พบว่า ๑) นักเรียนร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมของสถานศึกษา ๒) นักเรียนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าห้องเรียน ๓) นักเรียนจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นตามคำสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ๔) นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและแบบแผนของโรงเรียน ๕) นักเรียนแสดงความรับผิดชอบเมื่อทำผิด ๖) นักเรียนให้ความสำคัญงานส่วนรวมก่อนเรื่องส่วนตัว ๗) นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ๘) นักเรียนทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ๙) นักเรียนเก็บรักษาสินของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๑๐) นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ๑๑) นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ละทิ้งหน้าที่กลางคัน ๑๒) เมื่อนักเรียนใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนเสร็จจะรีบส่งคืนเจ้าหน้าที่ ๑๓) นักเรียนทำงานส่งอาจารย์ตรงตามเวลาที่กำหนด ๑๔) นักเรียนปรึกษาอาจารย์เมื่อพบปัญหาในการทำงาน **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** เพื่อนๆ ของเด็ก เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้รับไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมีไขมาจากเพื่อนๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังมีมาจากใดกระทำกิจกรรมร่วมกันการเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นับรวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ** ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุดวิชา เศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T& Model ผลการวิจัยพบว่า คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรม

^๕สุกัญญา งามบรรจง, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, รายงานการวิจัย, (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๕๙.

ของทักษะอยู่ระดับมากที่สุด และมากในด้านการตรงต่อเวลา ความครบถ้วนของการทำกิจกรรม การหาความรู้เพิ่มเติม การเสนอ รายงานเป็นระบบ และการให้ความร่วมมือกับการทำงานกลุ่ม^๙

๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

พบว่า ๑) นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ จะรีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ๒) นักเรียนแจ้งค่าใช้จ่ายในการเรียนกับผู้ปกครองตามความเป็นจริง ๓) นักเรียนชักชวนเพื่อนให้ทำความดี ๔) นักเรียนทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง ๕) นักเรียนทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง ๖) นักเรียนทำตามคำมั่นสัญญาที่ตนเองพูดไว้ ๗) นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ๘) นักเรียนเป็นคนรักษาคำพูดของตนเอง ๙) นักเรียนพูดกับเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง ๑๐) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑๑) นักเรียนไม่นำของผู้อื่นมาเป็นของตน ๑๒) นักเรียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนหรือผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๑๓) นักเรียนยอมรับเมื่อทำผิด ๑๔) นักเรียนเสนอผลงานหรือรายงานตามข้อค้นพบที่เป็นจริง **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เพราะเมื่อนักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต การเรียนรู้เรื่องอื่นก็จะตาม เช่น นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ ก็รีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง หรือรักษาคำพูดที่ตนเองได้พูดไว้ เป็นต้น การพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต จึงควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน คู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าวิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนนักศึกษาในวิธีแรก คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการกำหนดระเบียบปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษา และการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก^{๑๐}

๔. ด้านความเสียสละ

พบว่า ๑) นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน ๒) นักเรียนมีความเสียสละมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนนักเรียน ๓) นักเรียนสละเวลาในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จและออกมาดี ๔) นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ๕) ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น ๖) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม ๗) นักเรียนช่วยเหลือความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ๘) นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านด้วยความเต็มใจ ๙) นักเรียนบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ๑๐)

^๙ สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T5 Model, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), ๒๕๕๐.

^{๑๐} รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี”, **รายงานวิจัย**, (จังหวัดลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง), ๒๕๕๐.

นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ๑๑) นักเรียนยินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเอง เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ๑๓) นักเรียนร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือขนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น ๑๔) นักเรียนอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ๑๕) นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** คุณธรรมด้านความ เสียสละในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เสียสละความสุข ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนเพื่อการทำงาน จึงจะได้รับความรักและความนับถือจาก ผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ** ได้ ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการ ภาครัฐ ผลการวิจัยพบว่า ๕. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความ สามัคคีความรับผิดชอบ ความพอเพียงความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความอดทน ความกตัญญูกตเวที ความมีสติสัมปชัญญะ การข่มใจความขยันหมั่นเพียรและความมีวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๖. ลักษณะ คุณธรรมของนักเรียนหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูกตเวทีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความ รับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ การเสียสละความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การข่มใจความ อดทน และความมีวินัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด^{๑๑}

๕.ด้านความอดทน อดกลั้น

พบว่า ๑) นักเรียนใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต โดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก ๒) นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ๓) นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก ๔) นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๕) นักเรียนอดทนต่อการ ทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ แม้จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ๖) หากมีสิ่งรบกวนใจ จะควบคุม อารมณ์ได้ดี ๗) ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย นักเรียนก็จะไม่หยุดเรียน ๘) ถ้าเพื่อนชวนเล่นขณะครูสอน ก็จะปฏิเสธเพื่อน ๙) ถ้าเพื่อนพูดจาจากถาถ ก็จะไม่โต้ตอบ ๑๐) นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ๑๑) นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหาลุप्तรรคในการทำงานให้สำเร็จ ๑๒) นักเรียนให้อภัย เมื่อถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ๑๓) นักเรียนอ่านตำราล่วงหน้า ๑๔) เมื่ออยู่ที่บ้านหากพ่อแม่ หรือญาติต่อว่า นักเรียนจะไม่แสดงอารมณ์โมโห **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** พฤติกรรมการเรียน ผู้เรียน ต้องปฏิบัติตัวทางการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การปฏิบัติตัวในห้องเรียนขณะที่ครูกำลัง สอนในชั้นเรียน เช่น การนำอุปกรณ์มาเรียนการฟังจดคำอธิบายสรุปเป็นความเข้าใจของตนเอง เป็น ต้น การปฏิบัติตัวนอกห้องเรียน เช่น การทบทวนบทเรียนการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จติดตาม ผลงานของตนเองปรับปรุงแก้ไขให้งานดีขึ้นเป็นต้น รวมถึงการปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นเหตุผลสำคัญ

^{๑๑}สุทธีวรรณ ตันติรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.

จะส่งผลในเรื่องความอดทน อดกลั้นในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **แทนเทกิน (Tantekin)** ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของครูประถมในการทำหน้าที่สร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนขนาดกลางทางตอนใต้ของรัฐฟลอริดาจากกลุ่มประชากร ๑๓๐ คน พบว่า ครูเป็นผู้มีความสำคัญในการสร้างระเบียบวินัยและให้ความรู้กับเด็ก ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะครูจะต้องฝึกให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นเหตุผลสำคัญจะส่งผลในเรื่องวินัยโดยครูจะต้องหาสถานการณ์มาประยุกต์ใช้ในการฝึกครูจะต้องเป็นคนปฏิบัติเป็นตัวอย่างในพื้นที่ทำงานในสังคมควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนจะสังเกตพฤติกรรมครู เกิดการเรียนรู้จากครูจนมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำรงตนเองอย่างมีระเบียบวินัย นอกจากนั้นการศึกษาค้นคว้ายังพบว่า ครูมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของเด็กให้รู้จักมีวินัยได้ไม่เหมือนกัน ความสามารถนี้ครูจะต้องได้รับการฝึกฝนมาก่อนที่จะมาให้คำแนะนำในการสอนกฎ ข้อบังคับ และวินัยแก่เด็กนักเรียน^{๑๖}

๖.ด้านความใฝ่เรียนรู้

พบว่า ๑) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ๒) นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ๓) นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๔) นักเรียนนำความรู้จากห้องเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ๕) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น ๖) นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า หาความรู้ได้อย่างเหมาะสม ๗) นักเรียนสามารถนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๘) นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ๙) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ ๑๐) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ๑๑) นักเรียนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร/ตำรา/Website เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ๑๒) นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานต่างๆ ให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ๑๓) ในบทเรียนที่ยากๆ นักเรียนจะทำความเข้าใจหลายๆ รอบ ๑๔) เมื่อครูแนะนำให้หาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของครู **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ครูได้ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเจตคติที่ดีในการเรียน เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างในการค้นคว้าหาความรู้ อาจกำหนดให้ผู้เรียนได้เล่นเกมการศึกษา (Education Games) เข้าห้องสมุด แลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากผู้อื่น โดยผ่านการวิเคราะห์ของครูผู้รับผิดชอบว่าไม่เป็นพิษภัยต่อผู้เล่น และเป็นการสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อผลการวิจัยพบว่า การวิจัยนี้ศึกษากระบวนการและแนวทางการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านกรณีศึกษา โครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์

^{๑๖} Tantekin, Feyza “The Attitudes to Early Childhood Teachers Toward Gender Roles and Toward Discipline”, Dissertation Abstracts International, 63(2) (2002, May): 179-A.

เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงการดังกล่าวมีการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับเยาวชนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการ ครอบคลุมทั้งการเข้าถึงการวิเคราะห์การประเมิน และการมีส่วนร่วมตลอดจนมีการส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย การแข่งขันเพลงแร็ป การแสดงละครเวที และการแข่งขันเกมออนไลน์ทั้งนี้การผลิตสื่อสร้างสรรค์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยไม่เพียงเป็นการเพิ่มพื้นที่สื่อที่ดีให้กับสังคม หากแต่ช่วยให้เยาวชนที่ร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์มีความเข้าใจถึงการทำงานของสื่อได้อย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผู้ผลิตสื่อที่มีต่อสังคมสำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อผ่านกิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ของเยาวชนประกอบด้วย ๔M + ๓C ได้แก่ Managing Knowledge, Mentor, Materials, Morality, Creative Thinking, Communication Skill และ Cost ซึ่งจะเอื้อให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จได้^{๑๓}

๕.๒.๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

รูปแบบ ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักธัมมัญญตา การรู้หลักการดี ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบต่อ บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอหimsa การรู้จักตัวเองดี ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักสัจจะความจริงใจ ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักปริจาคะ มีจิตอาสา ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักขันติธรรม อดทนฝึกฝนตนเป็นอย่างดี และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้ บูรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิทธิบาท เรียนอะไรก็ประสบความสำเร็จทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของเบลจามินบลูมทำให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุระ อ่อนแพง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ๑ คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ ประการ ๑) ความรักชาติศาสน์กษัตริย์ ๒) ความเมตตากรุณา ๓) ความซื่อสัตย์สุจริต ๔) ความมีระเบียบวินัย ๕) ความขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นการทำงาน ๖) ความกตัญญูตบเทวีและรักความเป็นไทย ๗) ความรับผิดชอบต่อ ๘) ความอดทนอดกลั้น ๙) ความเคารพและ

^{๑๓} เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว, “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ”, รายงานวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์), ๒๕๕๗.

อ่อนน้อมถ่อมตน ๑๐) ความพอเพียง ๑๑) ความมีจิตสาธารณะ ๑๒) ความยุติธรรม ๑๓) ความสามัคคี ๑๔) ความใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบที่ ๒ วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มี ๔ วิธีดังนี้ ๑) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ๒) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ๔) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชนองค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ๑) การทบทวนพันธกิจ ๒) การวางแผน ๓) การดำเนินงาน ๔) การติดตามประเมินผล ๕) การรายงานผลการประเมินรูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๔}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปมาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณให้จัดทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่

๒. ควรกำหนดนโยบายสู่ภาคการปฏิบัติในระดับพื้นที่ จะต้องมีการขยายผลสำหรับการพัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้เรียน โดยต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมกับบริบท

๓. ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผู้เรียนที่มีคุณธรรม พฤติกรรมการเรียนรู้ ที่นำมาเป็นแบบอย่างได้ (Best practice)

๔. ควรกำหนดแนวทางหรือมาตรการต่างๆ ที่หน่วยงานทุกระดับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องให้ความสำคัญและร่วมขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

๕. กระทรวงศึกษาธิการต้องมีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับ

๖. ควรมอบหมายหน่วยงานส่วนกลางให้ดูแลรับผิดชอบด้านการส่งเสริมคุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรม การประสานความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน และการระดมทรัพยากรในการดำเนินงาน ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นรูปธรรม

^{๑๔} สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. สถานศึกษาควรจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามนโยบาย โดยคำนึงถึง ความเหมาะสมกับบริบท พื้นที่ สภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์

๒. สถานศึกษาควรประสานงานกับสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียน

๓. ปลุกฝังค่านิยมของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาให้เพิ่มความตระหนักด้านคุณธรรม พฤติกรรมการเรียนรู้

๔. ควรสนับสนุนและส่งเสริมสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดศึกษา เพื่อเน้นการส่งเสริม กิจกรรม/โครงการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น จัดประกวดสถานศึกษาที่มีผลงานด้านคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในระดับจังหวัดและระดับภาค

๕. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมตามนโยบาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบท

๖. ควรส่งเสริม สนับสนุน และประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา องค์กรในพื้นที่ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้านคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน

๗. ควรกำหนดเรื่องการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสาระสำคัญในแผนการตรวจราชการ หรือแผนการนิเทศ ติดตามและประเมินผล

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียนโดยศึกษาตัวแปรที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับ ผู้เรียนและสถานศึกษาร่วมด้วย เช่น ขนาดของสถานศึกษา ภูมิภาค เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรมของผู้เรียน ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๒. ควรมีการพัฒนาชุดเครื่องมือมาตรฐานระดับชาติสำหรับประเมินและพฤติกรรมของผู้เรียนที่จำแนกตามช่วงวัยของผู้เรียน

๓. ควรมีการเจาะลึกในประเด็นการศึกษาแต่ละด้านหรือแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียน

๔. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียนระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

๕. ควรศึกษาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

๑.๑ หนังสือ

- กมลรัตน์ หล้าสุขวงศ์.จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๘.
- กรมวิชาการ. การประเมินผลจากสภาพจริง (Authentic Assessment).กรุงเทพมหานคร :กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๓๙.
- ไกรยุทธ ธีรตยาสินัน และสุวัฒนา ธาดานิติ.อนาคตสำหรับการพัฒนาภาคตะวันออก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๖.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.สำนักงาน.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕.กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๕.
- คณะกรรมการประเมินศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.แกนหลักแนวคิดการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้และเกณฑ์การประเมินโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๔.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้.ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓
- เคนน์เวอร์โทม และคณะ.แปล. เปิดโลกนิมิตเดียวและการตลาดดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นบุ๊คส์, ๒๕๕๑.
- จิราภา เต็งไตรรัตน์.จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.
- ฉันทนาจันทร์บรรจง. จิตวิทยาการบริหาร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๔๒. อังโน วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.
- เฉลิมพลตันสกุล. พฤติกรรมศาสตร์สาธารณสุข. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สหประชา พาณิชย์, ๒๕๔๓.
- ชูศรี วงศ์รัตน์.เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.กรุงเทพมหานคร: เทพเนรมิตการพิมพ์, ๒๕๔๓
- ชม ภูมิภาค, บทความวิฤกระบายเสียงของสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย ชุด การสอนเพื่อคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญวิทยการพิมพ์, ๒๕๒๕.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์.หลักการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน. กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๒๔.
- ทศนา แหมมณี.กลุ่มพันธ์ : ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ เล่ม ๑.กรุงเทพมหานคร บุรพาศิลป์การพิมพ์, ๒๕๕๒.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ.การวิเคราะห์และวิจัยข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS,พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : บิซิเนสอาร์แอนด์ดี, ๒๕๕๑.

บุญชม ศรีสะอาด.การวิจัยเบื้องต้น.พิมพ์ครั้งที่ ๒.กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๓.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ .จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๖.

เดโช สุวนานนท์.จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๑๒.

ภพ เลหาไฟบุลย์, แนวการสอนวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด, ๒๕๔๐

วัฒนาพร ระงับทุกข์. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง.กรุงเทพมหานคร : เลิฟ แอนด์ลิฟเพรส จำกัด, ๒๕๔๑.

สำนักงานปลัดกระทรวง.นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รรัตนสุวรรณ)กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการบทวิเคราะห์, การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ ๒๑,๒๕๕๗.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด, พ.ศ.๒๕๕๘.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ”ในสุดาพรลักษณยานาวิน (บรรณาธิการ). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๕๓

สุราษฎร์ พรหมจันทร์.ยุทธวิธีการเรียนการสอนวิชาเทคนิค.กรุงเทพมหานคร; ภาควิชาครุศาสตร์ เครื่องกลคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, ๒๕๕๓

สุวิทย์ มูลคำ และคณะ. เรียนรู้สู่คู่มืออาชีพ.กรุงเทพมหานคร : บริษัท. พี.พรินท์ จำกัด, ๒๕๔๓

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, การพัฒนาองค์กรและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร :๒๑ เซ็นจูรี่,๒๕๕๗.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการบทวิเคราะห์, การศึกษาไทยในโลกศตวรรษที่ ๒๑. (๒๕๕๗)

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (๒๕๔๕). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร : พรักหวาน กราฟฟิค, ๒๕๔๕.

สุทธิพร จิตต์มิตรภาพ. การเปลี่ยนแปลงโลกของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ และการพัฒนาสู่ “ครูมืออาชีพ”ในสุดาพร ลักษณยานาวิน (บรรณาธิการ). การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.สมาคมเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากระทรวงศึกษาธิการ,๒๕๕๓.

นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รัตน์สุวรรณ), สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,กระทรวงศึกษาธิการบทวิเคราะห์, การศึกษาไทยในโลกศตวรรษ
ที่ ๒๑, (๒๕๕๗).

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน, (๒๕๔๕), พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕, กรุงเทพมหานคร : พริกหวาน
กราฟฟิค, ๒๕๔๕.

นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รัตน์สุวรรณ) สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ ๒๕๕๘.

ถวัลย์รัฐ วรเทพภูมิพงษ์. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้.
พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๐.

ทิตยา สุวรรณขุ, “สังคมวิทยา” ใน วิทยาศาสตร์สังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัย สถาบัน
บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๑๗.

ทิตนา แคมมณี.รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. พิมพ์ครั้งที่ ๔.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ทิตนา แคมมณี.ศาสตร์การสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. การสำรวจและสังเคราะห์ตัวบ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์
ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), ๒๕๕๑.

บุญมี แทนแก้ว.จริยธรรมกับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๖,กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒.

ประทีป จินนี่. เอกสารประกอบการสอนวิชาการวิเคราะห์พฤติกรรมและการปรับพฤติกรรม.
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๐.

ประกาศรี สีนอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ปราชญา กลางจัญ, คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: เอลโลการพิมพ์,
๒๕๔๔.

พระมหาอดิสร ถิรสีโล. คุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.

พิสิษฐ์ศิริรักษ์. มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร : พัฒนาวิชาการ, ๒๕๔๐.

ไพบุลยเทวรักษ์. จิตวิทยา: ศึกษาพฤติกรรมภายนอกภายใน. พิมพ์ครั้งที่๓. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์เอส.ดี.เพลส, ๒๕๓๗.

ไพรัช ถิตย์ผาด. รูปแบบ DDS-PAR-๓๘๕ Model. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ๒๕๔๕.

มาลินี จุฑารพ. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๓๗.

ยนต์ ชุ่มจิต. การศึกษาและความเป็นครูไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.

เยาวดี วิบูลย์ศรี. การวัดผลและการสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ ๓.กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.๒๕๔๕.

รัตน์ะ บัวสนธิ์. วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๕๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๙. กรุงเทพมหานคร: อักษร-เจริญทัศน์, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๘, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๘.

ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕.กรุงเทพมหานคร:อักษรเจริญพัฒน์,๒๕๔๕.

ลักขณา สรวิวัฒน์. จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๙.

เลิศพร ภาวะสกุล. “การอบรมระเบียบสังคมของเยาวชนในประเทศไทย”.เยาวชนไทย.

กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

วรรณิณีอักษร. จิตวิทยาการศึกษา. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑.

วศิน อินทสระ. พุทธจริยศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : ธรรมดา, ๒๕๔๙.

วิทยากร เชียงกุล. การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมไทย : บทวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์-ฉับเกระ, ๒๕๒๗.

ส. ศิวรักษ์. ศาสนากับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๑๙. และ อี.เอฟ. ชูเมกเกอร์ (แต่ง) รังสรรค์คณะพันธุ์ (แปล), เศรษฐศาสตร์ของชาวพุทธ.

กรุงเทพมหานคร :ศิวพรการพิมพ์, ๒๕๑๗.

สมเดช สีแสง. คู่มือการบริหารโรงเรียน สถานศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ.

กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย. คุณธรรมจริยธรรมในสังคมไทย. เอกสารใช้ในการประชุม-ครูปี ๒๕๓๕, ๒๕๓๕.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์-ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน.คู่มือการจัดระบบการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทียนวัฒนา พรินต์ติ้ง, ๒๕๕๓.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖.

สิริอร วิชชาวุธ. จิตวิทยาการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๔.

สุภัททา ปินตะแพทย์.พฤติกรรมมนุษย์และการพัฒนาคน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๔๒.

สุรสิทธิ์ วิทยาธิรัฐ.การสื่อสาร: หลักการและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร : คณะวิทยาการจัดการ-มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๕.

สุรางค์ไคว์ตระกูล. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ). **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕.

อมร รักษาสัตย์ และชัตติยา กรรณสูต (บรรณาธิการ). **ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศ**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การขายและการซื้อแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕.

อัครา เอิบสุสิริ. **จิตวิทยาสำหรับครู**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

๑.๒ อินเทอร์เน็ต

วสันต์ ทองไทย, **การประเมินการเรียนรู้**

http://www.bpcd.net/new_subject/library/research/document/sopida/research/ku/develop/๐๘.pdf.

วสันต์ ทองไทย.(๒๕๕๕).**การประเมินการ**

เรียนรู้. (Online) Available. http://www.bpcd.net/new_subject/library/research/document/sopida/research/ku/develop/๐๘.pdf

เอกสารเผยแพร่ วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช

www.nakhonsithammarat.go.th/web_๕๒/safe._media.doc เข้าถึง ๙ กันยายน ๒๕๕๙.

จิตาพร ชนะชัย, New Media Challenges : Marketing Communication Through New Media, [ออนไลน์. แหล่งที่มา:

http://commarts.hcu.ac.th/images/academic_article/nok/new_media_newchallenges.pdf [๒๕๕๐].

๑.๓ วารสาร

เอกสารเผยแพร่ วัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช เข้าถึง ๙ กันยายน ๒๕๖๐ www.nakhonsithammarat.go.th/web_๕๒/safe_media.doc

กองกิจการนักศึกษา. **การกำหนดพฤติกรรมคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**. สรุปมติที่ประชุมจากที่ประชุมจากคณะกรรมการดำเนินงานคณะกรรมการนักศึกษาครั้งที่ ๒/๒๕๕๔. ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔, สำเนา.

ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์ “บทบาทนักประชาสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ ตอนที่ ๑”, **พัฒนาเทคนิคศึกษา**, ๒๐(๖๕) (๒๕๕๑): ๔๒-๕๑.

บรรจง ชูสกุลชาติ. การแปลงหนังสืออย่างมีคุณภาพ. **สารพัฒนาหลักสูตร**. ฉบับที่ ๘๓ (ก.พ. ๒๕๓๒): ๓-๖.

บุญชม ศรีสะอาด, “รูปแบบของผลการเรียนในโรงเรียน”, **วารสารการวิจัยทางการศึกษา**, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (๒๕๒๔) : ๑๗-๒๗.

สมคิด อิศระวัฒน์. “การเรียนรู้ด้วยตนเอง”. วารสารการศึกษานอกระบบ. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๑ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๓๒): ๗๔.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการสอบแข่งขันเพื่อดำเนินการสอบเข้าบรรจุรับราชการเป็นข้าราชการครู ครั้งที่ ๑ ปี ๒๕๓๒. รายงานการสัมมนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานข้าราชการครู, ๒๕๓๒.

อุทุมพร จามรมา “โมเดลคืออะไร”. วารสารวิชาการ. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม ๒๕๔๑): ๒๒.

๑.๔ บทความวิจัย

กมลรัตน์ เทอร์เนอร์ และคณะ. การลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ : แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในการศึกษาพยาบาล. บทความวิจัย. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, ๒๕๕๙.

ประวิทย์ ประมาน . รูปแบบกิจกรรมการลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ในโรงเรียนกองทุนการศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. บทความวิจัย. วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๓ กันยายน ๒๕๖๐, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๖๐.

๑.๕ วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย

กระทรวงศึกษาธิการกรมวิชาการ. รูปแบบหรือแนวทางการจัดกระบวนการเรียนที่เสริมสร้างคุณลักษณะดีแก่มีสู่ระดับประถมศึกษา. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, ๒๕๔๓.

จุฑามาศ สุภาพงษ์และธีระดา ภิญโญ. แนวทางการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้ตามนโยบาย “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้” ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต ๒. รายงานการวิจัย. การประชุมนานาชาติด้านวิทยาศาสตร์การจัดการนวัตกรรมและเทคโนโลยี คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๙.

ชัยพร วงศ์วรรณ. “การทดลองใช้ทักษะกระบวนการในการสอนค่านิยมและจริยธรรม”. รายงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐.

ทิพวรรณ สุวรรณประเสริฐ. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑.

พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ. รายงานการวิจัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.

สุกัญญา งามบรรจง . การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. รายงานการวิจัย. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๙.

- สุทัศน์ สี่แก้วเขียว. พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกพลศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคใต้ปีการศึกษา ๒๕๔๗. **รายงานการวิจัย**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.
- สุรัชย์ทวีชาติ. การศึกษาความพึงพอใจของครูในการจัดกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายสาครบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. **รายงานการวิจัย**. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๐.
- อุไร จงกลาง. การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. **รายงานวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.
- ทิพวรรณสุวรรณประเสริฐ. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี. **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๑.
- พรพจน์ เพ็ชรทวีพรเดช. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเรียนที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยกรุงเทพ. **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.
- สุทัศน์สี่แก้วเขียว, พฤติกรรมการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง วิชาเอกพลศึกษาวิทยาลัยพลศึกษาในเขตภาคใต้ปีการศึกษา ๒๕๔๗. **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๘.
- อุไร จงกลาง. การศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนแกนนำปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. **รายงานการวิจัย**, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ๒๕๔๘.
- ปิยะพร เขตบรรณพต. “พฤติกรรมรับการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อใหม่ของผู้บริโภคในอำเภอเมืองเชียงใหม่”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๓.
- พรจิต สมบัติพานิช. “โฆษณาในทศวรรษที่ ๒๐๐๐-๒๐๑๐ : การศึกษาถึงปัจจัยด้านสื่อที่มีต่อรูปแบบโฆษณา”. **วิทยานิพนธ์ดุขภูบัณฑิต**. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- มาลี สืบกระแส. “การพัฒนารูปแบบองค์การแห่งการเรียนรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม, ๒๕๕๒.
- รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี”. **รายงานวิจัย**. จังหวัดลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง, ๒๕๕๐.
- วรินทร์า ปันงาม. “รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธ : การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง”. **รายงานการวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

- สมบูรณ์ ศิริสรทริฎ. “การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำของคณบดี”. **วิทยานิพนธ์ คุษฎิบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา**. ภาควิชานโยบายการจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สุชาติน้ำประสานไทย. “การศึกษาวิจัยทัศนด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการศึกษา ประถมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”. **รายงานการวิจัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.
- สุทธีวรรณ ต้นตริจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวิสุวรรณ. “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”. **รายงานวิจัย**. กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา, ๒๕๕๒.
- สุระ อ่อนแพง. “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖.
- เสน่ห์ คำป็น. การดำเนินงานโครงการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ศูนย์โรงเรียนคุณธรรมมูลนิธิยุวสถิรคุณสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ของโรงเรียนชัยบาดาลพิทยาคม จังหวัดลพบุรี”. **รายงานการวิจัย**, บัณฑิตวิทยาลัย:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว. “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ”. **รายงานวิจัย**. คณะนิเทศศาสตร์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๗.
- อัมพร พงษ์กังสนานันท์. “การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาดลอดชีวิต”. **ปริญญาานิพนธ์การศึกษาคุษฎิบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่**. บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๐.
- อุทัย วรเมธีศรีสกุล. “วิเคราะห์การใช้สื่อโซเชียลเน็ตเวิร์กของคนไทยปัจจุบันเชิงพุทธบูรณาการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์คุษฎิบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.

๑.๖ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- นายชาญณรงค์ ยาสุทธิ, ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม.
สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.
- นางจินตนา พรหมชัยชนะ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ร.ร.นวมินทราชูทิศ มัชฌิม
สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.
- นายกนก บุญญานุสรณ์, ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม.
สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.
- นายปัญญา พรหมบุตร, ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา
สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นางสาวเขมิกา แก้วแขก, ครู โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นางสาวอรุณยุพา อบาย, ครู โรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายบัญชา วงศ์เชื้อ, ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระ

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นางมัลลิกา ทองอ่อน, รก.รองฯ ฝ่ายบริหารวิชาการ รร.โกรกพระ.

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายบรรพต สมสวย, ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม.

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายชัยภัทร แยมครวญ, ครูโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม.

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นางสาวศิริสุข พรหมศักดิ์, ครูโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม.

สัมภาษณ์, ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายชาญชัย ชนิดสะ, ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ.

สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายวิจิตร จินตนา, ครูปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยผู้อำนวยการฯ กลุ่มบริหารวิชาการ ร.ร.ชุมแสงชนูทิศ.

สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นางสาวอนงค์ ปลั่งสุวรรณ, ครู โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ.

สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

นายณภัฏกรณ จิตรเกษม, ครู คศ.๑ โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ.

สัมภาษณ์, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓.

๒. ภาษาอังกฤษ

Biggs, J.B. and Telfer, R. The Process of Learning.๒nd Australia : Prentice-Hall of Australia, 1987.

Bloom Benjamin S., et al. **Taxonomy of Educational Objectives**. New York : David Mckay Company, 1956.

Craik, F. and Lockhart, R. Level of Processing : A Framwork for Memory Research. Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior.11, 1972.

Cronbach, Lee Joseph.**Essentials of Psychological Testing**.New York : Harper and Row, 1970.

- Huang, L. and Bonzon, P. **Two Level Learner Modeling in The Tutoring of Declarative Knowledge Based Problem Solving**. World Conference on Computers in Education VI. WCCE' 95 Liberating the Learner. Tinsley, D.J. and Van Weert, T.J. (Ed). London : Chapman and Hall, 1995.
- Online) Available. http://www.bpcd.net/new_subject/library/research/document/sopida/research/ku/develop/08.pdf, 2560
- Spensor, K. **The Psychology of Educational Technology and Instruction Media**. New York : Routledge, 1988.
- Watkins, D.A. Depth of Processing and the Quality of Learning Outcomes. *Instructional Science*. 12, 1983.
- Weinstein, C. E. and Mayer, D.G. (). The teaching of learning strategies. In M.C. Wittrock (Ed.). **Handbook of research on teaching** (3 rd). New York: Mcmilliam, ୧୯୮୬.
- Raymond J. Corsini, **The Dictionary of Psychology**, (NY : Brunner-Rout ledge, 2002.
- Jacky Swan, “Knowledge Management in Action ?”, in **Handbook on Knowledge Management 1 : Knowledge Matters**, edited by C.W. Hollsopple, 2nd editions, (Berlin : Springer, 2004.
- Peter F. Drucker, **The New Realities**, 4th edition, (New Jersey : New Brunswick, 2009.
- Thomas H. Davenport & Laurence Prusak, **Working Knowledge: How organizations manage what they know**.
- Thomas H. Davenport & Laurence Prusak, **Working Knowledge: How organizations manage what they know**.
- Thomas H. Davenport & Laurence Prusak, **Working Knowledge: How organizations manage what they know**.
- Lunn, T.R, **The Talent Factor**. London: Kogan Page. Milkovich, T.G. & Newman, M.J. 2005. **Compensation**, (New York: McGraw-Hill, 1992).
- Robertson, A. & Abby, G, **Managing Talent People**. Britain : Pearson Education Limited. 2003.
- Walker, W.J. 2002. Perspectives: Talent pools, **The best and the rest: Human Resource planning**, 25 (March): 12-14.
- Berger, A.L. & R. D. , **The Talent Management Handbook: Creating Organizational Excellence by identifying Developing, and Promoting Your Best People**, (New York: McGraw –Hill, 2004).
- Thomas H. Davenport & Laurence Prusak, **Working Knowledge: How organizations manage what they know**, p. 6.

- Amrit Tiwana, **The Knowledge Management Toolkit: Practical Techniques for Building knowledge Management System**, (Upper Saddle River, NJ. : Prentice Hall PTR, 2000), p. 67.
- Clyde W. Hollsopple, **Handbook on Knowledge Management 1 Knowledge Matters**, (Berlin: Springer-Verlag Berlin, 2003), pp. 179-181.
- Ikujiro Nonaka, and Hirataka Takeuchi, **The Knowledge Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation**, (New York, [u.a] : Oxford University Press, 1995.
- tacit knowledge และ explicit knowledge, Michael Polanyi, **Personal Knowledge : Towards a Post-Critical Philosophy**, (London : Rutledge & Kegan Paul , 1962.
- Ikujiro Nonaka & Hirataka Takeuchi, **The Knowledge Creating Company: How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation**
- Bardo, J. W., & Hartman, J. J. **Urban society: A systematic introduction**. New York: F. E. Peacock, 1982.
- Bloom, Benjamin A. **Taxonomy of Education Objective Handbook I : Cognitive Domain**. New York : David Mc Kay Company, 1956.
- Brown, Warren B. and Moberg, Denis J. **Organizational Theory and Management : A Macro Approach**. New York : John Wiley & Sons, 1980.
- Burnett, R. and David P. M. **Web Theory**. London: Routledge, 2003.
- Carroll. John B. "A Model of School Learning". **Teacher College Record**. 64 (May 1963) : 723-733.
- Cronbach, L. J. **Educational Psychology**. New York : Harcourt Brace And World. Inc, 1963.
- Cronbach. Lee Joseph. **Essential of Psychological Testing**. 5nd ed. New York : Happer Co; ins., 1990.
- Gibson, James L. Ivancevich. John M. and Donnelly. James H. Jr. **Organizations, Behavior Structure Processes, International Edition**. United States of America : Irwin/McGraw-Hill, 1997.
- Good, C.V., **Dictionary of Education**. New York : McGraw-Hill, 1959.
- Hiemstra, R. Self-directed learning, In T. Husen and T. N. Postlethwaite. **The International Encyclopedia of Education (second edition)**. Oxford: Pergamon Press, 1994.
- Keeves P.J. **Educational research, methodology and measurement: An international handbook**. Oxford: Pergamon Press, 1988.

Keeves, J.P. Models and model building. In Keeves, J.P. (ed.). methodology and measurement : An International Handbook. 2nd ed., Educational research. Oxford :Peraman Press, 1997.

Kevin. Kawamoto. 10 Thing should Know about New Media. **In The Seminar for Technology Educators.**

ภาคผนวก

ก.บทความวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ A learning behavior and moral development of children and youth with Buddhist creative media process

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต ถือนช้าง
Assoc.Prof.Dr.Worrakrit Thuenchang
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonsawan Campus
E-mail : worrakrit6994@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพภาคสนาม ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานในการออกแบบการวิจัย ระยะแรกเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้ประชากร ๓,๑๖๖ คน และใช้การสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจำนวน ๓๕๕ คน เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสูตรหาไร์ ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ขั้นตอนที่สองเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและกลุ่มเป้าหมายคือผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คน ใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาผลการวิจัยพบว่า ๑. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์สื่อทางพระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.07$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความซื่อสัตย์ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.14$, $SD = 0.60$) ตามด้วยการเสียสละค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.10$, $SD = 0.59$) ในขณะที่ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.03$, $S.D. = 0.60$) ๒. องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พบว่า ๑. องค์ประกอบทางปัญญา ประกอบด้วยขั้นความรู้ ขั้นความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นนำไปใช้ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นประเมินค่า ๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ ประกอบด้วย ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ ขั้นกิจนิสัย และ ๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม ประกอบด้วยภายใน เช่น ความรู้ ความคิด สติปัญญา และภายนอก เช่น การอบรมบ่มนิสัย สภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อสร้างสรรค์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ อีบุ๊กและอีเมล เป็นต้น และสามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาต้นแบบสื่อใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ๓. รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการนำสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธมาพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัยและเหมาะสมกับวัยในยุคนี้อย่างไร ๔. ๐ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

คำสำคัญ : การพัฒนาคุณธรรม, พฤติกรรมการเรียนรู้, ขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

Abstract:

The purposes of this article were 1) to study Learning behavior of children and youth according to the policy to reduce learning time, increase knowledge time, 2) to study composition and factors of creative media related to the moral development and learning behavior of children and youth and 3) to present model of morality develop and learning behavior of children and youth with process Buddhist media application. Mixed methods research was used for research design. The first phase was quantitative research. Population 3,166 was used and Simple random sampling was used 355 students were used for data collection Calculated from the formula Taro Yamane. Research tool was questionnaires, and data were analyzed using descriptive statistics. The second phase was qualitative research, and the target group was 15 experts. Interview form was used for data collection and analyzed by content analysis. Results indicated that: 1) Learning behavior of children and youth according to the policy to reduce learning time, increase knowledge time With the Buddhist creative media process, the overall picture is at a high level ($\bar{X}$ = 4.07, SD = 0.52). When considering each aspect, it is found that the highest mean is honesty in the high level ($\bar{X}$ = 4.14, SD = 0.60) followed by sacrifice The average was at a high level ($\bar{X}$ = 4.10, S.D. = 0.59) while the lowest mean was the responsibility. Is at a high level ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.60) 2) Composition and factors of creative media related to showed that students who attended 6 activities have increased level morality and learning behavior consisted of 1) discipline, 2) responsibility, 3) honestly, 4) public mind, 5) patience, and 6) diligent. 3) Model of morality develop and learning behavior of children and youth with media application showed that Guidelines for using Buddhist creative media to develop morals and learning behaviors of youth to be suitable for the age in era Thailand 4.0 Consisting of 1) a form of discipline 2) a form of responsibility 3) a form of honesty 4) a form of sacrifice 5) a pattern of patience and 6) a pattern for learning

Keywords: Morality Development, Learning Behavior, Process Buddhist Media Application

๑.บทนำ

แนวนโยบายของนายกรัฐมนตรี (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) การขับเคลื่อนการดำเนินงานขององค์กรหลักและหน่วยงานทางการศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องสอดคล้องและขยายผลตามแนวนโยบายของนายกรัฐมนตรีที่เกี่ยวกับการศึกษา มีดังนี้ ๑) ทำให้เร็ว มีผลสัมฤทธิ์ภายในเดือนกันยายน ๒๕๕๙ ให้มากที่สุด ส่วนที่เหลือส่งต่อให้รัฐบาลต่อไป ๒) ประชาชน สังคมพึงพอใจ ประเทศได้คนมีคุณภาพ ๓) ปรับลดภาระงานที่ไม่จำเป็นของกระทรวงศึกษาธิการลง ๔) เร่งปรับหลักสูตร/ตำรา แต่ละกลุ่มให้เหมาะสม การพิมพ์ตำราต้องคุ้มค่า ๕) ผลิตคนให้ทันกับความต้องการของประเทศ จบแล้วต้องมีงานทำ สามารถเข้าทำงานในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asean Economic Community : AEC) ให้ทันปี ๒๕๕๘ เพื่อช่วยแก้ปัญหาว่างงานและปัญหาสังคมได้ ๖) ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนที่ทำให้เด็ก ครู ผู้ปกครองมีความสุข ๗) ใช้สื่อการเรียนการสอน กระตุ้นผู้เรียนเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับเด็ก ๘) ลดความเหลื่อมล้ำ จัดการศึกษาให้ทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพ ๙) นำระบบ ICT เข้ามาใช้จัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและกว้างขวาง ๑๐) การเรียนไม่ใช่เพื่อการสอบ แต่เรียนให้ได้ทักษะชีวิตสามารถอยู่ในยุคโลกไร้พรมแดน

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลเอกดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๕๘ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบนโยบายแก่ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้บริหารส่วนภูมิภาค และข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั่วประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิผลต่อเด็ก เยาวชน ประชาชน และการพัฒนาประเทศโดยรวมให้ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนของครู และนักเรียน โดยให้น้อมนำกระแสพระราชดำริส่ “ให้ครูรักเด็กและเด็กรักครู ให้ครูสอนเด็กให้มีความรู้กับเพื่อน ไม่ให้แข่งขันกัน แต่ให้แข่งกับตัวเอง ให้เด็กที่เรียนเก่งกว่าช่วยสอนเพื่อนที่เรียนช้ากว่าให้ครูจัดกิจกรรมให้เด็กทำร่วมกัน เพื่อให้เห็นคุณค่า

ของความสามัคคี” มาเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานการสอนของครู ตลอดทั้งให้ลดเวลาเรียนต่อวันในช่วงเวลาบ่าย เพื่อให้เด็กได้ใช้เวลาในห้องเรียนเพื่อการเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นตามความถนัดและความสนใจ เพื่อให้เกิดการผ่อนคลายและมีความสุข และให้สถานศึกษาลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอน การนำนักเรียน และครูออกนอกห้องเรียนไปร่วมกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการศึกษา อาทิ การยื่นเข้าแถวต้อนรับผู้ใหญ่ เป็นต้น ควรส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ สร้างทักษะ ความสามารถจึงทำให้เกิดการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนขึ้นมา^๑

ทฤษฎีการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ทฤษฎีการเรียนรู้เบนจามินบลูมและคณะ (Bloom et al, ๑๙๕๖) เป็นกรอบวิธีทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ของไทยสอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลกที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ เรื่องของจิตสำนึกต่อโลกความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาอาชีพความรู้พื้นฐานด้านพลเมืองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ อันได้แก่ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยี ทักษะการทำงานทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัวโรงเรียนชุมชนรัฐและประเทศชาติ) โลกกำลังเปลี่ยนแปลงคนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้เท่านั้น ที่จะประสบความสำเร็จทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนโยบายหนึ่งของรัฐบาลคือการลดเวลาเรียนภาควิชาการลงแต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็กๆ ควรเรียนรู้ซึ่งหมายความว่าครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้สาระที่ต้องรู้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเบนจามินบลูมได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนก. พื้นฐานของผู้เรียนเป็นหัวใจในการเรียนผู้เรียนแต่ละคนจะเข้าชั้นเรียนด้วยพื้นฐานที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่างกันถ้าเขามีพื้นฐานที่คล้ายคลึงกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่แตกต่างกัน ข. คุณลักษณะของแต่ละคนเช่นความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียนแรงจูงใจในการเรียนและคุณภาพของการสอนเป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้เพื่อให้แต่ละคนและทั้งกลุ่มมีระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้น^๒

คำว่าสร้างสรรค์เป็นคำที่ได้ยินกันคุ้นหูจนน่าจะเชื่อได้ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างเข้าใจความหมายของคำนี้เป็นอย่างดีแล้วว่าสร้างสรรค์มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ว่า “สร้างให้มีให้เป็นขึ้นหรือเสริม” แต่ในทางเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึงสิ่งที่มีการทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งถ้าหากจะยึดเอาคำว่าพัฒนาเป็นหลักก็ไม่น่าจะผิดตรงไหน แต่คงต้องเปิดโอกาสให้อีกหลายๆ คนพยายามหาความแตกต่างมาอภิปราย อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ได้อีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของความสร้างสรรค์อีกประการหนึ่งเช่นกัน การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนไทยทุกคน คงเป็นเพราะเรารังเกียจคำว่า ชี้เกียจ หรือ เฉยๆ เพราะคำว่านี้ทำให้คนๆ นั้นไม่มีคุณค่า กลายเป็นพรหมลูกฟัก หรือมนุษย์พิษ ที่มีชีวิตที่รอวันจะเน่าเปื่อยไปในที่สุดด้วยเหตุนี้เราจึงอยากเห็นการสร้างสรรค์เกิดขึ้นตลอดเวลา และในความรู้สึกรักของคนทั่วไปก็รู้ว่าถ้าหากมนุษย์สร้างสรรค์อะไรได้ก็จะเกิดผลผลิตจากการสร้างสรรค์เพิ่มพูนขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสิ่งของหรือแนวคิดในเชิงวิชาการก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ผู้คนที่ทั้งหลายได้อย่างไม่รู้จบ ในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน จำเป็นต้องบรรจุเนื้อหาทั้งหลายเข้าไปในตัวสื่อการสอนก่อนแล้วจึงส่งต่อไปสู่ผู้เรียน ดังนั้นเทคนิคการเลือกสื่อ การผลิต การใช้สื่อ หากได้เพิ่มการสร้างสรรค์เข้าไปด้วยก็จะเกิดผลลัพธ์ในเชิงนวัตกรรมขึ้นด้วย ซึ่งนวัตกรรมก็เป็นอีกคำหนึ่งที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาทั้งหลาย การสร้างสรรค์สื่อการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสื่อเดิม (วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ) ไปสู่สื่อใหม่ก็เป็นการสร้างสรรค์ในระดับหนึ่งที่เป็นสิ่งน่าจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนทุกคนเพื่อให้สามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นไปสร้างสรรค์สื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของครูไปสู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

แต่ที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการแสดงออกด้วยคำพูด อากัปกิริยา สีหน้าท่าทางซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ต่อการจัดการเรียนรู้และประเมินผล

^๑นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รัตน์สุวรรณ). สำนักงานปลัดกระทรวงกระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘ หน้า ๒.

^๒

Bloom Benjamin S., et al. **Taxonomy of Educational Objectives**. New York : David McKay Company, 1956.

การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและภาวะการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ต่อนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการปฏิรูปให้ครูผู้สอนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนทั้งความรู้ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ ๒๑ ยิ่งกว่านั้นความตระหนักในการมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่สำคัญโดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภายในของนักเรียนเอง ตลอดทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะที่สำคัญของครูผู้สอนก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยและคณะจึงสนใจประเด็นที่ว่า การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธควรเป็นอย่างไรและมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ในประเด็นที่เกี่ยวกับผู้เรียน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ที่จะทำให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสรับรู้เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ตลอดจนพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือไม่ หรือผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลาและสถานที่ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่างออกไป ได้ใช้ความคิดทั้งในการแก้ปัญหาวิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้ในทุกระดับได้จริงหรือไม่ ตลอดทั้งภาพรวมผู้เรียนนั้นมีพฤติกรรมการเรียนรู้ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ในระดับใดแต่การพัฒนาคุณลักษณะที่จะให้เกิดขึ้นภายในจิตใจคือคุณธรรมซึ่งเป็นนามธรรมนั้นเป็นภารกิจที่ยากยิ่งต่อการวัดและประเมินผลของครูผู้สอน ซึ่งจะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดทำลายความสามารถของครูผู้สอนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๒.๓ เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็ก-และเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างและใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แล้วจะนำเสนอวิธีดำเนินการตามแบบวิธีการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัย ดังนี้

๓.๑ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ใช้ศึกษาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ ใช้การศึกษาสำรวจ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามในจังหวัดนครสวรรค์ ๕ โรงเรียน ที่เป็นนักเรียนเกี่ยวข้องกับคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ ทั้ง ๕ โรงเรียน จำนวน ๓๕๕ คน โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ใช้ในการวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก

(Key Informant) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาภาคเหนือตอนล่างในจังหวัดนครสวรรค์ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ คน

๔. ผลการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับ มาก รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก โดยจะสรุปเป็นรายด้านดังนี้

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก

๒. ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทบทวนเนื้อหาที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับมาก

๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเก็บของได้แม้ไม่มีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรีบนำไปแจ้งครู อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก

๔. ด้านความเสียสละ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน อยู่ในระดับมาก

๕. ด้านความอดทน อดกลั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก อยู่ในระดับมาก

๖. ด้านใฝ่เรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก

๔.๒ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมกรเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย

พบว่า ๑) นักเรียนส่งงานตรงเวลาตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย ๒) นักเรียนมีวินัยและปฏิบัติตามตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ๓) นักเรียนมีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ๔) นักเรียนยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๕) นักเรียนทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องและสังคม ๖) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๗) นักเรียนรู้จักเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน ๘) นักเรียน

รู้จักเก็บรักษาสິงของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๙) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาหาความรู้และทักษะพื้นฐานของชีวิต ๑๐) นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

๒.ด้านความรับผิดชอบ

พบว่า ๑) นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและแบบแผนของโรงเรียน ๒) นักเรียนแสดงความรับผิดชอบเมื่อทำผิด ๓) นักเรียนให้ความสำคัญงานส่วนรวมก่อนเรื่องส่วนตัว ๔) นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ๕) นักเรียนทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ๖) นักเรียนเก็บรักษาสິงของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๗) นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ๘) นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ละทิ้งหน้าที่กลางคัน ๙) นักเรียนร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมของสถานศึกษา ๑๐) เมื่อนักเรียนใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนเสร็จจะรีบส่งคืนเจ้าหน้าที่ ๑๑) นักเรียนทำงานส่งอาจารย์ตรงตามเวลาที่กำหนด ๑๒) นักเรียนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าห้องเรียน ๑๓) นักเรียนจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นตามคำสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ๑๔) นักเรียนปรึกษาอาจารย์เมื่อพบปัญหาในการทำงาน

๓.ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

พบว่า ๑) นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ จะรีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ๒) นักเรียนแจ้งค่าใช้จ่ายในการเรียนกับผู้ปกครองตามความเป็นจริง ๓) นักเรียนชักชวนเพื่อนให้ทำความดี ๔) นักเรียนทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง ๕) นักเรียนทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง ๖) นักเรียนทำตามคำมั่นสัญญาที่ตนเองพูดไว้ ๗) นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ๘) นักเรียนเป็นคนรักษาคำพูดของตนเอง ๙) นักเรียนพูดกับเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง ๑๐) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑๑) นักเรียนไม่นำของผู้อื่นมาเป็นของตน ๑๒) นักเรียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนหรือผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๑๓) นักเรียนยอมรับเมื่อทำผิด ๑๔) นักเรียนเสนอผลงานหรือรายงานตามข้อค้นพบที่เป็นจริง

๔.ด้านความเสียสละ

พบว่า ๑) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม ๒) นักเรียนช่วยเหลือความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ๓) นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านด้วยความเต็มใจ ๔) นักเรียนบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ๕) นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน ๖) นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ๗) นักเรียนมีความเสียสละมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนนักเรียน ๘) นักเรียนยินดีสละสิทธิบางอย่างของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ๙) นักเรียนร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ๑๐) นักเรียนสละเวลาในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จและออกมาดี ๑๑) นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกา ๑๒) นักเรียนอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ๑๓) นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ ๑๔) ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น

๕.ด้านความอดทน อดกลั้น

พบว่า ๑) ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย นักเรียนจะไม่หยุดเรียน ๒) ถ้าเพื่อนชวนเล่นขณะครูสอนก็จะปฏิเสธเพื่อน ๓) ถ้าเพื่อนพูดจาถากถาง ก็จะไม่โต้ตอบ ๔) นักเรียนใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต โดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก ๕) นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ๖) นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ๗) นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหายุ่งยากในการทำงานให้สำเร็จ ๘) นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก ๙) นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๑๐) นักเรียนให้อภัย เมื่อถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ๑๑) นักเรียนอดทนต่อการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ แม้จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ๑๒) นักเรียนอ่านตำราล่วงหน้า ๑๓) เมื่ออยู่ที่บ้านหากพ่อแม่หรือญาติต่อว่า นักเรียนจะไม่แสดงอารมณ์โมโห ๑๔) หากมีสิ่งรบกวนใจ จะควบคุมอารมณ์ได้ดี

๖.ด้านความใฝ่เรียนรู้

พบว่า ๑) นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ๒) นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๓) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์ความรู้ ๔) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ๕) นักเรียนนำความรู้จากห้องเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ๖) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ๗) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้กับบุคคลอื่น ๘) นักเรียนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร/ตำรา/Website เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ๙) นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า หาความรู้ได้อย่างเหมาะสม ๑๐) นักเรียนสามารถนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๑๑) นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานต่างๆ ให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ๑๒) นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ๑๓) ในบทเรียนที่ยากๆ นักเรียนจะทำความเข้าใจหลายๆ รอบ ๑๔) เมื่อครูแนะนำให้หาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของครู

๔.๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ พบว่า รูปแบบ ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอัมมัญญาตา การรู้หลักการดี ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิตถัญญาตา การรู้จักตัวเองดี ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักสัจจะความจริงใจ ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักปริจาคะ มีจิตอาสา ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักขันติธรรม อดทนฝึกฝนตนเป็นอย่างดี และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้ บูรณาการสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิทธิบาท เรียนอะไรก็ประสบความสำเร็จ

๕.อภิปรายผล

จากการศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยมาอภิปราย ดังนี้

๕.๑ พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ดังต่อไปนี้

๑. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านความเสียสละ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** โรงเรียนจะยึดหลักศาสนาเป็นพื้นฐานของความดีความงามในการอยู่ร่วมกัน แต่ในหลายกรณีก็อาจมีการปลูกฝังคตินิยมของสังคมโดยได้ยึดเชื่อมโยงกับศาสนาโดยตรง ตัวอย่างเช่น ได้ปลูกฝังคตินิยมตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เกิด “การยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม” ซึ่งเป็นคุณธรรมที่จะสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน นั่นคือ ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกภูมิภาคมีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงสุด รองลงมา คือ ด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน^๓

๒. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความมีระเบียบวินัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนให้ความเคารพครู อาจารย์ อยู่ในระดับมาก

^๓ นางสาวรุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนาแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ 21, รายงานวิจัย, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.

รองลงมา ได้แก่ เมื่อนักเรียนเดินผ่านอาจารย์จะแสดงความเคารพ แม้ว่าไม่เคยเรียนกับอาจารย์ท่านนั้นมาก่อน อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนส่งงานตรงตามกำหนดที่ได้รับมอบหมาย อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** การพัฒนาเยาวชนดังกล่าวจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถทางการคิด เนื่องจากความสามารถทางการคิดเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็ก เพราะความสามารถทางการคิดจะนำไปสู่พัฒนาการด้านอื่นๆ ช่วยให้เด็กสามารถปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นและสร้างความรู้ใหม่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ความสามารถทางการคิด จึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการพัฒนาคนไทยยุคใหม่ เพื่อมุ่งให้เป็นคนที่มีนิสัยใฝ่รู้ มีระเบียบวินัยในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ทำงานเป็นกลุ่มได้อย่างเป็นกัลยาณมิตร มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภูมิใจในความเป็นไทย มีความเคารพครู อาจารย์ แม้ว่าอาจารย์ท่านนั้นจะไม่เคยสั่งสอน ก็ได้แสดงออกถึงคุณธรรมที่ได้รับการปลูกฝังจากครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุระ อ่อนแพง** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ๑ คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ ประการ ๑) ความรักชาติ ศาสนา กษัตริย์ ๒) ความเมตตา กรุณา ๓) ความซื่อสัตย์ สุจริต ๔) ความมีระเบียบวินัย ๕) ความขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นในการทำงาน ๖) ความกตัญญู กตเวทิตะ และรักความเป็นไทย ๗) ความรับผิดชอบ ๘) ความอดทนอดกลั้น ๙) ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน ๑๐) ความพอเพียง ๑๑) ความมีจิตสาธารณะ ๑๒) ความยุติธรรม ๑๓) ความสามัคคี ๑๔) ความใฝ่เรียนรู้^๔

๓. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความรับผิดชอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น อยู่ในระดับ มาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนกล่าวคำขอโทษเมื่อทำผิดต่อผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทบทวนเนื้อหาที่อาจารย์สอน อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** การจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูมีบทบาทปลูกฝังและส่งเสริมแรงจูงใจทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเองรวมทั้งได้ทบทวนเนื้อหาที่ครูได้สอนในชั้นเรียน และได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนได้มีโอกาสประเมินตนเองและปรับปรุงตนเองเพื่อยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลกการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ในหลายระดับทั้งในตัวผู้เรียนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมและผู้เรียนจะต้องมีโอกาสนี้ หรือมีส่วนร่วมในการกำหนด หรือมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมายกิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ ผลการวิจัย พบว่า ๑. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี ความรับผิดชอบ ความพอเพียง ความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความอดทน ความกตัญญู กตเวทิตะ ความมีสติสัมปชัญญะ การข่มใจความขยันหมั่นเพียรและความมีวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๒. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนหลังการพัฒนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญู กตเวทิตะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ การเสียสละความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การข่มใจความอดทน และความมีวินัยมีค่าเฉลี่ย

^๔ สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

ต่ำสุด ๓. การเปรียบเทียบลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาและหลังการพัฒนาโดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^๕

๔. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ถ้าแม่ค้าทอนเงินเกิน นักเรียนจะแจ้งแม่ค้า อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเก็บของได้แม้ไม่มีใครเห็นก็จะไม่เก็บไว้เองและรีบนำไปแจ้งครู อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนทำการบ้านด้วยตัวเองทุกครั้ง อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** โรงเรียนได้ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม ให้นักเรียนได้ยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบในหน้าที่ มีความอดกลั้น แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงให้ตนเองก้าวหน้าด้วยสติปัญญา เน้นการใช้ปัญญา มีความขยันหมั่นเพียร ขี้มั่งขี้งมั่ง มุ่งมั่นในจุดหมาย มีความเป็นธรรมเข้าใจผู้อื่น เช่น เก็บของของคนอื่นได้ ก็ไม่คิดจะนำมาเป็นของของตนเอง และคิดจะนำไปคืนเจ้าของ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในภาพรวม และรายด้าน ความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก^๖

๕. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความเสียสละ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาสนั้น อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านโดยไม่เกี่ยงงอน อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เราจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการเสียสละแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนเพื่อการทำงาน จึงจะได้รับความรักและความนับถือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **คินาภรณ์ หุ้เต็ม** ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับ ปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์ จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัย พบว่า ความเสียสละ นักศึกษามีพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ วิทยาลัยราชพฤกษ์ มีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษา คือ วิทยาลัยควรจัดกิจกรรม เพื่อปลูกฝังพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา โดยจัดให้มีการทำบุญตักบาตรในตอนเช้าทุกวันพระ และวิทยาลัยควรส่งเสริมสนับสนุนการปลูกฝังจริยธรรมในเรื่องการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อเป็นการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และนักศึกษาควรประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของทางวิทยาลัย เพื่อจะได้เป็นคนดีของสังคม ไม่ทำให้อื่นเดือดร้อน เป็นผู้เสียสละ ช่วยเหลือผู้อื่นทุก ๆ ด้าน^๗

๖. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความอดทน อดกลั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ความอดทน อดกลั้นในการทำงาน จะทำให้มีความมุ่งมั่นต่องานที่เราได้รับมอบหมาย เพื่อให้งานนั้นบรรลุ

^๕ สุทธิวรรณ ตันติรัตนวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.

^๖ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา: กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).

^๗ คินาภรณ์ หุ้เต็ม, ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับ ปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์, **รายงานการวิจัย** (วิทยาลัยราชพฤกษ์: จังหวัดนนทบุรี, ๒๕๕๒).

เป้าหมายตามที่ได้ตั้งไว้ เมื่อพบปัญหาหรืออุปสรรคในการทำงานให้นำปัญหาหรืออุปสรรคนั้นมาปรับปรุงและแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาหรืออุปสรรคเหล่านั้นจะเป็นบทเรียนที่ทำให้เราแข็งแกร่งและพร้อมที่จะก้าวสู่งานต่อไปได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์** ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่าในภาพรวม และรายด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความรับผิดชอบ ด้านความพอเพียง และด้านความซื่อสัตย์สุจริต อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านความอดทน อดกลั้น และด้านความเสียสละ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง ๒ ด้าน^๕

๗. พฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้านความใฝ่เรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม อยู่ในระดับมาก **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ครูหลายคนไม่คุ้นเคยกับวิธีการสอนที่หลากหลาย แต่ก็พยายามค้นหาวางจะมีวิธีการใดที่จะทำให้ทำงานกับนักเรียนได้อย่างน่าพึงพอใจและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน แนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอาจไม่ใช่คำตอบเดียวสำหรับครูหรืออาจไม่ใช่วิธีการที่มีประสิทธิภาพที่สุดอาจจะมีวิธีการอื่นๆ อีกหลากหลายวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันไปแต่วิธีการ “ผู้เรียนเป็นสำคัญ” คือวิธีการหนึ่งที่มีคุณค่าเพราะเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่จะสนับสนุนให้มีความเชื่อว่า “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตน” การบรรลุผลในวิธีการนี้ผู้เรียนจะได้รับการเชื่อถือไว้วางใจแนวทางนี้จึงเป็นการผลักดันผู้เรียนไปสู่การบรรลุศักยภาพของตนโดยส่งเสริมความคิดและอำนวยความสะดวกให้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ครูควรยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ โดยครูผู้สอน ต้องพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง เพราะการค้นพบความจริงใดๆ ด้วยตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดี และมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน และเกิดความคงทนของความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ** ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑ มี ๕ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย ความอดทน และใฝ่เรียนรู้ ผลการศึกษาระดับ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในทุกภูมิภาค มีคะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้าน อยู่ในระดับพอใช้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนเฉลี่ยการประเมินตนเองในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ มีค่าสูงสุด รองลงมาคือด้านใฝ่เรียนรู้ ความซื่อสัตย์ ความมีวินัย และความอดทน^๖

๕.๒ องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่สัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๑. ด้านความมีระเบียบวินัย

พบว่า ๑) นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ๒) นักเรียนรู้จักเตรียมตัวค้นคว้าหาความรู้ล่วงหน้าก่อนเข้าชั้นเรียน ๓) นักเรียนส่งงานตรงเวลาตามกำหนดที่ได้รับ

^๕ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา: กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).

^๖ รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.

มอบหมาย ๔) นักเรียนมีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ๕) นักเรียนมีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ๖) นักเรียนยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๗) นักเรียนทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นน้องและสังคม ๘) นักเรียนรู้จักเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๙) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาหาความรู้และทักษะพื้นฐานของชีวิต ๑๐) นักเรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ผู้เรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมทั้งในและนอกห้องเรียน กล้าแสดงความคิดเห็น ในมุมมองที่แตกต่างกันด้วยความมั่นใจ แสดงแนวคิดที่แปลกใหม่หลากหลายในการแก้ปัญหา ทั้งผู้เรียนสามารถนำเสนอเหตุผลในการเรียนรู้และทำทนาย นำเสนอผลงานจากการระดมความคิด การวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ ทั้งผู้เรียนสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และฝึกทักษะรวมทั้งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุกัญญา งามบรรจง** ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา รูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรม ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ๒.๑ ผู้เรียนที่ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว มีทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ได้แก่ ๑) ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ๒) ความสามารถในการวิธีการทำงานเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร และการร่วมมือทำงานเป็นทีม ๓) ความสามารถในการใช้เครื่องมือการทำงานเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ๔) การประพฤติและปฏิบัติในการดำรงชีวิตเกี่ยวกับเป็นพลเมือง และพลโลก ความรู้ ทักษะ และเจตคติอยู่ในระดับมากทุกด้าน^{๑๐}

๒.ด้านความรับผิดชอบ

พบว่า ๑) นักเรียนร่วมมือกับเพื่อนทำกิจกรรมของสถานศึกษา ๒) นักเรียนตรงต่อเวลาในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าห้องเรียน ๓) นักเรียนจะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นตามคำสอนของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ๔) นักเรียนปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและแบบแผนของโรงเรียน ๕) นักเรียนแสดงความรับผิดชอบเมื่อทำผิด ๖) นักเรียนให้ความสำคัญงานส่วนรวมก่อนเรื่องส่วนตัว ๗) นักเรียนตั้งใจทำงานที่ครูมอบหมายให้อย่างเต็มกำลังความสามารถ ๘) นักเรียนทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ ๙) นักเรียนเก็บรักษาสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบ ๑๐) นักเรียนกล่าวคำขอบคุณเมื่อได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น ๑๑) นักเรียนทำงานตามที่ได้รับมอบหมายโดยไม่ละทิ้งหน้าที่กลางคัน ๑๒) เมื่อนักเรียนใช้อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอนเสร็จจะรีบส่งคืนเจ้าหน้าที่ ๑๓) นักเรียนทำงานส่งอาจารย์ตรงตามเวลาที่กำหนด ๑๔) นักเรียนปรึกษาอาจารย์เมื่อพบปัญหาในการทำงาน **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** เพื่อนๆ ของเด็ก เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรมบางอย่างให้เด็กได้รับรู้เข้าไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดพฤติกรรมคล้ายตามเพื่อนๆ นอกจากนี้การเรียนรู้เชิงจริยธรรมของเด็กมีไข่มุมจากเพื่อนๆ เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังได้มาจากโคกระทำกิจกรรมร่วมกันการเข้าใจกันและกันในระหว่างเด็กวัยเดียวกันเองด้วย ซึ่งเพื่อนๆ ดังกล่าวนี้นวมทั้งเพื่อนในโรงเรียนและเพื่อนนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ** ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T& Model ผลการวิจัยพบว่า คะแนนจากการสังเกตพฤติกรรมของทุก

^{๑๐} สุกัญญา งามบรรจง, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่านกิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **รายงานการวิจัย**, (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๕๙.

ศึกษาอยู่ระดับมากที่สุด และมากในด้านการตรงต่อเวลา ความครบถ้วนของการทำกิจกรรม การหาความรู้เพิ่มเติม การเสนอ รายงานเป็นระบบ และการให้ความร่วมมือกับการทำงานกลุ่ม^{๑๑}

๓. ด้านความซื่อสัตย์สุจริต

พบว่า ๑) นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ จะรีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ๒) นักเรียนแจ้งค่าใช้จ่ายในการเรียนกับผู้ปกครองตามความเป็นจริง ๓) นักเรียนชักชวนเพื่อนให้ทำความดี ๔) นักเรียนทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง ๕) นักเรียนทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง ๖) นักเรียนทำตามคำมั่นสัญญาที่ตนเองพูดไว้ ๗) นักเรียนประพฤติดีทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่น ๘) นักเรียนเป็นคนรักษาคำพูดของตนเอง ๙) นักเรียนพูดกับเพื่อนในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นจริง ๑๐) นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น ๑๑) นักเรียนไม่นำของผู้อื่นมาเป็นของตน ๑๒) นักเรียนไม่ใส่ร้ายเพื่อนหรือผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๑๓) นักเรียนยอมรับเมื่อทำผิด ๑๔) นักเรียนเสนอผลงานหรือรายงานตามข้อค้นพบที่เป็นจริง **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ เพราะเมื่อนักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต การเรียนรู้อย่างอื่นก็จะตาม เช่น นักเรียนเก็บเงินหรือสิ่งของผู้อื่นได้ ก็รีบติดต่อส่งคืนเจ้าของ ทำการบ้านหรือรายงานด้วยตนเอง หรือรักษาคำพูดที่ตนเองได้พูดไว้ เป็นต้น การพัฒนาความซื่อสัตย์สุจริต จึงควรพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความเห็นตรงกันว่าวิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาในวิธีแรก คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่กับกิจกรรมการเรียนการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และการกำหนดระเบียบปฏิบัติของนักเรียน นักศึกษา และการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก^{๑๒}

๔. ด้านความเสียสละ

พบว่า ๑) นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน ๒) นักเรียนมีความเสียสละมีน้ำใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนนักเรียน ๓) นักเรียนสละเวลาในการทำงานกลุ่มให้สำเร็จและออกมาดี ๔) นักเรียนให้ความช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อมีโอกาส ๕) ในการทำงานกลุ่มนักเรียนเปิดโอกาสให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น ๖) นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับสถานศึกษา ชุมชน และสังคม ๗) นักเรียนช่วยดูแลความสะอาดเรียบร้อยภายในสถานศึกษา ๘) นักเรียนช่วยเหลืองานบ้านด้วยความเต็มใจ ๙) นักเรียนบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น ๑๐) นักเรียนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ ๑๑) นักเรียนยินดีสละสิทธิ์บางอย่างของตนเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ๑๒) นักเรียนร่วมทำกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ๑๓) นักเรียนอธิบายและถ่ายทอดความรู้หากเพื่อนไม่เข้าใจในเรื่องนั้นๆ ๑๔) นักเรียนอาสาทำงานให้ผู้อื่นหรือสังคมด้วยความเต็มใจ **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** คุณธรรมด้านความเสียสละในการทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนจะต้องเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ไม่เห็นแก่ตัว รู้จักการให้และการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม อุทิศตนเพื่อการทำงาน จึงจะได้รับความรักและความนับถือจากผู้ร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุทธิวรรณ ตันดิรจนาวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ

^{๑๑} สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้ T5 Model, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), ๒๕๕๐.

^{๑๒} รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี”, **รายงานวิจัย**, (จังหวัดลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง), ๒๕๕๐.

ผลการวิจัยพบว่า ๕. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนก่อนการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การประหยัด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมา ได้แก่ ความสามัคคีความรับผิดชอบ ความพอเพียง ความซื่อสัตย์ การเสียสละ ความอดทน ความกตัญญูทเวที ความมีสติสัมปชัญญะ การข่มใจความขยันหมั่นเพียร และความมีวินัย มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ๖. ลักษณะคุณธรรมของนักเรียนหลังการพัฒนาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความกตัญญูทเวทีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ความสามัคคี การประหยัด ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ การเสียสละความขยันหมั่นเพียร ความพอเพียง การข่มใจความอดทน และความมีวินัยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด^{๑๓}

๕.ด้านความอดทน อดกลั้น

พบว่า ๑) นักเรียนใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต โดยไม่ใช้อารมณ์ความรู้สึก ๒) นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จลุล่วง ๓) นักเรียนพยายามหาคำตอบในข้อที่ยาก ๔) นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ๕) นักเรียนอดทนต่อการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ แม้จะต้องใช้ความพยายามอย่างมาก ๖) หากมีสิ่งรบกวนใจ จะควบคุมอารมณ์ได้ดี ๗) ถ้าเจ็บป่วยเพียงเล็กน้อย นักเรียนก็จะไม่หยุดเรียน ๘) ถ้าเพื่อนชวนเล่นขณะครูสอน ก็จะปฏิเสธเพื่อน ๙) ถ้าเพื่อนพูดจาถากถาง ก็จะไม่โต้ตอบ ๑๐) นักเรียนปฏิเสธเมื่อเพื่อนชักชวนให้ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสม ๑๑) นักเรียนพยายามแก้ไขปัญหายุ่งยากในการทำงานให้สำเร็จ ๑๒) นักเรียนให้อภัย เมื่อถูกเพื่อนกลั่นแกล้ง ๑๓) นักเรียนอ่านตำราล่วงหน้า ๑๔) เมื่ออยู่ที่บ้านหากพ่อแม่หรือญาติต่อว่า นักเรียนจะไม่แสดงอารมณ์โมโห **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** พฤติกรรมการเรียน ผู้เรียนต้องปฏิบัติตัวทางการเรียนทั้งในและนอกห้องเรียน ได้แก่ การปฏิบัติตัวในห้องเรียนขณะที่ครูกำลังสอนในชั้นเรียน เช่น การนำอุปกรณ์มาเรียนการฟังจดคำอธิบายสรุปเป็นความเข้าใจของตนเอง เป็นต้น การปฏิบัติตัวนอกห้องเรียน เช่น การทบทวนบทเรียนการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จติดตามผลงานของตนเองปรับปรุงแก้ไขให้งานดีขึ้น เป็นต้น รวมถึงการปฏิบัติตัวในการดำเนินชีวิตในสังคม นักเรียนต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมอย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นเหตุผลสำคัญ จะส่งผลในเรื่องความอดทน อดกลั้นในพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **แทนเทกิน (Tantekin)** ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของครูประถมในการทำหน้าที่สร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนขนาดกลางทางตอนใต้ของรัฐฟลอริดาจากกลุ่มประชากร ๑๓๐ คน พบว่า ครูเป็นผู้มีความสำคัญในการสร้างระเบียบวินัยและให้ความรู้กับเด็ก ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม เพราะครูจะต้องฝึกให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับสังคมอย่างเหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นเหตุผลสำคัญจะส่งผลในเรื่องวินัยโดยครูจะต้องหาสถานการณ์มาประยุกต์ใช้ในการฝึกครูจะต้องเป็นคนที่ปฏิบัติเป็นตัวอย่างในพื้นที่ทำงานในสังคมควรหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งนักเรียนจะสังเกตพฤติกรรมครู เกิดการเรียนรู้จากครูจนมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำรงตนเองอย่างมีระเบียบวินัย นอกจากนั้นการศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า ครูมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของเด็กให้รู้จักมีวินัยได้เหมือนกัน ความสามารถนี้ครูจะต้องได้รับการฝึกฝนมาก่อนที่จะมาให้คำแนะนำในการสอนกฎ ข้อบังคับ และวินัยแก่เด็กนักเรียน^{๑๔}

๖.ด้านความใฝ่เรียนรู้

พบว่า ๑) นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ๒) นักเรียนใช้เวลาว่างในการอ่านหนังสือเพื่อหาความรู้เพิ่มเติม ๓) นักเรียนตั้งใจ เพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ ๔) นักเรียนนำความรู้จากห้องเรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม ๕) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น ๖) นักเรียนเลือกใช้สื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้า หาความรู้ได้อย่างเหมาะสม ๗) นักเรียนสามารถนำความรู้จากห้องเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ๘) นักเรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ๙) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ วิเคราะห์ ตรวจสอบบางสิ่งที่เรียนรู้ สรุปเป็นองค์

^{๑๓} สุทธิวรรณ ตันติรจนางค์ และศศิภาณูจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ : กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.

^{๑๔} Tantekin, Feyza “The Attitudes to Early Childhood Teachers Toward Gender Roles and Toward Discipline”, *Dissertation Abstracts International*, 63(2) (2002, May): 179-A.

ความรู้ ๑๐) นักเรียนทำการบันทึกความรู้ที่ได้จากแหล่งต่างๆ ๑๑) นักเรียนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากเอกสาร/ตำรา/Website เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน ๑๒) นักเรียนสามารถวางแผนการทำงานต่างๆ ให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ๑๓) ในบทเรียนที่ยากๆ นักเรียนจะทำความเข้าใจหลายๆ รอบ ๑๔) เมื่อครูแนะนำให้หาความรู้เพิ่มเติม นักเรียนปฏิบัติตามคำแนะนำของครู **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** ครูได้ส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างเจตคติที่ดีในการเรียน เพื่อให้นักเรียนใช้เวลาว่างในการค้นคว้าหาความรู้ อาจกำหนดให้ผู้เรียนได้เล่นเกมการศึกษา (Education Games) เข้าห้องสมุด แลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากผู้อื่น โดยผ่านการวิเคราะห์ของครูผู้รับผิดชอบว่าไม่เป็นพิษภัยต่อผู้เล่น และเป็นการสร้างเสริมความคิดสร้างสรรค์ที่ดีให้กับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อผลการวิจัยพบว่า การวิจัยนี้ศึกษากระบวนการและแนวทางการส่งเสริมทักษะการรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนผ่านกรณีศึกษา โครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์เอกสาร ผลการวิจัยพบว่า โครงการดังกล่าวมีการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อให้กับเยาวชนอย่างครบถ้วนทั้งกระบวนการ ครอบคลุมทั้งการเข้าถึงการวิเคราะห์การประเมิน และการมีส่วนร่วม ตลอดจนมีการส่งเสริมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ประกอบด้วยการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย การแข่งขันเพลงแร็ป การแสดงละครเวที และการแข่งขันเกมออนไลน์ทั้งนี้การผลิตสื่อสร้างสรรค์ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ โดยไม่เพียงเป็นการเพิ่มพื้นที่สื่อที่ดีให้กับสังคม หากแต่ช่วยให้เยาวชนที่ร่วมผลิตสื่อสร้างสรรค์มีความเข้าใจถึงการทำงานของสื่อได้อย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิตสื่อที่มีต่อสังคมสำหรับแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อผ่านกิจกรรมการผลิตสื่อสร้างสรรค์ของเยาวชน ประกอบด้วย ๔M + ๓C ได้แก่ Managing Knowledge, Mentor, Materials, Morality, Creative Thinking, Communication Skill และ Cost ซึ่งจะเอื้อให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อประสบผลสำเร็จได้^{๑๕}

๕.๓ เสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

รูปแบบ ๖ ด้านประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักธัมมัญญตา การรู้หลักการดี ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอรรถัญญตา การรู้จักตัวเองดี ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักสังฆะความจริงใจ ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักปรัญจายะ มีจิตอาสา ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักขันติธรรม อดทนฝึกฝนตนเป็นอย่างดี และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้ บุรณาการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธด้วยหลักอิทธิบาท เรียนอะไรก็ประสบความสำเร็จ **ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า** นโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ของเบลจามินบลูมทำให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **สุระ อ่อนแพง** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้น มี ๓ องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ ๑ คุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษา ๑๔ ประการ ๑) ความรักชาติศาสน์กษัตริย์ ๒) ความเมตตากรุณา ๓) ความซื่อสัตย์สุจริต ๔) ความมีระเบียบวินัย ๕) ความขยันหมั่นเพียร และมุ่งมั่นในการทำงาน ๖) ความกตัญญูต่เวทีและรักความเป็นไทย ๗) ความรับผิดชอบ ๘) ความอดทนอดกลั้น ๙) ความเคารพและอ่อนน้อมถ่อมตน ๑๐) ความพอเพียง ๑๑) ความมีจิตสาธารณะ ๑๒) ความยุติธรรม ๑๓) ความสามัคคี ๑๔) ความใฝ่เรียนรู้ องค์ประกอบที่ ๒ วิธีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มี ๔ วิธีดังนี้ ๑) การบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ ๒) การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๓) การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วม ๔) การจัดกิจกรรมพัฒนาตามวิถีชีวิตในชุมชนองค์ประกอบที่ ๓ กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้ ๑) การทบทวนพันธ

^{๑๕} เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว, “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ”, รายงานวิจัย, (คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๕๗.

กิจ ๒) การวางแผน ๓) การดำเนินงาน ๔) การติดตามประเมินผล ๕) การรายงานผลการประเมินรูปแบบการบริหาร เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่สร้างขึ้นมีความเป็นไปได้ในระดับมาก และควรมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด^{๑๖}

๖. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปมาเป็นข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ควรส่งเสริมและสนับสนุนงบประมาณให้จัดทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามบริบทและความต้องการของแต่ละพื้นที่
- ๒) ควรกำหนดนโยบายสู่ภาคการปฏิบัติในระดับพื้นที่ จะต้องมีการขยายผลสำหรับการพัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้เรียน โดยต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมกับบริบท
- ๓) ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ผู้เรียนที่มีคุณธรรม พฤติกรรมการเรียนรู้ ที่นำมาเป็นแบบอย่างได้ (Best practice)
- ๔) ควรกำหนดแนวทางหรือมาตรการต่างๆ ที่หน่วยงานทุกระดับในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ต้องให้ความสำคัญและร่วมขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. สถานศึกษาควรจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ตามนโยบาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบท พื้นที่ สภาพแวดล้อมและอัตลักษณ์
๒. สถานศึกษาควรประสานงานกับสถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คุณธรรม พฤติกรรมของผู้เรียน
๓. ควรสนับสนุนและส่งเสริมสถานศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดศึกษา เพื่อเน้นการส่งเสริมกิจกรรม/โครงการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียน เช่น จัดประกวดสถานศึกษาที่มีผลงานด้านคุณธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในระดับจังหวัดและระดับภาค
๔. ส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดทำยุทธศาสตร์ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมตามนโยบาย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบท

๓. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียนโดยศึกษาตัวแปรที่มีบริบทเกี่ยวข้องกับผู้เรียน และสถานศึกษาร่วมด้วย เช่น ขนาดของสถานศึกษา ภูมิภาค เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรมของผู้เรียน ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
๒. ควรมีการพัฒนาชุดเครื่องมือมาตรฐานระดับชาติสำหรับประเมินและพฤติกรรมของผู้เรียนที่จำแนกตามช่วงวัยของผู้เรียน
๓. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีคุณธรรมและพฤติกรรมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและอุดมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
๔. ควรศึกษาคุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ ๒๑

^{๑๖} สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” รายงานการวิจัย, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๖).

บรรณานุกรม

- นโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (พลเอก ดาว์พงษ์รัตน์สุวรรณ). สำนักงานปลัดกระทรวง
กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๘ หน้า ๒.
- รัตนกร วงศ์ศรี และคณะ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน นักศึกษาโรงเรียนลำปางพณิชยการและ
เทคโนโลยี”, **รายงานวิจัย**, (จังหวัดลำปาง: โรงเรียนลำปางพณิชยการและเทคโนโลยี จังหวัดลำปาง),
๒๕๕๐.
- รุ่งฤดี กล้าหาญ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินพฤติกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายของไทยในศตวรรษที่ ๒๑, **รายงานการวิจัย**, (สถาบัน
ทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน)), ๒๕๕๘.
- สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร,
๒๕๕๖).
- สุทธิวรรณ ตันติรัตนวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ :กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/
เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนใน
สถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา:
กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).
- ศิณารณ ทุ้มเต็ม, ศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี วิทยาลัยราชพฤกษ์,
รายงานการวิจัย (วิทยาลัยราชพฤกษ์: จังหวัดนนทบุรี, ๒๕๕๒).
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนใน
สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ, **รายงานการวิจัย**, (กลุ่มยุทธศาสตร์การวิจัยและพัฒนา:
กระทรวงศึกษา, ๒๕๖๐).
- สุกัญญา งามบรรจง, การพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะในศตวรรษที่ ๒๑ ผ่าน
กิจกรรมลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, **รายงานการวิจัย**,
(สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ), ๒๕๕๙.
- สุนีย์ ศิลพิพัฒน์ และคณะ, การเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ชุดวิชาเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศโดยใช้
T5 Model, **รายงานการวิจัย**, (สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช), ๒๕๕๐.
- สุทธิวรรณ ตันติรัตนวงศ์ และศศิกาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ :กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/
เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กระทรวงวัฒนธรรม: กรมศาสนา), ๒๕๕๒.
- เสาวณีย์ ฉัตรแก้ว, “สื่อสร้างสรรค์เท่าทันสื่อ กรณีศึกษาโครงการ Idea Idol เท่าทันสื่อ”, **รายงานวิจัย**,
(คณะนิเทศศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต), ๒๕๕๗.
- สุระ อ่อนแพง, “รูปแบบการบริหารเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” **รายงานการวิจัย**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร,
๒๕๕๖).
- Tantekin, Feyza “The Attitudes to Early Childhood Teachers Toward Gender Roles and Toward
Discipline”, Dissertation Abstracts International, 63(2) (2002, May): 179-A.
- Bloom Benjamin S., et al. **Taxonomy of Educational Objectives**. New York : David Mckay
Company, 1956.

ภาคผนวก ข

กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลจากโครงการวิจัยนำไปใช้ประโยชน์
กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ แบ่งออกได้ ๓ กิจกรรมหลัก ดังนี้

๑. กิจกรรมด้านวิชาการ

งานวิจัยเป็นผลการวิจัยที่มาจากการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดังนั้น ด้านวิชาการ จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ครบทั้ง ๖ ด้านตามผลการวิจัยประกอบด้วย ๑.ด้านความมีระเบียบวินัย ๒.ด้านความรับผิดชอบ ๓.ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔.ด้านความเสียสละ ๕.ด้านความอดทน อดกลั้น และ ๖.ด้านใฝ่เรียนรู้

๒. กิจกรรมด้านการพัฒนา

กระบวนการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ โดยมีกิจกรรมเป็นกระบวนการเสริมสร้างคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นหลักให้ครูนำไปประยุกต์เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ให้กับนักเรียน โดยอยู่ในกรอบด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย

๓. กิจกรรมด้านการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา

เนื้อหาของงานวิจัยทั้งทฤษฎีและผลการวิจัยจากการศึกษาเป็นเนื้อหาที่โยงกับเนื้อหารายวิชาดังนี้ คุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา และนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการบริหารการศึกษาโรงเรียนวิถีพุทธ

นอกจากนั้นผลการวิจัยยังได้นำไปเป็นนโยบายให้กับสถาบันการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดใกล้เคียงเช่นอุทัยธานี เป็นต้น

ภาคผนวก ค

**ตารางเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ กิจกรรมที่วางแผนไว้
และกิจกรรมที่ได้ดำเนินการมาและผลที่ได้รับของโครงการ**

กิจกรรม	ผลที่ได้รับ	วัตถุประสงค์ ที่บรรลุ	สิ่งที่ได้ทราบ
๑.เพื่อศึกษาพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและ เยาวชนตามนโยบาย ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้	ได้ทราบสภาพและแนว ทางการเสริมสร้างพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่ม เวลารู้	ข้อที่ ๑	ทำให้ทราบสภาพและ แนวทางการเสริมสร้าง พฤติกรรมการเรียนรู้ ของเด็กและเยาวชน ตามนโยบายลดเวลา เรียนเพิ่มเวลารู้ด้วยการ สัมภาษณ์
๒.เพื่อศึกษา องค์ประกอบและปัจจัย ด้านสื่อสร้างสรรค์เชิง พุทธที่สัมพันธ์กับการ พัฒนาคุณธรรมและ พฤติกรรมการเรียนรู้ของ เด็กและเยาวชน	ได้แนวคิดด้านองค์ประกอบ และปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ เชิงพุทธที่สัมพันธ์กับการ พัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรม การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน	ข้อ ๒	ทำให้ทราบ องค์ประกอบและปัจจัย ด้านสื่อสร้างสรรค์เชิง พุทธที่สัมพันธ์กับการ พัฒนาคุณธรรมและ พฤติกรรมการเรียนรู้ ของเด็กและเยาวชน
๓. เพื่อนำเสนอรูปแบบ การพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรม การ เรียนรู้ของเด็กและ เยาวชนด้วยขบวนการ สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ	ได้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรมการเรียนรู้ของ เด็กและเยาวชนด้วยขบวนการ สื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ	ข้อ ๓	ทำให้ได้รูปแบบการ พัฒนาคุณธรรมและ พฤติกรรมการเรียนรู้ของ เด็กและเยาวชนด้วย ขบวนการสื่อสร้างสรรค์ เชิงพุทธ ซึ่งได้มาจากการ สัมภาษณ์เป็นหลัก
๔.จัดทำรายงานรูปแบบ ฉบับสมบูรณ์	ได้รายงานฉบับสมบูรณ์ที่ สามารถตอบวัตถุประสงค์ของ โครงการวิจัยทั้ง ๓ ได้ครบ และยังมีองค์ความรู้จากการ วิจัย	๑,๒,๓	ได้รายงานการวิจัยที่มี คุณค่าสามารถนำ ผลการวิจัยไปปรับใช้เพื่อ พัฒนาคุณธรรมและ พฤติกรรมการเรียนรู้ได้ ตามบริบทนั้นๆ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ
A learning behavior and moral development of children and
youth with Buddhist creative media process

คำชี้แจง = แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ จัดขึ้นเพื่อศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ซึ่งท่านเป็นบุคคลท่านหนึ่งที่ได้รับการพิจารณาเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมให้ข้อมูลเชิงลึก ได้โปรดกรุณาให้ข้อมูลตามความคิดเห็นของท่านตามสภาพการบริหารให้ครบถ้วนทุกคำถาม คำตอบของท่านผู้วิจัยจะรักษาไว้เป็นความลับและจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่อย่างใด เนื่องจากผู้วิจัยมีความประสงค์นำข้อมูลที่ได้นั้นไปวิเคราะห์ในภาพรวมเท่านั้น

แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ สภาพการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

ตอนที่ ๓ รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์เชิงพุทธ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากท่านในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง
 นักวิจัยและอาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
 ปีงบประมาณ ๒๕๖๑

ตอนที่ ๑ ข้อมูลส่วนตัวผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ..... ฉายา/นามสกุล.....

วุฒิการศึกษา

ประสบการณ์.....

ตำแหน่ง

เวลา..... สถานที่.....

ตอนที่ ๒ สภาพการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๒.๑ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสภาพพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

๒.๒ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับองค์ประกอบและปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๒.๓ ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

ตอนที่ ๓ รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

๓.๑ ท่านคิดว่ารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธควรเป็นอย่างไร ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- ๑) ด้านความมีระเบียบวินัย
- ๒) ด้านความรับผิดชอบ
- ๓) ด้านความซื่อสัตย์สุจริต
- ๔) ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ
- ๕) ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ
- ๖) ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

ขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

รศ.ดร.วรกฤต เกื้อนช้าง

ผู้วิจัย

สัมภาษณ์เสร็จเวลา.....

จ. สำเนาหนังสือขอใช้พื้นที่การวิจัย

ที่ อว ๘๐๖๔.๓(๔)/๒๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ
วันที่ 39/1/2563
วันที่ 24/1/2563
เวลา

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ" ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลการวิจัย จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนชุมแสงชนูทิศที่ท่านอำนวยการอยู่

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

แนบ	ผู้เกี่ยวข้องโรงเรียน
มจร. ร.ท. พงคมอภิมะพี	
เกษมกิจ กพว.๕	
การรวม	☐ กลุ่มบริหารวิชาการ ☐ กลุ่มบริหารงบประมาณ ☐ กลุ่มบริหารแผน ☐ กลุ่มบริหารทั่วไป ☐ อื่นๆ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

ผู้วิจัย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง โทร.๐๘๔-๖๓๙๖๙๙๔

- ทราบ

- อ.พ.ท.

๒๕ พ.พ. ๖๓

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/ ๒๓๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

โรงเรียนชุมชนนิต
วันที่ 30/1/2563
วันที่ 24/1/2563
ปี ๒๕๖๓

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน นายชาญชัย ขนิตสะ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนนิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ" ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมศิลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

รายชื่อ ผู้สำรวจหรือผู้เขียน
ผ.อ.ว.ท. รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง
ผู้สัมภาษณ์
ตรวจสอบ
☐ กลุ่มบริหารวิชาการ
☐ กลุ่มบริหารงบประมาณ
☐ กลุ่มบริหารงานบุคคล
☐ กลุ่มบริหารทั่วไป
☐ อื่นๆ

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕-๖๑๑๔๙๗๐

ผู้วิจัย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง โทร. ๐๘๔-๖๑๑๔๙๗๐

-ทราบ

-อ.รณน

รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๑๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๒ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลการวิจัย จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคมที่ท่านผู้อำนวยการอยู่

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๙๙๗๐

~ ทศก
~ สิบสี่ในนามคณะ

๑๙ ก.พ. ๖๓

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๒๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน นายปัญญา พรหมบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรฤต เลื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ" ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบในการวิจัยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมกลับ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

-ทพ

19 กพ 63

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๑๑๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๑๓ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลการวิจัย จากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยาที่ท่านอำนวยการอยู่

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกล้วย)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๐

- กณ

19 กพ. ๖3

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๒๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน นายบัญชา วงศ์เชื้อ ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล ประกอบในการวิจัยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกัลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๘๗๐

น.ส. อ.พ.อ.อ.
๑๐.๖.๖๓

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๒๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อประกอบการวิจัย

เรียน นายบรรพต สมสวย ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วยขบวนการสื่อสารสรรค์เชิงพุทธ” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยดังกล่าว และเพื่อนำข้อมูลมาประกอบการวิจัย

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านได้อนุญาตให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลประกอบในการวิจัยครั้งนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครเดช พรหมกลับ)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๔๗๐

- ทศน
- สิบสี่ให้ศกมณศครน
๑๙ ก.พ. ๖๓

ที่ อว ๘๐๖๔.๑(๔)/๒๑๐

หลักสูตรบัณฑิตศึกษาวิทยาเขตนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐

๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุญาตแจกแบบสอบถาม เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓๓ ชุด

ด้วย รศ.ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ ได้รับทุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำ
งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน ด้วย
ขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ” ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะเก็บข้อมูลการวิจัย จาก
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนโกรกพระพิทยาคมที่ท่านผู้อำนวยการอยู่

ฉะนั้น จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่าน ได้พิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ
เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศรเดช พรหมศิลป์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์

โทร. ๐๕๖-๒๑๔๙๗๐

ผอ.
- อธิการบดี
ผอ.
ผอ. ก.วิทย์

ภาคผนวก ฉ
แบบสรุปโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์

สัญญาเลขที่ ว.๒๐๒/๒๕๖๑ MCU RS ๖๑๐๗๖๑๑๙๖ รหัสโครงการ ๑๑๔๙๐

ชื่อโครงการ การพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

ด้วยขบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงพุทธ

หัวหน้าโครงการ รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เกื่อนช้าง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ๙๙๙ หมู่ ๖ ตำบลนครสวรรค์ออก
 อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๐๐๐ โทรศัพท์ ๐๘๔-๖๑๙ ๖๙๙๔ โทรสาร ๐๕๖-๒๑๙๙๙๘
 Email.worrakrit6994@gmail.com

ความเป็นมาและความสำคัญ

ทฤษฎีการลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ทฤษฎีการเรียนรู้เบนจามินบลูมและคณะ (Bloom et al, ๑๙๕๖)เป็นกรอบวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาเพื่อเตรียมนักเรียนให้พร้อมเข้าสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ ของไทยสอดคล้องกับของหลายประเทศที่เป็นผู้นำด้านการศึกษาของโลกที่เห็นพ้องกันกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ ๒๑ เรื่องของจิตสำนึกต่อโลกความรู้พื้นฐานการประกอบสัมมาอาชีพความรู้พื้นฐานด้านพลเมืองสุขภาพและสิ่งแวดล้อมและทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ อันได้แก่ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมทักษะด้านสารสนเทศสื่อและเทคโนโลยีทักษะการทำงานทักษะชีวิตที่ใช้ได้จริง (กับครอบครัวโรงเรียนชุมชนรัฐและประเทศชาติ) โลกกำลังเปลี่ยนแปลงคนที่มีความรู้และทักษะในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆได้เท่านั้น ที่จะประสบความสำเร็จทักษะแห่งศตวรรษที่ ๒๑ จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ดังนั้นแนวทางการปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมนโยบายหนึ่งของรัฐบาลคือการลดเวลาเรียนภาควิชาการลงแต่ต้องไม่กระทบเนื้อหาหลักที่เด็กๆควรเรียนรู้ซึ่งหมายความว่าครูต้องใช้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้ให้นักเรียนได้สาระที่ต้องรู้ครบถ้วนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเบนจามินบลูมได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียน. พื้นฐานของผู้เรียนเป็นหัวใจในการเรียนผู้เรียนแต่ละคนจะเข้าชั้นเรียนด้วยพื้นฐานที่จะช่วยให้เขาประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ต่างกันถ้าเขามีพื้นฐานที่คล้ายคลึงกันผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจะไม่แตกต่างกัน ข. คุณลักษณะของแต่ละคนเช่นความรู้ที่จำเป็นก่อนเรียนแรงจูงใจในการเรียนและคุณภาพของการสอนเป็นสิ่งที่ปรับปรุงได้เพื่อให้แต่ละคนและทั้งกลุ่มมีระดับการเรียนรู้ที่สูงขึ้น¹

คำว่าสร้างสรรค์เป็นคำที่ได้ยินกันคุ้นหูจนน่าจะเชื่อได้ทั้งผู้พูดและผู้ฟังต่างเข้าใจความหมายของคำนี้เป็นอย่างดีแล้วว่าสร้างสรรค์มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ว่า “สร้างให้มีให้เป็นขึ้นหรือเนรมิต”แต่ในทางเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึงสิ่งที่มีการทำให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือการพัฒนาให้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมซึ่งถ้าหากจะยึดเอาคำว่า

¹ Bloom Benjamin S., et al. *Taxonomy of Educational Objectives*. New York : David McKay Company, 1956.

พัฒนาเป็นหลักก็ไม่น่าจะผิดตรงไหน แต่คงต้องเปิดโอกาสให้อีกหลายๆ คนพยายามหาความแตกต่าง มาอภิปราย อธิบายความหมายของคำเหล่านี้ได้อีก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็เป็นเรื่องของความสร้างสรรค์อีก ประการหนึ่งเช่นกัน การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนไทยทุกคน คงเป็นเพราะเรารังเกียจ คำว่า ชี้แจง หรือ เฉยๆ เพราะคำว่านี้ทำให้คนๆ นั้นไม่มีคุณค่า กลายเป็นพรหมลูกฟัก หรือมนุษย์พีช ที่มีชีวิตที่รอวันจะเน่าเปื่อยไปในที่สุดด้วยเหตุนี้เราจึงอยากเห็นการสร้างสรรค์เกิดขึ้นตลอดเวลา และ ในความรู้สึกรักของคนทั่วไปก็รู้ว่าถ้าหากมนุษย์สร้างสรรค์อะไรได้ก็เกิดผลผลิตจากการสร้างสรรค์ เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นวัสดุสิ่งของหรือแนวคิดในเชิงวิชาการก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นนี้จะให้ประสบการณ์แก่ ผู้คนทั้งหลายได้อย่างไม่รู้จบ ในเรื่องการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดเนื้อหาใด ๆ ให้แก่ผู้เรียน จำเป็นต้องบรรจุเนื้อหาทั้งหลายเข้าไปในตัวสื่อการสอนก่อนแล้วจึงส่งต่อไปสู่ผู้เรียน ดังนั้นเทคนิคการ เลือกล้อ การผลิต การใช้สื่อ หากได้เพิ่มการสร้างสรรค์เข้าไปด้วยก็เกิดผลลัพธ์ในเชิงนวัตกรรมขึ้น ด้วย ซึ่งนวัตกรรมก็เป็นอีกคำหนึ่งที่พูดถึงกันอย่างกว้างขวางในหมู่นักการศึกษาทั้งหลาย การ สร้างสรรค์สื่อการสอนเป็นการเปลี่ยนแปลงจากสื่อเดิม (วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ) ไปสู่สื่อใหม่ก็เป็น การสร้างสรรค์ในระดับหนึ่งที่เป็นสิ่งน่าจะต้องส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ครูผู้สอนทุกคนเพื่อให้สามารถ นำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปสร้างสรรค์สื่อที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของครูไปสู่ นักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

แต่ที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือการ แสดงออกด้วยคำพูด อากัปกิริยา สีนัยท่าทางซึ่งเป็นผลสะท้อนจากการเรียนรู้ของผู้เรียน ต่อการ จัดการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนและภาวะการณ์ของโลกที่ เปลี่ยนแปลงไป ต่อนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ ของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งการ ปฏิรูปให้ครูผู้สอนประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อม ให้กับนักเรียนทั้งความรู้ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จำเป็นสำหรับการเป็นพลเมืองใน ศตวรรษที่ ๒๑ ยิ่งกว่านั้นความตระหนักในการมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีความรู้และทักษะที่สำคัญ โดยการปรับเปลี่ยนวิธีการสอนให้เกิดการสร้างองค์ความรู้จากภายในของนักเรียนเอง ตลอดทั้ง ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะที่สำคัญของครูผู้สอนก็มีความสำคัญไม่แพ้กัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้
- ๒) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรม และพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
- ๓) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนด้วย ขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธ

ผลการวิจัย

พบว่า ๑. ผลการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนตามนโยบายลดเวลาเรียนรู้เพิ่มความรู้อยู่ด้วยกระบวนการสร้างสรรค์สื่อทางพระพุทธศาสนาภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.07$, $SD = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความซื่อสัตย์ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.14$, $SD = 0.60$) ตามด้วยการเสียสละค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.10$, $SD = 0.59$) ในขณะที่ ค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือความรับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 4.03$, $S.D. = 0.60$)

๒. องค์ประกอบและปัจจัยด้านสื่อสร้างสรรค์ที่มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พบว่า ๑. องค์ประกอบทางปัญญา ประกอบด้วยขั้นความรู้ ขั้นความจำ ขั้นความเข้าใจ ขั้นนำไปใช้ ขั้นวิเคราะห์ ขั้นประเมินค่า ๒. องค์ประกอบทางอารมณ์ ประกอบด้วย ขั้นรับรู้ ขั้นตอบสนอง ขั้นเห็นคุณค่า ขั้นจัดระบบ ขั้นกิจนิสัย และ ๓. องค์ประกอบทางพฤติกรรม ประกอบด้วยภายใน เช่น ความรู้ ความคิด สติปัญญา และภายนอก เช่น การอบรมบ่มนิสัยสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สภาพแวดล้อมทางสังคม สื่อสร้างสรรค์ เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ อีบุ๊กและอีเมล เป็นต้น และสามารถตอบสนองความต้องการข้อมูลข่าวสารได้อย่างอิสระมากขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาค้นแบบสื่อใหม่เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน

๓. รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ หมายถึง แนวทางการนำสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธมาพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนให้เหมาะสมกับยุคสมัย และเหมาะสมกับวัยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ ประกอบด้วย ๑) รูปแบบด้านความมีระเบียบวินัย ๒) รูปแบบด้านความรับผิดชอบ ๓) รูปแบบด้านความซื่อสัตย์สุจริต ๔) รูปแบบด้านความเสียสละ ๕) รูปแบบด้านความอดทน อดกลั้น และ ๖) รูปแบบด้านใฝ่เรียนรู้

ช. ภาพประกอบกิจกรรม

มอบของที่ระลึกแด่ ดร.ชาญรงค์ ยาสุทธิ ผู้อำนวยการโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม

ร่วมสัมภาษณ์ นายบัญชา วงศ์เชื้อ ผู้อำนวยการโรงเรียนโกรกพระและคณะ

มอบของที่ระลึกแด่นายชาญชัย ชินดิศะ ผู้อำนวยการโรงเรียนชุมแสงชนูทิศ

ร่วมสัมภาษณ์ นายบรรพต สมสวย ผู้อำนวยการโรงเรียนแม่วงก์พิทยาคมและคณะ

มอบของที่ระลึกแด่นายปัญญา พรหมบุตร ผู้อำนวยการโรงเรียนบึงบอระเพ็ดวิทยา

ทดลองใช้ขบวนการสื่อสร้างสรรค์เชิงพุทธกับเด็กนักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓

จำนวน ๘๕ คนกับสถานการณ์จำลอง

ณ ห้องประชุมโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม นครสวรรค์

ก่อนสรุปข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลนำเสนอรายงานร่างสมบูรณ์

ภาพกิจกรรมที่ ๑

การลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมและพฤติกรรมการเรียนรู้
ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ จำนวน ๗๗ คน
ณ ห้องประชุมโรงเรียนนวมินทราชูทิศ มัชฌิม นครสวรรค์

ภาพกิจกรรมที่ ๒

การกล่าวรายงานวัตถุประสงค์การการจัดกิจกรรมต่อประธานเปิด
การกล่าวเปิดกิจกรรมโดยรองผู้อำนวยการจินตนา พรหมชัยชนะ

ภาพกิจกรรมที่ ๓
ประธานเปิดกิจกรรมกราบลาพระรัตนตรัย
และการนำเข้าสู่กิจกรรมโดยคณะนักวิจัยและวิทยากร

ภาพกิจกรรมที่ ๔
หลังจบกิจกรรมการให้นักเรียนแสดงความรู้สึกกับการเข้าร่วมกิจกรรม แสดงทักษะเชิงสร้างสรรค์
และกิจกรรมการบันทึกภาพหมู่คณะครูที่นำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมและการมอบเกียรติบัตร

ประวัติผู้วิจัย

๑. ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย) รองศาสตราจารย์ ดร.วรกฤต เลื่อนช้าง (ผู้วิจัย)
ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) Assoc.Prof.Dr.Worrakrit Thuenchang
๒. เลขหมายบัตรประจำตัวประชาชน -
๓. ตำแหน่งปัจจุบัน รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์
๔. หน่วยงานและสถานที่อยู่ติดต่อได้สะดวก พร้อมหมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)
ฝ่ายบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๙๙๙ หมู่ ๖ ถ.พวงทอง ต.นครสวรรค์ออก อ.เมือง จ.นครสวรรค์ ๖๐๐๐๐
โทรศัพท์/โทรสาร ๐๘๔-๖๑๙ ๖๙๙๔ E-mail : worrakrit6994@gmail.com
๕. ประวัติการศึกษา
ปริญญาตรี เปรียญธรรม ๙ ประโยค (ขณะเป็นสามเณร) ปี พ.ศ. ๒๕๓๙
จากสำนักศาสนศึกษาวัดนิมมานรดี ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
ปริญญาตรี ศีลศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา(มัธยมศึกษา)
จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พ.ศ. ๒๕๔๘
ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาสันสกฤต (ศาสนาและปรัชญา)
จากมหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๕๓
ปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารอุดมศึกษา
จากมหาวิทยาลัยภาคกลาง นครสวรรค์ พ.ศ. ๒๕๕๓
๖. สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ (แตกต่างจากวุฒิการศึกษา) ระบุสาขาวิชาการ
๑. คอมพิวเตอร์ , ภาษาไทย